

ПРОСТОРНО УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН

ОПШТИНА **АНДРИЈЕВИЦА**

JUGOSLOVENSKI INSTITUT ZA URBANIZAM I STANOVANJE
JUGINUS AD - **JUGINUS – MONT**

ПРОСТОРНО УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН - А Н Д Р И Ј Е В И Ц А

С А Д Р Ж А Ј

ТЕКСТУАЛНИ ДИО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

ДОКУМЕНТАЦИОНО АНАЛИТИЧКА ОСНОВА ПЛАНА

ИЗВОД ИЗ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ЦРНЕ ГОРЕ
ПОЛОЖАЈ И ПРАВЦИ РАЗВОЈА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
у односу на сусједне локалне самоуправе у Црној Гори

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ОПШТИНЕ

ОПШТИ И ГЕОГРАФСКО-ПРИВРЕДНИ ПОДАЦИ О ОПШТИНИ
СЕИЗМИЧКА МИКРО РЕЈОНИЗАЦИЈА
ЕКОНОМСКО-ДЕМОГРАФСКА АНАЛИЗА
ОЦЈЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА РАЗВОЈА И ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА

ПРОСТОРНО ПЛАНСКА РЈЕШЕЊА ЗА ПОДРУЧЈЕ ОПШТИНЕ

ПРОСТОРНО ПЛАНСКЕ СМЈЕРНИЦЕ И КОНЦЕПЦИЈА ЗА ПОДРУЧЈЕ ОПШТИНЕ

СМЈЕРНИЦЕ ЗА РАЗВОЈ И ПРОСТОРНУ ОРГАНИЗАЦИЈУ
СМЈЕРНИЦЕ И ОСНОВЕ ЗА РЕЈОНИЗАЦИЈУ И ГРУПИСАЊЕ СЕОСКИХ НАСЕЉА
ОСНОВНА КОНЦЕПЦИЈА НАМЈЕНЕ ПОВРШИНА
и уређивања, изградње и коришћења простора

ПЛАНСКА РЈЕШЕЊА ЗА ПОДРУЧЈЕ ОПШТИНЕ

НАМЈЕНА ПОВРШИНА
МРЕЖА НАСЕЉА
СМЈЕРНИЦЕ ЗА ИЗГРАДЊУ
на подручјима за која се не предвиђа доношење детаљног урбанистичког плана, урбанистичког пројекта или локалне студије локације;

ПАРАМЕТРИ И ПРАВИЛА ИЗГРАДЊЕ

А. СТАНОВАЊЕ
Б. ОБЈЕКТИ ЈАВНИХ ФУНКЦИЈА И ОД ОПШТЕГ ИНТЕРЕСА
В. ДЈЕЛАТНОСТИ

МРЕЖЕ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА

и урбанистичко-технички услови за изградњу

ПЛАН РАЗВОЈА САОБРАЋАЈНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
РАЗВОЈ ВОДОСНАБДИЈЕВАЊА И ДИСТРИБУЦИОНЕ МРЕЖЕ
КАНАЛИСАЊЕ ОТПАДНИХ ВОДА
РАЗВОЈ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКЕ МРЕЖЕ
РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИОНЕ И ПОШТАНСКЕ МРЕЖЕ
ПЛАН ПРЕДЈЕЛА СА СМЈЕРНИЦАМА ЗА ПЕЈЗАЖНО ОБЛИКОВАЊЕ

УРБАНИСТИЧКО ПЛАНСКА РЈЕШЕЊА ЦЕНТРА ОПШТИНЕ

О НАСЕЉУ АНДРИЈЕВИЦА
УРБАНИСТИЧКО ПЛАНСКА КОНЦЕПЦИЈА
УРБАНИСТИЧКО ПЛАНСКА РЈЕШЕЊА
СТАНОВАЊЕ
ДЈЕЛАТНОСТИ

ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ
ПЛАНСКО РЈЕШЕЊЕ САОБРАЋАЈА
ИНФРАСТРУКТУРА

УРБАНИСТИЧКО ПЛАНСКЕ СМЈЕРНИЦЕ, УСЛОВИ И МЈЕРЕ

Урбанистичко-технички услови и параметри са правилима стамбене и друге изградње

ПЛАН РЕКОНСТРУКЦИЈЕ, ОДНОСНО САНАЦИЈЕ СТАРИХ ДЈЕЛОВА
НАСЕЉА

ПРАВИЛА И УСЛОВИ ЗА СТАМБЕНУ ИЗГРАДЊУ

ПРАВИЛА И УСЛОВИ ЗА ДЈЕЛАТНОСТИ

ПРАВИЛА И УСЛОВИ ЗА РЕКРЕАЦИЈУ И СПОРТ

ПРАВИЛА И УСЛОВИ ЗА КОМУНАЛНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

ПРАВИЛА И УСЛОВИ ЗА ВЈЕРСКЕ ОБЈЕКТЕ

ПРАВИЛА И УСЛОВИ ЗА ЗЕЛЕНИЛО

смјернице за пејзажно обликовање простора

ПРАВИЛА И УСЛОВИ ЗА САОБРАЋАЈНЕ ПОВРШИНЕ

ПРАВИЛА И УСЛОВИ ЗА ИНФРАСТРУКТУРУ

СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА И УСЛОВИ И МЈЕРЕ

Просторно плански услови и мјере за укупно планско подручје општине и подручје урбане разраде центра општине

СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА

Смјернице за израду детаљних урбанистичких планова и урбанистичких пројеката

Смјернице за израду локалних студија локације

Легализација објеката изграђених без грађевинске дозволе

СМЈЕРНИЦЕ И МЈЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Мјере заштите природне средине

Услови и мјере заштите природних вредности

Услови за уређење и заштиту амбијенталних вредности и градитељског наслеђа

Мјере заштите од елементарних непогода

Мјере заштите од ратних разарања и обезбеђења потреба одбране земље

Мјере заштите од експлозија и техничко-технолошких несрећа

Мјере за повећање енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора енергије

ЕКОНОМСКО-ТРЖИШНА ПРОЈЕКЦИЈА

УСЛОВИ, НАЧИН, ФАЗЕ И ДИНАМИКА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА

ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

ПРОСТОРНА РАЗРАДА ЗА ПОДРУЧЈЕ ОПШТИНЕ 1:25.000

ГЕОДЕТСКА ПОДЛОГА СА ПРОСТОРНИМ ЦЈЕЛИНАМА И ГРАНИЦОМ ЗАХВАТА

ПЛАН НАМЈЕНЕ ПОВРШИНА

КУЛТУРНА И ПРИРОДНА БАШТИНА, ЗАШТИТА И КОНЦЕСИОНА ПОДРУЧЈА

МРЕЖА НАСЕЉА И ОБЈЕКТА ЈАВНИХ ФУНКЦИЈА

ПЛАН САОБРАЋАЈНЕ И КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

УРБАНИСТИЧКА РАЗРАДА ЗА ЦЕНТАР ОПШТИНЕ 1:2.500

ГЕОДЕТСКА ПОДЛОГА СА ГРАНИЦОМ ЗАХВАТА

ПЛАН НАМЈЕНЕ ПОВРШИНА

ПЛАН САОБРАЋАЈНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

ПЛАН ЗЕЛЕНИЛА И ПЕЈЗАЖНОГ УРЕЂЕЊА

ПЛАН ХИДРОТЕХНИКЕ

ПЛАН ЕЛЕКТРИЧНО И ТТ ИНСТАЛАЦИЈА

Овај план се ради у околностима релативно ограничавајућим и за саму израду и за процедуру доношења. Наиме, истовремено је у току израда ПППН Бјеласица - Комови, као државног планског документа, који ће кад буде донијет, имати обавезујућу снагу. Још је неповољнија ситуација за ПУП општине Андријевица да ће границама ПППН бити обухваћен већи дио општине - скоро цијела територија осим Источног реона.

Правна снага рјешења из просторно урбанистичког плана општине Андријевица је због тога специфична - она могу послужити као обавезујућа само до доношења ПППН, а након тога се могу примјењивати само уколико су у складу с рјешењима из ПППН. С обзиром на ту специфичност, обрађивач се одређио за досљедно поштовање свих рјешења која су предложена Нацртом ПППН и за њихову детаљнију разраду само у оним елементима који се тичу појединачних детаљнијих рјешења у оквиру глобалног рјешења из нацрта ПППН - као, на примјер, у дефинисању додатних услова или правила градње у оквиру ширих услова и намјене одређене у ПППН, или у дефинисању додатних услова или намјена од локалног значаја у оквиру ширих услова и намјене одређене у ПППН.

Међутим, у зависности од предстојеће процедуре усвајања ПУП и ПППН, може се ипак десити да нека од решења у њима не буду међусобно усклађена - у таквом случају је јасно да ће се спроводити рјешења из ПППН, а да ће она из ПУП послужити само као предлог или препорука за евентуалне разраде ПППН или његове будуће Измјене и допуне.

Још једна специфичност самог елабората ПУПа општине Андријевица је и да је обрађивач покушао да у самом планском документу синтетизује само закључке или конкретне смјернице који проистичу из различите претходно рађене студијске и аналитичке фазе. Циљ таквог приступа је да се сам нормативни дио плана што је могуће више скрати и омогући његово боља прегледност за фазе стручних провјера, комисијских разматрања и јавне расправе, као и да се по усвајању олакша његова будућа примјена. Међутим, како је законска обавеза да је у свим овим фазама потребно обезбиједити и потпун увид свих заинтересованих у све дијелове плана, обрађивач се оприједелио да се због тога уз сам елаборат Плана, као његов саставни дио, буде приложена и књига под називом *Аналитичко програмски дио плана* у којем су разна коришћена документација и све експертизе и студије (као што су урбоекономска студија, демографска студија, хидрогеолошка студија и друге) дати у интегралном облику.

Кад је ријеч о Аналитичко документационој основи, важно је напоменути да је њено формирање било отежано - неуређена документација о постојећем стању комуналне и државне инфраструктуре је и поред бројних ургенција каснила и пристизала непотпуна, а чак ни до завршетка нацрта Плана своје податке и услове општини нису доставили Телеком (нису могли да уцртају постојеће мреже и објекте из своје надлежности) и Завод за заштиту природе (који нису уопште одговорили на захтјев).

У уводном дијелу је још потребно скренути пажњу на структуру документа. У првом дијелу су као као анализе постојећег стање и као просторно планске смјернице и концепција дати изводи, прикази и ставови који се односе на општину у цјелини (и подручје општине и подручје центра општине) а затим су у наставку дата два поглавља - просторно планско рјешење за цијелу општину и планско урбанистичко рјешење за центар општине. На крају, у општем поглављу које се односи на мјере заштите и имплементацију плана, су дата планска рјешења за план у цјелини, односно и за подручје просторно планске и за подручје урбанистичко планске разраде.

На исти начин је систематизован и графички дио плана - у првом дијелу су карте које се односе на општину у цјелини, а у другом оне које се односе на подручје урбанистичке разраде центра општине.

ПРОСТОРНО УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН - А Н Д Р И Ј Е В И Ц А

Наручилац плана: Општина Андријевица

Обрађивач плана: Југословенски институт за урбанизам и становање
ЈУГИНУС АД, Београд
Представништво ЈУГИНУС – МОНТ, Бијело Поље

ДИРЕКТОР
Ивана Марковић, дипл.инж.

РУКОВОДИЛАЦ ИЗРАДЕ ПЛАНА: Марин Крешић, дипл.инж.арх.
лиценца одговорног планера (рјешење Министарства за уређења простора и заштиту животне средибе Владе ЦГ број.10-5064/1)

ПРОСТОРНА СИНТЕЗА: Драгана Курбалија, дипл.просторни планер

УРБАНИСТИЧКА СИНТЕЗА: Саша Чуданов, дипл.инж.арх.

ЧЛАНОВИ РАДНОГ ТИМА: Мирјана Пантић, дипл. инж. саобр.
Проф. др Вероника Вујошевић, дипл.економиста
Дубравка Павловић, дипл.просторни планер
лиценца одговорног планера (рјешење Министарства за уређења простора и заштиту животне средибе Владе ЦГ број. 05-981/06-2)
Војин Марковић, дипл.инж.грађ.
лиценца планера (рјешење Министарства за уређења простора и заштиту животне средибе Владе ЦГ број. 10-3470/1)
Гвозден Милошевић, дипл.инж.ел.
лиценца планера (рјешење Министарства за уређења простора и заштиту животне средибе Владе ЦГ број. 05-898/06-3)
Ивана Марковић, дипл.инж. грађ.
лиценца планера (рјешење Министарства за уређења простора и заштиту животне средибе Владе ЦГ број. 05-981/06-3)
Милена Вуловић, дипл.инж.грађ.
Душан Алексић, дипл.инж.арх.
Љиљана Марковић, арх. техн.

За област шумарства: Драган Марковић, дипл. инж. шумарства
За област геологије: Др Марко Пајовић, дипл.инж.геологије
За минералне сировине: Ранко Свркота, дипл.инж.геологије

**ДОКУМЕНТАЦИОНО
АНАЛИТИЧКА ОСНОВА ПЛАНА**

Основне поставке Просторног плана

Основне поставке Просторног плана Републике Црне Горе, као и Секторских студија, анализа и експертиза рађених за потребе израде ППР Црне Горе (Немачке организације ГТЗ за техничку сарадњу, Владе Републике Црне Горе, Универзитета Црне Горе и дрругих) дефинишу концепт дугорочног просторног развоја Републике на који утичу бројни комплементарни процеси: глобализација, европеизација, либерализација, брзи развој информационе технологије, развој урбаних система, подизање еколошке свести и парадигма одрживог развоја. Простор Црне Горе представља основу за развој становништва, осмишљено коришћење просторних потенцијала и очување пејзажних и биолошких разноликости,

при чему регионалне посебности чине основу за постизање локалне, регионалне и међународне препознатљивости Црне Горе и њених саставних подручја.

Циљеви и правци развоја

У Просторном плану Републике утврђени су општи циљеви просторног развоја Црне Горе до 2020. године:

- ублажавање регионалних неједнакости у економском и друштвеном развоју;
- обезбеђење квалитета живота у свим дијеловима Црне Горе;
- развој урбаних и руралних подручја у складу са њиховим потенцијалима и ограничењима;
- рационално коришћење природних ресурса;
- интеграције Црне Горе у Европски регион;
- развој и институционализација прекограничне сарадње са земљама у окружењу кроз важне области као што су: регионални економски развој, инфраструктура, заштита животне средине, и друго.
- имплементирање постојећих законских рјешења и просторнопланских докумената, као и међународних конвенција које се односе на просторни развој Црне Горе у ширем смислу.

Правци просторног развоја државе Црне Горе у односу на окружење опредељују се кроз савладавање постојећих ограничавајућих фактора и кроз механизме унутрашњег развоја, као и кроз будући развој прекограничних развојних зона. Приоритетни задаци у том смислу биће:

- побољшање друмске саобраћајне инфраструктуре која повезује Црну Гору са сусједним државама;
- повећање броја граничних прелаза;
- усаглашавање на међудржавним нивоима у делу заштите природе и животне средине и коришћења природних ресурса са европским просторним и структурним политикама;
- јаче увезивање у регионални електроенергетски систем и заједничко коришћење расположивих ресурса.

Концепт организације уређења и коришћења простора

Општа структура и стратегија уравнотеженог просторног развоја Црне Горе базира се на два стуба која се чине супротстављеним, али у ствари дефинишу само различите захтјеве истог процеса: регионализација развојне перспективе и даља интеграција црногорског простора:

- регионална структура Црне Горе може се диференцирати према географским карактеристикама, размјештају природних услова за развој, постојећим везама између привреде и структуре насеља, општем нивоу развоја и перспектива за будући развој. На основу ових регионалних хомогености у Црној Гори су препозната три карактеристична региона: Приморски, Средишњи и Сјеверни регион (општина Андријевица припада Сјеверном региону). *Сјеверни регион* састоји се од развојних зона формираних у рјечним долинама Лима, Таре и Ћехотине, Пиве и Ибра са контактним планинским подручјима. Пољопривреда је, иако ангажује значајан део становништва, недовољно развијена, а остали природни ресурси још нијесу довољно активирани. Концентрације становништва су остварене у неколико урбаних центара формираних у долинама поменутих ријека. Садашње просторне структуре и услови у Сјеверном региону захтјевају просторну оријентацију која има да понуди развојне инпуте, која ће такође ублажити емиграционе процесе узимајући у обзир заштиту животне средине.
- даља просторна интеграција Црне Горе успоставиће се формирањем развојних коридора, развојних зона и прекограничних развојних зона, доминантно ослоњених на постојећу и будућу мрежу саобраћајница.

За општину Андријевица од посебног интереса је развојни коридор Бар-Подгорица - Матешево-Андријевица-Беране-Бољари, као и прекогранични развојни коридор Беране, Андријевица, Рожаје, Плав - Пећ, Косовска Митровица.

Пројекција кретања становништва Црне Горе предвиђа раст броја становника до 687.366. Пројекција кретања становништва Црне Горе по општинама указује да ће се тренд смањења броја становника у већини општина Сјеверног региона наставити уколико се не предузму одговарајуће развојне мјере; према усвојеној верзији пројектованог броја становника у општини Андријевица предвиђено је повећање броја становника (5.785 становника - 2003. године, а 5.802 становника - 2021. године,), као и повећање градског становништва општине (са 1.073 становника - 2003 године на 1.610 становника - 2021. године,).

Концепт просторног развоја мреже насеља и инфраструктуре одређује се за дугорочну политику урбанизације која ће бити заснована на подстицању развоја полицентричног система насеља састављеног од мреже центара различитих хијерархијских рангова и усклађеног развоја ширих градских подручја. Предност ће имати развој виталних и уређених градова и насеља и рационално коришћење земљишта и објеката у насељима. У систему мреже центара, *центри регионалног значаја* обезбеђују одговарајуће активности за шира регионална подручја. Функције центара регионалног значаја обухватају: еколошки-просторно прихватљиве производне активности, образовање вишег ранга, активности културних центара, одговарајуће здравствене услуге, услуге социјалног старања, посебне спортске и туристичке програме и развијенију трговину и друге комерцијалне активности; то су насеља која опслужују гравитациона подручја са преко 40 000 становника (Бар, Бијело Поље, Беране, Никшић и Пљевља, Херцег Нови и Котор, Будва). *Центар општинског значаја* представља тип развијеног урбаног насеља који обухвата компактно подручје града и које има услужне функције за општинско подручје, а у појединим случајевима и за уже или шире регионално подручје. Разне урбане функције у овим центрима обухватају стамбена подручја већих густина и разних облика, индустријске зоне, изграђене зелене површине, просторе за рекреацију, разоноду и др. Гравитационо подручје општинског центра обухвата већи број центара нижег ранга, као и појединачних насељених подручја; по правилу, општински центар има више од 1500 становника, а његово гравитационо подручје обухвата до 10000 становника (Андријевица, Даниловград, Колашин, *Мојковац*, Плав, Плужине, Рожаје, Шавник, Тиват, Улцињ, Жабљак) У *значајним локалним центрима* биће подстицан развој одговарајућих услужних и снабдијевачких функција, као и стварање радних места за становништво из тог центра и оно из његовог окружења; значајнији локални центар мора да омогући пружање основних образовних, здравствених и социјалних услуга, као и одговарајуће спортске и

културне активности уз развој терцијарних и кварталних активности. *Локални центри* су мања насеља са најосновнијим садржајима за снабдијевање становништва којима се одржава традиционални систем насељености сеоских подручја.

Просторни концепт развоја индустрије и рударства препоручује експлоатацију и рударску дјелатност у појединим општинама Републике; у општини Андријевица препоручује се експлоатација грађевинског и украсног камена. У свим регионима је одлучујуће важно да се у расту и развоју индустријских и рударских капацитета обезбеди усклађеност развојних потреба са начелима и критеријумима еколошке и просторне заштите.

Просторни концепт развоја пољопривреде биће усмјерен на производњу агрума, раног поврћа, маслина и љековитог биља у Приморском региону, производњу континенталног воћа и поврћа, расадничког материјала и љековитог биља у Средишњем региону, те производњу млијека, меса, вуне, кромпира, узгој рибе и сакупљање шумских плодова у Сјеверном региону. У Сјеверном региону за потребе интензивне пољопривредне производње треба сачувати око 47000 ха најквалитетнијег земљишта. За осталу пољопривредну производњу (здрава храна и органска пољопривреда) треба сачувати земљиште на подручју горње Таре, Полимља, Плавско-гусињске котлине и долине Ибра и Ћехотине.

Просторним концептом развоја шумарства планирано је подизање нових шума са приоритетом пошумљавања обешумљених земљишта у већим комплексима и санација превише искоришћених природно-економских шума са разграђеном структуром. Шумарство у сјеверном подручју мора да се базира на одрживом шумарству. Поред доминантних, чистих и мјешовитих заједница букве, смрче и јеле, овдје се јављају и реликтне и ендемичне заједнице молике и мунике. Сјеверно подручје са својим квалитетним шумама и оптималним еколошким условима за узгој шума има приоритетну производну намјену на највећој површини шума.

У **просторном концепту развоја туризма** Сјеверног региона издиференцирана су туристичка подручја: Дурмитора, Бјеласице и Комова, Морачких планина, Проклетија, између долина Таре и Ћехотине и приморских планина (Орјен и Ловћен).

На подручју *Бјеласице и Комова* промовисаће се развој следећих сегмената:

- обилазак аутентичних природних вриједности, разноврсног биодиверзитета и еколошких специфичности које пружају планински предјели, ријеке, језера и нарочито НП "Биоградска гора";
- разни, тзв. "wellness" програми за побољшање физичког и умног здравља, коришћењем релаксирајућег дејства климе и очуване природе;
- скијашки туризам;
- "active & extreme";
- пјешачење и планинарење;
- планински бициклизам;
- програми и излетничке туре на релацији море-планина, који су нарочито интересантни за иностране туристе.

Просторни концепт развоја друштвених дјелатности пратиће обнову привредног раста на тржишним принципима, али ће у првом периоду њихов раст бити нешто спорији од економског, односно од раста БДП-а. Овим концептом предвиђена је дистрибуција објеката друштвене дјелатности у следећим центрима:

- установе за предшколско образовање: општински, регионални центри и значајни локални центри;
- установе за основно образовање: центри регионалног и општинског значаја, значајни локални центри и локални центри (у случају позитивне демографске структуре локалног становништва);
- средњошколске установе: центри регионалног значаја;

- установе за академско образовање: центри регионалног значаја;
- објекти физичке културе, социјалне и дечје заштите: сва насеља у општини;
- објекти домова здравља: значајни локални центри;
- опште болнице: регионални центри.

Концепт развоја путне мреже до 2020. године предлаже одређене измјене у постојећој и будућој мрежи путних праваца и дефинише коридоре аутопутева и магистрала за брзи моторни саобраћај. Систем саобраћаја према Просторном плану треба да подржи циљеве просторног развоја Црне Горе, осигура равномернији регионални развој и побољша локалну приступачност. Просторним планом су осигурани просторни услови за путеве који су у мрежи сврстани у категорије аутопутева, брзих саобраћајница, магистралних и регионалних путева.

Предложени су слиједећи коридори аутопутева:

1. Дионица аутопута Београд – јужни Јадран кроз Црну Гору: Бољаре – Андријевица – Матешево – Братоножићи – западна обилазница Подгорице – тунел Созина – Бар (Ђурмани)
2. Дионица аутопута од везе са аутопутем Београд - Бар до границе са Србијом (Косово и Метохија): Андријевица – Мурино – Чакор - Бјелуха.
3. Дионица Јадранско – јонског аутопута: граница са Босном и Херцеговином (у рејону Нудола) – Грахово – Чево – Подгорица (обилазница – потребно детаљније истраживање трасе) – тунел кроз Дечић (граница са Албанијом).

Предложени коридори магистрала за брзи моторни саобраћај су слиједећи:

1. Јадранска магистрала за брзи моторни саобраћај: Дебели бријег (граница према Хрватској) – Херцег Нови – прелаз преко Бококоторског залива – Тиват - Будва – Бар – Улцињ – рејон Фраскањела (граница према Албанији).
2. Шћепан поље (граница према Босни и Херцеговини) – Плужине – Никшић – Подгорица.

У границама ПУП-а општине Андријевица планирано је слиједеће:

- Изградња дионице Матешево – Андријевица – Беране аутопута Бар – Бољари – Београд
- Изградња дионице Андријевица – Мурино планираног аутопута Андријевица – Мурино – Чакор – Бјелуха
- Дионица од Матешева до Бјелухе магистралног пута М-9 (Колашин – Матешево – Андријевица – Мурино – Бјелуха - граница Србије) добија ранг регионалног пута послије изградње дионице аутопута

Развој енергетске инфраструктуре треба да буде подређен остваривању циљева просторног развоја и еколошко-просторне заштите Црне Горе. Електроенергетски систем би требало развијати, односно допуњавати, тако да обезбеди сигурно и довољно снабдијевање електричном енергијом у свим подручјима и насељима Црне Горе. Основна оријентација развоја електроенергетике Црне Горе базира се на рационалном коришћењу сопствених енергетских потенцијала, водећи рачуна да се постигне што већа економичност производње у електроенергетском систему. За преносне и дистрибутивне водове потребно је сачувати далековод Требјешница – Беране са трафо-станицом Андријевица од других захтјева и коришћења које су у супротности или ометају предвиђену употребу.

Одговарајуће локације за мале хидројентрале (капацитета <10 MW) дефинисаће се просторно-планским документима у складу са смјерницама Просторног плана Црне Горе и активностима дефинисаних Стратегијом развоја енергетике Црне Горе до 2025. године и Стратегије развоја мини хидро-електрана; генерално, мале хидројентрале треба да буду проточног типа, при чему све ријеке треба размотрити као потенцијалне локације, изузев ријека које су заштићене националним законима или међународним споразумима.

Просторни концепт развоја хидротехничке инфраструктуре утврђује као један од основних циљева снабдијевање квалитетном водом целокупног градског становништва

и око 90% сеоског становништва, путем јавних водовода. До овог циља се долази смањивањем губитака и рационализацијом потрошње, коришћењем локалних изворишта површинских и подземних вода. У области заштите вода, главни задатак јесте унапређење квалитета површинских и подземних вода, као и њихова интегрална заштита. Отпадне воде насеља треба третирати у зависности од величине насеља и врсте реципијента. Потребно је изградити постројења за пречишћавање отпадних вода у сливовима изворишта вода за пиће, као и у подручјима заштићених природних добара (национални паркови и резервати природе), при чему сва урбана насеља са преко 2000 становника треба да имају уређаје за третман отпадних вода.

Просторним концептом управљања отпадом одговарајућим системима требало би обезбедити потпуну покривеност читаве територије; приоритет ће имати: смањивање количине отпада, поновна употреба ("рециклирање") отпада, контрола на извору потенцијално опасног отпада и уклањање ("гашење") неуређених одлагалишта. Планирана је следећа мрежа међуопштинских депонија за селективно сакупљање и третман отпада:

- Међуопштинске депоније за општине: Бар и Улцињ; Котор, Тиват и Будву; Херцег Нови; Подгорица, Даниловград и Цетиње; Никшић, Плужине и Шавник; Пљевља и Жабљак; Колашин, Мојковац и Бијело Поље; Беране, Рожаје, Андријевица и Плав, а конкретне локације ће се утврдити кроз одговарајућу просторно – планску и секторску документацију.
- Међуопштински рециклажни центри предвиђени су за исте групације општина као и за међуопштинске депоније, изузев за Подгорицу и Херцег Нови у којима се ови центри не планирају, а конкретне локације ће се утврдити кроз одговарајућу просторно – планску и секторску документацију.
- Претоварне и трансфер станице за сакупљање чврстог комуналног отпада предвиђене су у свим општинским центрима, изузев у онима на чијој се територији налази међуопштинска депонија.
- Центри за компостирање предвиђени су за следеће групације општина: Беране, Рожаје, Андријевица и Плав; Колашин, Мојковац и Бијело Поље; Никшић, Плужине и Шавник; Пљевља и Жабљак; Подгорица, Даниловград и Цетиње; конкретне локације ће се утврдити кроз одговарајућу просторно – планску и секторску документацију.
- Депоније грађевинског отпада, шута и материјала из откопа предвиђају се у свим општинским центрима.
- Депонување муља из фекалних отпадних вода предвиђа се у свим општинским центрима;
- Депоније животињског отпада планирају се у: Бару, Подгорици, Никшићу, Бијелом Пољу и Пљевљима.

Просторни план Републике дефинисао је **подручја и зоне од јавног интереса**, као и **концесиона подручја**. *Подручја од јавног интереса* су: национални паркови, регионални паркови, морско добро, подручја под заштитом UNESCO, подручја обухвата урбаних насеља, коридори инфраструктурних система (аутопутеви, брзе саобраћајнице, жељезничке пруге, далеководи и др.), акумулације, бране и пратећи објекти, обале ријека, језера и мора. *Зоне од јавног интереса* су: посебни природни предјели, резервати природе, споменици природе, заштићени објекти културног наслеђа, рударски ревири и лежишта (угаљ, боксит, олово, цинк...), изворишта питке воде, аеродроми, луке, пристаништа, слободне царинске зоне и зоне за одбрану земље, као и све оне у којима се налазе објекти од јавног интереса. Природни ресурси и друга државна, тј. национална добра могу бити давана на *концесионо коришћење* ако је то од интереса за развој привреде, стандарда грађана или из неког другог интереса. У погледу услова коришћења простора концесионар има сва права и обавезе као и сви остали инвеститори односно привредни субјекти.

Концепт заштите природне и културне баштине заснован је на примени модела одрживог развоја који у појединим просторима Црне Горе мора увек бити специфичан, усклађен са локалним условима и заснован на носивим карактеристикама простора. Развој мора бити компатибилан са еколошким карактеристикама простора и мора их унапређивати, а просторни и урбанистички планови на свим нивоима морају бити засновани на очувању квалитета животне средине. Концепт се заснива на следећим поставкама:

- потребно је дефинисати границе културних споменика;
- за све категорије заштите природне баштине потребно је урадити Програме заштите са ревизијом постојећих и предлогом проглашења будућих подручја заштите, који би се уградили у просторно-планску документацију нижег реда (нпр. повезивање Националног парка "Биоградска гора" са планинским масивом планираног регионалног парка Комови);
- постојећа мрежа резервата природе треба да буде анализирана у складу са налазима из ревизије заштићених подручја природе;
- поред постојећих националних паркова, предвиђа се формирање нових националних паркова: "Проклетије" и "Орјен", уз проширивање граница Националног парка "Дурмитор";
- стављање под заштиту регионалних паркова (паркова природе): Румија; Комови; Сињајевина; Биоч, Маглић и Волујак; Љубишња; Турјак са Хајлом;
- подручја водоизворишта морају се заштити и осигурати од ризика загађења;
- подручја под посебном заштитом са статусом националних и ли регионалних паркова чине основне тачке мреже екосистема у Црној Гори.

Концепт уређења деградиране и угрожене животне средине дефинише подручја у којима је квалитет животне средине деградиран и угрожен; у таквим подручјима неопходно је предузети одговарајуће активности кроз ангажоване пројекте који ће санирати последице њиховог рада и унапредити технологију до нивоа да не загађују животну средину (примена БАТ технологија).

Концептом заштите од природних хазарда предвиђа се интегрално и ефикасно спровођење одбране од поплава, заштита од водне ерозије ради спречавања губитака земљишта, као и посебне мјере за смањење ризика од пожара и експлозија (неопходна израда Плана заштите од пожара за шумски комплекс Бјеласице); контрола и смањење сеизмичког ризика спроводиће се увођењем асеизмичког управљања у стандардно урбанистичко планирање, при чему општине морају да дефинишу процедуре процјене и разматрања сеизмичког ризика приликом израде локалне планске документације и урбаног развоја.

У домену организовања **система одбране и заштите**, општи услови предвиђају:

- избор и одређивање комплекса локација неопходних за функционисање система одбране извршиће се на основу законских и стратешких докумената који регулишу област одбране Црне Горе;
- смањити опсег површина комплекса за потребе снага безбједности Црне Горе и извршити њихово реструктурирање за цивилне потребе урбанизације;
- формирање националног система заштите који ће функционално интегрисати све релевантне институције које су укључене у процес праћења природних и техничко-технолошких непогода, заштиту и спасавање, као и дефинисање свеобухватних националних акционих планова за све врсте ванредних ситуација одвојено као за било коју врсту квантифицираног хазарда;
- интегрално организовати и плански спроводити припреме за одбрану и цивилну заштиту, као целовит систем, како за мирнодопске, тако и за услове угрожене безбједности.

Смјернице и мјере за реализацију просторног плана

За остваривање развојних опредјељења која су дефинисана у Просторном плану, као приоритетно се издвајају активности:

- интегрални развој Сјеверног региона, који укључује саобраћајно увезивање, развој енергетике и омогућавање нових, иновативних и дугорочно перспективних привредних грана у складу са хуманим ресурсима;
- побољшање стања животне средине са инфраструктурним комуналним опремањем изградњом система пречишћавања отпадних вода, изградњом међуопштинских санитарних депонија чврстог отпада и смањивање загађења ваздуха, од стране крупних индустријских система;
- постизање договора Црне Горе са сусједним земљама о саобраћајним правцима, заједничкој заштити животне средине и изградњи енергетског система;
- спровођење одредница Плана са детаљним опредељењима у детаљним просторно-планским документима;

Смјернице за израду планова подручја од посебног значаја

- *Програми развоја подручја са посебним проблемима и ограничењима* као што су брдско планинска, те ријетко насељена подручја, треба да нагласе компоненте просторног уређења са гледишта оптималних капацитета и размјештаја друштвених сервиса, специфичних и флексибилних просторних облика услуга и дјелатности, те стратешких приоритета у стварању услова за подстицање развоја користећи искуства економије. На подручјима са ограничењима у развоју и деградиране животне средине, јаловишта и отворених рударских копова, треба спровести хитне мјере заустављања иселјавања становништва и деградације ресурса, те осигурање нужне инфраструктуре.
- *Ревитализација руралних подручја* темељи се, приоритетно, на заустављању процеса напуштања села. Систематским мјерама треба успорити емиграције и стварати правно-државне повољне услове рада, а нарочито подстицати опстанак и развој почетно малим, али сигурним улагањима у животни стандард села, укључујући културне и рекреацијске потребе становништва и урбане услове живљења. Исто тако, треба промовисати основне вриједности руралног наслеђа, духовних и материјалних добара и традиције, те обogaћивати везе града и села.
- *Подручја посебних вриједности природе* обухватају природне паркове и предјеле, резервате природе, споменике природе, меморијалне споменике и станишта појединих биљних и животињских врста; у националним парковима приоритет је:
 - очување природе, развијање научно-едукативног и излетничког туризма који мора бити контролисан и организован;
 - оплемењивање и уређивање постојећих стационарних, сервисних, услужних и других капацитета првенствено у границама постојеће заузетости простора, усклађено са интересима заштите природе;
 - уклањање и промена садржаја који су у конфликту са заштитом природе и околином, а нове лоцирати у правилу изван паркова те тако подстаћи развој насеља изван граница парка.

ПОЛОЖАЈ И ПРАВЦИ РАЗВОЈА АНДРИЈЕВИЦЕ

у односу на сусједне локалне самоуправе и Црну Гору у цјелини

Општина Андријевица налази се у сјевероисточном дијелу Црне Горе. Граничи се на северу и истоку са општином Беране, на југоистоку са општином Плав, на западу са општинама Подгорица и Колашин, а на југу, у дужини од 25 км, се граничи и са Републиком Албанијом. Различити документи од стратешког значаја за развој Републике, Северног региона или пак заједничког развоја општине Андријевице са околним општинама, имају директан или индиректан утицај на развој општине Андријевице.

Међу тим документима најзначајнији су:

- Детаљни урбанистички план аутопута: Бар-Бољаре, (Министарство за економски развој, октобар 2008. године),
- Програм развоја планинског туризма у Црној Гори (Република Црна Гора, Министарство за туризам, 2005.) и Стратегија развоја туризма Црне Горе до 2020. (Република Црна Гора, Министарство за туризам); и
- Просторни план посебне намјене Бјеласица - Комови (Министарство за економски развој, нацрт - мај 2009. године)
- Републичка стратегија о управљању отпадом

Конкретне утицаје за интегрисани развој појединих општина Републике имају и Смјернице за израду просторних планова општина по регионима дефинисане утврђене у Просторном плану Црне Горе.

1. Детаљни просторни план аутопута: Бар-Бољаре

Овим планом у Општини Андријевица обухваћене су цијеле катастарске општине Обло Брдо, Краље, Андријевица, Бојовићи, Ђили Поток, Сјенозета, Слатина 1, Сеоце, Слатина 2, Забрђе, Трешњево 1, Ријека Марсенића, Трешњево 2 и Трепча. Одабрана је алтернативна варијанта трасе аутопута на потезу Андријевица (Ријека Краштица) – Беране (Тифранска клисура). Ова варијанта од ријеке Краштице скреће и иде према сјеверу и сјеверо-западу кроз атар села Трешњево, даље тунелом око 2 км кроз масив Стањева брда (К. 1029 мнм.). Изласком из тунела заобилази села Трепче са западне стране и кроз масив Требаћке (к.1108 мнм) заобилази са запада атар села Вињице настављајући преко Рудежа кроз масив Бјеловац (к.702 мнм) и даље премешћује ријеку Бистрицу настављајући падинама Каленице, Главице, Страже и Тикведа би се спојила са актуелном варијантом у реону Равне шуме сјеверно од Беран села. Ово су терени на брдско планинским падинама проширене долине ријеке Лим и стално лијево од њеног корита. Траса углавном заобилази већа насеља, а генерално гледано је паралелна са водотоком Лима.

Оваква геоморфологија терена условљава пројектовање и изводјење трасе аутопута на више потеза кроз тунеле и краће вијадукте и аквадукте.

Мрежа насеља у зони непосредног утицаја аутопута

Са циљем успостављања важећим Просторним планом Црне Горе дефинисаног полицентричног система мреже насеља, у зони непосредног утицаја аутопута овим Планом, кроз анализу утицаја и усмјерења, створени су сви предуслови за остваривање зацртаних циљева кроз изградњу, развој и повезивање магистралних и регионалних инфраструктурних система, чиме ће се створити предуслови неопходног просторног и привредног повезивања и функционисања насеља, и тиме подстаћи:

- Развој малих насеља са мање од 50 становника у свим општинама у у зони непосредног утицаја аутопута;
- Смањење тенденције досељавања у приградска насеља Подгорице и Бара;
- Успоравање миграционих токова из Сјеверног ка Средишњем и Приморском региону, а посебно из Берана и Андријевице;

- Боље просторно – функционално повезивање блиских центара Андријевице и Берана; (као и Берана и Бијелог Поља);
- Подизање нивоа функционалне самосталности општинских центара, посебно Андријевице;
- Развој специјалних функција (туристичких, производних, прерађивачких и др) у локалним центрима и већим сеоским насељима;
- Развој инфраструктуре и подизање стандарда опште опремљености у локалним центрима и сеоским насељима.

Изградња аутопута Бар – Бољаре, који делом пролази кроз општинско подручје, поред директног утицаја на развој насеља (осам) лоцираних уз аутопут, имаће и позитиван индиректан утицај на економску валоризацију, пре свега туристичког потенцијала (боља приступачност, приближавање и повезивање Северног, Средњег и Јужног региона, итд.) и позитивно ће допринети развоју насеља која се налазе у зони утицаја, а то су насеља: Гњили Поток, Сјеножета, Краље, Присоја, Слатина, Забрђе, Трешњево, Трепча и Ријека Марсенићи односно целе КО: Обло, Краље, Андријевица, Бојовићи, Гњили Поток, Сјеножета, Слатина 1, Сеоце, Слатина 2, Забрђе, Трешњево 1, Ријека Марсенића, Трешњево 2, Трепча. На тај начин изградња овог инфраструктурног система утицаће на задржавање односно демографски пораст и јачање привредних функција наведених центара и насеља. Такође, аутопут ће утицати директно или посредно на валоризацију Кучких планина, Комова и Бјеласице.

Етапе реализације

У првој етапи предвиђено је спровођење потребних истраживања и израда генералних пројеката за варијанте трасе аутопута преко Скадарског језера и трасе Андријевица – Беране.

У другој етапи предвиђена је изградња аутопута од Матешева до Андријевице са капиталним објектом тунел Трешњевик, чиме ће се убрзати развој Сјеверног региона, посебно подручја општина Андријевица, Плав и Беране. Током ове етапе.

Трећом етапом неопходно је обухватити потез од Андријевице до Црнче (петља према Бијелом Пољу), а по усаглашавању планова и динамике изградње у прекограничној сарадњи са Србијом

За развој дјелатности у вези са складиштима и сервисима потребно је извршити додатно резервисање простора првенствено уз Подгорицу, Андријевицу и Беране.

2. Програм развоја планинског туризма у Црној Гори и Стратегија развоја туризма Црне Горе до 2020.

Према овом документу оцењено је да у туристичкој понуди Општине Андријевица највећи значај имају знаменитости и карактеристике подручја, а најмањи туристички капацитети и туристички програми. Од знаменитости се истиче значај планина (Комови, Проклетија, Мокра планина) и река (Лим и Злоречица), а од културно историјских Црква Светог Архангела (Књажевац). Ово подручје је једна од валоризованих *микро зона*, чији се туристички развој везује за Бјеласицу, Комове и део Проклетије – Зелетин и Мокру, а од сеоских подручја је процењено да агро туристичку развојну шансу имају Коњуси, Улотица и Шекулар. Према истом документу, зона сливног подручја Злоречица је дефинисана као једна од секундарних зона подручја Проклетија, погодна да се, поред туризма, развија производња и прерада производа органске пољопривреде. Такође, у групу секундарних туристичких подручја припада и зона Градишница – Патковица – Бач (у изворишту речице Градишница), чији се развој везује за комплементарни однос са суседним примарним зонама Језерине и Јеловица.

По овом документу, стратешка туристичка одређења у правцу превасходног развоја сеоског и еколошког туризма ће иницирати и развој пољопривреде, шумарства и прераде пољопривредних производа као комплементарних делатности. Наведени концепт економског развоја представља *кластерски модел*, који омогућује да се на истим развојним елементима укључе и суседне општине (Беране, Колашин, Плав и др.)

3. ПППН Бјеласица Комови

Просторни план посебне наміјене Бјеласица - Комови - у изради

Према овом документу, потенцијал Бјеласице и Комова представља за најближе општинске центре, међу којима је и Андријевица, перспективно солидан извор туристичке тражње.

Констатује се да је општина Андријевица најмање развијена општина региона Бјеласица – Комови и да се тек у задње двије године (2007.-2009.) биљежи раст туристичке потражње и то већином страних туриста (63%).

PROMET TURISTA U OPŠTINI ANDRIJEVICA
2005. - 2008.

Godina	Dolasci turista			Noćenja turista			Prosječna dužina boravka turista		
	Strani	Domaći	Ukupno	Strani	Domaći	Ukupno	Strani	Domaći	Ukupno
2005.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2006.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2007.	67	168	235	158	176	334	2	1	1
2008.	598	345	943	805	506	1,311	1	1	1

Izvor: Zavod za statistiku Crne Gore - Monstat, www.monstat.cg.yu

Стратегија развоја туризма

На кратки и средњи рок успон Бјеласице и Комова као туристичке дестинације је ослоњен на коришћење позиције почетника са подршком домаћег и интернационалног предузетништва које ће покретати иницијални развој базичне туристичке супра и инфраструктуре, као и изградњу локалног капацитета за раст и развој туристичке понуде.

Овај план поставља заједничку визију туристичке индустрије региона Бјеласице и Комова за сљедећих 10 година:

1. Постати препознатљив туристичко рекреациони простор Црне Горе који ће интегрисан са просторима Дурмитора и Жабљака стати уз бок најбољим свјетским узорима развоја и управљања планинским просторима који привлаче туристе и резиденте током цијеле године.
2. Маркетиншки ће се овај простор артикулисати на нивоу препознатљивог регионалног и европског бренда планинског туризма који нуди виши стандард и богатија искуства од конкурентских планинских средишта југоисточне Европе.
3. Понудом туристичких и нетуристичких производа и активности изведених из кључних атрибута и атракција, овај ће се простор понудити домаћим и интернационалним девелоперима и инвеститорима уз унапријед утврђена правила игре одрживог и конкурентског развоја прије свега у корист локалног становништва Црне Горе.

Стратегија коришћења простора и регулације

- Потенцирање режима заштите простора НП Биоградска Гора и већи режим заштите Комова, уз редеофинисање стандарда заштите и стратешко упориште да је туризам чувар овог простора.
- Концентрација развоја (туристичка супра и инфраструктура) на изабране развојне пунктове.
- Опредељење на тзв. *Михед усе Ресорте* у форми планинских села, као концепт који једини омогућава цјегодишње пословање и смањује ризик инвестирања.
- Функционална активација и интерпретација простора како би се до краја добио утисак заштићеног планинског парка природе који је доступан пјешацима, бициклистима али и аутомобилистима са јасно одређеним паркингом уз маркере и видиковце на панорамским путевима.

- Усмјерити се на карактеристичне типове изградње смјештајних објеката у планинском простору са јасно одређеним правилима и стандардима грађења, а осим хотела сву осталу спратност уз гаражу ограничити на П+2.
- Туристичку инфраструктуру планирати равномјерно на начин да осигурава љетни и зимски програм, што ће омогућити да се избјегне имиџ овог простора као једностраног скијашког подручја.

Маркетиншко позиционирање региона Бјеласице и Комова

Бјеласица и Комови тржишно се позиционира као планинска дестинација високе вриједности прожета репутацијом опуштене, лежерне и пријатељске атмосфере, која нуди јединствен спој доступних активности и доживљаја током цијеле године.

Својом изврсношћу у очувању и унапријеђењу природних, културних и просторних вриједности регион је интернационално препознат као интегрални простор за квалитетан одмор и активности кроз сљедећу понуду:

- Активности, рекреација и опуштање у природном амбијенту
- Породични одмор и активности
- Планински wellness и рекулерација
- Састанци и едукације на планини

Туристичке зоне

За простор Бјеласице и Комова на подручју општине Андријевица планиране су сљедеће туристичке зоне развоја:

1. Есо-adventure парк Комови, који укључује и:
 - Планинарске домове
 - Планинарске / бициклистичке стазе
2. Пројекат ревитализације катуна у туристичка еко-етно села
3. Видиковци, који укључује и:
 - Панорамске путеве

1. Есо-adventure парк

Потенцијална локација за Есо-adventure парк је подручје Равни бријег (површине цца13,3ха). Одабрана локација за развој базе Авантуристичког парка са свим потребним садржајима, укључујући и смјештај, налази се у близини будућег аутопута, те ће због тога бити интересантна тачка једнодневних посјета за госте са обале током љетних мјесеци. Могућност смјештаја гостима омогућује вишедневни бијег у природу и активно искуство њених љепота.

Смјештајни капацитети унутар Парка развијаће се по фазама, а у складу са развојем осталих садржаја и капацитета у Парку, те се из тог разлога очекује да ће укупни капацитети у року од сљедећих 20 година бројати укупно 500 туристичких лежаја

2. Катуни - Туристичка еко-етно села

Предвиђено је уређење традиционалних насеља те њихово стављање у функцију туризма (пружање услуга смјештаја са вишим стандардом квалитета).

Концепт еко етно села (катуна) представља додатну опцију смјештаја гостима који желе доживјети природу и традиционални начин живота у природи. Концепт се састоји од унутрашњих и простора на отвореном који допуштају гостима да су у директном контакту са околином. Осим основне услуге смјештаја, гости имају прилику учити традиционалне рецепте, бавити се пољопривредним и сточарским активностима у катунима који се баве пољопривредом. Препоручује се да се еко-етно село ради у "кластеру" катуна који се баве пољопривредом, односно катуна који ревитализују традиционалан начин испаше стоке и живота пастира, а који могу служити као додатни елемент анимације гостију еко-етно села. У изради еко етно села избјећи неадекватне концепције катуна. Дословно праћење садашњег изгледа катуна се не препоручује, због немогућности обезбјеђивања

комфора катуна таквих величина. Лајт мотив је да сви технолошки системи буду усклађени са еко стандардима ЕУ посљедње генерације.

3. Видиковци

Предвиђено је уређење и опремање видиковаца који се лоцирају на стратешким мјестима и пружају величанствене погледе на простор Комова / Бјеласице, како би се повећао ниво атрактивности и креирало потпуно и узбудљиво искуство природе.

4. Панорамски путеви

Пјешачке и планинарске руте – уређене руте, опремљене системом одморишта, а распоређене по цијелом подручју Комова и Бјеласице, треба да воде до кључних тачака интереса и видиковаца, како би се гостима пружио цјеловит доживљај узбудљивости природе овог подручја. Руте се користе за пјешачење и планинарење љети, а у зимском периоду се користе за активности Нордијског скијања (адекватно опремање стаза)

Активности и мјере опште подршке развоју пољопривреде и руралних средина стварање бољих услова за живот на селу

Веома важно мјесто за подручје обухвата Плана имаће разни видови туризма у сеоским срединама, који могу да буду одлична прилика за бројне сеоске породице да обезбиједи значајне изворе прихода. Развој сеоског туризма у еколошки нетакнутој природи мора бити везан за са развојем примарне пољопривредне производње по принципима органске (еколошке) производње, што би омогућило добру понуду традиционалне хране, пића и јела високог квалитета.

- Изградња сеоске инфраструктуре у удаљенијим селима и катунима,
- Развој агро туризма (сеоског) и других видова туризма у руралним срединама, који је у експанзији у туристичким земљама у окружењу и који ће све више бити генератор развоја пољопривреде,
- Уређивање и привођење намјени земљишта, уређење водотока бујичних ријека и рјешавање питања плављења равних површина, што је посебно изражено у долини ријека Лима и Таре.
- Технолошко оспособљавање пољопривредних газдинстава,
- Заштита географског поријекла бројних специфичних производа са овог подручја, посебно мљечних производа и других препознатљивих производа,
- Стимулисање органске или еколошке пољопривреде и њено валоризовање кроз туризам,
- Ревитализација и активирање запуштених равних терена, посебно у дијелу лијеве обале Лима од Андријевице до Берана за интензивирање воћарске и повртарске производње,
- Интензивирање стручног оспособљавања произвођача кроз разне видове специјалистичке обуке (за производњу разних врста воћних ракија, аутхотних мљечних производа и сл.).
- Промотивне активности специфичних производа кроз организовање локалних манифестација и путем учешћа на изложбама и сајмовима у земљи и иностранству.

Камен

Планом се за Архитектонско – грађевински камен (АГК) даје квалификатив да је најзначајнија неметалична минерална сировина у Црној Гори, која би у догледној будућности могла по значају за привредни развој Црне Горе би се сврста у најзначајније минералне сировине уопште, а у том смислу идентификовано је и јасна улога у тој пројекцији за налазишта камена у општини Андријевица.

Пећине

На подручју Андријевачког краја пећине, иако још недовољно испитане, су оцењене као још једна од потенцијалних атракција која ће погодовати развоју одређених видова туризма, првенствено уз понуде које ће афирмисати Есо-adventure парк.

4. Републичка стратегија о управљању отпадом

Први стратешки циљ републичке стратегије о управљању отпадом је оснивање међуопштинске регионалне депоније која задовољава стандарде ЕУ, уз повећану примјену активности рециклирања и проширење подручја прикупљања отпада до највећег нивоа изводљивости.

Такво опредељење спроведено је државним Мастер планом управљања отпадом односно програмом изградње регионалне санитарне депоније у Беранама за општине Рожаје, Беране, Плав и Андријевица, државним петогодишњим Планом управљања отпадом као и европским стандардима и директивама.

За општине Рожаје Беране Плав и Андријевица је утврђена заједничка локација за санитарну регионалну депонију у Беранама која задовољава све предходне просторно техничке услове. За локацију ове депоније урађена је студија изводљивости која је прихваћена од стране ресорног министарства, предстоји израда инвестиционо техничке документације.

С тим у вези, користиће се нова постројења за рециклирање отпада, нова опрема за ефикасно прикупљање и трансфер отпада, а остаци одложеног отпада сабиће се и прекрити на основу одобрених оперативних планова за депонију.

Постојеће стање

за подручје општине у цјелини

ОПШТИ ПОДАЦИ

Најмлађа црногорска општина налази се у Горњем Полимљу на лијевој обали Лима. Захвата простор од 263 км². На подручју општине Андријевица данас живи свега око 5785 становника од чега у општинском центру око (18,5%) становника општине. Својим положајем подсјећа на терасу подигнуту над овом прекрасном ријеком. Налази се између двије планинске ријеке Злоречице и Кестице. У њеној близини су Комови и Виситор, а ту је и познато Букумирско језеро, на висини од 1440 м. Има врло повољне услове за развој туризма и средње европског воћа а ту је и Фабрика за прераду кондиторских производа.

Општина Андријевица захвата простор од 340 м² окружен високим планинама: Комовима, Бјеласицом и Проклетијама. Међу њима се прожима као нит, долина Лима која има улогу спајања ових разноврсних простора, па са њом чине јединствену географску целину. Општина Андријевица окружена је планинама Комовима, Бјеласицом и Проклетијама. Сама се налази на 740м м надморске висине и има 6384 становника.

Насеља општине су углавном разбијеног типа и релативно добро су повезана међу собом. Насеља има 24 а мјесних заједница 16, уз општински центар Андријевицу, које представља популационо највеће насеље општине (1073. становника према последњем попису).

Општински центар Андријевица представља главни управни, економски, привредни и културни центар Општине, коме директно и индиректно гравитирају сва насеља. Главни развојни центри су Андријевица, Дулипоље, Краље и Ђулићи, који представљају гравитационе центре Општине. Поред Андријевице се издвајају насеља Дулипоље, Краље и Ђулићи, као центри нижег ранга.

До Андријевице се Јадранском магистралом стиже из правца Подгорице 154 км, из правца Бијелог Поља 50 км. Редовним аутобуским линијама Андријевица је повезана са градовима у Црној Гори и региону: Андријевица - Подгорица 154 км; Андријевица - Будва 231 км; Андријевица - Х. Нови 314 км и Андријевица - Београд 396 км. Најближа жељезничка станица налази се у Бијелом Пољу на 50 км од Андријевице. Најближи аеродром налази се у Подгорици 150 км од Андријевице.

Основна обилежја насеља

Пописи	Површина у км ²	Број становника	Број насеља	Градска насеља	Сеоска насеља	Просечан бр. ст. по насељу	Бр. становника на 1 км ²
1991	340	6.561	24	1	23	273	191
2003	340	5.785	24	1	23	241	17

Административна подела општине по катастарским општинама

Катастарске општине	Бр.насеља	Бр. становника 1991.	Бр. становника 2003.
КО Андријевица	3	1308	1457
КО Бојовићи	1	130	128
КО Цецуне	1	120	77
КО Дулипоље	1	230	134
КО Ђулићи	1	152	130
КО Гњили Поток	1	178	111
КО Горње Луге	1	170	150
КО Грачаница	1	397	307
КО Јошаница	1	215	162
КО Кошутине	1	185	143
КО Краље	1	263	228
КО Кути	1	75	49
КО Обло Брдо	1	138	69

КО Ријека Марсенића	1	390	353
КО Сеоце	1	271	117
КО Сјеножета	1	116	95
КО Слатина 1	2	789	753
КО Слатина 2	0	-	-
КО Трепча 1	1	254	238
КО Трепча 2	0	-	-
КО Трешњево 1	1	577	539
КО Трешњево 2	0	-	-
КО Улотина	1	292	243
КО Забрђе 1	1	311	302
КО Забрђе 2	0	-	-

Административна подела општине по мјесним заједницама

МЈЕСНА ЗАЈЕДНИЦА

НАСЕЉА У М.З.

МЗ АНДРИЈЕВИЦА
МЗ РИЈЕКА МАРСЕНИЋА
МЗ ТРЕПЧА
МЗ ТРЕШЊЕВО
МЗ ЗАБРЂЕ
МЗ СЛАТИНА
МЗ ПРИСОЈА
МЗ КРАЂЕ
МЗ БОЖИЋЕ
МЗ БОЈОВИЋЕ
МЗ СЕОЦЕ
МЗ КОЊУХЕ
МЗ КОШУТИЋЕ
МЗ ЂУЛИЋЕ
МЗ УЛОТИНА
МЗ ГРАЧАНИЦА

ПЕОВАЦ
НАВОТИНА

ГЊИЛИ ПОТОК, СЈЕНОЖЕТЕ, ОБЛО БРДО

СУЋЕСКА

ЈОШАНИЦА, ДУЛИПОЉЕ

КУТИ, ЦЕЦУНЕ
ГОРЊЕ ЛУГЕ

МЕТЕОРОЛОШКИ ПОДАЦИ

Климатски услови на ширем подручју Андријевице (подручје долине Лима, Бјеласице и Комова) су карактеристични за умерено - континенталну (долина Лима), субпланинску (средње висинске зоне) и планинску климу (високопланинско подручје), са знатним утицајима медитеранске климе.

Андријевица, због свог положаја у долини Лима (кроз коју у ово подручје долазе климатски утицаји из околних нижих подручја) има умерено - континенталну климу, знатно блажу од околних високопланинских терена којима је окружена, а истовремено оштрију од нижих Берана, са неким елементима субпланинске климе. Зиме су дуге и хладне, са доста снега, љета су краћа и свежија него у градовима Полимља на нижој надморској висини, слабије су изражена годишња доба и јесени су топлије од прољећа.

Може се констатовати да у климатском погледу подручје општине Андријевица највећим дијелом припада зони измијењене умјерено-континенталне климе која се карактерише оштрим зимама и свежим љетима. Обзиром на изражену морфолошку разуђеност терена (високе планине, дубоке рјечне долине) веома су велике разлике у микроклими појединих мјеста на територији општине.

Како на територији општине не постоји хидрометеоролошка мјерна станица то као оријентациони подаци о средњим мјесечним температурама и падавинама могу послужити подаци за сусједно Беране:

Средње мјесечне и годишње температуре ваздуха и количине падавина:

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Темп.	- 1.9	0.5	4.5	9.0	13.7	16.6	18.0	17.9	14.4	9.7	5.1	0
Падавине	83	67	63	68	80	71	61	54	77	96	107	928

Из табеле се види да су најниже средње температуре у децембру и јануару (0,0 односно 1,9°C) а највише у јулу (18 °C) и августу (7,9 °C). Најмање коичине падавина су у септембру (47 мм) и августу (54 мм) док највише падавина има од октобра до децембра (96 до 107 мм). Просечна годишња температура је 9 степени док је годишња количина падавина 928 мм.

Преовлађујући вјетрови у зимским месецима су сјеверозападни и сјеверни, а у осталим мјесецима јужни ветрови. Карактеристично је да се ова ваздушна струјања у Андријевичкој котлини јављају дању, као даник, а ноћу, као ноћик. Они се јављају као посљедица мале површине котлине, велике разлике у надорским висинама и честих промјена ваздушног притиска, а дувају по пола дана са планине ка котлини и обратно. Сјеверни вјетрови доносе суво и стабилно време погодно за туристички боравак током лjeta и зиме. Вјетрови из јужног правца највише су заступљени у зимском периоду, када доносе значајне количине снијезних падавина. Због издужености и сужености котлине у којој су ваздушна струјања честа, тишине се не јављају тако често, као у другим котлинским насељима, а такође ни олујни вјетрови.

ГЕОМОРФОЛОШКЕ И ХИДРОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ТЕРЕНА

Према геоморфолошкој рејонизацији Црне Горе територија општине Андријевица припада области високих планина и површи која се карактерише пространим, добро очуваним заравнима и површима.

У геоморфолошком погледу територија општине Андријевица је брдско-планинског карактера са надморским висинама од 700 м код Новатине до 2.461 м на Кому Васојевићком. Општина Андријевица захвата југоисточне дјелове масива планине Бјеласице гдје се истичу врхови Троглав (2.072), Јеленак (1887 м), Лиса (1.878 м), Пободењак (1.839 м.), Змиња глава (1.733 м), Рудо Брдо (1.649 м) и Жољевица (1.510 м). Масив Бјеласице се преко превоја Трешњевик (1.580 м) повезује са масивом Комова на којима се у општини Андријевица поред Кома Васојевићког налазе Баван (2.252 м), Штавна (1.828 м), Царине (1.987 м) и Огорела глава (1.561 м). На југу уз границу са Републиком Албанијом се налазе Клаја Забељит (2.130 м). Мојан (2.157 111), Лијина глава (2.165 м), Жијова глава (2.129 м) и Биоград (2.123 м). На југоисточном дијелу територија општине захвата југозападне, западне и сјеверозападне дјелове Виситора са Липовицом (1.882 м), Гребенорн (2.196 м) и Зелетином (2.126 м). На истоку општине се налази Баљ са врхом Теферич (1.557 м). Планинске масиве раздвајају и пресијецају бројне долине ријека које су дубоко усјекли своја корита градећи мјестимично и праве клисуре. Најзначајнија од њих је свакако долина Лима која има значајна проширења на мјестима гдје се у Лим уливају његове притоке.

Хидрографске карактеристике подручја општине профилишу веома разноврстан и значајан водни потенцијал, као природно богатство. У хидрографском погледу терени општине Андријевица припадају подручју са веома развијеном хидрографском мрежом тј са бројним површинским токовима. У том смислу, на подручју општине постоји евидентан хидроенергетски потенцијал ријеке Лим са притокама. Најзначајнији површински ток је ријека Лим која припада сливу Дрине односно црноморском сливу. Сви остали површински токови на територији Општине припадају сливу Лима. Десне притоке Лима на територији Андријевице су Пишевска и Шекуларска ријека, а лијеве Злоречица која настаје од Перућицеи Кутске ријеке, затим Краштица и Градишница односно Требачка ријека. Сем поменутих, постоје и бројни мањи водотоци посебно на подручју Улотине, Горњих Луга, Забрђа и Трешњева. Воде, као природни ресурси, имају вишеструке развојне могућности са становништва: хидроенергетског потенцијала, тржишне валоризације и екологије. Економска употреба, заштита и рационалан приступ водним потенцијалима, може имати веома позитивне ефекте у будућем развоју.

СЕИЗМИЧКА МИКРО РЕЈОНИЗАЦИЈА

Сеизмичност терена

На основу Карте сеизмичке регионализације Црне Горе проистиче да подручје Општине Андријевица припада зони 7-ог степена сеизмичког интензитета. То је у сагласности са резултатима сеизмостатичке анализе, која је показала да се са вјероватноћом од 63%, за повратни период од 100 година, на овом подручју очекује максимални интензитет дејства земљотреса од 7,0 степени. Једино крајњи сјевероисточни дјелови терена Општине (подручје Новотине и Марсенића ријеке) које граничи са Беранском котлином припада зони 8-ог степена сеизмичког интензитета.

Привремена сеизмолошка карта Црне Горе са елементима очекиваног максималног интензитета земљотреса, за повратни период од 500 година (1987. година).

ФЛОРА И ВЕГЕТАЦИЈА

Разноликост природних елемената: литолошки састав, рељеф земљишта, клима и хидрографија као и географски положај пресудно су утицали на развој разноврстне аутохтоне флоре и вегетације.

У флори општине Андријевица велики је број биљних врста од којих су неке реликти и ендемити: *Pinus peuce-molika*, *Pinus heldreichii-munika*, *Acer heldreichii-planinski javor*, *Wulfenia bleicci-Blečićeva vulfenija* (Зелетин), *Potentilla montenegrina*-црногорска петопрста (долина Перућице, Сјекирица, Зелетин), *Euphorbia montenegrina*-црногорска мљечика (Баљ), *Viola nicolai* (долина Перућице, Баљ, Пишево, Јериња глава), *Valeriana rapicicii*-Панчићев одољен (Зелетин, Сјекирица) и други.

У богатој флори овог простора је велики број љековитих, медоносних, ароматичних, јестивих и других економски значајних врста. Од љековитих биљака карактеристичне су: *Achilea millefolium*, *Origanum vulgare*, *Thimus serpyllum*, *rod Plantago*, *Crataegus monogyna*, *Hipericum perforatum*, *Valeriana officinalis*, *Urtica dioica*, *Betula verrucosa* и др.

Од медоносних врста најважније су: *Cornus mas*, *Salix caprea*, *Taraxacum officinalis*, *Crocus sativus*, *Tusilago farfara*, *Prunus spinosa*, *Trifolium sp*, *Tilia sp*, *Fragaria vesca*, *Colchicum autumnale* и др.

Значајне су и јестиве врсте из родова: *Malus*, *Pyrus*, *Rosa*, *Sorbus*, *Ribes*, *Fragaria*, *Vaccinium*, *Rubus* и др.

Поред ових врста значајне су и многе биљке ливадских екосистема за исхрану стоке и дивљачи.

Шумска вегетација се простире од долине Лима до близу 2000м надморске висине на обронцима Комова.

Најнижи појас чине шуме врбе (*Salicetum*) око ријеке Лима и његових притока. На јужним експозицијама брдског појаса јављају се шуме китњака и цера (*Quercetum petraeae-seridis*), а изнад китњакових шума, шуме букве (*Fagetum montanum*), које су најраспрострањеније у овом подручју (Градишница, Трешњевик, Кути).

Појас шума јеле, смрче и букве (*Abieto-Fagetum*) највећи простор захвата на Јеловици.

Шуме смрче (*Piceetum excelsae*) јављају се у Јеловици и Пишеву а јеле и смрче (*Abieti-Piceetum*) у сливу Штитске ријеке.

У кањону Кутске ријеке, на стрмим кањонским падинама и стијенама Зелетина јављају се шуме црног бора (*Pinetum nigrae*).

Шуме мунике (*Pinetum heldreichii*) јављају се фрагментарно: у горњем току Мојанске ријеке испод Комова, на кречњачким падинама Зелетина, на Асанцу, Голешу и др. Шуме молике (*Pinetum peuces*) јављају се у субалпијском појасу на Зелетину и Пишеву. Највиши шумски појас сем молике чине и субалпијске шуме букве (*Fagetum subalpinum*) на Комовима, Јеловици и Липовици.

Љековито биље и шумски плодови

Љековито биље и шумски плодови представљају важан сезонски ресурс којем погодују клима и конфигурација земљишта. Међутим, ова грана је још увијек само значајан неискоришћени потенцијали овог подручја. Према подацима надлежних служби, са овог подручја се отпреме велике количине боровнице, печурке, клеке, разних чајева и других шумских плодова и љекобиља.

Досадашње коришћење љековитог биља, шумских плодова и гљива у овом подручју одвијало се без плански разрађене концепције рада, утврђеног начина и асортимана коришћења по обиму и врстама и без контроле коришћења.

Најзначајније врсте са комерцијалног аспекта су:

- Љековито биље: хајдучка трава, чичак, велебиње, бреза, глог, раставић, шумска јагода, линцура, кантарион, оман, боровница, враниловка, сл.папрат, купина, малина, маслчак, мајчина душица, подбјел, коприва и др.

- Шумски плодови: глог, клека, јагода, трњина, купина, малина, боровница, мразовац, шипурак и др.

- Гљиве: вргањ, лишћарка, црна труба, благва и шампињони.

Укупно, најзначајни производ чини боровница чији откуп годишње достиже око 100 тона. Осим сакупљања љековитог биља и шумских плодова постоје природни услови и за плантажно узгајање одређених врста.

ФАУНА

Простор Црне Горе фаунистички шини једну цјелину, али су абиотички и биотички фактори условили издвајање појединих биотопа.

На вертикалном профилу од долине Лима (700мнв) до Комова (2461мнв) издвојено је 5 основних биотопа.

Биотоп високопланинских пашњака и камењара обухвата планинске врхове: Бјеласице, Комова, Мојана, Асанца, Биограда, Липовице и Плана, који је се налазе изнад горње границе шумске вегетације.

Фауна сисара у овом биотопу заступљена је са дивокозом, зецом, кртицом и више врста мишева и ровчица.

Фауну птица чине глацијалне врсте и грабљивице. Глацијалне врсте су: ушата шева, снијевна зеба, обична црвенорепка, обична бјелка, планински попић и др. Од грабљивица су присутне обична вјетрушка и сури орао.

Из фауне гмизаваца присутни су планински гуштери.

Биотоп стијена и литица чине крупне стијене и литице Комова, Мојана, Илијине главе, Липовице и у клисури Кутске ријеке.

У овом биотопу једино су присутне птице које се ту гнијезде: сури орао, гавран, обична вјетрушка, чавка, жутокљуна галица и др.

Биотоп четинарских шума обухвата комплексе четинарских шума у Јеловици, Пишеву и на Зелетину. У овом биотопу специфични представници фауне су птице: тетреб, љештарка, дјетлићи, сјенице, зебе и друге птице, а од сисара медвјед.

Биотоп лишћарских шума јавља се на нижим положајима и чине га листопадне и мјешовите шуме са четинарима. Због повољнијих климатских услова овај биотоп карактерише велика бројност и разноврсност фауне. Од фауне сисара заступљени су: медвјед, вук, дивља свиња, срна, лисица, куна, вјеверица и разне врсте мишева. Фауна птица бројна је врстама: јастреб, мишар, кобац, зеба, сјенице, стрнадица, дјетлићи, дроздови и разне грмуше. Фауну гмизаваца чине: обични смук, шарка, поскок, зидни гуштер, а водоземаца: даждевњак и жабе.

Водени биотоп чини ријека Лим са притокама. Од ихтиофауне у ријекама живи 8 аутохтоних врста риба, а језеро Букумир је особито чувено по *Triturus alpestris montenegrinus* (нека врста гуштера који се налази само на том подручју).

МИНЕРАЛНЕ СИРОВИНЕ

Из ове области треба посебно истаћи бројна налазишта украсног камена, мермера, шљунка и пијеска. Када су у питању експлоатација и прерада мермера и украсног камена на подручју општине Андријевица треба нагласити да постоји више локалитета различитог архитектонског грађевинског камена и мермера од којих су најзначајнији следећи:

Локалитет Требачка ријека

Изданци вулканогених стијена у горњем току Требачке ријеке се јављају са лијеве и десне стране почев од надморске висине од око 850 м, док је само корито ријеке прекривено блоковима од истих стијена. На природном изданку стијена је блиједозелене боје, а на свјежем прелому зелене и сивозелене. Стијене су масивне текстуре, једре и веома компактне. На површини се уочавају пукотине од којих су неке и отворене ширине десетак сантиметара и које омогућавају одваљивање већих блокова стијене.

Локалитет Сеоце

У усјеку пута који води од засеока Гуњаје према катуну Ступе код двије узастопне кривине на висини од 1.170 до 1.185 м откривени су-gridвасти и бречасте кречњаци горњег анизика. Овај изданак се може пратити од горње кривине

(1.185 м) у правцу југоистока око двеста метара. Према подацима са детаљне геолошке карте 1:10.000 ове стијене су заступљене и сјеверозападно од овог мјеста и представљају дио горњоанизијских кречњака који су заступљени на цијелом простору од катунa Ступе, преко Борове главе и Пласе до ове локалности. На око двадесетак метара од кривине пута у правцу југоистока налази се засјек на коме се виде трагови минских рупа што значи да је овај камен кориштен највјероватније као ломљени за градњу кућа.

Локалитет Пишевска ријека

Изливне и пирокластичне стијене у Пишевској ријеци су саставни дио вулканогеног масива Сјекирице који захвата површину од око 25 км². Од изливних стијена су заступљени андезити и кератофири, а од пирокластичних вулканске брече и туфови са међусобним прелазима.

Андезити су највише заступљене стијене на југозападним падинама Пишева и средњем и доњем току Пишевске ријеке. Ове стијене су сада добро откривене у усјецима шумског пута који иде уз ријеку са њене десне стране. То су стијене сивозелене до плавозелене боје добро изражене порфирске структуре. Изграђене су од основне масе и фенокристала пагиокласа и бојених минерала.

Локалитет Бабов поток

Скарнови који су настали промјенама карбонатних стијена, углавном доњотријаске биотурбатне формације изграђују терене у средњим токовима потока Брадевец, Бабов и Малиновац. Ове стијене су најбоље откривене у кориту Бабовог потока гдје се јављају од надморске висине 1.170 м до око 1.600 м. Скарнови су веома компактне и једре стијене најчешће тракасте текстуре. Боја им је најчешће сива и сивозелена, а могу бити и жутозелене и блијецуте боје што зависи од минералног састава.

Локалитет Пчелињак (Кути)

Румени бречасте кречњаци и доломитични кречњаци откривени су на гробу Пчелињака на надморској висини од око 1.150 до 1.450 м и праћени су по пружању у правцу запада, југозапада до безименог потока, заправо вододерине. На самом гробу терен је покривен и обрастао тако да је граница између ових румених кречњака и сивих кристалних кречњака који се налазе испод њих замаскирана и нејасна.

Локалитет Жољевица

На брду Жољевица, око 5 км сјеверно од Андријевице, са којом је повезано локалним асфалтним путем, налази се лежиште архитектонско – грађевинског камена "Жољевица". Ово лежиште изграђују средњо – тријаски сиви и бијели масивни мермерасте кречњаци. Бијели мермерасте кречњак на површини терена захвата површину од око 3000 м², а дебљина му износи око 30 м, док сиви мермерасте кречњак захвата површину од око 30000 м² и има дебљину око 50 м.

Прорачунате резерве сивог мермера Б+Ц1 категорије износе 2223000 м³. Резерве бијелог и сивобијелог мермера припадају Ц1 категорији и износе око 60000 м³. Украсни камен овог лежишта је веома декоративан, добро се полира, при чему постиже висок сјај. Обзиром на своја физичко – механичка својства камен Жољевице може се користити за производњу плоча за облагање хоризонталних и вертикалних површина објеката у градјевинарству.

Геолошким истраживањима изведеним у току 1955. и 1963. године, дефинисане су следеће карактеристике камена: величина и облик лежишта, физичко-механичка својства бијелог и сивог варијетета, да се при пробном резању бијели варијетет потпуно распао док су од сивог варијетета добијене плоче доброг квалитета и лијепог сјаја. На основу изнијетих података могло би се рећи да је лежиште Жољевица потпуно дефинисано што се тиче и количина и квалитета.

Код Бандовића Моста налази појава шљунка и пијеска се око 1,5 км низводно од Андријевице у проширеном дијелу корита Лима на мјесту гдје енергија воде нагло опада због оштрих промјена правца воденог тока. Количине расположиве за годишњу експлоатацију процјењују се на око 100 – 120.000 м³.

ХИДРОПОТЕНЦИЈАЛИ

Богата и разноврсна хидрографска мрежа коју чине ријека Лим са притокама и то Злоречица, Краљштица, Требачка ријека и Шекуларска ријека, мањи водотоци, извори и врела чине добру основу за развој туризма, изградњу енергетских објеката, флаширање питке воде и развој речног рибарства.

Од значајнијих хидрогеолошких појава на простору Општине Андријевица треба истаћи:

- Изворе мале издашности ($Q_{\min} = 0,1 - 0,5$ л/с) који истичу директно из творевина палеозојске старости и флишних седимената кредно-палеогене старости (слив Градишнице, слив Рајовића, Десне ријеке и др.);
- Извори мале издашности ($Q_{\min} = 0,1 - 0,3$ л/с) из вулканских стијена (андезити, кератофири и др.) у сливу Градишнице и Пишевске ријеке;
- Контактни извори на вишим котама у терену који се појављују на контакту карбонатних стијенских маса (кречњака и доломита) и непропусних стијена, какви су извори у сливу Мојанске ријеке;
- Базисни извори који истичу дуж корита водотока Лима и његових притока (извори на подручју Улотине, Сутјеске, и у кориту Кутске ријеке);
- Минерални извори у Краљима.

С тим у вези Министарство за економски развој расписало је тендер за израду капацитета за производњу електричне енергије на ријекама: Лим, Злоречица са притокама, Крашница и Требачка ријека. У Кутима, Перућици и Градишници се проверавају и испитују локације за мини хидроелектране.

ПРИВРЕДА

На простору Андријевице, некада значајном раскршћу путева, почеци привређивања везују се за отварање угоститељских, трговинских занатских радњи. Од тада до данас привредни развој углавном се базира на расположивим ресурсима овог подручја за чије коришћење је од увијек постојао интерес партнера за улагање што је резултирало

изградњом већег броја производних капацитета предузећа чије је сједиште ван општине Андријевица.

Привредну активност на подручју општине Андријевица данас обављају:

ПРЕДУЗЕТНИЦИ: У области занатства 11; у области трговине 32; у области угоститељства 26; и у области превоза 25.

МАЛА ПРЕДИЗЕЋА: У области трговине 35; и у области угоститељства 5.

СРЕДЊА ПРЕДУЗЕЋА:

"СОКО ШТАРК" - Производња желеа, гумених бомбона, карамела и ратлука

"ТЕРМОВЕНТ" - Производња металних елемената за климатизацију и производња филтер материјала.

"ПОЛИМКА" - Производња кожне конфекције и кожне галантерије

ДД "ПАКО" - Израда папирне конфекције са линијом офсет штампе са припремом

"ШУМСКО ПРЕДУЗЕЋЕ" - Експлоатација шума

"ТОПОЛА" - Примарна прерада дрвета

"1 МАЈ" - Промет робе на велико и мало

"БОЈКОМЕРЦ" - Производња резане грађе

ХОТЕЛ "КОМОВИ" - Пружање угоститељске услуге и услуга смјештаја

"АНДРИМЕР" - експлатација, прерада мермера и украсног камена

ЈП КОМУНАЛНО - Пружање комуналних услуга

Од туристичких капацитета у Андријевици постоји хотел Комови "б" категорије са 90

кревета. Од смјештајних капацитета још постоји планинарски дом у Јеловици, етно село

катун Штавна на Комовима и планинарски дом на Кривом Долу.

Структура предузећа по дјелатностима у Андријевици

Сектор дјелатности	Свега	%
Пољопривреда,шумарство и водопривреда	8	16,33 %
Рибарство	1	2,04 %
Вађење руда и камена	-	-
Прерађивачка индустрија	10	20,41 %
Производња електричне енергије,гаса и воде	1	2,04 %
Грађевинарство	-	-
Трговина на велико, мало, оправка	19	38,78 %
Хотели и ресторани	1	2,04 %
Саобраћај, складиштење и везе	1	2,04 %
Финансијско посредовање	-	-
Активности у вези са некретнинама, изнајмљивање и посл.акт.	-	-
Државна управа и социјално осигурање	-	-
Образовање	5	10,20 %
Здравствени и социјални рад	-	-
Остале комуналне, друштвене и личне услуге	3	6,12 %
Екстериторијалне организације и тијела	-	-
УКУПНО	49	100 %

ПОЉОПРИВРЕДА

Пољопривредно земљиште у Андријевици чине 5.559 ха земљишта погодног за пољопривредну производњу, од којих су према подацима из 2007. године најзаступљенији пашњаци (7.692 ха) и ливаде (4178 ха). Далеко мање заступљене су оранице и баште (752 ха), као и воћњаци (629 ха), док винограда на територији Општине ни нема. Што се тиче ораничних површина, најзаступљеније је повртно биље (пасуљ,

кромпир), потом жита (кукуруз, пшеница, раж, јечам), док сточно крмно биље заузима знатно мање површине.

Обзиром на конфигурацију терена и климатске услове ово подручје је погодно за развој воћарства што показују и подаци о броју посађених стабала воћа. Према подацима из 2007. године најзаступљенија су стабла шљива, јабука и крушака и то:

- шљиве 59000 стабала
- јабуке 8000 стабала
- крушке 6800 стабала

Узгој стоке је једна од примарних пољопривредних активности. Према подацима из пописа од 2003. године забиљежен је пад сточног фонда као последица недовољног улагања од стране државе у развој сточарства (крупне стоке 2664, ситне стоке 9834), прије свега не постоји организован откуп вишкова, као ни осмишљен програм унапређења производње на селу.

Преглед сточног фонда по мјесним заједницама

Назив МЗ	Број грла стоке				Број живине	Број кошница	Број рибњака
	говеда	овце	коњи	свиње			
Андријевица	41	2	1	26	200		
Ријека Марсенића	101	40	23	73	382		
Сеоце	90	208	26	51	190		1
Грачаница	158	415	38	21	253		
Улотица	165	304	28	108	505		
Бојовиће	72	64	20	32	337		
Ђулиће	180	648	38	86	519		1
Коњухе	190	500	51	49	247		
Кошуте	54	237	30	37	200		
Божиће	53	155	20	13	219		
Краље	251	322	53	61	793		1
Присоја	92	50	18	45	168		
Слатина	174	53	23	108	334		
Забрђе	88	41	17	88	395		1
Трешњево	249	287	51	89	508		1
Трепча	88	51	15	33	297		

Пољопривредом, ловом и шумарством у Андријевици се бави укупно 169 становника или 13,2% (на руралном подручју од 978 активних које обавља занимање пољопривредно занимање има 161). У односу на заступљеност ове дјелатности у Републици коефицијент је незнатно већи, али знатно нижи него у Сјеверном региону гдје је просјечно 21,9% становништва.

Изразитије пољопривредне оријентације су насеља: Ђили Поток (80%), Кути и Јошаница (око 55%), Сјеножета и Цецуни (преко 30%), Јошаница (25%). Међутим, треба имати у виду да су нешто веће концентрације пољопривредног активног становништва само у Трешњевоу и Јошаници (5 до 10%). Укупно гледано, насеља Трепча, Краље и Дулипоље (Коњухе) представљају пољопривредне центре Општине.

ШУМЕ И ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ

Шуме и шумско земљиште општине Андријевица имају површину 17.434 ха. Обрасло шумом је 15.557 ха или 55 % од површине општине. Степен шумовитости је изнад степена шумовитости Црне Горе (45%) с тенденцијом повећања, јер се на знатној површини планинских пашњака обнавља шума.

Дрвна запремина шума износи 3.943.000 м³, а годишњи запремински прираст 69.000 м³. Учешће врста дрвећа у дрвној запремини је: буква 69%, јела 11%, смрча 10%, молика 4%, муника 2%, црни бор 1%, цер 1%, племенити лишћари (јавор, јасен) 2% и остали

лишћари 1%. Просјечна дрвна запремина је 253 м³/ха, а просјечни годишњи прираст 4,4 м³/ха.

Структура шума према власништву: државне шуме 12.327 ха или 79% и приватне шуме 3.230 ха или 21%.

Структура шуме према узгојном облику је следећа: високе природне шуме 11.975 ха, шумске културе 13 ха, изданачке шуме 3.121 ха, шикаре 428 ха и шибљаци 20 ха.

Према основној намјени шуме су разврстане на:

- привредне шуме 10.742 ха

- заштитне шуме 4.815 ха

Према плану газдовања шумама предвиђена је просјечна годишња сјеча од 5.597 м³ четинара и 15.180 м³ лишћара. У привредним шумама приоритетни циљ је постизање максималне и трајне производње дрвета и осталих шумских производа: шумски плодови, љековито биље, печурке и др. при чему је битно сачувати стабилност и продуктивност станишта.

Заштитне шуме имају низ изузетно значајних заштитних функција: заштита земљишта од ерозије и деградације, заштите од усова и сипара, заштита изворишта водоснабдијевања, заштита од поплава и појас шума на горњој граници шумске вегетације.

Просторним планом Црне Горе до 2020.године предложено је формирање регионалног парка Комови, у који ће дио шума општине Андријевица бити укључен.

Структура шума према флористичком саставу у односу на укупну површину: шуме букве 52%, мјешовите шуме јеле, смрче и букве 26%, мјешовите шуме цера и китњака 9%, шуме молике 4%, шуме мунике 3%, шуме црног бора 2%, шуме смрче 2%, мјешовите шуме јеле и смрче 1% и мјешовите шуме смрче и молике 1%.

Необрасло шумско земљиште у ареалу шуме (државно власништво) површине 1877 ха, разврстано је на категорије:

- земљиште погодно за пошумљење 598 ха

- неплодно земљиште (камењари, стијене) 876 ха

ШУМСКИ ФОНД

Категорија шума	Површина (ха)	Дрвна запремина-м³			Годишњи принос		
		четинари	лишћари	свега	четинари	лишћари	свега
А.Државне шуме	12.327	1.049.760	2.569.7	3.619.520	22.440	40.350	62.790
1.Привредне шуме	7.512	704.230	60	2.584.220	15.970	28.740	44.710
2.Заштитне шуме	4.815	345.530	1.879.9	1.035.300	6.470	11.610	18.080
			90				
Б.Приватне шуме	3230	47610	689.770	323.820	1770	4.490	6.260
Ц:Свега шуме	15.557	1.097.370	276.210	3.943.340	24.210	44.840	69.050
Шум.необрасло зем	1.877						
Св.шуме и шум.зем.	17.434		2.845.9				
			70				

ЛОВНА ПРИВРЕДА И РИБОЛОВ

Према подацима ловачког друштва „Комови“ које газдују ловиштем бројно стање дивљачи је: срна 50, дивокоза 20, зечева 300, дивљих свиња 100, медвједа 20, вукова 20, лисица 200, куна 300, великих тетреба 30 и јаребица камењарки 100 комада. У ловишту се појављују и предатори: лисица, вук, куна и медвјед. Шумски и ливадско-пашњачки екосистеми представљају значајни ресурс за гајење ловне дивљачи. У свим шумским комплексима постоје повољни услови за гајење ловне дивљачи аутохтоног поријекла. Према природним условима, у ловишту се могу гајити од крупне дивљачи: јелен, јелен-лопатар, срна, муфлон, дивокоза и дивља свиња, а од ситне дивљачи: зец, јаребица камењарка, пољска јаребица, тетреб и др.

У Трешњеви, Краљама и Дулипољу постоје рибњаци. Погодни су и бројни нови локалитети за изградњу рибњака, прије свега у долини ријека Лима, Злоречице, Краштице и Тречачке ријеке

ДРУШТВЕНИ ОБЈЕКТИ И ЈАВНИ СЕКТОР

Систем образовања

Скоро сва сеоска насеља имају матичне осморазредне или истурена одељења четвороразредних објеката основног образовања. У општинском центру Андријевици ради и организациона јединица предшколског васпитања и образовања, у склопу основне школе; мјешовита средња школа је у Андријевици.

Објекти за основно образовање

Насељено мјесто са школом	Површина објекта	Спратност објекта	Број ученика	Број учионица	Број запослених
Андријевица	2837.30	п+2	377	27	48
Ријека Марсенића	200.00	п+0	12	2	3
Трепча	600.00	п+1	9	4	2
Трешњево	479.00	п+1	31	3	3
Забрђе	253.00	п+0	8	2	2
Слатина	225.00	п+0	18	2	3
Краље	140.40	п+0	19	2	2
Гњили Поток	105.00	п+0	6	2	2
Сеоце	235.00	п+0	16	2	2
Улотина	201.82	п+0	16	3	2
Грачаница	140.00	п+0	11	3	3
Крушево и Улотина	68.00	п+0	-	-	-
Дулипоље	8-раз школа				
Јошаница					
Кути					
Ђулићи					

Здравствена и социјална заштита

Здравствена заштита је заступљена преко Дома здравља у општинском центру Андријевици, амбуланти у насељима Грачаница, Дулипоље, Краље и Трепча.

Када је реч о социјалној заштити, у општинском центру Андријевица постоји центар за социјални рад. Његова површина је 48 м², у коме троје запослених опслужује 500 корисника. Андријевица има и дом пензионера.

Насељено мјесто	Врста здравствене устнове	Површина објекта/комплекса
Андријевица	Дом здравља	450 м ² /
Грачаница	амбуланта	104м ² /
Дулипоље	амбуланта	40м ² /
Краље	амбуланта	
Трепча	амбуланта	120м ² /

Спортско-рекреативни центри

Општински центар Андријевица располаже релативно развијеном мрежом спортско-рекреативних објеката и отворених спортских терена, док је ситуација у осталим насељима потпуно другачија, јер од осталих насеља спортски терен има још само насеље Дулипоље.

Култура

Данас се, после повратка статуса општине, културно – забавни живот организује у оквиру дјелатности ЈУ "Центар за културу и спорт" основане 1994.год. Бруто грађевинска површина објекта је 1.097м². Број запослених је 13. У оквиру "Центра за културу" дјелује и Градска библиотека и читаоница која ове године слави 110 год. постојања. Централна манифестација су свакако "Андријевачки дани културе" који сваког јула у част Дана општине својим садржајима претендују да обогате живот својим житељима и гостима. Центар је и издавач часописа "Времекази", осмишљеног као специјалан водич кроз прошлост, садашњост, а ка будућности ових простора у културно – образовном смислу.

Ван општинског центра, у насељима Ријека Марсенића, Трепча, Трешњево, Забрђе, Слатина, Грачаница, Улотина, Цецуне, Бојовићи, Ђулићи, Горње Луге, Божићи, Краље и Дулипоље налазе се некадашњи Домови културе, полифункционалне сале за окупљање и мање културне манифестације, углавном ван употребе.

Поште

Поште постоје само у Андријевици и Трепчи.

Цркве

Андријевица, Краље, Ријека Мрсенића, Дулипоље, Цецуне, Ђулићи и Ђили Поток имају вјерске објекте.

Комунални објекти и службе

Пијаце

Уређена зелена пијаца постоји само у Андријевици.

Гробља

Сва насеља имају одговарајућа гробља, поједина насеља и неколико.

Сточне пијаце

Раније се стока продавала на мјесту на путу ка општини Плав и у близини зелене пијаце. Ово је била неконтролисана пијаца без одговарајућих санитарија, приступних путева или система за регистрацију купљене и продате стоке. Трговци нијесу имали приступ вагама, а продаја се вршила на основу слободне процјене тежине. Поред тога, пијаци је недостајао надзор а Служба за пољопривреду није била у могућности да документује податке о продаји. Укратко, услови на пијаци су представљали озбиљну препреку за правилан развој узгоја стоке и економски развој у региону.

У циљу рјешавања ових проблема, Општина, CHF International и FORS Montenegro започели су изградњу нове пијаце. Пројекат је подржан од стране локалних пољопривредника који тијесно сарађују са Одбором за локални економски развој (LEDC) из Андријевице и предложено је да се укључи у CRDA-E програм. Основни циљеви пројекта су били сљедећи: 1) стварање добре основе за развој регионалног сектора сточарства; 2) обезбјеђивање услова за омогућавање општинској Служби за пољопривреду да врши надзор, контролише и прати продају у циљу правилног економског развоја сектора; 3) елиминисање тренутних ризика по здравље људи и животну средину; и 4) смањење прекида у саобраћају који су изазвани постојећом локацијом на којој се налази пијаца.

По завршетку пројекта на јесен 2006. године, сточна пијаца у Андријевици је добила: простор за пријем стоке; посебне штандове за перад, ситну и крупну стоку; вагу за мјерење стоке; санитарије; као и рампе за утовар и истовар стоке. Нови објекат сточне пијаце користи се сваког понедељка. У складу са подацима чију је процјену извршило Јавно комунално предузеће Андријевица сваког мјесеца се прода око 10 грла крава, 50 грла оваца и свиња и 100 кокошака. Пијачним данима око 50 пољопривредних произвођача користи нови објекат за продају стоке.

Ветеринарска станица

Активна ветеринарска станица постоји само у Андријевици

Сточна гробља

Нема јасно опредељених локација за сточна гробља, нити за организовано прикупљање и одвожење животињског отпада.

Управљање отпадом

Сакупљање кућног отпада је у надлежности Јавно комуналног предузећа, сагласно одлукама о оснивању у којима је дефинисан ниво услуга и начин формирања цијене услуга.

НАПУШТЕНИ ОБЈЕКТИ

Већ дужи низ година на подручју општине Андријевица постоји један број објеката који су, из разних разлога, а најчешће због немогућности власника да исте реконструишу, изложени пропадању а по својим локалитетима, простору и техничко-грађевинским карактеристикама могу бити интересантни за организовање одређених дјелатности.

Значајно је истаћи да се ради о напуштеним објектима који се налазе на сеоском подручју (сеоским

домовима, сеоским школама, војним касарнама и привредним објектима) и за исте је потребно урадити пројектну документацију за реконструкцију и промјену намјене.

На подручју општине Андријевица постоји изграђено пет караула које се не користе (2 у Кутима, 1 у Ђулићима и 2 у Коњусима које су прилично руиниране) и постоји могућност за њихову санацију и пренамјену у туристичке сврхе.

Касарна Андријевица

Касарна Андријевица налази се у Андријевици, у чијем дворишном простору ће се градити спортска хала, а објекти ће бити у функцији комуналне и туристичке дјелатности.

Караула Кути

Село Кути је удаљено од Андријевице око 17км. а објекат бивше ВЈ налази се свега неколико стотина метара од границе са Албанијом. У непосредној близини објекта протиче ријека Куцкаја. Објекат се налази на око 1.000м надморске висине, исти је ограђен металном оградом и обухвата простор од око 60 ари.

Сам објекат је рађен од пуне цигле у цементном малтеру са кровним покривачем од лима. Површина објекта је око 250.м2.

Караула Крушка

око 13км а од села Кути око 2.км. Караула је служила као природна веза у чувању границе са караулом Кути. Објекат је саграђен од етернита са кровним покривачем од лима, површине од 180 м2. Објекат посједује цјелокупну инфраструктуру (вода, струја и канализација), до објекта води макадамски пут који се од локалног путног правца Андријевица –Кути одваја код мјеста Катранара у дужини од око 2.км. Караула „Крушка, је смјештена изнад пољане твз „Лугови Ђокића, на узвишењу које се зове „Крушка,,.

Љетња караула Асанац

Љетња караула „Асанац,, је смјештена на дијелу заравни планине Асанац који се зове Штавни До, на висини од око 1.350.м. Објекат је површине око 230 м2 изграђен од етернита са кровним покривачем од лима. До овог објекта се стиже локалним путем од Андријевице до Ђулића а онда од Ђулића некатегорисаним путним правцем - Мост на

ријеци Куцкаји – Штавни до. Од центра Андријевице овај објекат је удаљен око 12км. Објекат посједује санитарни чвор и воду за пиће, који нијесу у функцији.

Караула Јошаница

Караула „Јошаница,, се налази у селу Јошаница на удаљености од око 12км од центра Андријевице. У непосредној близини овог објекта протиче ријека Перућица.

Објекат се налази на око 1.000 м надморске висине и исти се налази у подножју планине Комови. Објекат је спратности П+П1, површине око 300 м². Зидан је од чврстог материјала са кровним покривачем од салонита. Објекат посједује сву неопходну инфраструктуру (вода, струја и санитарни чворови), као и добар асфалтни пут до непосредне близине објекта.

Објекат је смјештен на парцели површине око 30 ари и поред истог постоје још два помоћна објекта, као и мањи спортски полигон.

Љетња караула Равни

Љетња караула „Равни,, се налази на надморској висини од око 2.000.м.надморске висине и служила је као природна веза за чување границе са Албанијом , повезујући се са караулама Асанац и Мокра. Од центра Андријевице овај објекат је удаљен око 18 км. и до истог се од села Дулипоља може доћи макадамским путем.

Објекат је саграђен од етернита са кровним покривачем од лима површине П=200м².

У непосредној близини објекта на удаљености око 800м. налази се граница са Албанијом. Објекат се налази на прелијепом мјесту са предивним погледом на планине Комови, Асанац и Проклетије у Албанији.

ПЕЋИНЕ

На подручју Андријевачког краја пећина има на обје стране клисуре Сућеске - на падинама Баља и Јериње главе, затим на падинама Зелетина, огранака Комова, у Жељевици и долини Требачке ријеке. Ни једна од њих није испитана, иако су о пећинама Жељевице и сада присутне разне легенде. То су Велика, Маркова и пећина Плана.

Велика пећина је на источној и веома стрмој страни Жељевице, који се назива Листра. До ње се може доћи козјим стазама, од асфалтног пута који повезује Андријевицу и рудник мермера у Жељевици. Има овални отвор са кога је лако контролисати прилаз. Улаз је широк око 8 м, а висине 8-9 м. Кружног је облика, димензија око 20 са 35 м. Послије улаза у пећину, са десне стране, на висини око 4 м налази се пећински канал, који није испитиван.

Пећина Плана је при дну ливадског локалитета који се назива План и у подножју Великог крша. Готово је неприступачна, до чијег је отвора стрма литица висине десетак метара. Интересантно је истаћи пећину Ћато, уз корито Градишничке ријеке, у коју улази вода, протиче кроз Жељевицу, и послје око 12 часова тока, излази у селу Забрђу на више локалитета: Доловима, Леденици (Површу) и Ћату код зграде основне школе, па је ово село познато по богатству квалитетне воде за пиће и наводњавање њива, башти, воћњака и ливада.

ЕКОНОМСКО-ДЕМОГРАФСКА АНАЛИЗА

Економска анализа

Општа оцјена стања

Општину карактерише привредна неразвијеност, ниска запосленост, нижа густина насељености и уситњеност већег броја насеља. Поред тога, исказано је заостајање у

погледу развијености услужних делатности – трговине, финансијских, осталих комуналних, друштвених и личних услуга, грађевинских и саобраћајних како у односу на Републику тако и према просеку за Северни регион.

Најзначајнији извор буџетских прихода су трансфери, и то из Егализационог фонда Републике, који чине последњих година преко половину укупних буџетских средстава. Ниско учешће пореских средстава је, пре свега, резултат незадовољавајућег стања у привреди. Такође, средства убрана на основу накнаде за коришћење добара од општег интереса не одговара расположивим ресурсима и потенцијалима. Повећање средстава за капиталне издатке представља позитивни тренд, с обзиром на незадовољавајуће стање у инфраструктурном систему (путеви, водовод) и вишегодишње заостајање у припреми просторно планске документације, као основе за резервисање простора за улагања у привредни развој и дефинисања правила коришћења земљишта и грађења.

Привреда

Постојећи индустријски капацитети у Андријевици не користе инсталисане капацитете у потпуности, тако да за сада немају захтеве за проширењем простора. Након престанка рада већег броја предузећа, ван функције је у насељу Андријевици остао пословни простор, око 26.500м² и припадајуће земљиште, око 38.500м². У напуштеним објектима (домова, школа, караула и др.), у већем броју насеља се налази око 3.000м² изграђеног и преко 48.000м² земљишта. У великом броју катунских насеља се налази 339 колиба, од којих је 179 у добром стању. Поред туристичке функције, расположиви простори омогућује да се у оквиру њих обављају и друге привредне (производне и услужне) делатности.

Активног становништва на подручју Општине има 2.320, од којих 1.285 (55,4%) обавља занимање. У структури активног становништва Општине највише њих занимање имају у прерађивачкој индустрији (19,2%) а потом у примарном сектору (13,2%) и трговини (9,0%), док је на нивоу Северног региона примарни сектор најзначајнији извор запошљавања, док се прерађивачка индустрија налази на другом месту. Када је у питању Република приближно је исто учешће активних које своје занимање остварују у трговини, прерађивачкој индустрији и државној управи.

Активно становништво које обавља занимање према делатности – попис 2003.

Дјелатности:	Општина Андријевица		Црна Гора		Северни Регион	
	Број	%	Број	%	Број	%
Пољ., лов и шумарство	169	13.2	15.185	8,9	10334	21.9
Рибарство	2	0.2	150	0,1	21	0.1
Вађење руда и камена	4	0.3	3.546	2,1	1804	3.8
Прерађивачка индустрија	247	19.2	23.558	13,8	5909	12.5
Произ.ел.ен.,гаса и воде	47	3.7	5.139	3,0	1446	3.1
Грађевинарство	29	2.3	6.101	3,6	1507	3.2
Трговина на велико и мало	116	9.0	24.514	14,3	4386	9.3
Хотели и ресторани	65	5.1	9.957	5,8	2030	4.3
Саобраћај, склад. И везе	80	6.2	14.280	8,3	2634	5.6
Финансијско посредовање	7	0.5	2.278	1,3	377	0.8
Послови са некретнинама	8	0.6	3.903	2,3	424	0.9
Држав.управа и соц.осигур.	231	18.0	22.709	13,3	5817	12.3
Образовање	117	9.1	11.947	7,0	3793	8.0
Здравствени и социјални рад	58	4.5	10.689	6,2	2340	5.0
Остале ком. друшт. и личне услуге	37	2.9	9.861	5,8	1859	3.9
Приватна домаћинства са запосленим лицима	-	-	53	0,0	3	0.0
Екстериторијалне орган.и тела	-	-	148	0,1	5	0.0
Непознато	68	5.3	7.307	4,3	2468	5.2
Свега:	1285	100,0	171.325	100,0	47157	100,0

Од 1.285 активног становништва које обавља занимање, на подручју општине је запослено свега око 537 лица односно свега 9,28%% од укупног становништва. У привреди је запослено 241 лице, и то у: индустрији 70 (29%), трговини 58 (24,1%),

туризму и угоститељству 41 (17,0%), пословним услугама у привреди 33 (13,7%), саобраћају и везама 31 (12,9%) и занатству свега 8 (3,3%). Преосталих 290 лица у ванпривреди (управи, здравству, образовања и др.). Запошљавање је један од кључних проблема и показатељ недовољне развијености. Низак степен запослености је карактеристичан за већи број општина са подручја Северног региона, како околних тако и удаљенијих (Плав - 10,22%, Рожаје - 13,50%, Шавник – 10,0%, Мојковац – 16,3%), као и већих и развијенијих (Беране и Колашин – 17,37%, Пљевља – 20,3%). Све наведене општине у погледу запошљавања заостају у односу на просек за Републику, где је удео запослених у односу на становништво око 27%. Број незапослених и лица која су остала без посла порастао је на 557. Поред највећег броја лица са средњом стручном спремом, КВ и НК радника, на евиденцији незапослених су и лица са ВСС, ВШС и ВК радници.

Поред ниске стопе запослености, општину Андријевица карактерише и нижа просечна бруто зарада, која је у 2008. години износила 492Еура, док је на нивоу Републике просек износио 609Еура. Већи број општина из ужег и ширег окружења имају просек зарада знатно испод просека оствареног у Републици. То је случај са општинама Плав (493Еур), Беране (531Еур), Колашин (552Еур), Плужине (549Еур).

Један од кључних проблема планског подручја је и нижа густина насељености – око 20 становника по км², док је републички просек 45. Нижа густина насељености је карактеристична и за општине из непосредног окружења – Колашин (11,1), Плав (28,4), а са ширег окружења - Шавник (5,3) и Жабалј (9,4).

Поред наведеног, општину Андријевицу карактерише уситњеност мреже насеља – просечан број становника по насељу износи 241 а у Колашину свега 142, док је у осталим околним општинама стање повољније.

Значај појединих области општине Андријевица у ширем окружењу (Републике и Сјеверног региона) разматран је преко коефицијената локације и специјализације.

Вредности *локационих коефицијената* указује на неколико битних закључака везаних за постојећу структуру и ниво развијености:

- Општина Андријевица има виши локациони коефицијент у односу на Републички просек само у области прерађивачке индустрије, хотела и ресторана и саобраћаја, док у свим осталим областима значајније заостаје а највише у финансијским и пословима са некретностима, и
- Општина Андријевица у односу на просек Северног региона исказује виши коефицијент локације само у примарном сектору, прерађивачкој индустрији и производњи енергије и воде. Заостајање је најизраженије у пословима финансијског посредовања, пословима са некретностима и комуналним и другим услугама.

Стање у погледу *коефицијента специјализације* показује да:

- Општина Андријевица у односу на просек Републике исказује одређену надпросечну специјализацију само у примарном сектору и прерађивачкој индустрији, док је у производњи енергије и воде приближна републичком просеку. Најизраженије заостајање је у пословима са некретностима, финансијском посредовању и осталим комуналним, друштвеним и личним услугама, и
- Општина Андријевица у односу на просечно стање у Северном региону испољава одређени степен специјализације у прерађивачкој индустрији, производњи енергије и воде и хотелима и ресторанима док је у саобраћају на регионалном нивоу развијености. Све остале анализиране области исказују приближно исто заостајање у односу на просек Северног региона.

Приходи

Структура буџетских прихода показује да су у свим годинама од 2006. до 2009. трансферисана средства имала највећи значај и то претежно трансферисана од стране Егалазиционог фонда. Значај осталих извора се током наведеног периода мењао. У 2006. години су на другом месту по издашности били порези а потом накнаде. У 2007. години су по значају, одмах иза трансферисаних средстава били примици од продаје финансијске имовине, док је значај средстава од накнада и пореза био знатно мањи. У 2008. години значајно је повећан удео трансферисаних средстава, док је удео пореских и средстава од накнада остао на приближно истом нивоу. За 2009. годину, такође, се

очекује највећи прилив (преко половина буџетских средстава) од трансферисаних средстава (Егалizacionог фонда), а потом од пореза и кредита. Треба подвући да је удео средстава од пореза значајно смањен у односу на 2006. годину, што је директна последица смањене привредне активности и тешкоћа са којима се сусрећу привредни субјекти (већи део не ради). Средства од донација су релативно стабилна била, с тим да су очекивања у 2009. да се иначе њихово скромно учешће у формирању буџетских средстава још смањи. Најмање издашна су била средства од такси, а за 2009. годину се планира значајније повећање њиховог учешћа. У 2009. години се за побољшање општинског буџета рачуна на кредитна средства.

Када су у питању пореска средства највећи значај имају средства од пореза на имовину, са тенденцијом повећања (на преко 50%), потом средства од локалних пореза, али са тенденцијом смањења (на око 32%), док су средства од пореза на доходак физичких лица најмања, такође са тенденцијом даљег значајног смањења (на око 16%). Оваква структура пореских средстава указује на изражене тешкоће у пословању привреде Општине. Гро средстава пореза на имовину остварује се наплатом пореза на непокретности, док се далеко мањи део реализује прометом непокретности, али са тенденцијом значајнијег повећања у 2009. години. Овако мали обим средстава од промета непокретности указује да је атрактивност овог подручја за настањивање или пословање, и поред позитивног помака, још увек мала.

Накнаде су, после трансферисаних и пореских средстава представљале најобимнији извор прихода, а за 2009. рачуна се на смањење значаја овог извора

У оквиру средстава убраних од такси доминирајући извор су локалне комуналне таксе, са изузетком 2008. године. Средства од боравишних такси, углавном везана за развој туризма односно повећање туристичке атрактивности овог подручја, нису планирана ни у 2009. години.

Расходи

Најзначајнија карактеристика буџетских расхода односи се на однос текућих и капиталних издатака, имајући у виду да се текући издаци користе за финансирање рада општинске управе, а капитални издаци за финансирање изградње инфраструктуре, уређење земљишта и сл.. У свим анализираним годинама већи део буџетских средстава се користио за текуће расходе, посебно у 2006. години, а потом се издвајања за потребе финансирања капиталних издатака повећавају, што је врло значајно са становишта стварања потребних предуслова за подстицање економског развоја.

Највећи део средстава се издвајао за модернизацију и одржавање локалних путева. Капитални издаци су за 2009. годину планирани на нивоу 655.000Еур и значајнија средства су намењена за изградњу и реконструкцију водоводне мреже. У појединим годинама је било високо учешће средстава за грађење објеката. После дужег застоја из буџета су нешто већа средства намењена изради урбанистичких пројеката (просторно-планске и друге документације).

Демографска анализа

Број становника, густина насељености и природни прираштај

Као што је у претходним поглављима наведено, према попису из 2003. године на подручју општине Андријевица живи укупно 5.785 становника. Популационо највеће је насеље Андријевица (1.073), док су остала насеља популационо доста мања, па следеће насеље по бројности је Трешњево (538). Број становника је растао у периоду од 1948. до 1993. године, док се у периоду после бележи пад броја становника, којих је за око 13% мање у односу на 1991. годину. Исто се дешавало и са бројем домаћинстава, којих је у 2003. години било 1.789. Бројни су фактори утицали на смањење броја становника, од изражених миграција ка развијеним градским срединама до негативне стопе природног прираштаја. Смањење броја становника је резултат неповољног односа наталитета и морталитета, миграције становништва, као и одлазак младих у веће центре. Узрок смањивању броја становника је био и одлазак великог броја становника на привремени рад у иностранство.

Упоредни преглед броја становника (1948., 1953., 1961., 1971., 1981., 1991., 2003. год.)

Насеља	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2003.
Андријевица	894	899	1007	994	941	923	1073
Анцелати	117	139	119	144	95	164	134
Божићи	374	368	375	316	342	221	250
Бојовићи	192	195	144	157	155	130	128
Гњили Поток	325	281	281	262	199	178	111
Горње Луге	239	261	239	199	163	170	150
Грачаница	870	906	787	736	558	397	307
Дулипоље	653	560	532	465	309	230	134
Ђулићи	317	303	252	223	181	152	130
Забрђе	426	416	414	395	357	311	302
Јошаница	435	513	506	433	333	215	162
Кошутини	373	408	326	308	235	185	143
Краље	426	384	351	298	269	263	228
Кути	180	182	177	132	95	75	49
Обло Брдо	216	292	235	205	173	138	69
Присоја	442	466	494	393	385	384	348
Ријека Марсенића	392	412	468	432	404	390	353
Сеоца	475	446	445	409	434	271	117
Сјеножега	186	229	214	178	151	116	95
Слатина	396	447	418	407	392	405	405
Трепча	481	480	399	392	330	254	238
Трешњево	798	825	761	719	649	577	539
Улотина	485	515	502	487	373	292	243
Џецуне	375	400	346	282	189	120	77
УКУПНО	10.067	10.327	9.792	8.966	7.712	6.561	5.785

Упоредни преглед број становника 1948., 1953., 1961., 1971., 1981., 1991. и 2003. године

	1948.год.	1953.год.	1961.год.	1971.год.	1981.год.	1991.год.	2003.год.
Општина укупно	10.067	10.327	9.792	8.966	7.712	6.561	5.785
Општински центар	894	899	1.007	994	941	923	1.073
Остала насеља	9.173	9.428	8.785	7.972	6.771	5.638	4.712

У периоду од 1948. до 1953. године број становника у општини је био у благом порасту, док се од 1953. до 2003. године бележи велики пад броја становника.

Површина Општине је 340 км², док је просечна густина насељености 17.1 ст/км². Природни прираштај Општине је негативан - 2008. године је износио -29 (43 живорођених и 72 умрлих становника).

Старосна и полна структура становништва

У Општини је присутна равномјерна заступљеност полова, уз нешто већи број мускараца. У старосној структури је највеће учешће радно способног становништва, уз константан пад млађих од 19 година, што је резултат негативног прираштаја и миграција. Просјечна старост становништва Општине је 38.2 година и карактерише је тзв.демографска старост.

Структура становништва према старости

	Општина Андријевица		Република Црна Гора	
	Број	%	Број	%
0-7 година	498	8.6	56.200	9.06
7-14 година	597	10.3	71.261	11.49
0-19 година	1.532	26.48	176.848	28.51
15-59 година	4.410	76.23	383.749	61.88
Више од 60 година	1.255	21.69	103.393	16.67
Непознато	120	2.07	5.542	0.89
Укупан број становника	5.785	100.00	620.145	100.00

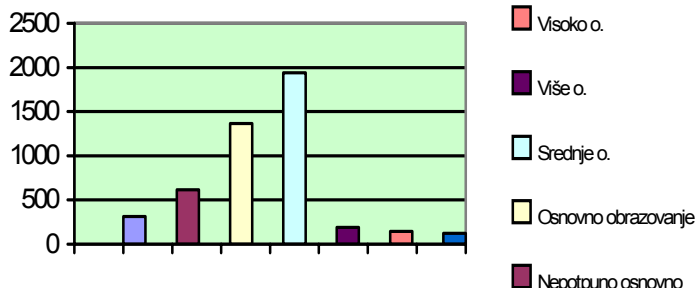
Образовна структура становништва

Образовна структура становништва Општине је неповољна. Једино је процјенат становништва са завршеном средњом школом нешто повољнији.

Структура становништва старог 15 и више година према школској спреми

	Општина Андријевица		Општински центар	
	Број	%	Број	%
Без школске спреме	313	6.67	33	3.81
Непотпуно основно образовање	614	13.09	47	5.43
Основно образовање	1.367	29.14	196	22.68
Средње образовање	1.941	41.38	464	53.70
Више образовање	190	4.05	57	6.59
Високо образовање	145	3.09	52	6.01
Непознато	120	2.55	15	1.73
Укупно становништво старо 15 и више година	4.690	81.00	864	80.52
Укупан број становника	5.785	100.00	1.073	100.00

Становништво старије од 15 година према школској спреми 2003. године

Миграције становништва

Од укупног броја активног становништва које обавља занимање 52% ради у другом насељу исте општине а око 44% у другој Општини. Када је реч о ученицима – студентима, око 53 % њих се школује у другом насељу исте Општине, а око 34 % у другим Општинама. На територију Општине је највише становништва досељено са подручја насеља исте Општине (13 %), а потом и са територије других Општина (14 %), док се са територије других Република доселило знатно мањи број становника.

Број домаћинстава

Број домаћинстава у периоду од 1948. до 1953. године постепено је растао, док је у периоду после њихов број нагло опао. У 2003. је евидентирано 1789 домаћинстава.

Демографски потенцијали и ограничења

Демографски потенцијали су велики удео радно способног становништва и висок проценат учешћа терцијарног сектора. Демографска ограничења су лоша старосна структура; негативан природни прираштај; и неповољна образовна структура.

На територији Општине се бележи сталан пад броја становника, а према пројекцији за 2021. годину очекује се благи пораст броја становника у насељима Андријевица, Божићи, Бојовићи, Ђулићи, Забрега, Краље и Трепча.

Насеља	Број становника 1991. године	Број становника 2003. године	Пројекција 2021. год.
Андријевица	923	1073	1345
Анџелати	164	134	99
Божићи	221	250	266
Бојовићи	130	128	135
Гњили Поток	178	111	55
Горње Луге	170	150	124
Грачаница	397	307	259
Дулипоље	230	134	101
Ђулићи	152	130	173
Забрђе	311	302	319
Јошаница	215	162	106
Кошутићи	185	143	97
Краље	263	228	274
Кути	75	49	26

Обло Брдо	138	69	24
Присоја	384	348	300
Ријека Марсенића	390	353	304
Сеоца	271	117	33
Сјеножета	116	95	70
Слатина	405	405	405
Трепча	254	238	246
Трешњево	577	539	497
Улотина	292	243	184
Џецуни	120	77	40
УКУПНО	6561	5785	5482

ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА РАЗВОЈА И ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА

ПОТЕНЦИЈАЛИ И ОГРАНИЧЕЊА

Потенцијали и ограничења за развој мреже насеља су велика природна богатства (ријеке, планински предјели итд.); могућности за даљи развој сеоског туризма уз изградњу инфраструктуре и пратећих објеката у селима; расположиво пољопривредно и шумско земљиште; богатство биљним и животињским свијетом (љековито биље, боровнице и гљиве на Зелетину, Лиси, Градишници, Јеловици итд.); развијено сточарство, посебно на Бјеласици и Комовима; развијен лов и риболов (рибњаци у Краљама, Трешњевоу Дулипољу, Сеоцу, Забрђу и Ђулићима); као и рудно богатство (експлоатација шљунка, пијеска и украсног камена у близини Андријевице и Ријеке Марсенића);

На територији општине ограничења за развој у цјелини су: изузетно лоша старосна структура у цјелој општини; веома лоша комунална опремљеност насеља; недовољно развијен систем објеката јавних служби; неконтролисано одлагање чврстог и течног отпада; лош квалитет путева, лоша сигнализација; као и недовољна истраженост природних ресурса;

МРЕЖА НАСЕЉА

Основне карактеристике терена, генеза настанка појединих насеља, саобраћајна повезаност са суседним центрима, комунална опремљеност, (не)развијеност јавних служби, као и друге карактеристике утицале су на тренутно стање мреже насеља. Недовољна улагања у опремање и уређење насеља у претходном периоду проузроковала су честе и многобројне миграције али и концентрацију становништва у републичким и већим регионалним центрима у којима је сконцентрисано највише активности. Ово подручје је карактеристично по великом броју насеља углавном смештених у долинама река и уз саобраћајнице, али и крају са израженом депопулацијом у Црној Гори.

Карактеристике мреже насеља општине Андријевица су, пре свих, њихова неразвијеност у скоро свим секторима делатности. Изражена је привредна заосталост, лоша инфраструктурна опремљеност, недовољна развијеност јавних служби, а то је све проузроковало да Андријевица буде једно од највећих емиграционих подручја овог дијела Црне Горе. Становници углавном мигрирају у општински центар и друге веће центре, а регистрован је велики број људи који одлазе на привремени рад у иностранство. Најразвијеније насеље је општински центар, који највише утиче на просторно - функционални развој општине.

ЈАВНЕ СЛУЖБЕ

Потенцијали за даљи развој јавних служби су: задовољавајућа и релативно густа мрежа објеката јавних служби обавезних садржаја (основно образовање и примарна здравствена заштита); Дом здравља у Андријевици; као и могућност реновирања и изградње недостајућих објеката јавних служби.

Ограничења која су се испољила у функционисању објеката јавних служби су: недовољна опремљеност школског простора, укључујући спортске терене и фискултурне цале, кухиње, рачунарске учионице и кабинете; низак ниво комуналне опремљености, што отвара проблеме у функционисању у највећем броју сеоских насеља, посебно када су у питању обавезне установе јавних служби - основно образовање и примарна здравствена заштита; многи објекти из области културе нису у функцији, неадекватни простори са застарелом опремом; недостатак предшколских установа; и недостатак апотека и специјалистичких служби у здравственим станицама и амбулантама.

Систем образовања

Образовна структура становништва Андријевице је незадовољавајућа, обзиром на мали број становника са вишом и високом стручном спремом (око 6%), као и због релативно високог процента оних без школске спреме (6.67%). С друге стране, 41.38% становништва је са средњом стручном спремом.

Општа оцјена је низак ниво комуналне опремљености, затим недовољна опремљеност школског простора, укључујући спортске терене и фискултурне цале, кухиње, рачунарске учионице и кабинете. Карактеристичан је и недостатак предшколских установа.

Здравствена и социјална заштита

Сеоске амбуланте у Грачаници, Дулипољу, Краљама и Трепчи карактерише недостатак простора, неодговарајућа опремљеност и дефицит стручних кадрова, као и недовољан број радних дана (сати).

Старосна структура у селима је таква да се јавља повећана потреба за здравственом заштитом у теренским амбулантама, због чега је неопходно развијати равномерно мрежу амбулантних пунктова.

Примјетан је недостатак апотека и специјалистичких служби у здравственим станицама и амбулантама и низак ниво комуналне опремљености.

Спортско-рекреативни центри

Стање у грађеном фонду за ове садржаје на нивоу општине је неповољно, осим за општински центар Андријевица и насеље Дулипоље.

Култура

Осим Центра за културу и спорт уи самој Андријевици, простори у осталим насељима су релативно мали, са застарелом концепцијом и неадекватном опремом. Многи раније грађени објекти из области културе нису више у функцији, неадекватни су им простори и са застарелом су опремом.

Културним активностима, озбиљна препрека поред недостатка просторних услова је и недостатак локалног радио и ТВ центра и ако је потребна за њима одавно нашла своје мјесто у програмским активностима постојећих институција.

Поште

Осим пошти у Андријевици и Трепчи потребно је обезбиједити и сандучиће за сва преостала насеља.

Комунални објекти и службе

Пијаце

Потребно је реконструисати зелену пијацу у Андријевици.

Гробља

Како сва насеља имају одговарајућа гробља, поједина насеља и неколико, није потребна изградња нових, осим проширења у самој Андријевици.

Сточне пијаце

Прве реакције локалног становништва по изградњи нове пијаце су прилично позитивне. Многи поред редовног посла у планирају да прошире ангажовање и на посао на својој фарми, а нарочито фамилије које су се традиционално бавиле узгојом стоке. Нова сточна пијаца у Андријевици омогућава продају стоке у бољим условима, далеко од главне магистрале.

Ветеринарске станице

Једина ветеринарска станица у Андријевици није довољна за простране зоне у којима се предвиђа развој сточарства, те је потребно проширити мрежу ових установа или њихових јединица.

Сточна гробља

као што је наведено у уводним поглављима, Просторним планом Црне Горе, депоније животињског отпада планирају се у: Бару, Подгорици, Никшићу, Бијелом Пољу и Пљевљима. У Андријевици је потребно определијелити макар једну уређену локацију за претоварну или трансфер станицу за животињски отпад намјењен за сточно гробље.

Управљање отпадом

Начин на који се данас располаже сакупљеним комуналним отпадом у Андријевици не задовољава ни у техничком а поготово не у санитарном погледу. Многи контејнери су у лошем стању. Стање возног парка за транспорт комуналног отпада није задовољавајуће. Евидентан је недостатак броја потребних возила и возила одговарајућег типа. На основу података из ЈКП, ово предузеће располаже са једним возилом за подизање и одвоз контејнера старости седам година. Пражњење металних канти врши се ручно. Селективно прикупљање отпада није вршено.

Процјена пружене услуге одвожења комуналног отпада на годишњем нивоу за становништво, односно процијењена количина сакупљеног отпада Андријевице је 516,48 т/г, односно 40% од произведених 1.291 т/г. Сакупљање кућног отпада се у урбаном подручју, углавном, обавља добро, упркос недостатку савремених возила за сакупљање отпада, недовољног броја контејнера и проблема са финансирањем. Сакупљање отпада се врши два пута седмично.

Отпад који се сакупља већином у градском, као и у једном дијелу сеоског подручја, одлаже се на градској депонији, док су одређена рурална подручја углавном изостављена из овог процеса. Последица овога је настанак великог броја локалних сметлишта, често формираних на локацијама са негативним утицајем на околину и здравље људи. У појединим селима као и у градском језгру присутно је и сезонско варирање у учесталости сакупљања отпада

Сав отпад који се сакупи се директно транспортује на локалну привремену депонију, на локалитет сметлишта Сућеска удаљено 5 км од центра града, гдје се врши тренутно одлагање сакупљеног отпада и то не само комуналног већ и разноврсног дрвног отпада као и грађевинског шута што додатно усложњава квалитет одржавања депоније. Никакве претходне мјере нијесу примијењене нити се остварују у току одлагања у циљу заштите или спречавања загађивања животне средине, ваздуха, тла, вегетације, подземних вода.

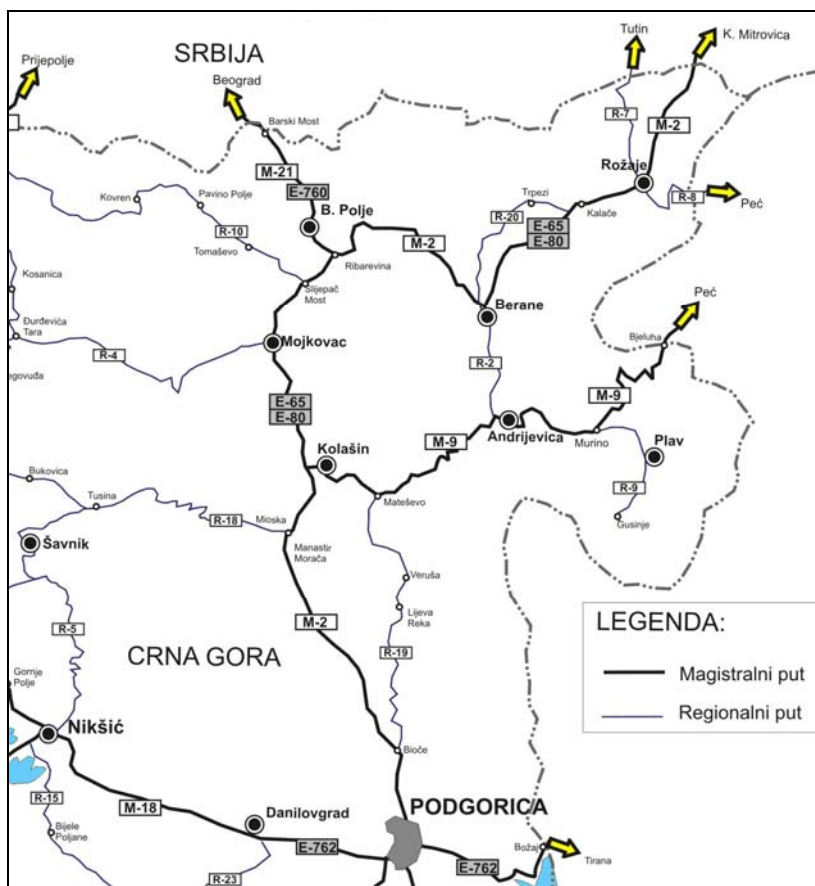
САОБРАЋАЈ

Путна мрежа – анализа и оцјена стања

Једини вид саобраћаја на територији општине Андријевица је друмски саобраћај. Јавни путеви на територији општине, према функцији у мрежи, категорисани су на магистралне, регионалне и локалне путеве.

Поред јавних, на територији општине постоји и мрежа некатегорисаних путева коју чине сеоски, пољски и шумски путеви, путеви на насипима за одбрану од поплава и сл.

Окосницу путне мреже општине чини магистрални пут М-9 (Колашин – Матешево – Андријевица – Мурино – Бјелуха - граница КиМ) који кроз територију општине пролази у правцу приближно запад – исток и којим се остварује директна веза са суседним општинским центрима Колашин и Плав. Кроз територију општине пролази и регионални путни правац Р-2 који се простире приближно у правцу југ – север и којим је остварена директна веза општинског центра Андријевице са суседним општинским центром Беране. Оба државна пута, и М-9 и Р-2 остварују директну везу са магистралним путем М-2 (део европског пута Е-65, односно Е-80) а преко њега општина Андријевица повезана је са осталом путном мрежом у региону, држави и ширем окружењу. Повезаност општине Андријевица са путном мрежом ширег окружења приказана је на слици која следи.

Слика – Положај Андријевице у односу на путну мрежу ширег окружења

На територији Општине, магистрални пут М-9 се простире у дужини од око 31 км и пролази кроз укупно 6 насеља (Гњили Поток, Сјеножета, Краље, општински центар Андријевица, Горње Луге, и Улотина). Пут је двотрачан, простире се на надморској висини већој од 1000м и у целости је покривен савременим коловозним застором. Просечна ширина коловозних трака на деоници овог пута од границе са општином Колашин (из правца Матешева) до Андријевице је чак испод 2м, а на деоници Андријевица – Мурино 3,5м. Кроз градско подручје Андријевице овај државни пут пролази у дужини од око 2,2км.

Регионални пут Р-2 Андријевица – Беране се протеже долином реке Лим у укупној дужини од око 7,9км на територији плана. Почиње на градском подручју Андријевице (Бандовића мост) укрштањем са магистралним путем М-9, кроз градско подручје се простире у дужини од око 1км а затим на правцу према Беранам пролази кроз и у близини насеља Присоја, Слатина, Трешњево и Ријека Марсенића. Пут је двотрачни и у целисти је покривен савременим коловозним застором.

Значајни део путне мреже на територији општине чини и мрежа локалних као и некатегорисаних путева. На основу „Одлуке о општинским и некатегорисаним путевима“ донетој на седници СО Андријевица 26.06.2007.год., као Измјенама и допунама ове одлуке из децембра 2007., децембра 2008. и јуна 2009.године ранг локалног пута имају путни правци приказани у табели која следи.

Табела – Локални путеви на територији општине Андријевица

Ознака пута	Траса	Дужина (км)
Л1	Мост Бандовића - Жељевица	4,7
Л2	Андријевиц – Ђулиће – Јошаница	10,0
Л3	Ђулић – Кути	7,0
Л4	Рамин Лом – Зориће	8,0
Л5	Марсенића Ријека – Навотина	2,0
Л6	Краље - Обло Брдо	3,0
Л7	Црвена прла – Жељевица	3,0
Л8	Трепча – Бродац	2,0
Л9	Марсенића Ријека – Крушево	17,0
Л10	Андријевица – Сеоце	3,0
Л11	Магистрала – Старо гробље – Фетов До – Сави до	2,1
Л12	Магистрала - Доливи	2,7
Л13	Трешњевик – Пресло – Еко катун	4,2
Л14	Ситна лука – Гробље на Главици - Жељевица	3,0
Л15	Ријека Марсенића – Лукин Вир	2,0
	УКУПНО	73,7

Од укупно 73,7км локалних путева, према подацима локалних општинских служби, близу 94% је са асфалтним коловозним застором док је преосталих 6% са земљаним коловозним застором. Асфалтни коловоз је урађен са прописаном подлогом и са битуменско – носећим слојем. Међутим, мрежу локалних путева карактерише мала ширина коловоза (креће се у границама 3,0 до 5,0м), као и непостојање хоризонталне и вертикалне сигнализације што чини додатну неповољност у одвијању саобраћаја.

Одржавање мреже локалних путева је у надлежности Секретаријата локалне управе, а спроводи се у складу са годишњим плановима одржавања. Јавно предузеће за стамбено комуналне послове има сталну путарску службу (7 путара распоређених на свим локалним путевима), и механизацију са којом врши одржавање путева и у зимским условима. Ово предузеће обавља и послове зимског одржавања чак и на путевима који су државни (магистрални пут М-9 деоница Трешњевик – Краље – Андријевица који има пети приоритет у одржавању државних путева).

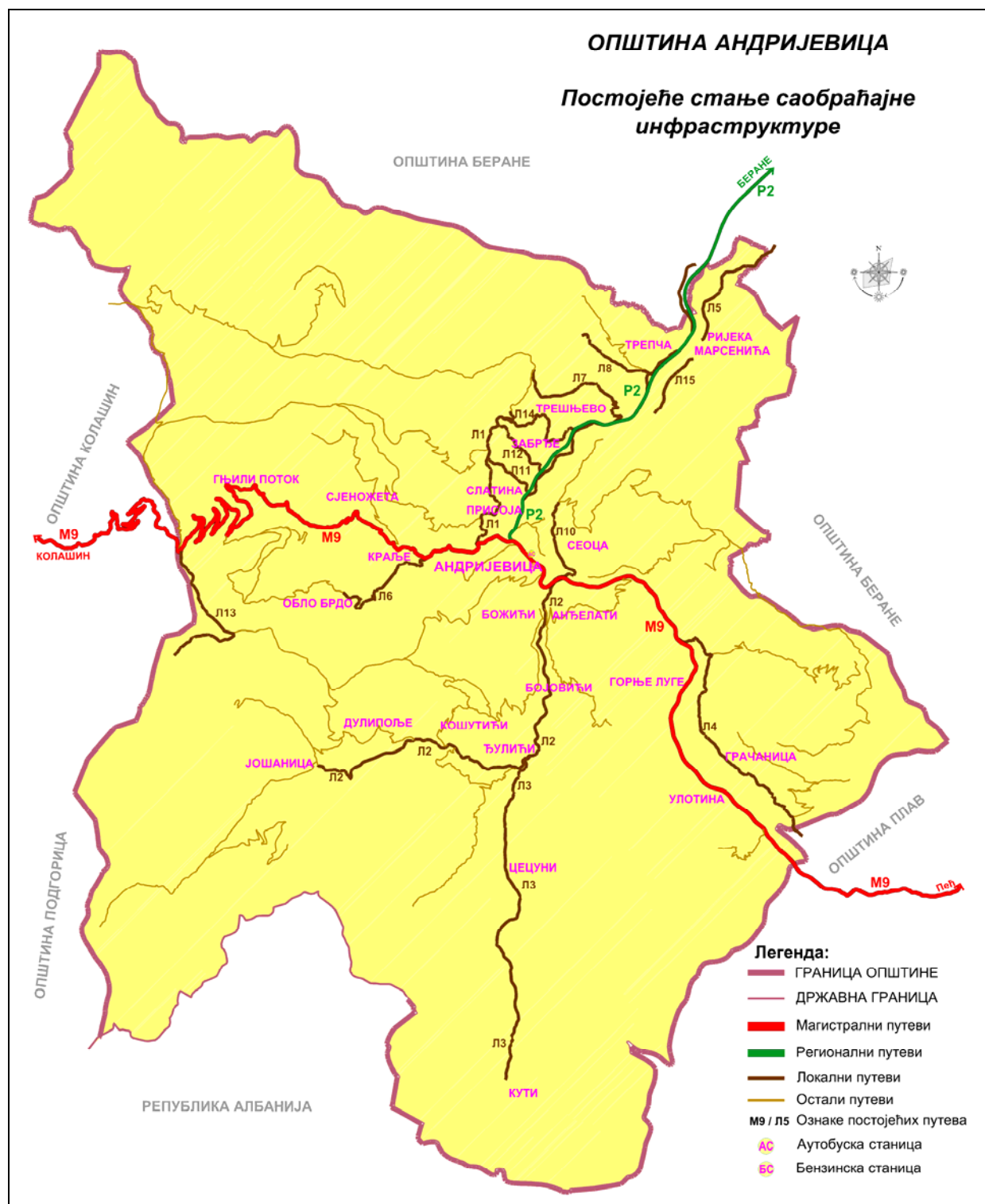
Посебан проблем на локалним путевима у општини Андријевица представља издавање концесија за коришћење шума, услед чега се тешким теретним возилима обавља транспорт путевима који нису димензионисани за такав вид саобраћаја, а као последица се јавља оштећење тупа пута као и целокупне коловозне површине.

На подручју општине Андријевица постоји и веома развијена мрежа некатегорисаних путева (сеоски, пољски, шумски и други путеви) са укупном дужином од око 697км. Већина ових путева је са земљаним коловозним застором а карактерише их веома мала ширина коловоза, неповољне техничко - експлоатационе и теренске карактеристике, односно неповољни услови одвијања саобраћаја на њима.

Категорисана путна мрежа (државни и општински путеви) на територији општине Андријевица има укупну дужину од око 113 km, што представља свега око 1,5% категорисане путне мреже Црне Горе (7368км).

Табела – Дужина категорисане путне мреже

Категорија пута	Црна Гора		Општина Андријевица		
	км	учешће (%)	км	Учешће у мрежи општине (%)	Учешће у мрежи Цене Горе (%)
Магистрални	884	12,0	31,0	27,5	3,5
Регионални	963	13,1	7,9	7,0	0,7
Локални	5521	74,9	73,7	65,5	1,3
Укупно	7368	100,0	112,6	100,0	1,5

Слика - Путна мрежа на територији општине Андријевица

Један од показатеља развијености путне мреже неког подручја је и густина путне мреже, која на територији општине Андријевица износи 39,8 km/100km² и знатно је испод просека у односу на густину путне мреже Црне Горе (53,3km/100 km²). Мала густина путне мреже је последица велике површине општине и мале дужине категорисане путне мреже (магистралних, регионалних и локалних путева). Међутим, густина путне мреже изражена у односу на број становника износи 19,5 km/1000 становника и знатно је изнад просека за Црну Гору (11,9 km/1000 становника).

Саобраћајна оптерећења

Свеобухватна и континуална бројања саобраћаја на територији општине Андријевица нису спроведена у скорије време. Наиме, предузеће Црнагорапут обавља бројање на магистралној и регионалној мрежи Црне Горе, али све до 2007 године овим бројањима нису биле обухваћене деонице путне мреже на територији општине Андријевица. На осталим деоницама магистралне и регионалне путне мреже, до 2001.године бројање је обављано аутоматским бројачима и једном годишње обављано је ручно "пилот" бројање у току једног дана у октобру мјесецу. После 2001 год. након квара аутоматских бројача због неодржавања, настављено је бројање на бази "пилот" једнодневнoг бројања. 2007. године, у места на којима је обављено ручно једнодневно бројање уврштена је и деоница магистралног пута М-9 Матешево – Андријевица, као и деоница регионалног пута Р-2 Беране – Андријевица, а резултати бројања су приказани у табели која следи.

Табела – Снимљени саобраћај и структура возила 2007.године

дионица	локалитет бројања	вријеме бројања	снимљени саобраћај	Врста возила						
			%	ПА	Комби	ЛТВ <3,5t	БУС	СТВ (3,5- 10 t)	ТТВ (>10 t)	АВ
М-9										
Матешево - Андријевица	Матешево	6-18 h	802	417	77	52	0	132	122	2
			100	52,00	9,60	6,48	0,00	16,46	15,21	0,25
Р-2										
Беране - Андријевица	Андријевица	6-6 h	2062	1594	118	132	58	89	32	39
			100	77,30	5,72	6,40	2,81	4,32	1,55	1,89

На основу приказаних резултата једнодневног бројања на две деонице путева (са различитим периодима бројања) може се уочити да је на територији општине Андријевица нешто оптерећенији регионални путни правац Андријевица – Беране од магистралног путног правца Матешево – Андријевица. У погледу структуре саобраћајног тока на деоници Беране – Андријевица доминирају путнички аутомобили (са преко 77%) док је учешће теретних возила носивости преко 3,5t близу 8%. На деоници магистралног пута М-9 Матешево – Андријевица регистровано је 52% путничких аутомобила док је учешће теретних возила носивости преко 3,5t чак око 32%.

Одређена сазнања о саобраћајном оптерећењу путне мреже општине Андријевица могу се добити и на основу Студије изводљивости два аутопута у Црној Гори. За потребе ове студије, 2007. године на више деоница магистралне и регионалне путне мреже Црне Горе, спроведено је свеобухватно саобраћајно истраживање (вишедневно бројање саобраћаја, анкете) на основу којих је формирано моделско оптерећење мреже путева Црне Горе у 2007. години изражено у просечном годишњем дневном саобраћају (ПГДС). Ово оптерећење је послужило и као основа за прогнозу будућих саобраћајних токова на путној мрежи, а за део путне мреже која има непосредан утицај на територију општине Андријевица оптерећење је приказано на слици која следи.

Слика – ПГДС на путној мрежи – 2007.година
извор: Студија оправданости изградње два
аутопута у Црној Гори, Louis Berger, 2007. година

Евидентно је да постојећа саобраћајна оптерећења нису велика, међутим она су последица пре свега лоших саобраћајних услова који постоје на постојећој путној мрежи (поједине деонице магистралног пута М-9 са ширинама коловозних трака испод 2м не задовољавају ни критеријуме локалних путева) па корисници који су у транзиту кроз ово подручје углавном бирају алтернативне путне правце. Постојећа путна мрежа користи се углавном за локална и изворно –циљна кретања.

Пјешачки саобраћај

Када се говори о пјешачком саобраћају, мисли се на пјешачки саобраћај на територији општинског центра – насеља Андријевица. Пјешачка кретања у ужем центру Андријевице су најинтензивнија. На то пресудан утицај имају локације јавних објеката и других садржаја у насељу. Међутим, неадекватни попречни профили појединих саобраћајница са веома уским тротоатима, непостојање тротоара или лоше стање тротоара онемогућавају ефикасно одвијање овог вида саобраћаја.

Паркирање

Потреба за паркирањем на јавним површинама посебно се јавља се у зонама где су лоцирани важнији јавни објекти. У том смислу и потреба за паркирањем возила најизраженија је у општинском центру - градском подручју Андријевице.

У зонама насеља Андријевице ван центра, као и у осталим насељима на територији општине паркирање возила је углавном организовано у оквиру приватних парцела.

На територији општине, не постоје уређени јавни простори за паркирање теретних возила.

Јавни превоз путника

Пријем и отпрема путника у приградском и међуградском јавном превозу обавља се преко аутобуске станице Андријевица која се налази у центру Андријевице уз магистрални пут М-9. Редовним аутобуским линијама Андријевица је повезана са градовима Црне Горе и региона (Подгорица, Будва, Херцег Нови, Беране, Плав, Гусиње, Београд).

Бензинске станице

На подручју општине Андријевица постоји само једна бензинска станица, са два точиона места, а налази се на градском подручју у улици Бранка Делетића, у близини зграде МУП-а. Имајући у виду капацитет постојеће бензинске станице са једне стране као и укупне потребе становништва општине за овом услугом са друге, може се рећи да стање није задовољавајуће, како са становишта капацитета тако и са становишта покривености подручја.

КАНАЛИСАЊЕ ОТПАДНИХ ВОДА

Постојећа канализација је изграђена само у центру општине. У поглављу о урбанистичком рјешењу детаљније је анализирана проблематика каналисања самог насеља Андријевица. За остала насеља не постоји канализациона мрежа.

СНАБДИЈЕВАЊЕ ВОДОМ

Изворишта

1. МЗ БОЈОВИЋЕ	
Врело Бојовића каптирано	
Врело Анцелатско дијелом каптирано	
Величков извор каптирано	
Васов извор каптирано	
Вучков извор каптирано	
Извор Усов некаптиран	
Цигањићи некаптиран	
Добрава –иза куће Огњанове некаптиран	
Нанин извор некаптиран	
2. МЗ СЕОЦЕ	
Врело Кошарине каптиран	
Сува чесма каптиран	
Врело Гуњајско каптиран	
Врело Доња Лука каптиран	
Бојов лаз каптиран	
3. МЗ БОЖИЋЕ	
Стањевац један каптиран	
Стањевац два каптиран	
Малокршев извор каптиран	
Стаина каптиран	
Грکاری некаптиран	
Барице каптиран	
Кукораче каптиран	
Баре – Будо Масловарић каптиран	
Баре – Милорад Вучевић каптиран	
Колевица каптиран	
Баруновац – осредак каптиран	
Долови каптиран	
Ријеке каптиран	
Грکاری некаптиран	
Гривњак некаптиран	
Јарчујак некаптиран	
Савов поток некаптиран	
Гркарине 2 некаптиран	
Милегин извор некаптиран	
Драгутинов точак некаптиран	
Берак некаптиран	
Каменица некаптиран	
Граче некаптиран	
Ријеке некаптиран	
Крушнице некаптиран	
4. МЗ КРАЉЕ И ОБЛО БРДО	
Баков извор каптиран	
Лекића извор каптиран	
Совале каптиран	
Миравчине каптиран	
Жуњацикаптиран	
Јаворовица каптиран	
Врело Гвозда каптиран 2006 год	
Извор Вулевића некаптиран	
Више мањих извора Мулови некаптиран	
Више мањих извора у Гвозда некаптиран	
Мурикин извор некаптиран	
5. МЗ ЗАБРЋЕ	
Војов извор каптиран	
Шабовка каптиран	
Бара Саматова каптиран	
Бојова бара каптиран	
Пашина вода некаптиран	
6. МЗ СЛАТИНА	
Широка слатина каптиран	
Губисјеме каптиран	
Кршћена вода каптиран	
Точак Ивановића некаптиран	
Лијепа вода некаптиран	
Слатинска чесма некаптиран	
Бабина вода некаптиран	
Каптирана су више мањих изворишта	
7. МЗ ТРЕШЊЕВО	
Јаруга – Чукић фир каптиран	
Бојова бара каптиран	
Чукића вода каптиран	
Студени извор каптиран	
Сточова вода каптиран	
Грозничавац каптиран	
Рапа каптиран	
Јачемовка некаптиран	
Мали точак некаптиран	
Баре Папов Лаз некаптиран	
Пашина вода некаптиран	
Фрба некаптиран	
Милев точак некаптиран	
Пријешница некаптиран	
Врело Раковац некаптиран	
Точак сурановића некаптиран	
Џијетнице некаптиран	
Ѓили Поток некаптиран	
8. МЗ ТРЕПЧА	
Требачко врело каптиран	
извор Раичевића каптиран	
Кута каптиран	
извор Драгићевића каптиран	
Лазе каптиран	
Селишта каптиран	
Рупица каптиран	
Јаворац каптиран	
Грабавица 1 каптиран	
Грабавица 2 каптиран	
Коруња глава каптиран	
Мртва бара каптиран	
Болева њива некаптиран	
Бојичин точак некаптиран	
Јововац некаптиран	
Рапе некаптиран	
Код куће Стефана Нововића некаптиран	

9. МЗ РИЈЕКА МАРСЕНИЋА И НАВОТИНА
Топлици - више извора дијелом каптиран
Врело Пећине некаптиран
Потоци некаптиран
Студенац некаптиран
Извор Борови некаптиран
Јавор некаптиран
Извор код куће Вула Ракетића некаптиран
Извор Подови некаптиран
Извор Прљага некаптиран
Жаре некаптиран
Катун некаптиран

10. МЗ ЂУЛИЋЕ И КУТИ
Кркори водозахваћен
Девет извора каптиран
Милошева вода - чесма
Јовова вода - чесма
Зоњина вода - чесма
Водице - чесма
Матов точак, Бекин поток
Зулев поток, Омањачки поток
Баван, Штитска ријека
Тодорова маква, Ђокића врело
Камењача, Сановачка вода
Кукови поток, Рдулова вода
Ледини извор, Цеџунско врело
Асанов точак, Видосавино врело
Асков точак, Вуксановића врело
Медвеђи поток, Ишљамова вода
Водица, Горица

11. МЗ КОЊУХЕ И ЈОШАНИЦА
Брадавац каптиран

12. МЗ УЛОТИНА И ГОРЊЕ ЛУГЕ
Осредак каптиран
Бјелане каптиран
Пасуљине каптиран
Кастрати каптиран
Чукари 1 каптиран
Чукари 2 каптиран
Долине каптиран
Васов извор –каптиран каптиран
извор Раденовића каптиран
Брежђа - каптиран каптиран
извор Вулевића и Пауновића каптиран
извор Лекића каптиран
извор Ђулафића каптиран
Бабовка каптиран
Момчилов извор каптиран
Каменшташ каптиран

Ређова буква каптиран
Ђулафића Крчевине каптиран
Извори испод старе школе каптиран
Блатинска чесма некаптиран
Корита некаптиран
Врела некаптиран
Шћепанова вода некаптиран
Лом некаптиран
Вођњак некаптиран
Шарово врело некаптиран
Било некаптиран
Шуманска чесма некаптиран
Буриљак некаптиран
Врело Шаремецко некаптиран
Милошева вода некаптиран
Драгов извор некаптиран
Шарац некаптиран
Вукови лази некаптиран
Лапушаци некаптиран
Пријека вода некаптиран
Бекина чесма некаптиран
Неговичка чесма некаптиран
Сига некаптиран
Попадија некаптиран
Милованова бара некаптиран
Извор Влаховића некаптиран
Голубов извор некаптиран
Сјечине некаптиран
Крчевине 2 некаптиран
Шаремет 1 некаптиран
Шаремет 2 некаптиран
Вођенички поток (3 извора) некаптиран
Вуков луг некаптиран
Извор Бјелански поток некаптиран
Извор Мијовића некаптиран
Два извора на Зарића ливаде некаптиран
Ометаши некаптиран
Кастрати некаптиран
Лапушак некаптиран
Петров мрамор некаптиран
Ђулафића лом некаптиран
Османови жареве некаптиран
Баре некаптиран
Вукови лази (два извора) некаптиран

13. МЗ ГРАЧАНИЦА
Зекића врело каптиран 2004
Горње грудице урађен водозахват
Врело Бјелуша некаптиран
Извор Лаковића некаптиран
Извор Баре (засеок Баре) некаптиран
Извор код сеоског гробља некаптиран
Врело Загрића некаптиран
Извор у скеину прљагу некаптиран

Ређова буква каптиран
Ђулафића Крчевине каптиран
Извори испод старе школе каптиран
Блатинска чесма некаптиран
Корита некаптиран
Врела некаптиран
Шћепанова вода некаптиран
Лом некаптиран
Воћњак некаптиран
Шарово врело некаптиран
Било некаптиран
Шуманска чесма некаптиран
Буриљак некаптиран
Врело Шаремецко некаптиран
Милошева вода некаптиран
Драгов извор некаптиран
Шарац некаптиран
Вукови лази некаптиран
Лапушаци некаптиран
Пријека вода некаптиран
Бекина чесма некаптиран
Неговичка чесма некаптиран
Сига некаптиран
Попадија некаптиран
Милованова бара некаптиран
Извор Влаховића некаптиран
Голубов извор некаптиран
Сјечине некаптиран
Крчевине 2 некаптиран
Шаремент 1 некаптиран
Шаремент 2 некаптиран
Воћенички поток (3 извора) некаптиран
Вуков луг некаптиран
Извор Бјелански поток некаптиран
Извор Мијовића некаптиран
Два извора на Зарића ливаде некаптиран
Ометаши некаптиран
Кастрати некаптиран
Лапушак некаптиран
Петров мрамор некаптиран
Ђулафића лом некаптиран
Османови жареве некаптиран
Баре некаптиран
Вукови лази (два извора) некаптиран

13. МЗ ГРАЧАНИЦА
Зекића врело каптиран 2004
Горње грудице урађен водозахват
Врело Бјелуша некаптиран
Извор Лаковића некаптиран
Извор Баре (засеок Баре) некаптиран
Извор код сеоског гробља некаптиран
Врело Загрића некаптиран
Извор у скеину прљагу некаптиран

14.МЗ ПРИСОЈА
Ланишта -Извор Кубуровића каптиран
Барице каптиран
Веља њива каптиран
Костреш каптиран
Горње ливаде каптиран
Тигањи каптиран
Мирашева бара каптиран
Ледени извори некаптиран
Пландиште некаптиран
Мијов точак некаптиран
Окоњића бара некаптиран
Мијатовића точак некаптиран

Доњи дио села Присоје се снабдијева водом са градског водовода.

15. МЗ АНДРИЈЕВИЦА – СА ПЕОВЦЕМ
Пеовац каптиран
Извор Жиле каптиран
Микин точак каптиран
Јоше каптиран
Маричина ливада каптиран

Снабдијевање насеља општине Андријевица водом

Први водовод за организовано снабдијевање водом у Андријевици је изграђен 1931. године. Капацитет тог првог водовода је био 0.3 л/с. Касније је било неколико прикључења мањих извора али развој насеља Андријевице, са појавом нових потрошача воде, као и развојем стандарда становништва, створили су захтјев за све већом потрошњом воде тако да постојећи водоводни систем није могао да подмири

повећану потребу у води. Закључено је, као неопходно, да се приступи пројектовању и изградњи новог водоводног система који ће поред Андријевице снабдијевати водом за пиће и околна насеља. Предвиђено је да нови водоводни систем омогући квалитетно водоснабдијевање Андријевице са непосредном околином у зависности од доминатне коте резервоара за наредних 50 година, јер је на основу тада расположивих хидролошких података процењено да извориште Кркори има издашност од 200 до 250 л/сек.

Крајем 1980-е године Водопровредна организација за уређење и искоришћавање вода Црне Горе “Зета”, из Титограда урадила је Главни пројекат водовода за Андријевицу, узимајући у обзир тадашње постојеће стање као и будући развој Андријевице са непосредном околином у коју спадају насеља: Анцелати, Божићи, Бојовићи, Ђулићи, Краље, Присоја, Сеоце и Слатина.

После тога, 1982 године је, имајући у виду величину Андријевице, заиста направљен велики подухват, јер је изграђен водовод којим се доводи вода са извора Кркори у рејону села Кути који су удаљени скоро 15 километара од насеља на лијевој страни Кутске Ријеке, јер топографски услови омогућавају да се вода доведе до насеља гравитацијом и гравитационо дистрибуира до појединих потрошача. Пројектован је и изграђен водоводни систем који се састоји од: каптажне грађевине на извору Кркори, водоводног цјевовода који се састоји од дијела изграђеног ливено-жељезним цијевима Ø 300 мм, по казивању одговорних лица из ЈКП Андријевица, односно Ø 250 мм, како је дато у Пројекту из осамдесетих година. У овом Главном пројекту усвојено је да је тај пречник ливено-жељезног цјевовода Ø 300 мм. Уколико се испостави да је мањи пречник, тј. Ø 250 мм, то неће бити никакав проблем. У прекидној комори се обавља хлорисање воде. Она је у солидном стању те као таква и даље остаје у функцији. Санитарна заштита изворишта је извршена и формиране су три зоне санитарне заштите.

Детаљно се није могло утврдити гдје су све постављене ливено-жељезне цијеви јер је цјевовод затрпан. Пројектним задатком за израду Главног пројекта реконструкције водовода предвиђено је да се ливено-жељезне цијеви не замјењују а да се замијене само цементно-азбестне цијеви, чија употреба по европским стандардима није више дозвољена у цјевоводима предвиђеним за водоснабдијевање насеља пијаћом водом.

Након изградње пута Андријевица-Цецуни-Кути у мају мјесецу 1984. године направљена је допуна Главног пројекта по коме се извео садашњи водовод, а односила се на измјену раније изграђене трасе пута преко превоја “Крушка” а допуном се пројектује а потом и изводи на дијелу трасе поред тада новоизграђеног пута Андријевица – Цецуни - Кути.

Коначно у Пројекту реконструкције водовода извор Кркори - Андријевица испројектована је, по други пут, корекција трасе цјевовода у циљу да се побољшају хидраулички услови у вођењу воде, као и да се дио трасе измјести на приступачнији дио трасе тј. дуж пута ка извору Кркори.

Сада се поред насеља Андријевице из овог водовода снабдевају и насеља Ђулиће, Бојовиће, Сеоце, Божиће, Присоја, Слатина, Забрђе и Трешњево.

У току прошле године је било десет кварова на водоводној мрежи, па је дјелом и због тога и израђен пројекат замене азбест цементних цеви.

Према анализама Комуналног предузећа могу се навести још неке карактеристике главног водоводног система:

- Извор Кркори није каптиран у цјелини. Нема тачних података о томе колики је капацитет овог изворишта у минимуму. Процењује се да је то преко 100 л / с. Каптирано је око 60% тог капацитета. Водовод је грађен са циљем да се у саму Андријевицу доведе око 40 л / с воде.
- Кркори су карстно извориште и вода се повремено мути. Није предвиђено нити се врши било какво кондиционирање воде, осим хлорисања, а узорци воде по правилу одговарају Правилнику о квалитету о хигијенкој исправности воде за пиће.
- Пројектом је било предвиђено да се на главном доводу израде две прекидне коморе како би се регулисали притисци. Изграђена је само једна прекидна комора, она узводна која се налази ближе извору. Друга прекидна комора која има везе са

могућим притисцима у насељу лоцирана је у рејону села Анжелати. Ова комора није изграђена.

- Из постојећег водовода поред Андријевице водом се снабдевају и околна села. Капацитет водовода омогућава ширење мреже на шире сеоско подручје, тамо где је то рационално обзиром на број потенцијалних корисника, али то за сада није предвиђено.

Као закључак се може констатовати да насеља општине Андријевица имају добра изворишта воде и у погледу количина могу се дугорочно подмирити потребе.

ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА МРЕЖА

Постојеће стање

Главни извор напајања општинских насеља и града електричном енергијом је трансформаторска станица 110/35 KV, 10 MVA и трансформаторска станица 35/10 KV, 2 × 2.5 MVA.

Трансформаторска станица 110/35KV напаја се далеководом 110 KV Беране- Подгорица на принципу „Т“ отцепа.

МРЕЖА 10 KV

На сеоском подручју трансформаторске станице 10/0.4 KV напајају се ваздушно на принципу „Т“ споја, на градском подручју мрежа је кабловска, а TS 10/0.4 KV напајају се на принципу улаз – излаз.

МРЕЖА 0.4 KV

На ванградском подручју мрежа је ваздушна, а на градском комбинована, ваздушна и подземна.

МРЕЖА ЗА ЈАВНО ОСВЕТЉЕЊЕ

На градском подручју је изграђена мрежа за јавно осветљење.

Број и снага трансформаторских станица по напонским нивоима

НАЗИВ	БРОЈ ТРАФОСТАНИЦА	ИНСТАЛИСАНА СНАГА (MVA)
110/35 KV	1	10
35/10 KV	1	2 × 2.5
10/0.4 KV ГРАД	6 (10)	2.63
10/0.4 KV СЕОСКА НАСЕЉА	48	6.58

Дужина далековода

НАЗИВ	2009. год.
110 KV	?
35 KV	-
10 KV СЕОСКА НАСЕЉА	48.4 (км)
10 KV ГРАД	2 (км)

Потрошња електричне енергије за 2008.годину

НАЗИВ	ДОМАЋИНСТВА -БРОЈ-	ДОМАЋИНСТВА (MWh)	ИНДУСТРИЈА (MWh)	ТУРИЗАМ + ОСТАЛИ	УКУПНО (MWh)
ГРАД	390	1142	-	710	1852
СЕОСКА НАСЕЉА	1253	3658	-	711	4369
УКУПНО	1643	4800	-	1421	6221

Оцјењена вршина снага за 2009. годину

НАЗИВ	ДОМАЋИНСТВА (MWh)	ТУРИЗАМ + ОСТАЛИ (MWh)	УКУПНО (MWh)
ГРАД	1	0.3	1.3
СЕОСКА НАСЕЉА	2.5	0.75	3.25
УКУПНО	3.5	1.05	4.55

Оцјена стања

Преносни систем 110 KV

Систем преноса електричне енергије је добар, јер се врши из два правца, из правца Подгорице и из правца Берана.

МРЕЖА 10 KV

Мрежа 10 KV у граду је подземна и даје сигурност у напајању трафостаница 10/ 0,4 KV. На ванградском подручју је ваздушна и једнострано се напајају TS 10/0,4 KV.

Овај систем напајања је непоуздан али из економских разлога није могуће напајање у прстену.

МРЕЖА 0.4 KV

Мрежа 0,4 KV је углавном задовољавајућа, једино у ванградском подручју егзистира један број дрвених стубова које треба заменити.

ТРАНСФОРМАТОРСКЕ СТАНИЦЕ

Инсталисана снага садашњих трансформаторских станица TS 110/35KV, 10 MVA; TS 35/10 KV, 2 × 2.5 MVA и TS 10/0.4 KV, 9.21 MVA за градско и сеоско подручје задовољавају својим капацитетима, али се за даљи развој морају градити нове и постојеће реконструисати на већу снагу.

ПРОБЛЕМИ У СНАБДЕВАЊУ И ДИСТРИБУЦИЈИ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

1. Не постоји мрежа 110KV улаз-излаз
2. Застарелост делова мреже 10KV , 0.4KV
3. Недостатак развојних програма електродистрибиције.
4. Недостатак финансиских средстава у санирању и модернизацији слабих тачака у систему преноса и дистрибуцији електричне енергије.
5. Не постоје чворишта на напону 35KV, која би смањила дужину водова 10KV да би падови напона били у толерантним границама (испод 10%).

ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА

1. Рационално коришћење електричне енергије.
2. Потрошња електричне енергије да буде у толерантним границама.
3. Електрична енергија да задовољи потребе потрошача али уз што мању потрошњу.
4. Правилан одабир кућних електричних уређаја који задовољавају све стандарде али уз мању потрошњу електричне енергије.
5. Сигурност напајања конзума електричном енергијом по свим напонским нивоима.
6. Губици електричне енергије да буду испод 10%.
7. Градити нове електроенергетске објекте у складу са повећањем снаге потрошача.
8. Благовремена замена дотрајалих елемената електричне мреже којима је прошао рок употребе.

КОМУНИКАЦИОНА И ПОШТАНСКА МРЕЖА

Анализа постојећег стања

Телекомуникације

Мрежна група општине Андријевица припада у организационом погледу главној централној у Беранима са позивним бројем 067.

Међумесне везе остварене су са надређеном телефонском централом у Беранима преко оптичких каблова:

- Берани – Андријевица 155 Mbit
- Берани – Трепча 8 Mbit
- Берани – Улотино 8 Mbit
- Андријевица – Плав 155 Mbit

Општина Андријевица има три (3) крајње централе са следећим капацитетима:

Андријевица 1280/64

Трепча 256/0

Улотино 256/0

Број преплатника је укупно 827 односно по централама: Андријевица 664, Трепча 130, Улотино 33.

Општина је покривена базним радио – станицама мобилне телефонијеса карактеристичним бројевима: Промонте – 069, Монет – 067 и RDC. Базне станице изграђене су на следећим локацијама: Андријевица, Малес и Баљ.

Радио, ТВ и интернет мрежа

Емитовање, пренос и дистрибуција радио и ТВ сигнала обавља се преко Ј.П. Црне Горе. Интернет је преко изнајмљене мреже.

Поштанска мрежа

Поштанске јединице изграђене су у Андријевици, Трепчи и Улотини.

Оцјена стања

Телекомуникације

Број телефонских прикључака на 100 становника је 18 тф / 100 стан.

Број телефона на 100 (сто) становника говори нам о развијености телефонске мреже у општини Андријевица. Просек телефона на 100 становника у Црној Гори износи 37 тф / 100 становника.

Основни недостатак телекомуникационог система је мали капацитет телефонских централа. Територија општине је покривена мобилном телефонијом у сада задовољавајућем обиму

Радио, ТВ и интернет мрежа

Територија општине је покривена интернет мрежом и ТВ мрежом у сада задовољавајућем обиму.

Поштанска мрежа

Поштански саобраћај функционише у задовољавајућем обиму и не предвиђају се нове локације за изградњу нових поштанских услуга. Предвиђа се да се у постојећим поштама повећа асортиман услуга.

**ПРОСТОРНО ПЛАНСКА
РЈЕШЕЊА
ЗА ПОДРУЧЈЕ ОПШТИНЕ**

СТРАТЕШКА ОПРЕДЈЕЉЕЊА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ АНДРИЈЕВИЦА

Просторни развој општине треба да буде у складу с одређењима исказаним кроз Стратешки план општине Андријевица и да омогући његову материјализацију.

Стратешки план општине Андријевица

Овај документ је припремио стратешки тим и грађани општине Андријевица у оквиру пројекта “Развој Стратешких планова у црногорским општинама” као дио USAID-овог програма “Ефикасна Локална Самоуправа”, а уз техничку помоћ и подршку Urban Institute Montenegro, CHF Montenegro и Агенције за Локалну Демократију и Партнерство Црне Горе.

Полазна стратешка одређења развоја Општине Андријевица, узимајући у обзир захтјеве и потребе корисника простора, заснивају се на планским рјешењима и елементима из Просторног плана Црне Горе (који се односе на општину Андријевица и њено шире окружење) као и остале развојно-планске, студијске и техничке документације, а то су:

- Дефинисање профитабилних програма (из области туризма и комплементарних дјелатности, пољопривреде, инфраструктуре, и др.) који ће утицати на стварање услова за привлачење нових корисника, останак постојећих корисника односно повратак оних корисника простора који су отишли;
- Дефинисање смјерница под којим условима се: примају партнери-заинтересовани корисници простора и врши мониторинг догађаја у вези развојних иницијатива према подручју општине Андријевица;
- Идентификација комерцијалних ресурса као претпоставка активирања интереса потенцијалних корисника са домаћег и међународног тржишта капитала;
- Дефинисање основних смерница за реализацију планских рјешења и мониторинг коришћења, уређења и заштите простора као и маркетинг и промоцију приоритетних програма развоја уз израду детаљних урбанистичких планова као иницијатора инвестиционих процеса.

ВИЗИЈА

Општину Андријевица у наредних 5 година грађани виде као средње развијену општину у свим сегментима, изграђену на основама природних ресурса.

МИСИЈА

Сагледавање потреба, потенцијала заједнице, стварање услова за практичну реализацију пројеката који треба да обезбједе: очување животне средине, развој пољопривреде и интегративног еко туризма, побољшање и изградњу инфраструктуре, стварање услова за развој науке, културе и спорта, развој малих и средњих предузећа, коришћењем компаративних предности уз учешће грађана и заинтересованих субјеката у циљу побољшања квалитета живота у заједници.

СМЈЕРНИЦЕ ЗА РАЗВОЈ И ПРОСТОРНУ ОРГАНИЗАЦИЈУ

Смјернице за израду просторних планова општина утврђене су у Просторном плану Црне Горе. Концептом организације и уређења простора Републике до 2020. године, препознате су развојне зоне које захтјевају посебну пажњу приликом израде општинских просторних планова. Смјернице за израду просторних планова општина произилазе из смјерница за регион коме општина припада и одговарајућих дјелова смјерница из препознатих развојних зона са територије предметне општине. У оквиру Сјеверног региона, коме припада и општина Андријевица, формирана је Развојна Полимска зона, са подзоном Андријевица која је смештена између Плава и Берана, у сливном подручју реке Лим.

Просторни развој

За простор општине Андријевица од посебног интереса су сљедеће смјернице и поставке које се односе на просторни развој Сјеверног региона Републике:

- *Интензивирање пољопривреде*, посебно сточарства и воћарства, при чему на мањим комплексима пашњачких површина треба поспешивати развој малих фарми;
- *Консолидовање шумских комплекса и пошумљавање*, које има за циљ стварање заштитних шума, треба да буду главни правци развоја у области шумарства;
- *У руралним областима треба унапређивати и развијати планински и сеоски туризам*, јер већина насеља има услове за његов развој. Избор руралних еко-насеља за развој сеоског туризма треба комбиновати са лоцирањем угоститељских и рекреационих капацитета, потребних и становништву највећих индустријских градова у Региону;
- *Функцију водећих центара у области развоја туризма* преузеће Андријевица, као и Колашин и Мојковац, добро лоцирани у односу на Национални парк "Биоградска гора";

Ресурси и потенцијали

Квалитетно пољопривредно земљиште, комплекси шума, украсни камен, технички грађевински камен, глине, шљунак и пијесак; индустријски и туристички капацитети; формиране друштвене функције, сервиси и опремљеност; атрактивни планински простори Бјеласице и регионалног парка Комови.

Приоритети развоја

Пољопривреда усмјерена на производњу воћа и узгој стоке; индустрија са оријентацијом на финализацију; планински туризам; функције услужног центра ширег значаја и мале хидроелектране.

Ограничења

Испуштања нетретираних загађујућих отпадних вода у Лим и његове притоке.

Конфликти

Између потребе ефикасног коришћења потенцијала и присутне тенденције миграције радно способног дијела становништва, наглашен евидентним диспаратом у садашњем нивоу друштвеноекономског развоја између ове подзоне и просјека Црне Горе. Проласком магистрале створен је конфликт између те саобраћајнице и функција урбаног насеља. Уочен је конфликт између привредне експлоатације шума и захтјева заштите природне средине и пејзажа.

Прагови

Веома ограничена приступачност подзони у успостављеној мрежи саобраћајница у Црној Гори, посебно дијела Лимске котлине; неадекватно ријешени и/или недостајући системи комуналне инфраструктуре.

Захтјеви окружења

Заштита воде Лима и контрола свих фактора који проузрокују загађивање земљишта И ваздуха; дефинисање и резервисање коридора за изградњу друмских саобраћајница (аутопутеви и др.).

Контрола сеизмичког ризика, техничких акцидената и елементарних непогода Примјена просторнопланских и пројектантских мјера, како би се ограничила повредљивост компоненти урбаног и привредног система у смислу сеизмичког ризика.

Предуслови

Побољшање саобраћајне повезаности и развој функција друштвене инфраструктуре.

СМЈЕРНИЦЕ И ОСНОВЕ ЗА РЕЈОНИЗАЦИЈУ И ГРУПИСАЊЕ СЕОСКИХ НАСЕЉА

Као што је констатовано у претходним поглављима, на подручју Општине издваја се општински центар Андријевица који је административни, друштвени, услужни и привредни центар. Поред овог центра, на ванградском подручју се издвајају се по нешто већој концентрацији становништва, активног становништва и услужних капацитета насеља: Слатина, Трешњево, Присоја, Забрђе и Божићи. Карактеристично је да су сви наведени центри на потезу Божићи – Андријевица – Трепча - Ријека Марсенића односно у североисточном делу Општине.

Северни, западни и јужни део Општине је планински, неразвијен, монофункционалне структуре (шумарство, пољопривреда), неинтегрисан у развојне токове, без развојних центара, а истовремено располаже одређеним развојним потенцијалима (туристичким, пољопривредним, шумским и хидро). На активирање развоја делова ових простора највећи значај ће имати туризам и комплементарне делатности (пољопривреда, прерада, разноврсне услуге).

Природне и друге карактеристике (саобраћајне, привредне) и територијализација ресурса условила је унутаропштинску реонизацију на:

- 1) Источни реон – Грачаница – Сеоце -Ријека Марсенића који се граничи ријеком Лим и општинама Беране и Плав
- 2) Јужни реон - Зелетин у границама ријека Лим,Злоречица,Перућица,Мојанска ријека,– затим се граничи општинама Подгорица и Плав као и Албанијом,
- 3) Западни реон - планина Комови са границама ријека Злоречице и Мојанске ријеке, градски центар, Краљштица превој Трешњевик, граница са општинама Колашин и Подгорицом
- 4) Севјерни реон Градишница у границама Лим, Краљштица, превој Трешњевик граница са Колашином и општином Беране
- 5) Средишњи реон – градско подручје граничи се са ријекама: Лим,Злоречица,Краљштица и мјесном заједницом Божиће.

Стратегијом организације активности у простору створене су претпоставке за реализацију равномернијег развоја, пре свега на основу развоја нових активности и садржаја. Зато је неопходно: усмеравање развоја у насеља и локалитете где се налазе простори који се данас не користе (броун фиелд), очување простора за напред наведени развој односно формирање „резерви“ простора за развој, доношење одговарајућих туристичких стандарда за изградњу и одвијање планираних туристичких активности, као и урбанистичка разрада просторних целина где је планирано одвијање активности.

Демографске карактеристике насеља мјеродавне за систем насеља

Већа насеља поред Андријевице (испод 20%) су још насеља Грачаница, Забрђе, Присоја, Ријека Марсенића, Слатина и Трешњево (5-10%). Уз општински центар Андријевицу, популационо највећа насеља су Трешњево и Слатина. При томе, када се говори о оствареним концентрацијама треба имати у виду да се ради о демографски малом подручју (испод 6.000 становника), већем броју (24) релативно малих насеља (просек 241) и малој густини насељености (око 20ст/км²).

У геопростору Општине могу се издвојити групе насеља према демографској величини и то као: веома мала насеља (до 100 становника); мала насеља (од 100 – 300 становника); мања средња насеља (од 300 - 500 становника); средња насеља (од 500 до 1000 становника) и велика насеља (преко 1000 становника).

Према попису из 1991. године стање у општини је било:

- веома малих насеља (до 100 становника) било је једно, са 75 становника;
- мала насеља (од 100 – 300 становника) - 16 са 3099 становника, од којих су два била у опадању;
- мања средња насеља (од 300 - 500 становника) - 5 са 1887 становника;
- средња насеља (од 500 до 1000 становника) - 2 са 150 становника,
- Велика насеља (преко 1000 становника) - још није било.

Према попису из 2003. године стање у општини је:

- веома малих насеља (до 100 становника) је 4, са 290 становника;
- малих насеља (од 100 – 300 становника) има 13, са 2168 становника, а међу њима је 12 у опадању
- мања средња насеља (од 300 - 500 становника) су 5 са 1715 становника, а међу њима 3 у опадању;
- средње насеље (од 500 до 1000 становника) је једно са 539 становника,
- велико насеља (преко 1000 становника) је једно са 1073 становника.

Основни циљеви у демографском развоју

Основни циљеви у демографском развоју су: повећање природног прираштаја, смањивање миграција село-град, поправљање образовне структуре, као и смањење незапослености.

Географска рејонизација насеља

Географски положај Општине карактерише сконцентрисаност насеља у централном делу Општине, уз ток реке Лим и главне саобраћајнице, а главни центри су углавном на висинама од око 1000 м. Такав терен је погодан за развој сточарства, а због својих природних карактеристика постоје и велике могућности за развој туризма. Подручје општине се одликује хипсометријском издиференцираношћу. Најнижа тачка је насеље Прљаније са 740 мнв, док је највиша тачка на Комовима (2.461мнв).

Простор пет цијелина општине Андријевица се у смислу географске рејонизације може генерално окарактерисати на следећи начин:

- Сјеверни реон (насеља Сјеножета, Присоја, Слатина, Забрђе, Трешњево и Трепча) у чијем западном и сјеверозападном дијелу се простира масив Бјеласице, због чега је приметна велика висинска разлика (од око 700 м до 2000 метара надморске висине на самом северу општине) је погодан за развоја шумарства, пољопривреде и туризма.
- Западна зона (насеља Гњили Поток, Краље, Обло Брдо, Божићи, Дулипоље, Кошутини) коју карактерише развијен туризам (катун Штавна, Божички катун, катун Вулица итд.) је погодна за развоја еко туризма и коришћење хидропотенцијала.
- Средишња зона (општински центар Андријевица) је погодна за развој индустрије, предузетништва друштвених и културних дјелатности, као и туризма.
- Источна зона (насеља Ријека Марсенића, Сеоца и Грачаница) као реон богат налазиштина руда и украсног камена и мермера има основу за развој капацитета у тим областима, као и развој планинског ловног и риболовног туризма.

- Јужна зона (насеља Анцелати, Бојовићи, Горње Луге, Ђулићи, Цецуне, Улотина, Кути и Јошаница) је погодна за развоја планинског ловног и риболовног туризма, као и за развој сточарства.

Планински катун

Као што је констатовано у претходним поглављима, на простору општине постоје многобројни катун. Током зиме али и љета овде долази велики број планинара из разних земаља. Најпознатији катун општине су катун Штавна, Божички катун, катун Вулна и Кобил До под планином Комови, потом катун Рујишта, Патковица, Околишта, Слатински катун, итд. под Бељаницом. Они као атрактивна специфичност региона, пружају основ за даљи развој спортског, планинског и ловног туризма, као и за развој еко туризма.

На девет планинских подручја је смјештено 31 катунско насеље у којима је укупно 337 колиба. Од укупног броја колиба 127 је у релативно добром стању, док је 210 колибе у великој мјери оштећено.

Најбројнија катунска насеља, са највећим бројем колиба, посебно у повољном стању су на планинском подручју Градишнице. У погледу стања употребљивости у најмање повољном стању су катунска насеља на подручју Лисе и Бачког брда.

У погледу саобраћајне повезаности уопштено се може рећи да је путна инфраструктура према катунима веома лоша, те се у већини случајева може доћи искључиво теренским аутомобилима и тракторима. Што се тиче електрификације евидентно је да веома мали број подручја користи електричну енергију и то на планини Баљ и дијелу Јеловице .

Назив планине	Назив катун	изграђених колиба	у добром стању
Баљ	Платна	3	3
	Јаворовица	3	3
	Ковчези	9	3
	Језера	10	10
	Ступе	14	4
Лиса	Лиса	35	0
Бачко брдо	Бачко брдо	15	0
	Криви до	10	5
Асанац	Асанац	6	0
	Црнагора	5	0
	Мојанска Ријека	5	2
	Кошутинка Рупа	6	3
Градишница	Цвијетнице	20	15
	Рујишта	15	10
	Патковица	35	30
	Градишница	32	26
	Бјелега	10	5
Сјекирица	Катуниште	5	5
	Пишево	5	5
	Грудички катун	1	1
	Долови	6	6
Штавна	Штавна	30	15
Јеловица	Катун Бојовића	12	4
	Требачки	15	10

Назив планине	Назив катун	изграђених колиба	у добром стању
Зелетин	Зелетин	2	2
	Цецунски	5	2
	Ђеранско	7	3
	Цокови Лази	2	1
	Биштена	3	1
	Гропа	7	3
	Катуниште	6	3

Функционална детерминанта система насеља

Битна карактеристика насеља неке општине је њихова функционална детерминисаност. Насеља Општине су углавном услужно – индустријска, због највише развијеног терцијарног сектора. Природне особености терена погодују развоју пољопривреде (ратарство, сточарство) и шумарства, лову и риболову али осим тога, Општина обилује природним љепотама које је могуће искористити кроз развој туризма. Када је реч о шумарству, оно је углавном развијено на планинама (претежно на Комовима и Бјеласици).

Методологија издвајања функционалних типова у мрежи насеља

Број	Функцијски тип	Критеријум
1	аграрна	I > II = 60%
2	аграрно-индустријска	I > II > III
3	аграрно-услужна	I > III > II
4	индустријска	II > I = 60%
5	индустријско-аграрна	II > I > III
6	индустријско-услужна	II > III > I
7	услужна	III > I = 60%
8	услужно-аграрна	III > I > II
9	услужно-индустријска	III > II > I

Анализом функционалне типологије насеља, долази се до закључка да су на територији Општине заступљена седам типова насеља:

Услужно-индустријска насеља: Анџелати, Божићи, Бојовићи, Горње Луге, Грачаница, Забрђе, Кошутини, Краље, Обло Брдо, Присоја, Слатина и Трепча;

Услужна насеља: Андријевица, Дулипоље, Сеоца;

Индустријско – услужна насеља: Ријека Марсенића, Трешњево и Улотина;

Услужно – аграрна насеља: Ђулићи и Цецине;

Аграрно – услужна насеља: Кути и Јошаница;

Аграрно – индустријска насеља: Сјеножета;

Аграрна насеља: Ђили Поток.

Најзаступљенија су услужно-индустријска насеља, код којих је највише заступљен терцијарни сектор дјелатности.

Зоне гравитационих утицаја и систем центара

Основу мреже насеља општине Андријевица чини 24 насеља, равномерно распоређених, углавном у централном делу Општине.

Поред општинског центра Андријевице су се још само неколико насеља у досадашњем развоју наметнула као мањи развојни/услужни центар – Присоја, Забрђе, Трешњево, Трепча, а потом Ријека Марсенића, Коњухе, Горње Луге и Божиће.

Андријевица је центар Општине. Ово насеље је популационо највеће и носилац је општинског привредног развоја. У њему доминирају стамбена подручја, привредни и објекти јавних служби. Као центру општине, Андријевици гравитирају сва насеља (директно или индиректно).

Дулипоље је субопштински центар. Карактерише га веома развијен терцијарни сектор дјелатности.

Краље је субопштински центар. Највише су развијени терцијарни и секундарни сектор.

Ђулићи су локални центар општине. Највише је развијен терцијарни, па потом примарни и секундарни центар.

Повезивање насеља и циљеви развоја саобраћаја

На основу анализе стања и очекиваног друштвено - економског развоја, циљеви саобраћајног система у оквиру Просторно урбанистичког плана општине Андријевица могу да се сврстају у двије групе:

1. циљеви који проистичу из ПП Црне Горе односе се првенствено на унапређење путне мреже кроз изградњу аутопутева, доградњу и реконструкцију постојећих регионалних путева.
2. циљеви који проистичу из детаљних анализа и потреба Општине:
 - формирање ефикасног система у циљу активирања и даљег развоја природних и привредних потенцијала Андријевице;
 - обезбјеђивање основне приступачности насељима мрежом локалних путева која је генератор мобилности локалног становништва;
 - обезбјеђивање приступачности и саобраћајне опслужености зонама развоја туризма (активирање катуна) кроз изградњу нових локалних и реконструкцију постојећих некатегорисаних путева;
 - одржавање и унапређење квалитета постојеће путне мреже;
 - побољшање укупног нивоа услуге саобраћајног и транспортног система (квалитетна путна мрежа, повећање приступачности, равномернији развој подручја) са побољшањем одговарајућих техничких елемената саобраћајне инфраструктуре са посебним освртима на смањење негативних утицаја саобраћаја на друге подсистеме и животну средину;
 - обнова и реконструкција постојеће мреже путева ради побољшања квалитета и безбедности превоза;
 - стандардизација и модернизација техничких елемената, сигнализације и режима саобраћаја;
 - унапређење управљања друмским саобраћајем;
 - стварање информационе базе која ће омогућити даља истраживања и праћења у области саобраћаја;
 - унапређење животне средине.

ОСНОВНА КОНЦЕПЦИЈА

намјене површина, уређивања, изградње и коришћења простора

У складу с општим и посебним циљевима израде Просторно урбанистичког плана општине установљеним у програмском задатку за израду Плана, као и у складу с резултатима налаза и оцјеном постојећег стања, овим планом је дефинисана концепција коришћења простора, као и основна концепција намјене површина, уређивања, изградње на подручју обухвата Плана.

Посебни циљеви коришћења простора су:

Уравнотеженији развој локалне економије, што захтева подстицање развоја пре свега различитих видова туризма, агротуризма, пољопривреде, малих прерађивачких и услужних капацитета ради укључивања локалног становништва у развојне процесе;

Препознавање територијалних специфичности (природних, демографских, људских капацитета, приступачности, изграђености и др.), што подразумева оцјену и валоризацију локалних ресурса и ограничења, и усклађеност развојних планова са реалним могућностима,

Одговорно управљање природним ресурсима и заштита околине, што значи смањење конфликта између тражње за природним ресурсима односно изградње и очувања заштићених простора, између прописаних режима заштите и коришћења земљишног (шумског, пољопривредног, грађевинског) и водног ресурса у туристичке, пољопривредне, привредне, ловне и риболовне или друге сврхе и њиховог очувања за будуће генерације у погледу трајности, квалитета и довољности;

Рационално коришћење земљишта, што пре свега значи потребу заштите шумског земљишта од девастације (нерационалне сече) и непланске изградње (викенд), очување природних вредности од ширег друштвеног значаја, очување инфраструктурних коридора од непланске изградње; унапређење квалитета живота, што претпоставља стварање услова за одрживи развој односно саморазвој и запошљавање, као и бољу приступачност развојним потенцијалима и доступност различитим јавним сервисима,

посебно за рурално подручје, и одржавање, обнављање и изградња инфраструктуре, посебно путне, електро и водоснабдевања на руралном подручју.

Стратегија организације активности у простору

Основна планска решења је потребно дефинисати у правцу:

- унапређења квалитета становања, инфраструктуре, јавних служби и услужног сектора;
- ангажовања неупослене радне снаге;
- дефинисања неопходних образовних профила за локалну привреду и образовања таквих кадрова;
- обуке становништва за рад у угоститељству и туризму, у свим деловима Општине где су утврђени туристички потенцијали; и
- социјално-здравствене заштите и помоћи старијим грађанима и старачким домаћинствима.

На дефинисање елемената за планску организацију активности у простору поред расположивости локалних развојних ресурса значајан је и утицај пројеката од републичког и регионалног значаја, као што су изградња аутопута „Бар – Бољаре“ и „Програм развоја планинског туризма у Црној Гори“. При томе, организација активности у простору треба да је у складу са визијом, стратешким развојним циљевима, општим принципима организације привреде и опредељењем на одрживост у развоју локалне економије.

Изградња аутопута Бар - Бољаре у делу општине Андријевица ће позитивно допринети развоју насеља која се налазе у зони утицаја, а то су насеља: Ђили Поток, Сјеножета, Краље, Присоја, Слатина, Забрђе, Трешњево, Трепча и Ријека Марсенићи односно целе КО: Обло, Краље, Андријевица, Бојовићи, Ђили Поток, Сјеножета, Слатина 1, Сеоце, Слатина 2, Забрђе, Трешњево 1, Ријека Марсенића, Трешњево 2, Трепча. На тај начин се већ формирана развојна зона проширује а изградња овог инфраструктурног система утицаће на задржавање односно демографски пораст и јачање привредних функција наведених центара и насеља. Такође, аутопут ће утицати директно или посредно на валоризацију Кучких планина, Комова и Бјеласице.

Осим развојних препорука датих ПП Црне Горе и ПППН Бјеласица - Комови, проценом биографских, еколошких, здравствених, естетских, спортско-рекреативних, економних и саобраћајних и других карактеристика и релевантних природних и антропогених фактора дошло се до закључка да ово подручје има веома повољне услове за развој читавог спектра савремених видова планског туризма.

По својим природним љепотама посебно се издвајају планински масиви Зелетин, Комови и простор Градишнице на којима је већ почела изградња одређених туристичких капацитета који ће на најбољи начин промовисати нетакнуту природу овог подручја. Посебан драгуљ природе овог подручја чине речни токови који пресијецају планинске масиве, погодни су за развој рибарства и организовање спортских активности на води. Добро очуване природне вриједности планина Комова, Бјеласице и Проклетија са живописним долинама ријека пружају могућност развоја разних врста планинског туризма као што спортско-рекреативни, здравствени, катунски, планинарење, лов, риболов итд. За сада су у развоју планинарење на Комовима, спортски риболов и лов и сплаварење ријеком Лимом. Простор Андријевице располаже са бројним атрактивним локацијама за изградњу викенд насеља, прије свега на подручју Јеловице, Градишнице и Баља потребно је предвидјети могућност изградње ових насеља. Обзиром да је у значајној мјери очувана традиционална култура насеља потребно је предвидјети обнову катунских и изградњу етно села, прије свега на подручју Коњуха, Кути и др.

Стратешка туристичка одређења у правцу превасходног развоја сеоског и еколошког туризма ће иницирати и развој пољопривреде, шумарства и прераде пољопривредних производа као комплементарних делатности. Наведени концепт економског развоја представља кластерски модел, који омогућује да се на истим развојним елементима укључе и суседне општине (Беране, Колашин, Плав и др.) .

У складу с изнијетом стратегијом организације активности у простору и дефинисаним елементима мјеродавним за планску организацију опредељена је организације намјена и активности у простору у погледу глобалне намјене, односно коришћења простора. У склопу планиране мреже простора одређене специјализације и мреже развојних центара за општину у цјелини, намјене су одређене на три нивоа: за општину у цјелини, по појединачним реонима, те на крају по специфичним намјенским цјелинама које ће се појавити у свим реонима (као што су Катун - Туристичка еко-етно села и Планинска села - Mixed use Resorte), или ће бити уређене на већим површинама које се простиру преко више реона (као што је Есо-adventure парк Комови - шира зона).

Општина у цјелини

Генерално је опредељење за очување великих природних богатстава (ријеке, планински предјели итд.) уз доступност пјешацима, бициклистима али и аутомобилистима са јасно одређеним паркинзима уз маркере и видиковце на панорамским путевима, уз даље организовано истраживање природних ресурса и активирање свог расположивог пољопривредног и шумског земљишта;

Изградња аутопута утицаће на задржавање односно демографски пораст и јачање привредних функција насеља у зони непосредног утицаја аутопута: Гњили Поток, Сјеножета, Краље, Присоја, Слатина, Забрђе, Трешњево, Трепча и Ријека Марсенића односно целе КО: Обло, Краље, Андријевица, Бојовићи, Гњили Поток, Сјеножета, Слатина 1, Сеоце, Слатина 2, Забрђе, Трешњево 1, Ријека Марсенића, Трешњево 2, Трепча.

Планирано је комунално опремање насеља, развијен систем објеката јавних служби, контролисано одлагање чврстог и течног отпада, подизање квалитета путева, поправке и развој путне и туристичке сигнализације, уређење водотока бујичних ријека и рјешавање питања плављења равних површина, нарочито у долини ријека Лима.

Рејони

Средишни реон – општински центар Андријевица, намјењен је развоју индустрије (МСП), предузетништва, туризма, културних и друштвених делатности, као и туризма. Планирано је јачање урбанитета општинског центра развојем комерцијалних и пословно – финансијских услуга. Такође, изградња 3. деонице аутопута (Матешево – Бољаре) намеће потребе за резервисањем простора за складиштење и разноврсне сервисе (у функцији моторизованих путника и туриста, и др.). Из ове МЗ подвучен је значај жичаре и изградње спортско-рекреативних објеката за поспешивање туристичког развоја.

Сјеверни реон – Градишница, намјењен је за развој шумарства, пољопривреде и туризма и за развој катунског, сеоског и еко туризма. На четири планинских подручја - Лиса, Градишница, Јеловица и Бачко Брдо, предвиђено је активирање 10 катунских насеља са 199 колибе, од којих су 105 у добром стању. Поред сеоског и еко туризма, повољности за изградњу скијалишта се налазе на планинском подручју Јеловице и Језерине, које би се заједно са Беранима повезало са ски центром Бјеласица – Језерина. МЗ Трешњево указује на потребу изградње планинског дома на Рујишту, опремање катуна (водом) и уређење планинских извора. У овом реону се налази највећи број локалних општинских центара, и то у источном делу реона – Присоја, Забрђе, Слатина, Трешњево, Трепча, који ће изградњом аутопута постати атрактивнији за задржавање становништва односно настањивање и развој. Близина аутопута иницираће на подручјима повољним за пољопривредну производњу развој мини фарми и мини газдинства, за производњу еколошки вредне хране. Планиран је развој сточарства.. Истовремено овај део реона односно наведени центри имају услова за развој

предузетништва. Потенцијално концесионо подручје је налазиште камена Трепча и Жољевица. Дио реона (потез од Ѓњилог Потока до катуна Криви До и почетка скијалишне зоне Језерине) је намјењен за проширење зоне Есо-adventure парка Комови. Планирано је активирање ресурса за изградњу викенд насеља и кућа за одмор на подручју Јеловице и Градишњице у Сјеверном реону, у зони уз планирана скијалишта. Експлоатација љековитог биља, боровнице и гљиве предвиђена је на Лиси, Градишници и Јеловици.

Западни реон који припада планинском подручју Комова, је кандидат за проглашење у заштићено подручје тј. Регионални парк природе, а намјењен је за развој еко туризма и коришћење хидропотенцијала, и неопходна је заштита ловних и риболовних подручја. У овом реону се налази ДОО „Еко катун“ Штавна, који представља реализацију првог пројекта из области одрживог развоја туризма. На планинском подручју Штавна лоцирано је катунско насеље, са 30 колиба, од којих је половина у добром стању. На подручју локалитета Коњух изграђен је погон за прераду сира (на локацији и објекту где се раније налазила откупна станица), што је у складу са оценом да је ово подручје погодно за развој агро туризма, као што је већ иницирано постојећом производњом сира у Коњусима. Из МЗ Краље је иницирана ревитализација катуна у Краљу, пре свега довођење воде, оцењујући исте као развојни потенцијал. Развој туристичких еко села по моделу *Mixed use Resorte* предвиђен је за села Кошутићи, Ђулићи и Јошаница. Потенцијално концесионо подручје је налазиште камена бабов Поток и Коњухе. Цио реон је погодан за развој сточарства. Дио реона (потез од Лакине косе до Ѓњилог Потока) је намјењен за проширење зоне Есо-adventure парка Комови, а уз Ѓњили Поток у зони Трешњевица планирана је изградња секундарне базе за проширење Есо-adventure парка Комови. Одабрана локација за прву базу Авантуристичког парка са свим потребним садржајима према ПППН Бјеласица Комови је у близини будућег аутопута на подручју Равни бријег у општини Колашин. Овим планом је предвиђено да се у општини Андријевица, уз Ѓњили Поток у зони Трешњевица изгради секундарна база. Оквирни садржаји и предложена функционална организација друге базе парка су да се формира од три цјелине: 1) центар за посјетиоце на централном тргу базе; 2) планинске кућице - есо-lodge објекти са по 2-6 смјештајних јединица са централним објектом (рецепција) и fitness/wellness студиом и 3) планински хотел с 50 туристичких лежаја, рестораном и услугама

Источни реон - Грачаница – Ријека Марсенића карактерише обиље налазишта руда, украсног камена и мермера, што омогућава и њихову прераду, уз обавезно предузимање заштитних мјера, намјењен је и за развој сеоског и катунског туризма (на подручју планина Баљ и Сјекирица са девет катунских насеља са 56 колиба, од који је 39 у употребљивом стању) уз изградњу пута до катуна на планини Сјекирици, а затим и пољопривреде и прераде пољопривредних производа. Планом је предвиђено активирање ресурса за изградњу викенд насеља и кућа за одмор, прије свега на Баља у Источном реону. На развојном потезу, у близини аутопута и са расположивим потенцијалом, Ријека Марсенића погодује развоју привреде и предузетништва, уз постојећу фабрику намјештаја, као и породичном бизнису. Потенцијално концесионо подручје је налазиште камена Пишевска Ријека. Експлоатација шљунка, пијеска и украсног камена предвиђена је у близини Ријеке Марсенића.

Јужни реон Зелетин – по пространству највећи, са значајним природним знаменостима за туристички развој (део планинског масива Комови и планина Асанац на западу, Зелетин на истоку и сеоска насеља). Развој туристичких еко села по моделу *Mixed use Resorte* за села Бојовићи, Горње Луге, Улотина, Цецуни и Кути) је намјењен за развој планинског ловног и риболовног туризма као и развој сточарства уз активирање 11 катунских насеља на планинама Зелетин и Асанац, са 54 колибе од којих је свега око 20 у добром стању, и то претежно на подручју планине Зелетин. Овдје ће бити радне зоне и производни погони као што је постојећа пилана у Улотини. Дио реона (потез од Лакине косе до границе с Албанијом) је намјењен за проширење зоне Есо-adventure парка

Комови. Експлоатација љековитог биља, боровнице и гљиве предвиђена је на Зелетину. Уз рибњаке у Краљама, Трешњевоу, Дулипољу, Сеоцу, Ђулићима и Забрђу планирана је и изградња рибњака, прије свега у долини ријека Лима, Злоречице, Краштице и Требачке ријеке. Потенцијално концесионо подручје је могуће налазиште нових полиметала у зони Коњуха с јужне стране Перућице.

Намјенске цјелине у свим реонима

Есо-adventure парк Комови - шира зона

Овим планом је предвиђено да се потез будућег регионалног парка Комови, дуж границе општине (потез потез од катун Криви До и почетка скијалишне зоне Језерине до Ђуилог Потока у Сјеверном реону, од Ђуилог Потока до Лакине косе у Западном реону и потез од Лакине косе до границе с Албанијом у Јужном реону) уреди као шира зона Есо-adventure парка Комови предвиђеног у ПППН Бјеласица Комови. У склопу ове просторне цјелине треба да су доминантни планинарење, рекреација, развој лова, истраживачки туризам и планински спортови.

Катуни - Туристичка еко-етно села

Назив планине	Назив катунa
Баљ	Платна, Јаворовица, Ковчези, Језера, Ступе
Лиса	Лиса
Бачко брдо	Бачко брдо, Криви до
Асанац	Асанац, Црна Гора, Мојанска Ријека, Кошутинка Рупа
Градишница	Цвијетнице, Руишта, Патковица, Градишница, Бјелега
Сјекирица	Катуниште, Пишево, Грудички катун, Долови
Штавна	Штавна
Зелетин	Зелетин, Цецунски, Ђеранско, Цокови Лази, Биштена, Гропа, Катуниште
Јеловица	Катун Бојовића, Требачки

Уређење традиционалних катунa и њихово стављање у функцију туризма, уз пружање услуга смјештаја са вишим стандардом квалитета треба да подстакне развој спортског, планинског и ловног туризма, као и за развој еко туризма.

Планинска села као *Mixed use Resorte*

Планом је предвиђено да се поједина села усмјере на карактеристичне типове изградње смјештајних објеката у планинском простору са јасно одређеним правилима и стандардима грађења, уз приоритетну изградњу инфраструктуре и пратећих објеката у тим селима. На тај начин ће развој агро туризма (сеоског) и других видова туризма у руралним срединама, који је у експанзији у туристичким земљама у окружењу, све више бити генератор развоја пољопривреде у општини Андријевица.

МРЕЖА НАСЕЉА

На основу географских и функционалних детерминанти, као и анализа постојећих и планираних просторно-функционалних односа међу насељима, те миграторних кретања становништва унутар територије Општине, основни концепт планског рјешења мреже насеља ослања се на четири гравитационе зоне.

- Гравитациона зона Андријевица – укупно 12 насеља (Ријека Марсенића, Трпча, Трешњево, Забрђе, Слатина, Присоја, Божићи, Анџелати, Бојовићи, Горње Луге, Грачаница и Улотица); укупно 4. 470 становника;
- Гравитациона зона Краље - укупно 2 насеља (Сјеножета, Ђуили Поток); укупно 434 становника;

- Гравитациона зона Дулипоље – укупно 2 насеља (Кошутини, Јошаница), укупно 439 становника,
- Гравитациона зона Ђулићи – укупно 2 насеља (Џецуне и Кути), укупно 256 становника.

Највећи значај имаће и даље гравитациона зона Андријевице, у којој општински центар има велики утицај на сва насеља која му гравитирају, и на тај начин делује свим својим функцијама и утиче на њихову трансформацију.

Просторно-урбанистичким планом је извршена дања класификација насеља на основу њиховог гравитационог утицаја на околна насеља, геосаобраћајног положаја и доступности, постојећих и планираних јавних служби, инфраструктурне опремљености итд. У односу на те, и друге параметре анализирани у аналитичком дијелу Плана, у општини Андријевица се развој ослања на следећи систем централитета у мрежи насеља:

- Општински центар: Андријевица;
- Субопштински центар: Дулипоље, Краље;
- Локални центар: Ђулићи;
- Развијенија и популациона већа сеоска насеља: Трепча, Слатина, Трешњево, Ријека Марсенића;
- Примарна сеоска насеља: Андцелати, Божићи, Бојовићи, Ђили Поток, Горње Луге, Грачаница, Забрђе, Јошаница, Кошутини, Кути, Обло Брдо, Присоја, Сеоца, Сјеножета, Улотина, Џецуне.

Андријевица ће и даље представљати центар свим околним насељима. Она је административни, здравствени, образовни, културни, трговачки центар Општине због чега јој, гравитирају сва насеља општине (12 директно, 11 индиректно). Директно јој гравитирају Ријека Марсенића, Трепча, Трешњево, Забрђе, Слатина, Присоја, Божићи, Анцелати, Бојовићи, Горње Луге, Грачаница и Улотина.

Субопштински центар остаће и даље Дулипоље, коме гравитирају два насеља (Јошаница и Кошутини) представља центар од велике важности за општину, иако је веома слабо насељен (према посљедњем попису има само 134 становника). Разлог за то су његова саобраћајна доступност овим насељима, али и његова функционална обележја.

Насеље Краље такође представља субопштински центар општине коме гравитирају насеља Сјеножета, Обло Брдо и Ђили поток. Насеље се налази у централном дијелу општине, јако близу општинском центру коме наравно гравитира.

Насеље Ђулићи имаће карактер локалног центра општине коме гравитирају насеља Џецуне и Кути. Добро је саобраћајно повезан са општинским центром коме гравитира а налази се у јужном реону општине.

Развијенија и популационо већа сеоска насеља (Трепча, Слатина, Трешњево, Ријека Марсенића;) налазе се у гравитационој зони Андријевице. Демографски су највећа насеља (уз Андријевицу). Карактерише их лоша инфраструктурна опремљеност, добра саобраћајна повезаност са општинским центром, неповољна демографска обилежја, али уз тенденције развијања сеоског туризма кроз валоризовање природних вредности, које су карактеристичне за ово подручје.

Остала насеља припадају групи примарних сеоских насеља, која гравитирају општинском и субопштинским центрима, веома неразвијена, ниских густина насељености, лоше инфраструктурне опремљености, што указује на веома тешке животне услове у њима. Међу њима треба издвојити насеље Кути као популационо најмање насеље (према посљедњем попису има само 49 становника), које се налази у близини границе са Албанијом, па је због тога врло неприступачно и слабо повезано са општинским центром.

на подручјима за која се не предвиђа доношење детаљног урбанистичког плана, урбанистичког пројекта или локалне студије локације

Уређење атара

- у циљу повећања продуктивности пољопривредне производње потребно је и повољно да насеља буду лоцирана и да се развијају периферно у односу на велике површине пољопривредног земљишта;
- сточарску производњу индивидуалног сектора (мини фарме и сл.) развијати на погодним локалитетима у близини насеља;
- пољопривредне објекте развијати на локалитетима ван грађевинског рејона појединачних насеља (изузев оних који су формирани у границама грађевинских рејона насеља), али добро повезаних са насељима;
- мрежу основних атарских путева полагати углавном по трасама постојећих;
- нове шуме подизати на земљиштима која се не могу користити у пољопривреди (деградирано, еродирано и др.), вјетрозаштитних појасева, зеленила дуж инфраструктурних објеката, заштитног насељског зеленила као и зелених појасева око већих објеката супраструктуре (економија, пољопривредних добара, производних погона) који се могу наћи у атару;
- крупну ваннасељску инфраструктуру пажљиво планирати и пројектовати тако да што мање ремети организацију пољопривредних и шумских површина;
- производне комплексе развијати на погодним локалитетима у близини насеља, (условљено локацијом налазишта сировина, саобраћајном опремљеношћу, близином радне снаге);
- туристичко – рекреативне садржаје развијати и уређивати на погодним локалитетима на начин да се максимално искористе, али не угрозе природни потенцијали (водна богатства, топографија и морфологија терена, флора и фауна, осунчаност)

Изградња ван насеља

Врста и намена објеката који се могу градити:

- Реконструкција, санација и адаптација постојећих објеката свих намјена.
- Стамбени објекти пољопривредних домаћинстава и *помоћни објекти*: гаража, летња кухиња, млекара, санитарни пропусник, магацин хране за своје потребе и сл.
- Куће за одмор
- Објекти са дјелатностима: комерцијални објекти, трговински објекти, угоститељски објекти, туристички и остали пословни објекти
- Производни објекти на комплексима пољопривреде: прерада пољопривредних производа, производња хране, складиштење пољопривредних производа, складиштење воћа (хладњаче) и др. и *помоћни објекти на комплексима пољопривреде*: пушнице, сушаре, кошеви, амбари, надстрешнице за машине, магацини хране
- Производни објекти на комплексима сточарства сточне фарме, кланице и прерада меса, живинарске фарме, рибњаци, прерада рибе и др. и *помоћни објекти на комплексима сточарства* сточне стаје (живинарници, свињци, говедарници, овчарници, козарници), испусти за стоку, ђубришне јаме, објекти намењени исхрани стоке и др.
- Производни објекти на комплексима остале производње индустријска производња, рударство, грађевинарство, прерада дрвета - пилане, складиште и др.

Уређење и грађење објеката и насеља

Обзиром да је у општини Андријевица на просторима ван центра општине највећим дјелом заступљена индивидуална градња и грађевинска иницијатива, приликом

планирања развоја и уређења насеља, кроз нову градњу (стамбену и нестамбену) потребно је слиједити критеријуме, смјернице и принципе:

- Да се задржи постојећа структура сеоских насеља
- У предвиђеним централним дјеловима насеља изградити неопходне друштвене и комерцијалне садржаје (просвета, здравство, култура, привреда, трговина и сл.), уз поштовање постојећих локација појединих објеката са оваквим садржајима.
- Постојећу саобраћајну мрежу, на цјелом атару, као основ развоја, оспособљавати за несметан моторни саобраћај (од аутомобила до трактора и камиона) уз максималну сарадњу мештана и локалне самоуправе (финансије и имовински односи).
- Сваком домаћинству омогућити комунални стандард (сигурно снабдјевање електричном енергијом, водом и савремене телекомуникационе везе).
- Јавне површине штитити као у урбаним срединама.
- При изградњи нових објеката и реконструкцији постојећих примењивати архитектонске облике и форме, као и материјале који одговарају архитектонском наслеђу појединих атара.
- Пољопривредне и друге привредне објекте лоцирати на хигијенској удаљености од стамбеног дела кућишта, уз примену елемената из претходног правила.
- Нове објекте градити у складу са захтјеваним високим степеном заштите природе, без крчења шума, без угрожавања водотокова, са применом високих технологија у заштити земљишта, вода, ваздуха, флоре и фауне.
- Објекте градити у складу са принципима примјене енергетске ефикасности.

Наведени критеријуми, смјернице и правила имају заједнички економски и хумани циљ, да се обнова живота и процес урбанизације села спроводи истанчано и релативно брзо, како би опстала највећа вриједност ове урбане форме, највиши облик живота и рада са природом.

Изградња у грађевинским подручјима сеоских насеља

Правилима из овог плана дефинисаће се услови и елементи урбанистичке регулације и организације постојећих урбанистичких цјелина и реконструкције постојећих објеката у процесу спровођења ПУП-а, с тим да ће она важити за целе територије сеоских насеља, све до евентуалног доношења одговарајућих урбанистичких планова за поједина насеља или дјелове насеља, а за оне делове сеоских насеља за која се неће доносити урбанистички планови, ова правила ће се примењивати док се буде примењивао ПУП.

Врста и намена објеката који се могу градити:

- Реконструкција, санација и адаптација постојећих објеката свих намјена.
- Стамбени објекти и стамбени објекти са дјелатностима и *помоћни објекти*: гаража, летња кухиња, млекара, санитарни пропусник, магацин хране за своје потребе и сл.
- Објекти са дјелатностима: комерцијални објекти, трговински објекти, угоститељски објекти, туристички и остали пословни објекти
- Производни објекти на комплексима остале производње занатска производња, мануфактурна производња, складиште и др.
- Ревитализација постојећих урбанистичких цјелина: задржавање постојећег амбијента и намене; комбиновање дела постојеће намјене и промјена намјене уз допуну са новим објектима и цјелинама у функцији туризма; комплет промена намене појединих урбаних цјелина уз потребне грађевинско архитектонске радове у функцији туризма.

Општински центар

Уређење простора и грађење објеката на простору града Андријевица обавља се у складу са урбанистичком разрадом у склопу овог ПУП-а за град и дефинисано је у поглављу о урбанистичко планском рјешењу, као и према урбанистичко планској документацији нижег реда.

Правила градње по врстама насеља и намјенама објеката**А. СТАНОВАЊЕ**

На подручју општине, поред стамбених, могу се градити и сви други објекти који својом делатношћу не могу имати штетног утицаја на животну средину. Компатибилне намјене су: становање, дјелатности, пословање, трговина, угоститељство, занатство и услуге, комунални и саобраћајни објекти у функцији становања, пословања или снабдијевања горивом, здравство, дечија заштита, образовање, култура и вјерски објекти. Објекти чија је изградња забрањена су сви објекти обухваћени листом пројеката за које је обавезна процјена утицаја и пројеката за које се може захтијевати процена утицаја на животну средину за које се у прописаној процедури не обезбеди сагласност на процјену утицаја.

**А. 1. Становање у субопштинским центрима - центрима заједница насеља
Субопштински центар и центар зајаднице села и остала насеља полуурбаног типа**

У оквиру формираних сеоских насеља и центара на парцелама на којима постоје стамбени објекти, као и на парцелама у непосредном окружењу, могу се градити и мјешовити стамбено-пословни садржаји, као и објекти са искључиво пословним функцијама као пратећим функцијама уз становање. Пословни садржаји у оквиру ових центара могу бити услужне, трговинске, угоститељске, или занатске делатности. У оквиру ових центара могу се градити и објекти од општег значаја - школе, амбуланте, сеоски домови, верски објекти и др. У погледу искоришћености земљишта урбанистички параметри треба да буду слиједећи:

А.1.1. становање малих густина на грађевинском земљишту насељеног мјеста:

Овај тип обухвата парцеле на којима су слободно стојеће стамбене зграде, двојне зграде и куће у низу које имају сопствену оградјену грађевинску парцелу са изласком на јавни пут.

Основни програмско просторни елементи на нивоу насеља су:

- густина становања 50-100 становника/ха
- индекс изграђености: 1000-2000 м² нето стамбене површине/ха

Основни програмско просторни елементи за парцелу су:

- минимална површина дјела парцеле за индивидуално становање 250м²
- максимална спратност стамбене зграде П+1 +Пк
- највећи дозвољени индекс изграђености на укупној парцели 1,0
- проценат заузетости тла парцеле 50%

Услови градње и регулације

Градња је могућа на парцели која има узлаз на јавни пут. Минимална међусобна удаљеност слободно стојећих објеката износи 2,5м од ограде сусједа. Не могу се градити економски и пољопривредни објекти у стамбеном дијелу дворишта.

Дозвољени су: изградња стамбених објеката породичног становања, продавнице и занатске радње, које ни на који начин не ометају основну намјену и које служе свакодневним потребама становника подручја, пословне дјелатности које се могу обављати у становима, као и угоститељски објекти и мањи објекти за смјештај, објекти за управу, вјерски објекти, објекти за културу, здравство и спорт и остали објекти друштвених дјелатности који служе потребама становника подручја. На парцели се као засебни објекти могу градити и помоћни објекти и гараже. На парцели се може подићи други објекат, уколико укупна градња на парцели задовољава прописане урбанистичке параметре.

На теренима под нагибом максимална висина стамбене зграде на вишој коти је 8.0м, највећи дозвољени индекс изграђености на парцели 1,2 а проценат заузетости тла парцеле 60%

A.2. Становање у осталим насељима сеоског типа

Остала сеоска насеља

У погледу искоришћености земљишта планирани урбанистички параметри треба да буду слиједећи:

A.2.1. индивидуално становање малих густина унутар грађевинског рејона сеоског насеља

Односи се на слободно стојеће стамбене зграде, изузетно и двојне зграде које имају сопствену оградјену грађевинску парцелу са изласком на јавни пут.

Основни програмско просторни елементи на нивоу насеља су:

- густина становања 20-40 становника/ха
- индекс изграђености: 400-800 м² нето стамбене површине/ха.

Основни програмско просторни елементи за парцелу су:

- минимална површина дјела парцеле за индивидуално становање 400м²
- максимална спратност стамбене зграде П+1 +Пк
- највећи дозвољени индекс изградјености на укупној парцели 0,8
- коефицијент заузетости тла парцеле 0,4

Услови градње и регулације

Градња је могућа на парцели која има узлаз на јавни пут. Минимална међусобна удаљеност слободно стојећих објеката износи 2,5м од оgrade сусједа. Не могу се градити економски и пољопривредни објекти у стамбеном дијелу дворишта.

Дозвољени су: изградња стамбених објеката породичног становања, продавнице и занатске радње, које ни на који начин не ометају основну намјену и које служе свакодневним потребама становника подручја, пословне дјелатности које се могу обављати у становима, као и угоститељски објекти и мањи објекти за смјештај, објекти за управу, вјерски објекти, објекти за културу, здравство и спорт и остали објекти друштвених дјелатности који служе потребама становника подручја. На парцели се као засебни објекти могу градити и помоћни објекти и гараже. На парцели се може подићи други објекат, уколико укупна градња на парцели задовољава прописане урбанистичке параметре.

На теренима под нагибом максимална висина стамбене зграде на вишој коти је 8.0м, највећи дозвољени индекс изграђености на парцели 1,0 а проценат заузетости тла парцеле 50%

A.3. Становање ван насеља

Становање на пољопривредном и осталом земљишту

На пољопривредном земљишту се могу *градити* стамбени објекти за пољопривредно домаћинство; економски објекти (за смештај стоке, производни објекти, објекти за прераду пољопривредних производа, производни и сервисно-радни објекти у функцији пољопривреде (хладњаче, магацини, прехранбени производни погони и сл.); објекти за складиштење пољопривредних производа, као и гараже за пољопривредну механизацију, машине и возила); помоћни објекти који су у функцији пољопривреде (гараже, кошеви, амбари, оставе, настрешнице и слично) и инфраструктурни објекти.

У погледу искоришћености земљишта планирани урбанистички параметри треба да буду слиједећи:

A.3.1. рурално индивидуално становање малих густина

Односи се на слободно стојеће стамбене зграде пољопривредног домаћинства ван грађевинског земљишта насеља, које имају сопствену парцелу са приступом са јавног пута,

са економским и стамбеним дијелом пољопривредног домаћинства, а на којој се до 30% површине парцеле може предвидјети за стамбени дио.

У горњем случају основни програмско просторни елементи за изградњу стамбеног објекта пољопривредног домаћинства за парцелу су:

- минимална површина дјела парцеле за индивидуално становање 300м²
- максимална спратност стамбене зграде до П до П+Пк
- највећи дозвољени индекс изградјености на укупној парцели 0,4
- коефицијент заузетости тла укупне парцеле 0,2

На парцели је дозвољена изградња стамбених објеката породичног становања, пољопривредних и економских објеката пољопривредног домаћинства, као засебни објекти могу градити и помоћни објекти и гараже. На парцели се може подићи други објекат, уколико укупна градња на парцели задовољава прописане урбанистичке параметре.

Услови градње и регулације

Градња је могућа на парцели која има узлаз на јавни пут. Нови објекти морају се поставити на грађевинску линију увучену мин. 6,0м од регулационе линије пута. Минимална удаљеност објеката износи 4,0 м од оgrade сусједа.

А.4. Становање у грађевинском подручју насеља и на земљишту ван насеља у коридору регионалног, магистралног или другог државног пута

За индивидуално становање малих густина и мјешовиту градњу у насељеном мјесту и ван насељеног мјеста - у коридору регионалног, магистралног или другог државног пута према важећем Закону о путевима ("Сл. лист РЦГ", бр. 42/04 од 22.06.2004) у члану 70 стоји да се поред јавних путева не могу градити стамбене и друге зграде, подизати постројења и уређаји и градити други објекти на одређеној удаљености од тих путева (заштитни појас).

Ширина заштитног појаса у коме се не могу отворати рудници и каменоломи, градити кречане и циглане, вадити шљунак и пијесак, градити шљункаре или глинокопи, подизати индустријске зграде и постројења, као и слични објекти износи поред аутопутева и магистралних путева 60 метара, поред регионалних путева 40 метара, а поред локалних путева 20 метара, рачунајући од спољне ивице путног појаса.

Ширина заштитног појаса у коме се не могу градити стамбене, пословне, помоћне и сличне зграде, копати резервоари, септичке јаме и сл., нити подизати електрични далеководи износи: поред аутопутева 40 метара, поред магистралних путева 25 метара, поред регионалних путева 15 метара, а поред локалних путева 10 метара, рачунајући од спољне ивице путног појаса. У заштитном појасу дозвољено је градити станицу за снабдијевање моторних возила горивом, аутосервис, објекат за привремени смјештај онеспособљених возила, путну базу, аутобазу за пружање помоћи и информација учесницима у саобраћају, као и саобраћајну површину комерцијалног објекта поред аутопута, магистралног пута, регионалног пута и локалног пута, којем је омогућен прилаз на те путеве и који је у функцији тих путева и саобраћаја (угоститељски, туристички, трговински, спортско-рекреациони и сл. објекти), на основу грађевинске и употребне дозволе надлежног органа. У овој зони дозвољени су стамбени и пословни објекти, продавнице, угоститељски објекти и занатске радње, које не ометају становања, а које служе за опслуживање подручја, објекти за управу, вјерски објекти, објекти за културу, здравство, спорт и остали објекти за друштвене дјелатности, пословни и канцеларијски објекти, остали привредни објекти, бензинске пумпе уз услов добијања посебних услова, у складу са законом. Изузетно се у предјелима са неповољном топографијом могу градити стамбене, пословне, помоћне и сличне зграде и у заштитном појасу, али не ближе од 15 метара поред магистралних путева, 10 метара поред регионалних путева и 5 метара поред локалних путева, рачунајући од спољне ивице путног појаса.

A.5. Викенд насеља - куће за одмор

Потребу за викенд кућама усмјерити на постојећа напуштена кућишта сеоских атара, с тим да постоји реална могућност комуналног опремања истих локација. У већ формираним зонама кућа за одмор, као и новим цјелинама за ову намјену применити следеће смјернице:

- ограничити даље нерационално ширење грађевинског реона;
- сводити изграђене површине на што мању мјеру, користећи типове и начин изградње који заузимају најмање простора и минимално утичу на промену карактера природне средине;
- очување свих постојећих природних вриједности: извори, ливаде, пропланци, пејзажи.

а) основна правила коришћења земљишта:

- Градња је могућа на парцели која има узлаз на јавни пут
- мин. величина парцеле 4,0-6,0ари;
- мин. ширина фронта парцеле 10,0м;
- свака парцела мора имати колски прилаз са јавне саобраћајнице.

б) основна правила изградње објеката:

- макс. индекс изграђености 0,6;
- макс. проценат заузетости парцеле 40%;
- макс. спратност објекта По+П+Пк. (подрум+приземље+поткровље);
- мин. удаљеност слободно-стојећих објеката од сусједне парцеле 1,5м;
- мин. удаљеност од сусједног објекта 5,0м;
- омогућује се и изградња гаража и остава за алат, нарочито уз објекат, ако величина и облик парцеле задовољавају;
- препоручује се употреба локалних материјала са применом архитектонских облика и форми локалне архитектуре;
- препоручује се ограда живом зеленом оградом макс. висине 1,5м.

Б. ОБЈЕКТИ ЈАВНИХ ФУНКЦИЈА И ОД ОПШТЕГ ИНТЕРЕСА

Основе мреже, критеријуми, смјернице и правила градње за објекте за образовање, науку, здравство, културу, социјалну заштиту и др.

У зависности од ранга насеља, потреба становника и просторних могућности локације, неопходно је планирати боље инфраструктурно опремање и нестамбене садржаје за задовољавање свакодневних и повријемених потреба.

Пропис који се односи на све објекте је да за паркирање возила за сопствене потребе власници обезбијеђују простор на сопственој парцели изван површине јавног пута по нормативима следећим односа потребних паркинг или гаражних места и корисног простора:

Потребан број паркинг места

за садржај:

медицинске установе
администрација
поште
спортска хала

мин. 1 паркинг или гар. место по јединици мере на:

70m² корисног простора
100m² корисног простора
150m² корисног простора
40 гледалаца

:

У наставку су у овом поглављу дате препоруке, нормативи и критеријуми рационалности за формирање установа јавних служби и централних насељских садржаја.

Б.1. Јавна администрација

Јавни објекти су поште, банке, управа, администрација и установе. Архитектонска решења јавних објеката раде се по правилу на основу Урбанистичког пројекта или конкурса.

Величина објекта (габарит и спратност) мора бити у складу са важећим прописима за одговарајуће дјелатности које ће се обављати у објекту, уз примену конструкција, материјала, архитектонских облика и форми прилагођених амбијенту у коме се објекти граде. Норматив за прорачун потребне БРГП је 12 м²/запосленом. Просторије јавних служби (милиција, банка, телекомуникације) могу бити у оквиру једног објекта.

Максимална висина објекта треба да је усклађена са окружењем и амбијентом, као и висинском регулацијом сусједних објеката, а по правилу не треба да је већа од П+З+Пк.

Надзиђивање објекта, као санација равних кровова може бити спрат и поткровље са косим кровом – сложеним или вишеводним, спрат са косим кровом иза атике, минималног нагиба.

Површине за зелене површине комплекса морају бити минимум 20% од површине локације.

Б.2. Образовање

Дозвољени су: дјечји вртићи, основне школе, средње школе, универзитети и високе школе и објекти и институције за опслуживање подручја, у складу са стратешким опредељењима општине.

Предшколско образовање

- Површина парцеле - мин. 10м² по детету ;
- Површина објекта - мин. 6,5м² БГП по детету;
- Радијус гравитације - 600 - 1000м од места становања.

Основно образовање

- Површина парцеле - мин. 15м² по ученику ;
- Површина објекта - мин. 6,0м² БГП по детету;
- Учионички простор - 2,0м² по ученику;
- Број ученика у одељењу - 25 до 30;
- Број запослених - 1 запослени на 15 ученика;
- Радијус гравитације у насељу – 1500м од мјеста становања
- Радијус гравитације ван насеља – 5км од мјеста становања
- обавеза обезбјеђења превоза ученика - више од 5км од мјеста становања

Б.3. Здравство и социјална заштита

Планирано је проширење мреже амбуланти и основних љекарских служби на терену.

Дозвољени су слjedeћи објекти: болнице, санаторији, поликлинике и други здравствени објекти и објекти и институције за опслуживање подручја, које одговарају карактеристикама подручја, по оријентационим нормативима:

Здравствена заштита

1. Дом здравља:

- Гравитационо подручје - око 12.000 становника;
- Површина парцеле - 0,2м² по становнику ;
- Површина објекта - мин. 0,11м² БГП по становнику;

2. Здравствене станице и амбуланте:

- Гравитационо подручје - око 1.500 становника за амбуланту и 3.000-5.000 становника за здравствену станицу;
- Површина парцеле - 0,005м² по становнику ;
- Површина објекта - мин. 0,003м² БГП по становнику.
- БРГП – 0,05 м²/становнику;
- Радијус опслуживања мах 4 – 5км

Социјална заштита

1. Дом за смештај особа са функционалним и менталним сметњама:

- Површина парцеле - мин. 30м² по кориснику ;
- Површина објекта - мин. 20м² БГП по кориснику;

2. Дом за смештај деце без родитељског старања:

- Површина парцеле - мин. 35м² по детету ;
- Површина објекта - мин. 15м² БГП по детету;

3. Дом за пензионере:

- Површина парцеле - мин. 45m^2 по кориснику ;
- Површина објекта - мин. 20m^2 БГП по кориснику.

Б.4. Култура

Површине за културу су су сљедећи објекти: културне институције, биоскопи и објекти и институције за опслуживање подручја, које одговарају карактеристикама подручја.

Димензионисање културних садржаја у сеоским насељима треба да се базира на принципу да за сваких 1000 становника треба обезбједити најмање 180m^2 изграђеног простора за различите културне и друштвене потребе. Предвиђени простори треба да буду флексибилни, уз могућност увођења мобилних библиотека, биоскопа или камерних сцена. односно вишенамјенско коришћење објеката.

Библиотеке и читаонице предвидети за поједина сеоска насеља (или групу насеља) и то у оквиру школа или просторија мјесних заједница. Препоруке за организовање објеката културе:

1. Библиотеке и читаонице:

- Број књига - 3 - 4 књиге по становнику;
- Потребна површина - $0,001\text{m}^2$ БГП по књизи;
- Број запослених - 1 запослени на 1000 књига;

2. Биоскопи:

- Капацитет - 20 корисника на 1000 становника;
- Површина објекта - 2m^2 на 1 седиште;
- Број запослених - 1 запослени на 50 седишта;

3. Универзална сала:

- Капацитет - 10 седишта на 1000 становника;
- Површина објекта - мин. $4,6\text{m}^2$ БГП по кориснику;

4. Позориште:

- Капацитет - 6 - 10 седишта на 1000 становника;
- Површина објекта - 8m^2 на 1 седиште;
- Број запослених - 1 запослени на 10 седишта;

5. Културно уметничка друштва:

- Капацитет - 20 чланова на 1000 становника;
- Потребна површина - мин. $1,35\text{m}^2$ БГП по члану.

Б.5. Физичка култура, спорт и рекреација

Објекте и пратеће садржаје планирати у свим насељима, али тако да се највећи број спортских активности може обавити у мјесту становања. На овај начин ће се што већи број становника активније бавити спортом. У сеоским насељима зоне спорта и рекреације треба ускладити са локалним потребама, што се посебно односи на врсту спорта, капацитет објеката и начин обраде терена.

- Површина парцеле (комплекса) - мин. 10m^2 слободних отворених површина по становнику;
- Површина објекта - мин. $0,25\text{m}^2$ БГП по становнику.

Б.6. Комунални објекти и службе

Пијаце

Планирано уређење зелене пијаце у Андријевици дефинисано је у поглављу о урбанистичко планском рјешењу центра општине.

Гробља

Нису предвиђене нове локације за људска гробља, осим проширења постојећег у насељу Андријевица, што је дефинисано у поглављу о урбанистичко планском рјешењу.

Сточне пијаце

Није предвиђено отварање нових сточних пијаца

Ветеринарска станица

Потребно је, у складу с организационим и материјалним могућностима институција, отворити ветеринарске станице или испоставе ових служби у зонама развоја

сточарства, првенствено у Јужном реону Зелетин односно за сеоска насеља Бојовићи, Горње Луге, Кошутићи, Ђулић, Јошаница, Улотина, Цецуни и Кути

Сточна гробља

Потребно је определити адекватну локацију за претоварну или трансфер станицу за животињски отпад намјењен за сточно гробље, уз претходну анализу карактеристика микролокације, а с тенденцијом да се у оквиру реона опредељеног за интензивнији развој сточарства таква локација пронађе у атару локалног центра Кути.

Планирано управљање отпадом

Планом управљања отпадом за општину Андријевица за период 2009-2013 године надлежности у области управљања отпадом подијељене су између државне и локалне управе. У том правцу Скупштина општине Андријевица је донијела Одлуку о приступању систему заједничког регионалног управљања чврстим комуналним отпадом са прецизираним обавезама правних и физичких лица, комуналног предузећа, органа надзора као и инспекцијских органа када је у питању одржавање комуналног реда.

Процјена будућих количина отпада за општину Андријевица укупно је 1291 т/год. Претоварна станица за локално сакупљање у општини планирана је на подручју **Стара мала** између Сеоца и Горње Луге и иста треба да обезбиједи: манипулативни простор и унутрашњу путну инфраструктуру, контролисани улаз, вагу, објект за смјештај службе обезбјеђења, паркиралиште, подручје за прихват отпада који грађани могу рециклирати и уређај за смањивање волумена отпада. Основа оваквог прилаза потреби изградње трансфер станице налази се у потреби коришћења јединственог простора уз исту за изградњу рециклажног дворишта за потребе одлагања отпада од стране грађана као мјесту намијењеном разврставању и привременом складиштењу посебних врста отпада. Рециклажно двориште биће дјелимично опремљено са неколико контејнера за сакупљање и складиштење неколико различитих компоненти отпада. За транспорт отпада до мјеста сакупљања отпада до депоније или рециклажног центра у Беранама потребно је обезбиједити једно возило. Локацију за постављање рециклажног дворишта којим се осигурава провођење мјера за одвојено прикупљање отпада, обезбјеђује општина Андријевица.

В. ДЈЕЛАТНОСТИ

На подручју општине могу се градити сви објекти који својом делатношћу не могу имати штетног утицаја на животну средину. Компатибилне намјене су: дјелатности, пословање, трговина, угоститељство, занатство и услуге, комунални и саобраћајни објекти, и снабдијевање горивом. Објекти чија је изградња забрањена су сви објекти обухваћени листом пројеката за које је обавезна процјена утицаја и пројеката за које се може захтијевати процена утицаја на животну средину за које се у прописаној процедури не обезбеди сагласност на процјену утицаја.

У зависности од просторних могућности локације, неопходно је планирати оптимално саобраћајно и инфраструктурно опремање за задовољавање потреба свих предвиђених садржаја по појединим дјелатностима. Пропис који се односи на све објекте је да за паркирање возила за сопствене потребе власници обезбијеђују простор на сопственој парцели изван површине јавног пута по нормативима следећим односа потребних паркинг или гаражних места и корисног простора:

Потребан број паркинг места

за садржај:

мин. 1 паркинг или гар. место по јединици мере на:

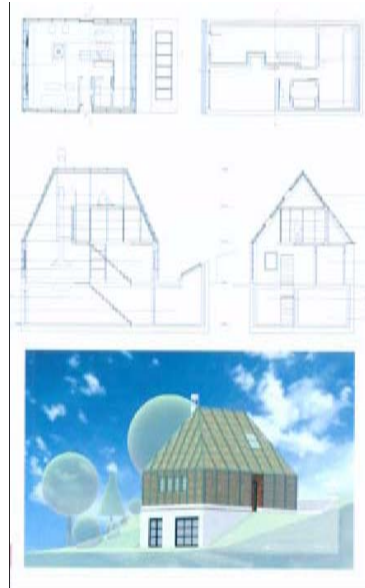
пословање	100m ² корисног простора
робна кућа	100m ² корисног простора
ресторан	8 столица
хотел	10 кревета
позоришта, биоскопи	30 гледалаца
производња и индустрија	200m ² корисног простора

B.1. Развој сеоских насеља као *Mixed use Resorte* - развој сеоског еко туризма

Планирана је обнова карактеристичних планинских села са јединственом туристичком понудом у функцији развоја планинског и еко туризма. У изградњи је потребно усмјерити се на карактеристичне типове изградње смјештајних објеката у планинском простору са јасно одређеним правилима и стандардима грађења. Потребна је синхронизована изградња инфраструктуре и пратећих објеката у селима. У еко етно селима треба понудити и изнајмљивање спортско - рекреативне опреме у виду mountain bike-а, опреме за планинарење као и зимске пјешачке опреме и слично.

Примјер градње у катуну Штавна и неки од пројеката са конкурса за нову дурмиторску кућу - као могући приступ обнови планинских села у општини Андријевица

B.2. Обнова катунa и развој катунског еко туризма

У обликовном смислу потребна је стандардизација у архитектонском дизајну смјештајних јединица и осталих елемената у катуну. То треба да буде архитектонски облик који омогућава комфор с једне стране, а с друге стране да недвосмислено показује културу руралне архитектуре уз коришћење симбола, архитектонских елемената и аутохтоних материјала на традиционалан начин. Пројектовање треба ускладити с мишљењима Савјета катунa, који доносе одлуке и функционишу на исти начин од времена добијања тапија на земљиште, које према указима некадашњих црногорских владара у катунима припада појединим селима или племенима.

Предвиђена је обнова или изградња путева до катунa, првенствено на планини Сјекирици. Потребан је пријевоз у виду теренских возила према катунима од најближе тачке са главног пута и стварања прихватно-информативног пункта за

овај облик смјештаја на главним саобраћајницама.

Јавни сектор да обезбједи потребну инфраструктуру. Уз катуне на планини Баљ и дијелу Јеловице потребна је електрификација осталих катунa, а неопходно је побољшање саобраћајне повезаности свих катунa са центром општине и секундарним центрима.

B.3. Есо-adventure парк Комови - секундарна база

Од садржаја предвиђени су комплементарни садржајима и функцијама примарне базе планиране у ПППН Бјеласица Комови на територији општине Колашин. То су 1) центар

за посјетиоце на централном тргу базе; 2) планинске кућице - есо-lodge објекти са по 2-6 смјештајних јединица, централни објект (рецепција), fitness/wellness студио и 3) планински хотел с 50 туристичких лежаја, рестораном и услугама. Осим хотела сва остала спратност ограничена на П+2+Пк.

В.4. Есо-adventure парк Комови - шира зона

Од садржаја предвиђени су 1) Планински хотел с 90 туристичких лежаја, рестораном и услугама, 2) Планинарски домови са по 30 туристичких лежаја, рестораном и услугама, првенствено кроз активирање напуштених објеката - *Карауле Кути, Крушка, Асанац, Јошаница и Равни*. Осим хотела сва остала спратност треба да буде ограничена на П+2+Пк.

Садржаји и атракције који су примјерени укупном подручју природних цјелина Андријевица, а од утицаја и на функционисање еко парка треба да су: уређени и опремљени видиковци на стратешким мјестима, планинарске / бициклическе стазе, панорамски путеви - уређене руте, опремљене системом одморишта, а распоређене по цијелом подручју Комова и Бјеласице, до кључних тачака интереса и видиковаца, које се користе за пјешачење и планинарење лјети, а у зимском периоду за активности Нордијског скијања (уз адекватно опремање стаза). Предвиђено је и уређење пећина: Велика, Маркова, Плана и Ђато уз корито Градишничке ријеке, као атракција уз понуде Есо-adventure парка.

В.5. Привреда и индустрија, предузетништво и породични бизнис

Ван формираних сеоских насеља и центара, нарочито у зони Ријека Марсенића на развојном потезу, у утицајном обухвату аутопута, на парцелама које имају приступ на јавну површину могу се градити објекти у складу с овим правилима и то индустријски објекти, производни објекти, саобраћајна база, остали објекти који су у функцији привреде, пословни, сервисно-радни објекти, као и услужни (туризам, трговина и угоститељство, бензинске станице и сл.) и инфраструктурни објекти (као и базне станице мобилне телефоније, кабловска и оптичка мрежа и сл.). За привредне и индустријске комплексе степен заузетости утврђује се максимум 80%, а дозвољена висина објеката не утврђује се.

Ван формираних сеоских насеља и центара планиран је развој сточарства и развој мини фарми и мини газдинства, за производњу еколошки вредне хране, развој пољопривреде и прераде пољопривредних производа као и развој агро туризма. за ову врсту објеката нема посебних правила и услова осим уобичајених стандарда за ову врсту садржаја.

В.6. Шуме и воде, ловишта и рибњаци

У шумама се могу градити објекти за туристичко-рекреативне сврхе; пратећи објекти (шанк-барови, настрешнице, одморишта, просторије за опрему и сл.); и партерно уређење (одморишта, стазе и сл.). Објекти се не смеју градити од бетона, већ се препоручује употреба природних материјала (дрво, камен, шиндра) и традиционалних форми. Пратећи објекти (шанк-барови, одморишта, просторије за опрему и сл.) могу бити површине до 50 m², спратности од П+0 до П+Пот. Највеће дозвољене висине настрешница су 7,0 m. Објекти за туристичко-рекреативне сврхе могу бити појединачне изграђене површине до 400 m², спратности до П+1+Пот.

Планиран је даљи развој планинског ловног и риболовног туризма и обнова и проширење рибњака у Краљама, Трешњеви и Дулипољу, као и изградња нових рибњака, прије свега у долини ријека Лима, Злоречице, Краштице и Требачке ријеке. Уз воде и водозахватне површине се могу градити и објекти за туристичко-рекреативне сврхе; пратећи објекти (шанк-барови, просторије за пресвлачење и сл.); дрвене сојенице и настрешнице; и партерно уређење (спортски терени, опрема, мобилијар, плаже и сл.). Пратећи објекти (шанк-барови, одморишта, просторије за опрему и сл.) могу бити површине до 50 м², спратности од П+0 до П+Пот. Највеће дозвољене висине сојеница и настрешница су 7,0 м. Објекти за туристичко-рекреативне сврхе могу бити појединачне изграђене површине до 400 м², спратности до П+1+Пот.

Смјернице за развој шумске инфраструктуре

Шумски путеви представљају основну инфраструктуру, без које се не може замислити одрживо газдовање. Ниво изграђених путева заостаје за планираним обавезама из основа за газдовање шумама и један је од разлога који је негативно утицао на остваривање циљева дефинисаних у прошлим планским документима.

Неостваривање планираног нивоа изградње путева, је прије свега последица сложене економско- финансијске ситуације у којој се нашла ова грана.

Степен отворености шума, мјерен путевима који пролазе кроз економске шуме обезбјеђује просјечну отвореност у износу од око 8.2 км на 1000 ха, што је мање од отворености од око 15 км на 1000 ха шума, за коју се сматра да је оптимална у нашим условима.

Треба очекивати да ће у наредном периоду доћи до интензивирања ових радова на начин што ће одредјени број концесионара, који ће узимајући концесије за коришћење шума преузети изградњу потребног нивоа шумских путева за дотично подручје, а за узврат добити нижу цијену концесионе накнаде за добијену дрвну масу.

У наредном периоду планирана је изградња 36,5 км тврдих и 5,0 км меких шумских путева.

Изградњом планираних путева повећава се отвореност подручја са постојећих 8.2ха/ км на 10,8 м/ха, а средња транспортна дистанца смањује се са 600 м на 500 м.

Поред изградње путева потребно је постојеће шумске путеве реконструисати исправком техничких елемената (смањење успона, повећање радијуса кривина, проширење, оправка коловоза).

В.7. Концесиона подручја

Планирана је експлоатација и прерада налазишта руда, украсног камена и мермера и експлоатација шљунка, пијеска и украсног камена, прерада руда, украсног камена и мермера, уз обавезно предузимање заштитних мјера,

Потенцијална концесиона подручја планирана су за експлоатацију и прераду мермера и украсног камена и то су локалитети: Требачка ријека, Сеоце, Пишевска ријека, Бабов поток, Пчелињак (Кути) и Жољевица.

Потенцијално концесионо подрује за експлоатацију шљунка и пијеска је локалитет *Код Бандовића Моста*.

За изградњу енергетских објеката, као и флаширање питке воде намјењене су воде Злоречица, Краљштица, Требачка ријека и Шекуларска ријека, као и мањи водотоци, извори и врела за које се процјени да чине добру основу за исте.

В.8. Скијалишта

Скијалишта ће се уређивати у складу с условима који буде дефинисани кроз ПППН Бјеласица Комови. Коридори за ски лифтове су планирани од 12 - 15 м ширине, док ски стазе варирају од 30 до 60 м ширине. Ски лифтови су системи ваздушних каблова са челичним стубовима и бетонским темељима на сваких 45 - 75 м.

Потенцијални пројекат развоја жичаре од центра општине до планираних скијалишта може се осмислити и успјешно реализовати у склопу цијеле велике инвестиције, уз координацију потребних активности на синхронизацији ријешења између туристичке организације Андријевице и надлежних државних институција..

Скијашко подручје, ski resort Јеловица, у комплексу од око 1.900 хектара укључују постојеће село Јеловицу и умјерене падине лоциране на југу долине, које ће бити један од главних носиоца развоја туристичке привреде предметног подручја, локацијски је дефинисано у ПППН тако да садржи највећи дио терена испод природне линије шуме према интернационално релевантним стандардима планирања што подразумева приступ планирању и изградњи модерних скијашких центара са свим припадајућим садржајима туристичке инфраструктуре. Развој базног подручја resorta укључује асфалтне приступне путеве, паркинг просторе, смјештајне капацитете, сервисни и комерцијални центар, централне садржаје и низ објеката за рекреацију. Овако захтјеван циљ, тржишно, технолошки, а ни управљачки, како је устврдио нацрт ПППН, није могуће извести као једнократни инвестициони пројекат, него искључиво органски и постепено у складу са развојем тржишта и локалног управљачког капацитета.

ПЛАН РАЗВОЈА САОБРАЋАЈНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

У складу са планираним развојем подручја, динамиком привредног развоја, планираном инфраструктуром и популационим развојем планиран је и развој елемената саобраћајне инфраструктуре тако да се задовоље захтјеви који ће се поставити пред саобраћајни и транспортни систем подручја. Саобраћајно-транспортни систем формирају постојећи и планирани елементи који су у функцији интегралног и одрживог развоја.

Концепт развоја друмског саобраћаја у општини Андријевица заснован је на поставкама Просторног плана Црне Горе до 2020. године, односно на планираном дугорочном развоју мреже аутопутева, магистралних и регионалних путева Црне Горе као и на поставкама развоја привредних и других активности Андријевице. При томе, концепт примарне путне мреже заснован је на повећању саобраћајне приступачности свим привредним, туристичким, развојним и насељским центрима чиме се омогућава проходност подручја у свим правцима. Планираном путном мрежом потребно је остварити и континуитет у кретању мрежом путева унутар подручја, као и континуитет у транзитним везама са суседним општинама и шире.

Мрежа државних путева

Аутопут Бар (Ђурмани) - Бољаре

Према Просторном плану Црне Горе, кроз подручје општине Андријевица треба да прође планирани аутопут Бар (Ђурмани) – Бољаре (граница Србије). Значај изградње овог аутопута огледа се кроз његов географски положај и улогу саобраћајног и привредног повезивања сва три региона (јужни, средишњи, сјеверни) и у том смислу представља подстицај посебно за интензивнији економски развој, као и развој приморског, планинског и транзитног туризма.

Побољшање доступности Андријевице и других општинских центара (посебно сјевера) Црне Горе са главним градом, након изградње аутопута, најбоље се може уочити из табеле која слиједи.

Табела – Удаљеност појединих општинских центара Црне Горе прије и након изградње аутопута Бар - Бољаре

Општина	Постојећа удаљеност од Подгорице (км)	Удаљеност након изградње аутопута (км)	Постојеће минимално вријеме вожње (мин)	Минимално вријеме вожње након изградње аутопута (мин)	Разлика (мин)
Бар	77,5	61	85	53	32
Колашин	71,7	63	76	52	24
Андријевица	176,4	73	191	53	138
Беране	160,0	86	175	63	112
Бијело Поље	123,0	121	139	94	45
Плав	200,5	97	217	79	138
Рожаје	191,0	117	207	95	112

* Растојања су процијењена у односу на аутобуске станице у градовима

Коридор аутопута од Бара до Бољара, према пројектном задатку, дефинисан је по правцу: Бар (Ђурмани) – тунел Созина – Вирпазар – Танки Рт – Фармаци (Подгорица) – Мареза (Подгорица) – Смоковац (Подгорица) – Братоножићи – Веруша – Матешево – Андријевица – Беране – Бољаре и има приближну дужину од око 170км, укључујући и

дио изграђеног полу-аутопута у дужини од 10км (тунел Созина). Будући аутопут (према генералном пројету) биће састављен од пет дионица, а дио који пролази кроз подручје општине Андријевица припада четвртој дионици. Основни подаци о аутопуту су приказани у табели која слиједи.

Табела – Основни подаци аутопута Бар (Ђурмани) – Бољаре (тачност на нивоу генералног пројекта)

Дионица:	Дужина трасе (км)	Дужина мостова (км)	Дужина тунела (км)	Дужина отворене трасе (км)	Број мостова	Број тунела
Бар (Ђурмани) – Вирпазар	11,71	0,925	5,75	5,035	11	4
Вирпазар – Смоковац	40,03	5,258	7,995	26,777	30	10
Смоковац – Матешево	40,00	4,35	4,40	31,25	22	13
Матешево – Андријевица – Беране	34,35	2,90	5,735	25,715	23	8
Беране – Бољари	41,30	1,46	3,69	36,153	15	6
Укупно	167,39	14,89	27,57	124,93	101	41

Аутопут је планиран као два одвојена коловоза са по двије саобраћајне траке и одговарајућим зауставним тракама / тракама за спора возила. Пројектована брзина је 100 km/h.

Кроз подручје општине Андријевица предметни аутопут се простире у дужини од око 16км. На подручје општине улази тунелом (дужине око 2,7км) чији је излаз у атару насеља Ђили Поток, даље траса углавном прати трасу постојећег магистралног пута М-9 до насеља Андријевица (у близини укрштања постојећих путева М-9 и Р-2) а одатле се траса простире према сјеверу, долином ријеке Лим, углавном пратећи коридор постојећег регионалног пута Р-2 Андријевица – Беране. Траса аутопута излази са подручја општине у близини насеља Навотина. Веза планираног аутопута и постојеће путне мреже, као и веза са планираним аутопутем Андријевица – Мурино - Чакор – Бјелуха, планирана је изградњом петље Андријевица, лоцираној сјеверно од насеља Андријевица у атару насеља Слатина.

За аутопут Бар – Бољаре урађен је Детаљни просторни план у коме су, за дионицу аутопута кроз подручје општине Андријевица и Беране (тачније од петље Андријевица) разматране две варијанте трасе и дат њихов упоредни предлог, као и предлог варијанте коју кроз даљу израду пројектне документације треба разрадити. У питању су тзв. варијанта Тифранска клисура – долином ријеке Лим („долинска варијанта“) и варијанта Тифранска клисура падицама Бјеласице („падинска варијанта“).

Према првој варијанти („долинска“) траса аутопута на потезу од Андријевице (ријека Краштица) до Берана (Тифранске клисуре) углавном иде коритом ријеке Лима до Градачког поља источно од постојећег регионалног пута, а од Градачког поља западно од њега. Ова варијанта заузима простор у кориту Лима који је најнасељенији дио, тј. припада најнасељенијим просторима терена слива ријеке Лима. На потезу од ушћа Караштице у Лим до атара села Лужци будући аутопут најчешће мора бити на мостовима и на насипима са висинама изнад максималних великих вода ријеке Лима. Важно је напоменути да је на овом простору неопходна регулација корита ријеке Лима тамо гдје матица његових вода мијења ток на знатним потезима рушећи своје обале и тиме умањујући пољопривредно земљиште. Поменутом регулацијом корита ријеке Лим би се не само одбраниле постојеће знатне пољопривредне површине које су данас угрожене, већ би се обезбједиле додатне површине које се данас не могу обрађивати због утицаја великих вода Лима. Изградњом аутопута коритом Лима та регулација би била отежана, а знатне пољопривредне површина за обрађивање изгубљене.

Дионица коритом Лима неминовно би условила пројектовање и извођење читавог мостовског система, са значајно високом цијеном коштања, а дионица кроз приградска насеља изазвала би, поред већих трошкова за експропријацију, и негативну демографску миграцију. Траса на целој деоници (Андријевица – Беране), према овој варијанти, имала би око 8,3км мостова, 1,03км тунела а око 6,67км би била слободна траса.

Друга варијанта, тзв. „падинска варијанта“ – од петље Андријевица иде атаром села Трешњево у дужини од око 1600м, затим тунелом Станојево брдо, мостом преко Требачке ријеке, тунелом до Љуте (општина Беране), падински до превоја Рудеж изнад села Буче, горњег Лушца, доњег Лужца, на превој Гњионик-Растовац, мостом преко Сушице, падинама изнад Беран села, тунелом кроз Равне шуме, мостом преко Лучке ријеке до укључења у постојећу трасу на стационажи км 131 (Тифран).

Ова варијанта потпуно избјегава корито Лима и насељена приградска насеља како Андријевице тако и Берана. Већим дијелом траса је постављена државним шумским земљиштем па ће и трошкови експропријације бити значајно мањи него по долињској варијанти. Поред предњег, падинска варијанта иде и вишеструко стабилнијим геолошким тереном од долињске, што ће генерисати знатно јефтинију изградњу и одржавање у експлоатацији.

Укупна дужина мостова према „падинској варијанти“ је око 1,5км, дужина тунела око 4,1км док је слободна траса дужине око 10,35км.

Прелиминарна упоредна анализа актуелне („долињска“) и алтернативне трасе („падинска“) аутопута Бар-Бољаре на потезу Андријевица-Беране (ријека Краштица-Беране, Тифранска клисура) показује:

- актуелна и алтернативна варијанта су скоро исте дужине
- актуелна варијанта иде коритом Лима па ће бити на знатним дужинама на аквадуктима или моћним и дугим насипима, а алтернативна варијанта ће бити са чешћим знатним тунелима и краћим вијадуктима и аквадуктима.
- тунели са истим дужинама често су или скоро редовно јефтинији по дужном метру од аквадукта.
- актуелна варијанта заузима велике пољопривредне површине дуж корита Лима; њеном градњом се руше бројни објекти; њеном изградњом ће се отежати регулација Лима која је неопходна
- алтернативна варијанта брдско планинским падинама иде углавном изнад насеља па угрожава мањи број постојећих објеката и не узурпира најквалитетније пољопривредне површине дужином Лима;
- по актуелној варијанти тешко је одабрати просторе за квалитетне видиковце, а са самих одабраних видиковаца ограничене су могућности добијања утиска о природним одликама и вриједностима Лимске долине. Насупрот овоме по алтернативној варијанти и одабир микро локација и видљивост-прегледност природних одлика и вриједности проширене Лимске долине је неупоредиво лакше и квалитетније.
- у случају земљотреса, неповољнији су терени по актуелној варијанти коритом Лима, гдје је висок ниво подземних вода, који на већим потезима доводи до засићења до саме површине терена. На предложеној алтернативној варијанти нема таквог утицаја подземних вода.

Из свега горе изнетог, ДПП аутопута Бар – Бољаре, за даљу разраду кроз пројектну документацију, предлаже „падинску“ варијанта дионице аутопута од Андријевице до Берана.

У графичком дијелу Плана приказане су обе варијанте аутопута кроз подручје општине Андријевица (на основу Детаљног просторног плана) а одлуку о одабиру релевантне варијанте треба да донесу надлежне институције Црне Горе.

Без обзира која варијанта изградње аутопута од Андријевице до Берана буде одабрана, веза са окружењем и постојећом и планираном путном мрежом на овом простору, оствариваће се преко денивелисане петље Андријевице, која је у обе варијанте предвиђена северно од подручја насеља Андријевица, у атару насеља Слатина (оријентациона стационажа аутопута км 113+000). Истом петљом оствариће се и веза

овог аутопута и планираног аутопута на потезу андријевица – Мурино – Бјелуха. Остала укрштања са постојећом путном мрежом оствариће се денивелисано путем пропуста изнад или испод аутопута. Трасе постојећих локалних путева на местима конфликта са аутопутем измештаће се само у случају да је то неопходно. За пољске, шумске и остале некатегорисане путеве денивелисана укрштања са аутопутем ће се остваривати уз услов да локација укрштања може бити помјерена са трасе постојећег пута највише 0,5км, и у тој ситуацији се гради дио некатегорисаног пута уз ограду аутопута до погодног мјеста за укрштање.

Пратећи садржаји који су планирани у коридору аутопута Бар – Бољаре се могу поделити на функционалне (служе за одржавање, контролу и управљање аутопутем, као и за наплату путарине) и пратеће садржаје намијењене учесницима у саобраћају (бензинске пумпе, мотели, продавнице, паркинзи, одморишта, информативни центри и сл.).

На дионици аутопута Матешево – Андријевица – Беране, на подручју општине Андријевица планирани су следећи функционални пратећи садржаји аутопута:

- база за одржавање путева – планирано је да буде смјештена у денивелисаној раскрсници Андријевица (око км 115+000) и биће у функцији одржавања аутопута од Матешева до Берана.
- објекти контроле и управљања саобраћајем (полицијска станица, информациони центар и центар пружања помоћи на путу) – планирани су код базе за одржавање путева у петљи Андријевица
- објекти наплате путарине – предвиђене су бочне уливно – изливне станице на петљи Андријевица. Потребна површина за бочне уливно – изливне станице износи око 0,3ha

Од пратећих садржаја намијењених учесницима у саобраћају, у коридору аутопута на подручју општине Андријевица планирана је изградња мотела са бензинском станицом. Мотел са бензинском пумпом је планиран у непосредној близини петље Андријевица а предвиђени садржаји су:

- улазна и излазна коловозна трака и зелено раздјелно острво;
- ресторан отвореног типа, са затвореним простором и терасом са мин 80 + 100 мјеста, кухињу капацитета мин 1000 obroka дневно, продавницу и мокри чвор (површине од 1300-2600 м² бруто);
- Паркинг за путничке, теретне аутомобиле и аутобусе са мин 50, 20, односно 5 паркинг мјеста, са потребним пролазним тракама (за 280-560 истовремених корисника);
- Већа јавна чесма, посебан јавни мокри чвор (женски и мушки, 50-100 м² бруто) и привремено мјесто за одлагање смјећа са пункта (30-60 м² бруто);
- На улазу у пункт налазиће се табла са називом и мапом мотела;
- На излазу са пункта налазиће се информативно-туристички објект (мин. 30 м²) (са употребом телефона и информацијама о окружењу и његовим мотивима доступним са одморишта, о главним саобраћајним скретањима према градовима, бањама, туристичким дестинацијама, природним и културним добрима и др);
- Смјештај за особље мотела и туристичко – информативног објекта и одржаваоца пункта (по правилу за ½ особља смјене), свратиште инспекције и полиције (мин 60 м² бруто);
- Надстрешнице, уређене зелене површине, стазе, клупе, столови (са мин 60 сједишта) и корпе за отпатке, као и остали садржаји за одмор и релаксацију; укупна површина 2000-4000 м². Такође је предвиђено уређење и опремање одговарајућих површина за камповање; и
- Слободне, одржаване зелене површине – пејзаж за релаксацију.

Бензинска станица поред мотела треба да има следеће обавезне садржаје:

- Улазна и излазна коловозна трака и зелено раздјелно острво;
- 9 мјеста за точење - 7 за путничка возила – од тога 3 за бензин, 2 за дизел, 1 за течни нафтни гас (ТНГ), 1 за компримовани природни гас (КПГ), и 2 за теретна возила, од чега по једно за бензин и дизел, као и остале додатне услуге

(промјену уља, прање стакала, продају резервних дјелова и осталих потрошних материјала);

- Паркинг за путничка, теретна возила и аутобусе са 40, 16, односно 4 паркинг мјеста, са потребним пролазним тракама (за минимум 224 истовремена корисника);
- Привремено мјесто за одлагање чврстог отпада са станице (мин. 30 м² бруто). Већа јавна чесма и јавни мокри чвор, по правилу у оквиру бензинске станице (мин. 30 м² бруто);
- На улазу у станицу биће табла са називом и мапом бензинске станице;
- Служба прве помоћи у којој ће бити љекар и помоћно медицинско особље, као и потребан смјештај (мин. 80 м² бруто);
- Ресторан у затвореном простору са терасом и мин. 120 мјеста, са етно кухињом капацитета од 500 obroka дневно и мокрим чвором (мин. 250 м² бруто + 100 м² терасе);
- Продавница мјешовите робе са пићем, храном, цигаретама, новинама, парфимеријом, бижутеријом у понуди (мин 100 м²); и
- Смјештај за особље ресторана и пумпне станице (по правилу за ½ особља смјене), свратиште
- инспекције, полиције, као и остава материјала, алата и др. (мин 100 м² бруто).

Аутопут Андријевица -Бјелуха

За дионицу аутопута Андријевица – Мурино – тунел Чакор – Бјелуха до сада није рађена пројектна документација као за дионицу аутопута, са рачунском брзином $V=100\text{km/h}$. Урађен је генерални пројекат за пут, као прву фазу аутопута, али са брзином $V=80\text{km/h}$. Дужина ове дионице је око 32км а кроз подручје општине Андријевица оријентациона дужина коридора је око 11,5км. У наредном периоду неопходно је приступити изradi пројектне документације. На графичком прилогу дионица аутопута Андријевица – Мурино приказана је на нивоу коридора ширине 500м, почиње од планиране петље Андријевица (са аутопутем Бар – Бољаре), са сјеверне стране прати корито ријеке Лим пролазећи кроз атаре насеља Сеоце и Грачаница према Мурину, односно према граници општине Плав.

Магистрални и регионални путеви

Изградњом деоница планираних аутопутева кроз подручје општине Андријевица, постојећи магистрални пут М-9 (Колашин – Матешево – Андријевица – Мурино – Бјелуха - граница КиМ), према Просторном плану Црне Горе, добиће ранг регионалног пута. При томе, нови регионални пут треба реконструисати тако да задовољава критеријуме који су неопходни за дати ранг пута. Ово се посебно односи на деоницу постојећег магистралног пута из правца Матешева до Андријевице на којој је постојећа ширина саобраћајних трака испод 2м.

Постојећи регионални пут на подручју општине, Р-2 (Беране – Андријевица) задржаће дати ранг пута.

Планираним изменама и прекатегоризацијом, на подручју општине Андријевица, мрежа регионалних путева имаће укупну дужину од око 39км.

Мрежа локалних путева

При планирању развоја локалне путне мреже на територији општине Андријевица, у обзир су узети значај и техничко стање постојећих локалних путева, планирани развој мреже насеља и њихових центара, стање и развој туристичких зона и привреде општине у целини, као и циљеви развоја саобраћаја у општини Андријевица и њеном непосредном окружењу. Осим тога, при планирању траса нових локалних путева, треба тежити да се у што већој мери искористе трасе постојећих некатегорисаних путева.

Главни постојећи туристички локалитети и развојни потенцијали у Општини Андријевица у постојећем стању углавном су лоше повезани путном мрежом, због чега је у циљу реалног развоја туризма у тим областима неопходно побољшати путну инфраструктуру. Посебан акценат у развоју туризма на подручју општине је дат побољшању приступачности како најпосећенијим, тако и катунима чије је активирање планирано овим документом. Нови локални путеви, који ће омогућити саобраћајно повезивање појединих катуна са општинским центром и постојећом путном мрежом, чија изградња треба да уследи у наредном планском периоду су:

Катун	Траса пута	Оријентациона дужина (км)	Врста интервенције / напомена
Градишница, катун Асановића, Бачко брдо (граница са општином Колашин)	Троглавнице – Градишница – Мала ријека – Катун Асановића – граница са општином Колашин	14	реконструкција постојећег земљаног пута ширина 3м
Рујишта	Вашки поток – Подгор - Рујишта	5	реконструкција постојећег земљаног пута ширине 3м
Катун Околишта и Патковице	Градишница – Букве – Бово брдо – катун Околишта - Патковица	4,5	реконструкција постојећег земљаног пута ширине 3м
Катун Бојовића	од катуна Околишта – Дебељачка глава- Мангина рупа – Расток – катун Бојовића	7	реконструкција постојећег земљаног пута (дужина око 5км), изградња око 2км
	од хотела „Јеловица“ – постојећи пут преко Капетановог лаза и Говеђег брда	9,5	постојећи пут у релативно добром стању (застор шљунак) – веза са општином Беране
Цвијетнице	од новог пута према Градишници – Гора Чукића - Цвијетнице	4,5	реконструкција постојећег земљаног пута
Бјелег	Требачко гробље – Превија – Сријетеж - Вјетерник - Бјелег	8	реконструкција постојећег земљаног пута
Криви до (планинарски дом)	1. од новог локалног пута (катун Асановића и Бачко брдо) – Штимо брдо – Динарица – Крстец (општина Колашин) - Говеђа глава – Криви до	3	реконструкција постојећег земљаног пута
	2. Катун Асановића – Бач – Медни до – Кисела вода - катун Криви до	4,5	изградња
катун Присојски	1. Сави до – Рудо брдо – Лиса – Јованов гроб	13	реконструкција постојећег земљаног пута
	2. постојећи магистрални пут (нови регионални) – Трешњевик – катун Присојски – Лиса – Заноба – Бачко брдо	7,5	реконструкција постојећег земљаног пута
Доњи катун Слатински	нови пут према катуну Присојски (Сави до – Рудо брдо – Лиса)		
Горњи катун Слатински	од новог пута до катуна Доњег (Лисачка гора) – катун Горњи Слатински	1	изградња
Катун Вулића	Пресло – Штавна – Ком	4,5	реконструкција постојећег земљаног

			пута
Асанац	мост на Злоречици – Столак – Штаври до	5	реконструкција постојећег земљаног пута
Сјекирица (Гвозда)	од постојећег локалног пута ЛЗ (Луке) – до катуна	2	реконструкција постојећег земљаног пута
катун Ковчези	Сеоце – Баљ – Ковчези	10	реконструкција постојећег земљаног пута
катун Ступе	од новог пута ка Ковчезима – Баљ - Ступе	1	реконструкција постојећег земљаног пута
катуни Пишево	од локалног пута Л4 (Луке – ушће Пишевске реке у Лим) – уз Пишевску реку – Батлак - катуни	8	реконструкција постојећег земљаног пута
катун Долови	од локалног пута Л4 (Зориће) – Баре – Радев крш - Долови	8,5	реконструкција постојећег земљаног пута
Укупно		120,5	

Осим наведених путева, који су у функцији пре свега функционалног повезивања катуна са постојећом путном мрежом, планирана је и изградња следећих локалних путева:

- Ријека Марсенића – Баљ, оријентационе дужине око 3,5км
- Мојанска ријека (Јошаница) – катун Ломови – катун Кочеви – катун Царине (општина Подгорица), оријентационе дужине (до границе општине) око 7,5км
- Криви До – Јеловица, оријентационе дужине око 3км
- Цецуне - Зелетин, оријентационе дужине око 7,5км

Дужина планираних локалних путева износи око 142,5 km, што уз постојећу мрежу, даје укупну дужину локалних путева од око 216 km.

Поред изградње нових локалних путева, једна од приоритетних активности у наредном планском периоду је и реконструкција, рехабилитација и обнова деоница постојећих локалних путева довођењем свих елемената пута у стање које омогућава ефикасно коришћење и одржавање. Локалне путеве чији је профил такав да захтева веће интервенције, треба реконструисати, односно проширити и опремити одговарајућом саобраћајном сигнализацијом према динамици која ће се утврдити средњорочним и годишњим плановима општине.

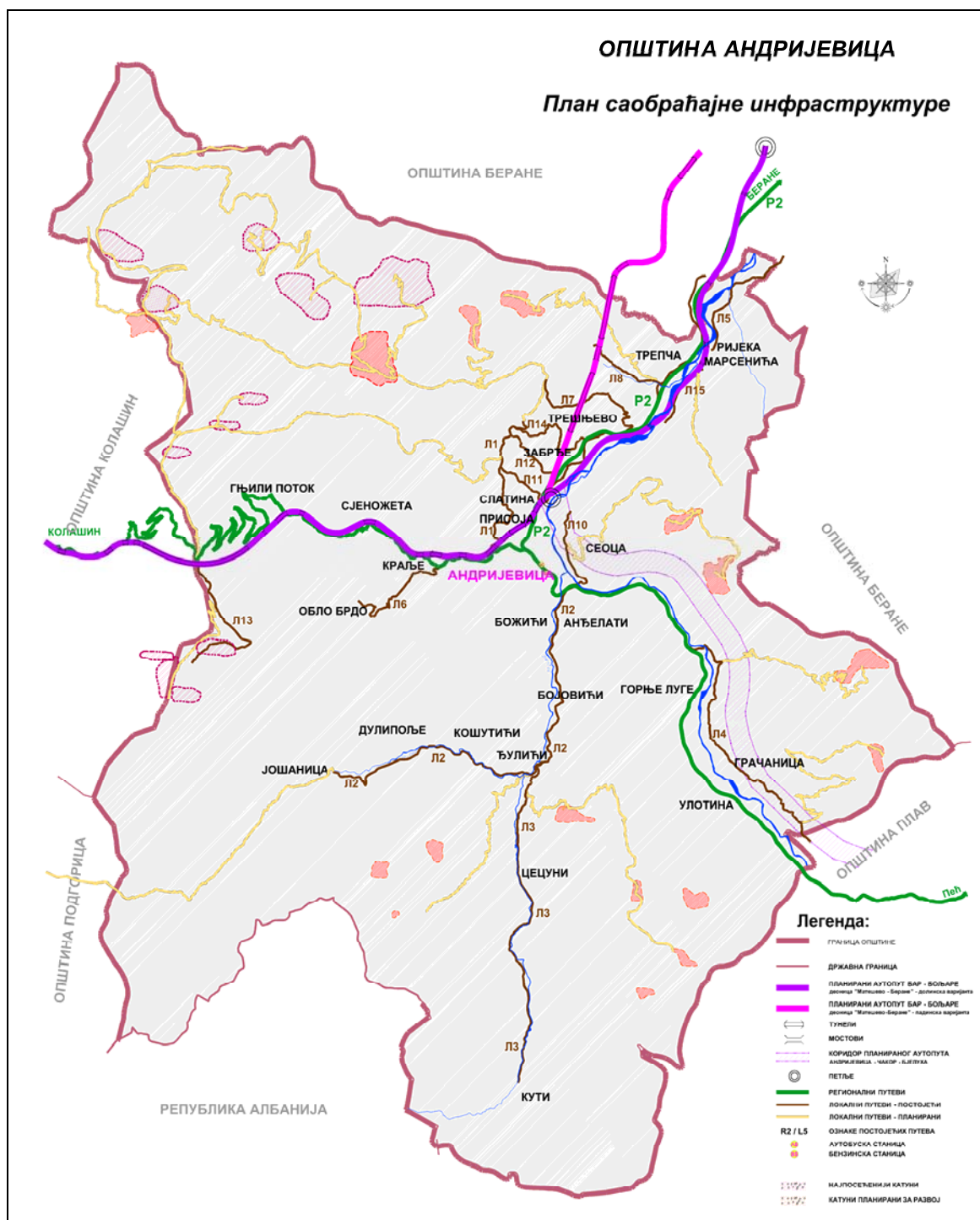
Генерално, све деонице постојеће и планиране путне мреже треба опремити адекватном хоризонталном и вертикалном сигнализацијом.

Према изложеном концепту развоја државне и локалне мреже путева, укупна дужина категорисане путне мреже на територији Општине износи око 208км, од чега око 13% чине аутопутеви, око 19% регионални и око 68% локални путеви. Реализацијом истог концепта, густина путне мреже ће се са постојећих 39,8км/100км² повећати на 0,68 км/км² што је изнад постојећег просека Црне Горе (53,3км/100 км²). Највеће учешће у путној мрежи општине чине локални путеви.

Табела – Категорисана путна мрежа на територији општине Андријевица

Категорија пута	дужина путне мреже		Густина путне мреже (км/100км ²)
	км	учешће (%)	
Аутопутеви	27,5	13,2	9,7
Регионални	39	18,8	13,8
Локални	142	68,0	50,0
Укупно	208	100,0	73,5

На слици која следи приказан је планирани концепт саобраћајне инфраструктуре на територији општине Андријевица.

Слика – План саобраћајне инфраструктуре

Када су у питању остали објекти саобраћајне инфраструктуре, на територији општине није планирана изградња нових бензинских станица (изузев у коридору аутопута Бар-Бољаре, у близини планиране петље Андријевица). Извесно побољшање услуге снабдевања моторних возила горивом може се постићи и проширењем капацитета постојеће пумпе (у градском подручју Андријевице). Уколико се у наредном планском периоду укаже потреба за изградњом нових бензинских станица, микро локације ће бити одређене кроз израду Студије локације.

РАЗВОЈ ВОДОСНАБДИЈЕВАЊА И ДИСТРИБУЦИОНЕ МРЕЖЕ

Главни део дистрибуционе мреже система Кркори представља главни довод са изворишта и његова веза ка неким селима.

Предвиђено је да се села Грудике и Мостин снабдевају водом из изворишта – врела Горње Грудике. Капацитет овог врела у сушном периоду износи 1,5 л/с, а укупне потребе гравитирајућих домаћинстава износи око 50 % капацитета, односно 0,8 л/с.

Пројектом овог водовода је предвиђена изградња три подеоне коморе и 33 мала појединачна резервоара за домаћинства.

За снабдијевање насеља Ријека Марсенића и Навотине је због дугогодишњих проблема израђен пројекат реконструкције који обухвата решење повећања каптажних захвата на изворишту и реконструкцију цевовода у насељима. Обзиром на повољан положај Марсенића Ријеке реконструисаним системом са извора Шекуларске реке се може снабдијевати 150, уместо садашњих 84 домаћинства, а додатне количине воде из две катаже процењују на 1,4 л/с, што са количином од 1,5 л/с са старог изворишта даје 2,9 л/с. Обзиром да у маловођу овај капацитет опада за око 30%, укупна обрачунска издашност изворишта ће бити 2 л/с.

За насеље Столак са Слатним Лазом и Равним Столком је предвиђено коришћење изворишта јужно од насеља, смештеног на коти 1156 мнм, са каптажом, доводом и прекидним коморама, обзиром да се због велике висинске разлике формирају три висинске зоне водоснабдевања.

Подручје Трешњева се снабдевало још од 1880 године из водозахвата - „ваде,, на Градишничкој реци, а одатле је и пуњена вртача „Студена вода,, изнад Трешњева из које се снабдевао већи број засеока. Понирање воде у вртачи је узроковало пресушивање низводних извора и многобројне пратеће проблеме. Велики проблем је био засипање ваде земљом, наносом и биљем. Због свега тога је израђен пројекат којим је решено захватање воде контролисаним захватом и цјевни транспорт до вртаче и две локалне ваде.

Село Трепча се налази на подручју богатим водом. Има више извора, а најзначајнији су Трешњевачко врело у Стањевом брду и Горње и Доње врело у Трепчи. Извори већег капацитета су удаљени, а они ближи су мале издашности. Нека домаћинства имају сопствене мале водоводе. За заједничко снабдевање је одабрано извориште Доње врело, чија се издашност процењује на најмање 20 л/с. Горње врело се користи скоро у потпуности за наводњавање. За више делове села се ангажују извор Грозончовац, Паљ и Болева њива.

Слатина се може користити Горњим извором Рупачког врела који је приликом мјерења имао издашност од 13,2 л/с и изворима Лиса 1,2 и 3 са издашношћу пеко 2 л/с. Овај систем је предвиђен са двије каптаже, главним цевоводом, локалним доводима, те шест комбинованих базена Б1 до Б6, са резервоаром за воду.

Божихи одавно имају систем снабдевања са извора Божихи 1 и 2, али са челичним цевима малих профила, које је требало замјенити. У оквиру реконструкције се санирају постојеће каптаже и захвата нова, мјења се главни цјевовод и граде четири подеона басена.

Села Дулипоље и Кошутихи са неколико засеока су оријентисани на извор Брадавац. Јашаница добија воду из изворишта Бируљак.

Ови, а и мањи водоводи и извори углавном немају формиране зоне санитарне заштите иако се понекад у њиховој близини налазе септичке јаме, те их треба спровести организовањем санитарне заштите изворишта, контролисаним захватом и цјевним транспортом, хлорисањем и испирањем водоводних мрежа и где год је то могуће укрупњавањем олакшати стални санитарни надзор и смањити трошкове инвестиционог одржавања. Потребно је да се успостави редовно праћење квалитета воде и треба замјенити преостале азбестцементне цеви.

УСВАЈАЊЕ СТАНДАРДА ПОТРЕБНЕ ПОТРОШЊЕ ВОДЕ

Усвојено по западно европском стандарду:

- ❖ Дневна потрошња воде по становнику.....150 л/дн
- ❖ Дневна потрошња воде по грлу крупне стоке.....80 л/дн
- ❖ Дневна потрошња воде по грлу ситне стоке.....10 л/дн
- ❖ Мјесечна потрошња воде у дневном континуитету заливања...120 л/мј/м²

Прорачунски број становника:

У селима1.200 становника

Усвојени показатељи:

- ❖ Сеоско подручје има 300 домаћинстава од којих свако има 2 грла крупне стоке и 20 грла ситне стоке, укупно 600 грла крупне и 6.000 грла ситне стоке
- ❖ Свако од сеоских домаћинстава залива земљишну површину од 200 м² што укупно износи 60.000 м². Континуелно заливање током мјесеца износи 4 л/дн што за укупну површину чини потрошњу од 240.000 л/дн

АНАЛИЗА ПОТРОШЊЕ ВОДЕ

РАСПОЛОЖИВА КОЛИЧИНА СА ИЗВОРА КРКОРИ

$Q_{\text{расп.}} = 30 \text{ л/с} = 1800 \text{ л/мин} = 108.000 \text{ л/х} = 2.592.000 \text{ л/дн}$

УКУПНА ДНЕВНА ПОТРОШЊА ВОДЕ:

Становништво (сеоско + градско) $Q_1 = (1.200 + 900) \times 150 = 315.000 \text{ л/дн}$

Водопој стоке код сеоских домаћинстава (крупна + ситна)

$Q_2 = 300 \times 2 \times 80 + 300 \times 20 \times 10 = 48.000 + 60.000 = 108.000 \text{ л/дн}$

Дневна потрошња за заливање

$Q_3 = 200 \text{ м}^2 \times 4 \text{ л/м}^2 \times 300 \text{ домаћинстава} = 240.000 \text{ л/дн}$

Укупна дневна потрошња воде биће:

$\sum Q_{\text{дн}} = Q_1 + Q_2 + Q_3 = 315.000 + 108.000 + 240.000 = 663.000 \text{ л/дн}$

ИСКАЗАНИ ДНЕВНИ ВИШАК РАСПОЛОЖИВЕ ВОДЕ:

$Q_{\text{расп.}} - \sum Q_{\text{дн}} = 2.592.000 - 663.000 = 1.929.000 \text{ л/дн}$

ПРЕТПОСТАВЉЕНИ ГУБИЦИ У МРЕЖИ - УСВОЈЕНО:

30% од укупне дневне потрошње воде = $663.000 \times 0,3 = Q_{\text{губ}} = 193.500 \text{ л/дн}$

КОНАЧНО ИСКАЗАНИ ДНЕВНИ ВИШАК РАСПОЛОЖИВЕ КОЛИЧИНЕ ВОДЕ

$Q_{\text{вр}} = Q_{\text{расп.}} - (\sum Q_{\text{дн}} + Q_{\text{губ}}) = 1.929.000 - (663.000 + 193.500) = 1.072.500 \text{ л/дн}$

КАНАЛИСАЊЕ ОТПАДНИХ ВОДА

Постојећа канализација је изграђена само у централном дијелу центра општине и према југу где се и налази највећи део насеља Андријевице. У поглављу о урбанистичком рјешењу детаљније је анализирана проблематика каналисања самог насеља Андријевица. За остала насеља не постоји и није предвиђена канализациона мрежа у планском периоду.

РАЗВОЈ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКЕ МРЕЖЕ

за период 2009 – 2021 год.

Улазни параметри за димензионисане електроенергетске мреже:

1. у прорачунима се узима да се градско становништво од 20% греје на струју,
2. да сеоско домаћинство користи другу врсту енергије за грејање, кување и припрему топле воде и сл.

за добијање потрошње електричне енергије и снаге користиће се аналитичка метода инсталисане снаге стања које се креће у распону 20-32 KV и то за: категорију домаћинства, категорију индустрије и категорију остали потрошачи.

3. Стопа раста потрошње електричне енергије и снаге за овај период је 2% за све три категорије потрошача у односу на 2009 годину.

Потрошња електричне енергије за 2025. годину (у MWh)

НАЗИВ	БР. ДОМАЋИНСТВА	ДОМАЋИНСТВА	ИНДУСТРИЈА	ТУРИЗАМ И ОСТАЛО	УКУПНО
ГРАД	554	1484	-	923	2407
СЕЛА	868	4755	-	924	5679
УКУПНО	1422	6239	-	1847	8086

Вршина снага (у MW)

НАЗИВ	БР. ДОМАЋИНСТВА	ДОМАЋИНСТВА	ИНДУСТРИЈА	ТУРИЗАМ И ОСТАЛО	УКУПНО
ГРАД	554	1.3	-	0.4	1.7
СЕЛА	868	3.3	-	1	4.3
УКУПНО	1422	4.6	-	1.4	6

Укупно вршно оптерећење за цео конзум износи на напону 110/35/10 KV у 2025.години:
за град: 1.7 MW, за села: 4.3 MW, укупно: 6 MW

Овом вршном оптерећењу треба додати 10% резерве у 110/35 и 10% губитака сто
укупно износи: за град: 2 MW, за села: 5 MW, укупно 7MW , уз фактор снаге 0.95, вршно
оптерећење износи: $P_v=7.4$ MVA

У планском периоду је потребно повећати сигурност у напајању електричном енергијом
што ће се постићи изградњом следећих електроенергетских објеката:

- Далековод 110 KV Подгорица – Беране постојећи реконструисати и оформити улаз-излаз
- Трансформаторска станица 110/35 KV проширити на 20 MVA
- Постојећу трафостаницу 35/10 KV реконструисати на 2×4 MVA
- Реконструкцијом или изградњом нових трафостаница 10/0.4KV и нових водова 10KV у складу са потребама оптерећења мреже и пораста потрошње електричне енергије.

РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИОНЕ И ПОШТАНСКЕ МРЕЖЕ

за период 2009-2021 год.

Телекомуникациона мрежа

Као програм усваја се да до 2021 године свако домаћинство добије телефонски прикључак, што укупно износи 1643 тф.

На сваких 10(десет) запослених 1(један) телефонски прикључак, што укупно износи 200 телефона за запослене.

Укупан број инсталираних телефонских прикључака до 2021 год. износиће 1843 тф.

Планирано је увођење кабловске телефоније, примена оптичких каблова у систему преноса сигнала, развој мреже ISDN и ISPN и повећање говорних канала у систему преноса сигнала.

За мобилну телефонију, поред постојећих базних станица градити нове да би покривеност територије сигнаlima била 100%.

Радио, ТВ и интернет мрежа

Планирано је побољшање квалитета радио и ТВ сигнала изградњом нових репетитора. Према потреби градити РА и ТВ репетиторе. У складу са економским могућностима развијати аутономну интернет мрежу.

Поштанска мрежа

Уз увођење нових савремених система у поштанском саобраћају, потребно је доградити телефонске централе у Андријевици и Трепчи.

ПЛАН ПРЕДЈЕЛА

Са смјерницама за пејзажно обликовање

У амбијенталном смислу природни простор општине Андријевица може се генерално зонирати на рјечне долине планинског типа и субалпске и алпске планине. У наведеним зонама посебну амбијенталну и пејзажну вриједност, која се може валоризовати у туристичке сврхе представљају зоне Бјеласице и Комова, видиковци и катунска насеља. Планирање намјене и управљања простором у овом ПУП-у се заснива на опредељењу да је важно спријечити знатније измјене пејзажних вриједности, тј. тежити ка задржавању аутентичних одлика пејзажа, а будући развој базирати на принципима "одрживог развоја". Посебно се наглашава обавеза примјене максималних мјера заштите животне средине при реализацији еколошки „осјетљивих“ активности, као што су експлоатација сировина, енергетски објекти, прометнији путни правци, уколико се налазе у осјетљивим екосистемима, као што су крашки предјели, заштићена подручја и сл., односно у близини насеља, поготово Андријевице.

С обзиром не тјесну везу природних вриједности и пејзажа постоји потреба интеграције планских рјешења и мјера њихове заштите. Стога се овим цијелим ПУП-ом у свим дјеловима обједињено дају планске смјернице и препоруке које се односе на уређење и заштиту природних вриједности и пејзажа / предјела.

Планско опредељење је да природне пејзаже треба очувати, обезбиједити природну разноликост и заштиту биолошких потенцијала, а подручја са нарушеним природним и естетским вриједностима санирати.

Заштита пејзажа / предјела обухвата низ планских мјера којим се дјелује у правцу очувања, унапријеђивања и спријечавања девастације природних одлика пејзажа, док санација нарушених природних и антропогених предјела обухвата мјере санације и рекултивације нарушених дјелова животне средине. Ове мјере заједно се односе на:

- очување пејзажних и амбијенталних вриједности простора као препознатљивог естетског израза подручја општине Андријевица,
- очување, унапријеђење и заштита посебних природних и пејзажних вриједности простора, те обезбјеђење стабилности екосистема побољшањем њиховог састава, структуре и квалитета кроз конкретна планерска рјешења у планским и пројектним документима
- намјенско сврсисходно коришћење природних ресурса, те рационално газдовање простором у складу са еколошким потенцијалом, а у функцији одрживог развоја

У склопу очувања биолошке и предионе разноврсности заштита подручја представља основни механизам, а као приоритетна мјера истиче се дефинисање подручја са одговарајућим режимима заштите основних природних вриједности, а тиме и пејзажних вриједности. За свако од овако дефинисаних подручја треба предвидјети конкретне мјере заштите пејзажа, односно дефинисати активности које директно утичу на одржавање и унапријеђивање идентитета подручја или могу да изазову његове промјене. Основни критеријум за утврђивање мјера заштите

пејзажа је осјетљивост подручја. С обзиром да су највеће вриједности екосистемског и предионог диверзитета подручја општине садржане у осјетљивим екосистемима, овакве екосистеме не треба дирати или пак њихове треба компоненте користити промишљено, дозирано у смислу обима и трајања. Ово се првенствено односи на подручја унутар заштићених цјелина и њихових заштитних зона, као и осјетљива

високопланинска подручја, шумске екосистеме, али и крашка подручја генерално у којима се налазе значајни ресурси питке воде.

Све активности на реализацији планских рјешења требају да се спроводе у складу с принципима којима се објезбеђују:

- дефинисање оптималног модела управљања подручјима природе који треба да укључи све релевантне актере, посебно локално становништво које живи у заштићеним подручјима природе или зависи од ресурса у тим подручјима или њиховој околини
- унапријеђење очувања и заштита природних вриједности / биодиверзитета – флоре, фауне, гљива, земљишта, воде, ваздуха, шуме, пашњака, ливада и тд,
- ефикасније активности на заштити ловне, риболовне и укупне фауне сходно узгојним мјерама и важећим законским прописима.
- заштита биодиверзитета и посебних природних и културних вриједности међународног, националног, регионалног и локалног карактера;
- дефинисање мјера заштите и уредјења шумских а поготово прашумских резервата и екосистема са тенденцијом њега и заштите универзалних екосистема;
- реконструкција уништених или дјелимично уништених примарних екосистема а нарочито појаса горње шумске границе и високопланинског појаса у цјелини;
- санација постојећег стања деградираних дјелова простора угрожених водотокова, рударских откопа, простора који служе као позајмишта или зоне експлоатације минералних сировина, или се користе за одлагање отквивке, јаловине, отпада свих врста и сл.;
- обезбједјивање података о стању појединачних параметара природних и пејзажних вриједности (индикатори), као неопходне основе за спровођење ПУП-а и доношење осталих дугорочних развојних концепата
- израду нових планова управљања и дугорочних програма заштите природних објеката;
- организовање комплексних и дугорочних научних истраживања укупних природних вриједности и феномена простора

УРБАНИСТИЧКО ПЛАНСКА РЈЕШЕЊА

ЦЕНТРА ОПШТИНЕ

Центар општине - општи подаци

Андријевица је линеарно насеље смјештено на тераси изнад леве обале реке Лим уз саобраћајницу Беране-Плав. Иако своју физиономију добија тек средином 19. вијека, данас представља културну и образовну престоницу овог дијела Полимља, а и сама по себи представља културно – историјски споменик са својом јединственом архитектуром.

Магистрала у централној зони града, представља осовину око које се групишу најважнији садржаји градских функција. То су поред бројних објеката индивидуалног и колективног становања, објекти јавних служби, комерцијалних и комуналних делатности и у малом обиму производне делатности. На путу према Беранама северо-западно од централног градског језгра лоцирани су: простор на коме се гради објекат Дома културе, затим Меморијални комплекс са Црквом, школски комплекс, простори намењени индустрији на обали реке Краштице, војни комплекс, градско гробље и појединачне парцеле индивидуалног руралног становања. По ободу целокупног овог простора налазе се: велики комплекси шума и ливада западно, а источно, на обалама река Лим, Злоречица и Краштица, тачније на простору алувиона Прљанија и Лигова, индивидуално становање руралног типа ливаде, њиве, воћњаци и спортско игралиште.

Андријевица је средиште општине и сматра се незваничним центром Васојевићке регије. Локални путеви повезују Андријевицу са Беранима и Колашином (оба око на 30 км удаљености), где се локални путеви укрштају са путем Е65/Е80, који је главна друмска веза јадранске обале и Подгорице са северном Црном Гором и Србијом.

Према попису из 2003. било је 1073 становника (према попису из 1991. било је 933 становника). У насељу Андријевица живи 818 пунолетних становника, а просечна старост становништва износи 35,9 година (34,7 код мушкараца и 37,0 код жена). У насељу има 322 домаћинства, а просечан број чланова по домаћинству је 3,33.

Настанак и развој, живот и култура

Општински центар Андријевица је релативно младо насеље, али територија општине је била од увијек простор људског дјеловања и простор са привредно активним мјестима, која су у затишју настајала или нестајала најездом освајача.

По Римској повељи из 13. вијека; Комска жупа и дотичне жупе припале су Растку Немањићу и потомцима Мирослава Немањића. Забиљежено је да је овај крај био густо насељен српским живљем и у доба Немањића, а да је гравитациони центар био Будим град у Будимљанској Жупи 15 километара удаљен од Андријевице и њене околине.

У каснијем периоду (1853) године, старо ратничко српско племе Васојевићи подизало је често устанке против турске власти, почело је и да развија насеље око цркве "Андријевне" по којој је и добила име ова варошица. Године 1858. истакнути војвода племена Васојевића Миљан Вуков проглашава Васојевиће саставним дијелом Црне Горе. Од 1878. године, Андријевица постаје главно политичко јегро за читаву сјеверну Црну Гору.

У Андријевицу долазе и српски емигранти на савјетовање и ради примања оружја. То је допринијело развоју краја, а и варошице тако да је већ 1882.год. у њој било 20 кућа. У ово вријеме она се развија у више праваца. Сем војничке функције она стиче административно-управну, трговачку, а отварањем школа и просвјетно културну.

Тако је Андријевица до 1912. године, ширећи се уз главни полимски пут на флувијално глацијалној тераси изнад Лима, добила физиономију варошице. Развој краја и варошице бива прекинут током Балканског и Првог светског рата, да би тек после ослобођења од Аустроугарске настао њен значајан процват. Одмах после Првог светског рата Андријевица је најприје била окружно мјесто са четири среза: Андријевачки, Краљски, Љеворечки и Плавско – Гусињски.

Укидањем округа од 1921. године она постаје средско мјесто за све поменуте срезове. Уз прву државну школу (1863.г.) цркву (1887), биоскоп и читаоницу (1892 г.) одвијао се културни и образовни живот овог среског мјеста до шездесетих година овог вијека, јер и после Другог свјетског рата у Андријевици је било сједиште среза све до 1951. године,

захватајући велико гравитационо подручје: Лијеву Ријеку, Матешево, Баре Краљске, Плавско – Гусињску котлину, Требачко-Шекуларску општину и наравно садашње подручје општина. У вријеме између два светска рата доживљава најзапаженији развитак. Постоје главни, административно управни, привредни, културни и образовни центар сјевероисточног дијела Црне Горе.

Законом о основама друштвеног и политичког уређења Народне Републике Црне Горе од 22 јула 1957. године, укинута су срезови и престао да постоји 1 јануара 1958. године. Губљењем статуса општине (1960.г.) и проласком новог пута према Плаву остаје се без јединог културног објекта у граду.

Од тада је Андријевица била општина све до доношења новог Закона о подјели Народне Републике Црне Горе на општине. Тим Законом 15. априла 1960. године, изгубила је и статус општине, њена територија подијељена је и уступљена сусједним комунама, а све административно управне функције, привредни, образовни у културни субјекти прикључени Беранској општини.

Тачно након 30 година од укидања општине Скупштина Републике Црне Горе поново је доношењем измјена и допуна Закона о територијалној подјели Црне Горе на општине вратила статус општине и овој средини, па је 1991. год. Поново формирана општинска Скупштина и њени извршни органи локалне власти.

Стање планске документације

Урбано подручје Андријевице има донијет одређен број планских докумената. Основни међу њима је Генерални урбанистички план, односно његова важећа Измјена и допуна из 2008. године. Изради тог плана претходила је детаљна анализа планова вишег реда, постојеће планске документације, постојећег стања и формирање документационе основе. На терену је спроведена детаљна анкета којом је констатовано стање грађевинског фонда, намјена објеката и површина, жеље корисника и др. Основни задатак тих Измјена и допуна ГУП-а је био да, у складу са захтјевима времена и програмским захтевима као и створеним новонасталим условима, преиспита постојеће планско рјешење кроз неколико важних сегмената:

- Анализу поставки раније важећег ГУП-а
- Анализу програмских опредељења које треба обезбиједити кроз анкетирање тадашњих и будућих корисника простора
- Анализу постојећег стања,

На основу међусобне усаглашености три основна фактора природних, створених услова и пројектантског става заснован је просторни концепт Измена и допуна ГУП-а. План су сачињавала и потребна образложења планских рјешења и препорука, као и одговарајући графички прилози, односно дио документације који сагласно тадашњем Закону о планирању и уређењу простора (Сл.лист СРЦГ бр.28/05) треба да сачињавају елаборат Измене и допуне ГУП-а. Генерални урбанистички план захватао је површину од 181.14 ха, а Изменом и допуном ГУП-а обухваћене су парцијелне измене које су укомпоноване у целокупно планско рјешење на нивоу ГУП-а.

Доношењем новог Закона измјењен је карактер планске документације, односно дефинисан нови карактер општинских планских докумената, њихова нова форма и садржај, те је било потребно у овај Просторно урбанистички план уградити и раније донети ГУП, односно Измјене и допуне ГУП-а.

У том смислу и с тим циљем, извршена су додатна анализа и преиспитивање важећег ГУП-а, као и усаглашавање урбанистичких планских рјешења с рјешењима на просторном нивоу.

Карактер додатних анализа је усаглашен с анализама рађеним за поменути ГУП, односно измјене и допуне ГУП-а и односио се на сегменте:

- Анализу поставки раније важећег ГУП-а
- Анализу програмских опредељења које треба обезбиједити кроз анкетирање тадашњих и будућих корисника простора
- Анализу новонасталог постојећег стања

Карактер додатног усаглашавања обављен је у смјеру хармонизовања нових законских или правилничких категорија намјена површина, усклађивања урбанистичких

параметара и показатеља нове са ранијом праксом и усклађивања новог детаљности урбанистичко техничких услова градње у односу на нови законски модел спровођења плана.

Додатне анализе и додатна усаглашавања резултирали су уношењем цјеловитог урбанистичког рјешења урбаног насеља Андријевица у Просторно урбанистички план општине Андријевица, на начин да се може интегрално примјењивати.

Истовремено, омогућено је да се раније донијети детаљнији урбанистички документи и даље могу директно примјењивати у мјери у којој нису у супротности са ПУП-ом.

УРБАНИСТИЧКО ПЛАНСКА КОНЦЕПЦИЈА

ОСНОВНА КОНЦЕПЦИЈА

намјене, уређивања, изградње и коришћења простора, и стамбене и друге изградње

Средишни реон општине – општински центар Андријевица, намјењен је ПУПом осим потребне стамбене изградње, првенствено развоју централних садржаја, индустрије (МСП), предузетништва, културних и друштвених делатности, као и туризма. Планирано је јачање урбанитета општинског центра развојем комерцијалних и пословно – финансијских услуга. Такође, изградња 3. деонице аутопута (Матешево – Бољаре) намеће потребе за резервисањем простора за складиштење и разноврсне сервисе (у функцији привреде, моторизованих путника и туриста, и др.).

С обзиром на карактер урбане цјелине општинског центра, планом су предвиђене претежне основне намјене простора, које указују на преовлађујући карактер појединих зона или цјелина, али које уједно омогућавају да се у оквиру одређене претежне намјене могу градити и сви други компатибилни садржаји, чије присуство омогућава урбанитет и комплексност функционисања градског ткива.

Основне претежне намјене простора

На територији Андријевице, Планом су предвиђени оптимални услови за живот и становање до око 1800 - 1900 становника, који су планирани за период до 2020. године, са свим неопходним садржајима и радним зонама. Напомиње се да у односу на популационе пројекције постоји резерва за око 300 -400 становника, уколико дође до интензивнијег развоја Андријевице, а да је као дугорочно рјешење овим планским документом у догорочном периоду предвиђена комплекснија организована нова стамбена и мјешовита градња са туристичким и централним садржајима на дољој тераси Андријевице, уз Лим, за којом ће се указати потреба услед реализације циљева развоја дефинисаних у Стратегији развоја Андријевице и овом Плану, а који ће утицати на отварање нових радних мјеста и прилив нове радне снаге.

Потребно је нагласити да су кроз услове дефинисане овим Планом преиспитани и захтјеви СО Андријевице, као и иницијативе грађана и правних лица, а посебно је вођено рачуна о постојећем стању и реалности понуђених решења. Основна намјера је да се кроз понуђена планска решења обезбиједи таква диспозиција појединих функција којом ће се обезбедити квалитетни услови за живот и рад становника Андријевице и околине. Развој града у планском периоду ће се одвијати на следеће начин:

- у правцу реконструкције и ревитализације централне зоне и нове изградње на преосталим слободним површинама уз, максимално поштовање традиционалне архитектуре односно начина грађења;
- у правцу попуњавања постојећих и формирања мањих зона колективног становања;
- у правцу нове стамбене изградње на слободним теренима ван централне зоне града и то уз Лим и на заравни поред реке Злоречице, која је веома повољна за ову намјену;

- у правцу формирања стамбене зоне руралног типа и ниске густине насељености на простору на коме је на појединим парцелама већ започета изградња;
- у правцу формирања, поред постојећег главног градског центра, могућности за више мањих локалних услужних пунктова у стамбеним зонама;
- у правцу дањег уређења комплекса школског центра, као и комплекса меморијалног центра са црквом, као просторима концентрације културних садржаја;
- у правцу отварања нове привредно пословне зоне на сјеверном дијелу, а у складу с концепцијом рјешења ауто пута, како би се искористиле све предности и погодности од проласка овог важног комуникацијског коридора.;
- у правцу дефинисања простора за ширење индустријске зоне и складишта, уколико се за то јави потреба и интегрисаних локација за производно занатство и делатности из области мале привреде у све намјене и
- у правцу уређења туристичко рекреативног и спортског центра са свим пратећим садржајима, на простору из Лим и код постојећег игралишта.

УРБАНИСТИЧКО ПЛАНСКА РЈЕШЕЊА

На основу пројекције организације и уређења простора и сагледаних орјентационих потреба и могућности коришћења у граду су дефинисане намјене површина, а у оквиру свих планираних намјена предвиђена реконструкција и санација старих дијелова насеља и уређење централне зоне, као комплексног урбаног ткива. Укупна површина урбанистичке разраде у оквиру овог ПУП-а дефинисана је сљедећим претежним планираним намјенама површина:

1. СТАНОВАЊЕ ТИП-1: рурално становање ТИП-2: становање мале густине ТИП-3: становање средње густине ТИП-4: становање велике густине ТИП 5: мјешовите стамбене зоне	2. ДЈЕЛАТНОСТИ <u>Комерцијалне дјелатности</u> Трговина и занатство Туризам и угоститељство <u>Пословање</u> Призводне делатности Пословно сервисне дјелатности <u>Друштвене дјелатности</u> Образовање Дјечија заштита Здравствена заштита Управа и администрација Култура и друштвени живот <u>Комуналне дјелатности</u> <u>Вјерски објекти</u> <u>Спорт и рекреација</u>
3. ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ	4. САОБРАЋАЈНЕ ПОВРШИНЕ И ОБЈЕКТИ
5. ИНФРАСТРУКТУРА	6. ВОДНЕ ПОВРШИНЕ Ријеке и потоци

случајевима када су постојеће парцеле изузетно велике, па их је потребно дјелити на више мањих.

Са становишта урбанистичких показатеља и параметара за спровођење плана дефинисана је нова категоризација становања:

ТИП-1: рурално становање

кога чине породични стамбени објекти са окућницом у рубним зонама града, на пољопривредном земљишту, са карактеристикама руралног становања, слободностојећи објекти, спратности до П+1+Пк, већих површина парцеле

ТИП-2: становање мале густине

кога чине породични стамбени објекти, грађени као слободностојећи на парцелама, спратности до П+2+Пк, различитих површина парцеле

ТИП-3: становање средње густине

кога чине постојећи и планирани индивидуални и колективни стамбени објекти лоцирани у ужој градској зони, спратности П+1+Пк и П+2+Пк понегдје и до П+3, са делатностима у приземљу.

ТИП-4: становање велике густине

кога чине постојећи и планирани вишеспратни савремени стамбени објекти лоцирани у централној градској зони, спратности П+4+Пк и П+5 или више, са дјелатностима у приземљу

ТИП 5 - мјешовите стамбене зоне

кога чине и пословни и комерцијални и стамбени објекти у централном и наслеђеном градском ткиву, грађени у низу, на парцелама мањих површина, спратности одређене студијом реконструкције централне зоне, а у распону од П+1 или П+Пк до П+2+Пк, укључујући и површине са дјелатностима и локалима у приземљима постојећих и нових стамбених објеката

2. ДЈЕЛАТНОСТИ

Комерцијалне дјелатности

Трговина, занати и угоститељство

Планом је предвиђено да простори намијењени овим дјелатностима буду распоређени углавном у централној зони, уз улицу Бранка Делетића. То су углавном локали намијењени трговини и то робом свакодневне потрошње, у приземљима стамбених објеката, како индивидуалних тако и колективних, а такође у засебним објектима организованим као мањи тржни и пословни центри.

- Једна групација је могућа у близини зграде Општине, и формирана је дјелом од постојећих локала, уз изградњу нових који формирају мали трговинско занатски центар.
- Друга могућа групација формирана на простору код Зелене пијаце, у позадини стамбене зграде и поште, такође као низ приземних локала;
- Трећа могућа групација је планирана на простору код моста на Злоречици и такође може бити састављена од локала, препоручене спратности П+Пк.
- Омогућена је такође изградња пословног објекта на простору између хотела Комови и зграде Општине.

Овим планским документом је такође омогућена адаптација постојећих локала у близини тзв. "Дома младих" и то надзиђивањем једне етаже, спратност како би ови локали добили приступ са саобраћајнице.

У оквиру понуђених планских решења на локацији иза зграде општине и колективних стамбених зграда потенцијалне су локације за изградњу објеката за потребе приватних предузетника и створени услови да се постојећи привремени објекти - киосци замене квалитетним и трајним објектима.

Потребна је реконструкција и адаптација објекта "старе болнице" (који се сада користи као стамбени објекат) и његово адаптирање за потребе угоститељства и туризма типа

одмаралишта), с обзиром да је лоциран на изузетно погодном месту. Такође је предвиђено хортикултурно уређење парцеле на којој се овај објекат налази и изградња одговарајућег колског приступа објекту.

Туризам и угоститељство

Осим проширења постојећих туристичких капацитета, туристички садржаји свих типова, укључујући мотеле, објекте за смјештај, угоститељске објекте, бирое и туристичке пунктове, се могу градити у двије новопланиране просторне цјелине: 1) у склопу цјелине намјењене за пословно сервисне дјелатности - простору за ауто транспортне центре и пословање везано уз ову функцију, као новог комплексног подручја за развој садржаја оријентисаних на коришћење комуникацијских погодности које ће донијети изградња дионице ауто - пута, као и 2) у новом комплексу који је намјењен за нову стамбену изградњу и спорт, рекреацију и туризам у долини доње терасе уз Лим - простору Прљанија, гдје акоме би изградња и туристичких капацитета била у потпуности компатибилна.

Такође, у централној зони града, посебно дуж улице Бранка Делетића предвиђено је да се у склопу типа мјешовите стамбене зоне, уз задржавање постојећег карактера изградње - односно објекти грађени на самој уличној регулацији - могу градити појединачни објекти са намјеном за туризам и угоститељство, а и у локалима у приземљима других објеката је препоручено организовати туристичко информативне бирое и дјелатности из области угоститељства и сл.

У границама градског подручја доћи ће и до изградње широког спектра садржаја туризма и угоститељства, као пратећих и посљедичних објеката и садржаја који су везани за функцију жичаре за новопланирана скијалишта, у складу са решењима ПППН Бјеласица - Комови, планираном динамиком реализације овог биог инфраструктурног система и релевантном постојећом пројектном документацијом.

Пословање

Производне дјелатности - индустрија, мала привреда и складишта

Површине резервисане за даљи развој привредних активности из области индустрије, производног занатства и складишта су лоциране на простору постојеће индустријске зоне, тачније на слободним површинама у близини постојећих индустријских комплекса, с намјером да се све делатности из ове области, посебно оне које својим функционисањем угрожавају становање буком, вибрацијама, издувним гасовима, прашином и слично, смјесте на просторе ван централне градске зоне и ван зона у чијој се близини налазе намјене које могу бити угрожене производним активностима.

За постојеће објекте, као на примјер пилане, који се налазе у ужој градској зони обавезно је поштовање законских прописа и спровођење свих мера заштите животне средине предвиђених Елаборатом процјене утицаја на животну средину (Еколошка сагласност Министарства заштите животне средине на Елаборат процене утицаја модернизације и проширења капацитета постојећег погона за прераду дрвета на животну средину - бр. 01-694/2, од 30.12.1997. год.). Ово се посебно односи на обезбјеђење комуналне хигије у погонима и смањење утицаја буке, као и подизање појаса заштитног зеленила на свим слободним теренима уз границу према насељу. Напомиње се да свака нова активност у оквиру постојећих погона мора бити у складу са законским прописима и као таква мора бити пропраћена обезбјеђењем одговарајућих и законом прописаних правних аката.

У оквиру садашњих комплекса могу се организовати само дјелатности које неће угрожавати околне школске и стамбене комплексе било којом врстом загађења.

На простору у подножју насеља, на терену који се налази на ушћу Злоречице у Лим планиран је низ локација намењених малој привреди и складиштима. То је појас на коме је могуће формирати низ парцела различитих површина и намјена.

Пословно сервисне дјелатности

Као што је наведено, изградња 3. деонице аутопута (Матешево – Бољаре) намеће потребе за резервисањем простора за ауто транспортне центре, за пословање везано уз ову функцију, затим за складиштење и разноврсне сервисе (у функцији привреде, моторизованих путника и туриста, и др.). Планом је предвиђено комплексно подручје за развој ових садржаја, првенствено на локацији досадашње експлоатације шљунка и осталом простору оријентисаном ка будућој петљи. У оквиру ове зоне могу се градити и угоститељски садржаји (мотел, ресторани и друго).

Друштвене дјелатности

Подручја, зоне, локације за локалне објекте од јавних функција и општег интереса

Основно образовање

Основним образовањем ће бити обухваћен целокупни узраст деце од 7 до 14 година, односно 7% од укупног броја становника за локално и 8% за гравитационо подручје. Према демографским прогнозама ову популацију ће чинити око 625 ученика (105 са локалног и 520 са гравитационог подручја), распоређених у 25 одељења.

Средњошколско образовање

Циљевима развоја средњошколског образовања тежило се максимизирању обухвата деце узраста 15 до 19 година, односно 7% од укупног броја становника (3% за локално и 4% за гравитационо подручје). То значи да ће ову популацију чинити укупно 305 ученика (45 са локалног и 260 са гравитационог подручја). Димензионисање потребних капацитета у планском периоду је засновано на демографској процени и стандардима за ову врсту делатности.

Дјечија заштита

Пројекције потребних капацитета дечијих јасли и вртића су базиране на прогнозама становништва узраста до 6 година, односно 7,5% деце до 3 године старости, од којих ће 20% користити јасле, а 7,5% узраста 3 до 6 година, од којих ће 25% користити вртић. То значи да ће 23 детета похађети јасле, а 28 вртић.

Култура и друштвени живот

Веома значајна интервенција на предметном простору је свакако изградња Дома културе која је завршена и овај објекат са свим својим садржајима је у пуној функцији, доприносећи богатству понуде на нивоу цијеле општине, а утичући и на културну понуду цијелог региона. У склопу ове институције је потребно организовати све неопходне садржаје из ове области: градску библиотеку са читаоницом, дворану за биоскопске и друге представе уз могућност организовања изложбених поставки мањег обима, просторе за клубове младих, разне секције, просторије за рад друштвено-политичких организација и друго.

Здравствена заштита

Здравствена заштита је у Андријевици организована у постојећем Дому здравља, који поред локалног градског становништва користе и становници са гравитационог подручја. Постојећи капацитет Дома здравља у потпуности ће задовољити потребе и у наредном планском периоду.

Управа и администрација

Осим проширења постојећих капацитета, пословни садржаји свих типова, укључујући управу, администрацију, бирое, агенције и информативне пунктове, се могу градити у двије новопланиране просторне цјелине: 1) у склопу цјелине намјењене за пословно сервисне дјелатности - простору за ауто транспортне центре и пословање везано уз ову функцију, као новог комплексног подручја за развој садржаја оријентисаних на

коришћење комуникацијских погодности које ће донијети изградња дионице ауто - пута, као и 2) у новом комплексу који је намјењен за нову стамбену изградњу у долини доње терасе уз Лим - простору Прљанија, на коме би изградња и нових капацитета за пословање канцеларијског типа и јавне службе била у потпуности компатибилна.

Такође, у централној зони града, посебно дуж улице Бранка Делетића предвиђено је да се у склопу типа мјешовите стамбене зоне, уз задржавање постојећег карактера изградње - односно објекти грађени на самој уличној регулацији - могу градити појединачни објекти са намјеном за управу и администрацију, укључујући све видове канцелариског пословања.

Комуналне дјелатности

На територији Андријевице предвиђене су следеће интервенције у оквиру ових делатности:

- изградња новог објекта Електродистрибуције, на простору у позадини зграде Општине. Планирана спратност објекта је у складу с правилима за тип градње стамбених објеката.
- реконструкција постојеће Зелене пијаце у центру града, уз адаптацију постојећег магацина и његово претварање у затворену тржницу;
- проширење постојећег градског гробља.

Вјерски објекти

Нема посебних критеријума за изградњу вјерских објеката, а они се као компатибилни могу градити на за то предвиђеним и могућим локацијама, као и у оквиру планираних претежних намјена за изградњу других садржаја, објеката и комплекса.

Рекреација и спорт

За планирани број становника пожељно је, да се до краја планског периода за потребе обављања различитих спортско рекреативних активности, обезбеди проширење простора у непосредној близини постојећег спортског игралишта, на површину од око 1,72ха .

У склопу овог комплекса планира се спортска хала за 1000 гледалаца са преатећим садржајима, терен за одбојку и кошарку и мањи објекат за свлачионице за мокрым чвором и једном канцеларијом. На простору уз реку Лим, а у склопу спортско-рекреационог комплекса, предвиђен је простор за ауто-камп на површини од око 0,52ха. Неопходно је такође предвидети адаптацију и реконструкцију фискултурне сале и изградњу терена за рукомет и кошарку у оквиру школског комплекса.

3. ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ

Планирање зеленила на простору које је обухваћено урбанистичком разрадом насеља Андријевице усмерено је ка очувању природних облика карактеристичног подручја, пејзажа и прилагођавању новопланираних зелених површина истом, са циљем стварања оптималних услова живљења.

Усклађено са наменом површина, а у зависности од природних услова, озелењавање цијелог подручја класификовано је у следеће категорије зеленила: паркови, заштитно зеленило и остало зеленило

У оквиру зелених површина које су неурбаног карактера сврстане су категорије ливаде, пољопривредно зеленило и шуме.

Паркови и уређене зелене парковске површине

Градски парк

Парк шума

Меморијални парк са Црквом

Заштитно зеленило

Опште заштитно зеленило

Зелене површине дуж саобраћајница

Зелене површине индустријских погона

Остало урбано зеленило

Зелене површине око школе

Дечји вртићи као зелене површине

Зелене површине туристичких објеката (хотела и одмаралишта)

Гробља као зелене површине

Спортски терени као зелене површине

Зелене површине унутар становања

Ливаде, пољопривредне и шумске површине

Зеленило окућница мешовитог или пољопривредног становништва

Оранице и баште

Воћњаци

Шуме

4. САОБРАЋАЈ - ПЛАНСКО РЈЕШЕЊЕ

На основу анализе стања и очекиваног друштвено - економског развоја, као и поставки Просторног плана Црне Горе, циљеви које саобраћајни систем у оквиру подручја урбанистичке разраде Андријевице треба да задовољи су следећи:

- 1) Ефикасно повезивање основне уличне мреже Андријевице са мрежом државних путева - пре свега са мрежом будућих аутопутева на територији Црне Горе као и са мрежом магистралних и регионалних путева;
- 2) Формирање и развој основне уличне мреже у функцији праћења просторног развоја, уз оптимално поштовање постојећих регулација и парцелације;
- 3) Повећање нивоа безбедности и квалитета одвијања саобраћаја кроз обнављање и реконструкцију постојеће мреже;
- 4) Развој јавних паркинг простора у складу са планираним садржајима и степеном коришћења путничких аутомобила.

Улична мрежа

Концепт планског решења уличне мреже на подручју урбанистичке разраде Андријевице углавном је заснован на решењима Генералног урбанистичког плана Андријевице са детаљном разрадом централне зоне (из 2002.год.), као и Измјенама и допунама овог плана, урађеног 2009.године, уз максимално поштовање поставки и решења планова вишег реда.

Кроз подручје општине Андријевица треба да прођу коридори два аутопута, коридор аутопута Бар (Ђурмани) – Бољаре (граница Србије) и коридор аутопута Андријевица – Мурино - Чакор – Бјелуха (граница КиМ). Поменути коридори налазе се ван територије урбанистичке разраде ПУП-а Андријевица али су од изузетног значаја за саобраћајно повезивање Андријевице са окружењем као и за њен укупан привредни развој. На ширем плану, значај изградње ових аутопутева се огледа кроз њихов географски положај и улогу саобраћајног и привредног повезивања сва три региона Црне Горе (јужни, средишњи, сјеверни) и у том смислу представља подстицај посебно за интензивнији економски развој, као и развој приморског, планинског и транзитног туризма.

Аутопут Бар – Бољаре (дионица Матешево – Беране), кроз подручје општине се простире углавном у коридору постојећег магистралног пута М-9 до насеља

Андријевица, а од њега према Берану западно од постојећег регионалног пута Р-2 (Андријевица – Беране), а документација за њега је тренутно у фази пројектовања.

У односу на подручје урбанистичке разраде Андријевице, прелиминарни коридор аутопута Андријевица – Мурино – тунел Чакор – Бјелуха, се налази северно од подручја, на десној обали Ријеке Лим. За овај коридор до сада није рађена пројектна документација.

Укрштање планираних аутопутева, као и саобраћајно повезивање Андријевице са њима, оствариће се преко саобраћајне петље „Андријевица“ која је планирана северно од градског подручја, на лијевој обали ријеке Лим.

Изградњом деоница аутопутева кроз подручје општине Андријевица, постојећи магистрални пут М-9 (Колашин – Матешево – Андријевица – Мурино – Бјелуха) добиће ранг регионалног пута, док пут Андријевица – Беране задржава свој ранг.

Решење основне уличне мреже у Андријевици засновано је на допуњеној и реорганизованој постојећој уличној мрежи, при чему је вођено рачуна о постављеним циљевима развоја саобраћајног система и планираној организацији становања и активности на подручју Плана.

Улична мрежа на подручју урбанистичке разраде, на основу функције у мрежи, допуштене брзине кретања, пропусне моћи, режима допуштеног саобраћаја и слично, сврстана је у следеће категорије:

- градске саобраћајнице
- сабирне улице
- приступне улице

Градске саобраћајнице припадају примарној уличној мрежи, пролазе кроз цијели град, спајају удаљене дјелове града и често представљају дјелове проласка кроз град примарне државне мреже или се ослањају на њу.

Категорији градских саобраћајница у Андријевици припада саобраћајница која се поклапа са правцем постојећег магистралног пута М-9 (будући регионални пут) који из правца Мурина преласком преко реке Злоречице улази у централно подручје града као улица Бранка Делетића, као и саобраћајница на крајњем западу подручја плана која представља део регионалног пута Андријевица – Беране.

Укупна дужина градских саобраћајница на подручју урбанистичке разраде Андријевице износи око 3,4км.

На градске саобраћајнице се надовезује мрежа сабирних улица чија је основна функција напајање градских саобраћајница, а преко њих повезивање свих делова Андријевице на будућу мрежу државних путева, као и равномерно опслуживање свих центара активности на подручју градског подручја (градски центар, индустријска зона, зона спорта и рекреације и остали витални садржаји Андријевице).

Мрежу сабирних улица чине следећи потези:

- дио постојећег пута Андријевица – Мурино, од раскрснице са улицом Бранка Делетића према ветеринарској станици;
- улица 1 - полази од раскрснице са путем Андријевица - Мурино, уз реку Злоречицу, пролази испод магистралног пута М9 и комплекса пилане и формира трокраку раскрсницу са улицом 1 и 3 на контакту терасастог одсека и алувиона испод Дома здравља;
- улица 2 - од поменуте трокраке раскрснице са улицом 1 и 3, алувионом реке Лим, преко реке Краштице до кружне раскрснице са улицом 4 у зони Протића;
- улица 3 - од трокраке раскрснице испод Дома здравља, ободом терасастог одсека пружа се паралелно са градском саобраћајницом, пролази испод школе до улице 5;
- улица 4 - од раскрснице са регионалним путем Андријевица - Беране, пролази поред "Соко Штарк"-а до кружне раскрснице са улицом 2, а у наставку од кружне раскрснице кроз Протиће и Лугове иде према будућој саобраћајној петљи којом ће се остварити веза Андријевице са мрежом аутопутева;
- улица 5 - од раскрснице са улицом Бранка Делетића код школе, паралелно са коритом реке Краштице до улице 2.

Укупна дужина сабирних улица на уличној мрежи Андријевице износи око 5км.

Мрежа приступних улица формирана је тако што је постојећа мрежа стамбених улица допуњена новим деоницама узимајући у обзир постојећу парцелацију као и планиране стамбене зоне на територији урбанистичког плана Андријевице, као и саобраћајнице које повезују Андријевицу са околним насељима на подручју Општине (Геовац, Божићи и др.).

У мрежу приступних улица сврстане су:

- улица 6 - простира се између улица 2 и 3 половећи простор који је њима ограничен;
- улица 7 - је кратак потез који полази од раскрснице са улицом 5, дуж реке Краштице и води до ножице насипа на главној градској магистрали;
- улице 8 и 8а - обезбеђују приступ простору који је ограничен главном градском магистралом, улицом 1 и путем за Мурино, као и улица 8б на десној обали реке Злоречице;
- бочне улице које повезују улице 2, 6 и 3
- остале саобраћајнице које воде ка околним насељима или обезбеђују приступ појединим објектима.

Оријентациона дужина приступне мреже на подручју урбанистичке разраде Андријевице износи око 9км.

Пјешачки саобраћај

Имајући у виду величину и просторни размештај активности Андријевице, евидентно је да ће пешачки саобраћај у Андријевици имати и даље веома значајну улогу. С тим у вези, планом се предвиђа да саобраћајнице у склопу основне уличне мреже обавезно садрже тротоаре минималне ширине 1,5м. Положај тротоара, њихове димензије и урбана опрема која се дуж њих поставља треба да обезбеде пуну физичку заштиту пешака од осталих видова саобраћаја.

Осим обавезних тротоара, предвиђене су и посебне пешачке комуникације у функцији повезивања зона становања са зонама у којима су смештени централни садржаји а где није било могуће остварити колску везу обзиром на велике нагибе терена.

Паркирање

У складу са очекиваним растом саобраћајних захтева као и порастом степена моторизације могу се очекивати повећани захтеви за паркирањем. Простор за паркирање у централном делу Андријевице је и данас дефицитаран.

У зони најужег центра Андријевице, дуж градске саобраћајнице предвиђено је обострано подужно паркирање на посебно предвиђеним површинама. Управно паркирање на посебним површинама предвиђено је у непосредној близини Дома здравља, зграде Скупштине општине, хотела "Комови" и зграде полиције, у близини градске пијаце као и код пилане. Капацитет планираних паркинг површина је за око 260 возила.

Терминал за отпрему путника

За потребе међуградског и локалног јавног превоза предвиђена је изградња аутобуске станице, непосредно уз градску саобраћајницу (улица Бранка Делетића), на локацији између Дома културе и комплекса у функцији цркве.

Станица за погонско гориво

Постојећа бензинска станица се задржава на истој локацији уз проширење капацитета и бољу организацију слободних јавних површина у функцији саобраћаја (прилазне траке, паркинзи, такси стајалиште и сл.).

5. ИНФРАСТРУКТУРА

План мреже инфраструктурних система

Снабдијевање водом

Снабдевање насеља Андријевица водом описано је у поглављу у просторно планском дијелу. Систем за организовано снабдијевање водом У Андријевици је рјешен изградњом новог водоводног система којим је поред Андријевице омогућено снабдијевање водом за пиће и околним селима: Ђулиће, Бојовиће, Сеоце, Божиће, Присоја, Слатина, Забрђе и Трешњево. Водовод је грађен са циљем да се у Андријевицу доведе око 40 л / с воде. Као закључак се може констатovati да насеље Андријевица има добра изворишта воде и у погледу количина могу се дугорочно подмирити потребе.

Потребно је да се успостави редовно праћење квалитета воде и треба заменити преостале азбестцементне цеви. У осталим водоводима треба организовати санитарну заштиту изворишта, омогућити хлорисање и испирање водоводних мрежа и где год је то могуће укупњавањем олакшати стални санитарни надзор и смањити трошкове инвестиционог одржавања.

Дистрибуциона мрежа

Главни део дистрибуционе мреже представља главни довод који је изграђен дуж главног пута и то на сектору од прелаза Злоречице па до Бандовића моста. Овај цјевовод треба да буде транзитни, а ако се на њега везује секундарна мрежа мора се предвидети умањивач притиска.

Да би дистрибуциони систем могао задовољити захтеве сигурног снабдевања водом, западним ободом Доње терасе постављен је нови цјевовод. Решен је тако да са постојећим цевоводом формира прстен. Ово је неопходно јер код ма ког дефекта на постојећем цевоводу или када је искључен код каквих радова делови насеља остају без воде.

Секундарна мрежа ће бити пројектована када буде решена унутрашња структура и нивелација терена.

Усвајање стандарда потребне потрошње воде

Усвојено по западно европском стандарду:

❖ Дневна потрошња воде по становнику.....150 л/дн

Број становника:

❖ У граду Андријевици 900 становника

УКУПНА ДНЕВНА ПОТРОШЊА ВОДЕ:

Становништво градско $Q_1 = 900 \times 150 = 135000$ л/дн

Као што је приказано у анализи потрошње воде у претходном поглављу о снабдијевању општине у цјелини, коначно исказани дневни вишак расположиве количине воде је 1.090.500 л/дн и потрошња воде ће још деценијама бити више пута мања и од садашњег капацитета изворишта и цевовода, а поготову од његовог потенцијалног капацитета.

Према анализама Комуналног предузећа могу се навести још неке карактеристике водовода Кркори - Адрејевица:

- Према коти резервоара притисци у мрежи у вишим деловима насеља су око 7 бара, а на ниским теренима притисци су око 10 бара.
- Главни довод није директно укључен у резервоар већ је он део дистрибуционог система на који је прикључен резервоар. У случају када би се морао, из било којих разлога, искључити резервоар онда би се у разводној мрежи појавили притисци које диктира постојећа прекидна комора. Ти притисци су недозвољени и они би оштетили

и мрежу и инсталације у објектима. Ово се не сме дозволити, односно то значи да би се резервоар смео искључити тек када се затвори довод пре насеља.

Као закључак се може констатовати да насеље Андријевица има добро извориште воде и у погледу количина може дугорочно подмирити све потребе. Потребно је да се успостави редовно праћење квалитета воде. Треба изградити прекидну комору Анжелати, јер без ње постоје проблеми са високим притисцима, односно могу настати у извесним погонским стањима.

Неповољна је околност што постоји само један цевовод на који су прикључени сви потрошачи. У оваквој ситуацији је на ниском нивоу погонска сигурност. Код сваког дефекта на доводу мора се искључити практично цело насеље (мисли се на дефекте на главном дистрибуционом цевоводу). Ако се вода временом мути постоји потреба да се и главни довод и водоводна мрежа повремено испирају. За ове потребе треба водовод оспособити што сада није случај. Не постоји мерење количина воде које се од изворишта доведе према граду, што би требало предвидети. Треба заменити преостале азбестцементне цеви.

Каналисање отпадних вода

Канализација насеља Андријевице решена је по сепарационом систему. Изградња канализације започета је 1970. године. За решење канализације од битног значаја су топографске и хидрографске прилике. У вези са тим може се рећи следеће:

- већи део насеља Андријевица налази се на горњој тераси и денивелисан је за око 35 метара у односу на ријеку Лим;
- ријека Лим тече са источне стране Андријевице и на десној обали Лима нема делова насеља, тј. целокупно насеље Андријевица налази се на лијевој страни Лима.
- са југа према Андријевици тече бујична ријека Злоречица која се на територији ГУП-а улива у Лим.
- на крајњој западној страни тече речица Краштица и својим током долази управно на насеље да би се непосредно испод насеља, односно територије ГУП-а улила у Лим.
- може се констатовати да с обзиром на топографске и хидрографске карактеристике постоје повољне околности за решење канализације. Са југозападне стране Андријевице уздиже се брдо са веома стрмим странама тако да то, у том правцу, преставља баријеру у погледу ширења насеља.

Констатује се да раније није постојао пројекат у коме је на целовит начин решавана канализација овог насеља. Пројекти су рађени парцијално за поједине канале када би дошло вријеме за њихову изградњу.

Постојећа канализација је грађена и служи за прикупљање и евакуацију отпадних вода. Постојећа канализација је изграђена у централном дијелу насеља и према југу где се и налази највећи део постојеће Андријевице. На западном делу, у долини Краштице где се налазе привредни погони канализација је грађена од случаја до случаја тј. сасвим локално.

Употребљене воде сада се испуштају у реку Лим. С обзиром на мале количине ових вода и чињеницу да су и мале воде Лима бар двеста пута веће од количине употребљених вода, као и да практично на сектору Лима Андријевица - Беране и нема неког коришћења вода Лима које би морале бити санитарно исправне, то што се употребљене воде Андријевице испуштају у Лим, не може бити проблем за санитарну безбедност ове реке. Ово одговара и ставу из Мастер плана канализације где се, уз позивање на став Европске Комисије по овом питању, каже да није непходно градити постројења за насеља која броје мање од 2000 ЕС.

Да би се употребљене воде из будућих и удаљених узводних насеља прикључиле на канализацију, предвиђена је примарна канализација левом обалом Злоречице.

На доњој тераси у средишњој улици условно је предвиђена канализација која ће се градити када дође до изградње објеката на том терену.

У случају да дође до такве ситуације да се употребљене воде морају пречишћавати предвиђена је локација будућег постројења на левој обали Лима, али је то мало вероватно.

Напомињемо како би у будућности, с обзиром на могуће нове намене терена у случају којих не би било прихватљиво да се постројење постави на лијевој обали, проблем без посебних тешкоћа може решити тако што би се постројење изградило на десној обали.

За атмосферске воде не постоји канализација. Постоји само у малом обиму на путу Андријевица - Пећ у центру Андријевице. Може се констатовати да је Андријевица такво насеље да изградња канализације за атмосферске воде није ни актуелна, јер не постоји проблем отицања атмосферских вода површински, што може бити прихватљиво и за урбанизована мања насеља ако се о томе води рачуна код пројектовања улица.

Терен Андријевице је погодан за прикупљање и евакуисање атмосферских вода риголама поред улица.

Постојећа канализација за отпадне воде ипак представља одређену целину. Сви постојећи канали су оријентисани према постојећој септичкој јами која се налази на лијевој обали Злоречице, приближно испод хотела Комови.

Према подацима из Мастер плана, укупна дужина канализације у насељу Андријевица је 2105 метара, пречник 200 мм, а цијевни материјал пвц и ац. Мрежа мањих пречника је укинута, или ће се укинути. Проблеми у функционисању су проузроковани загушењима, замуљивањима, неадекватним коришћењем и малим пречницима.

Процена количине отпадних вода за постојеће стање

- Рачуна се са цца 1000 становника и просечним специфичним отицањем.

$$Q_0 = 150 \text{ л/с/д} .$$

$$Q_{\text{ср}} = 150 * 1000 / 86.400 = 1,8 \text{ л/с}$$

- За $Q_{\text{ср}} < 5 \text{ л/с}$ коефицијент укупне неравномјерности износи

$$K_{\text{ук}} = 3.0$$

$$Q_{\text{мах}} = k_{\text{мах}} * Q_{\text{ср}} = 1.8 * 3.0 = 5,4 \text{ л/с}$$

На крају пројектног периода, максимални протицај може бити највише 11 л/с.

Функционалност постојеће канализације

Према информацијама Комуналног предузећа ситуација је следећа :

Постоје дијелови канала који су у нефункционалном стању. Постоје зачепљења и оштећени шахтови код извођења радова на путу где се налазе канали.

Потребно је извршити детаљна испитивања непосредно на терену да би се сви канали довели у функционално исправно стање. Не треба донијети одлуку на основу постојећих података, јер се ради о скупим радовима.

Септичка јама

Постојећа септичка јама је пројектована је да би се обезбедио изврстан третман отпадних вода пре упуштања у Лим, који је реципијент за отпадне воде. Према информацијама овај објект није одржаван па је занемарљив њен ефекат. Констатује се да је количина отпадних вода Андријевице мала и да то не може за сада бити озбиљан проблем за санитарно стање ријеке Лим.

У подручју Краштице канализација је решавана локално и као таква се и третира код одржавања, тј. она није део јавне канализације. Индустијски погони "Термовента" и "Полимке" имају своје септичке јаме, које не функционишу правилно, већ отичу ка Краштици. Септичку јаму има и "Соко Штарк".

Код приказа постојеће канализације ипак се може констатовати да је највећи недостатак недовољно одржавање. Постојећа канализација није довољна да би се прикључили сви објекти и постоје програми за даљу изградњу. Може се оцјенити да је, врло вјероватно, било значајних пропуста код изградње постојеће канализације и да дијелом и због тога долази до појаве оштећења, ефекат лоше функционалности и слично.

ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА МРЕЖА

Развој електроенергетске мреже

Електроенергетска инфраструктура у привредном развоју увек се јавља као ограничавајући фактор развоја. Стога је интензиван развој ове структуре у наредном периоду предуслов бржег развоја.

Преносни систем задовољава садашње потребе и није га потребно дограђивати за следећих 10 - 15 година изузев изградње затвореног прстена на напону 110 кВ. Будући развој електро мреже захтева усаглашавање развоја капацитета у трансформацији и мрежи водова свих напонских нивоа. Да би електроенергетски систем пратио економски развој потребно је повећати снагу трансформације 35/10 кВ, у складу с очекивањем да ће се достићи ниво потрошње електричне енергије средње развијених земаља.

На дистрибутивном подручју постоје три категорије потрошача:

- Домаћинства (0,4 кВ)
- Потрошачи на напону 10 кВ
- Остали потрошачи на напону 0,4 кВ

Потрошачи на високом напону су индустријски потрошачи, од којих су већина лоцирани у индустријској зони.

Потрошња електричне енергије у периоду 2000 - 2020 год процењена је на:

Година	Број Домаћинства	Домаћинства МВх/год.	Остали МВх/год.	Индустрија МВх/год.	Укупно МВх/год.
2000	271	325	9,2	34800	35134
2010	394	3940	985	70000	74925
2020	468	4680	1170	140000	145850

Домаћинства и општа потрошња

Вршно оптерећење комплекса од "Н" станова са непознатим начином загревања просторија рачуна се по формули:

$$C_1 = 3,5 \times N_1 \times N \left(0,65 + \frac{0,35}{\sqrt{N}} \right) + N_1 \times 2,86 \times N^{0,88} \times 1,015^{(t - 1990 \text{ год.})}$$

C_1 - Привидна снага групе станова у кВА

N_1 - Број група станова

N - Укупан број станова у групи

t - Време (година) прикључења на мрежу са непознатим начином загревања станова.

Најмање 1200 становника, 375 домаћинстава у индивидуалном становању се деле у 5 групација по 75 домаћинстава. Максимална једновремена снага ових домаћинстава у 2020 години износиће $C_1 = 1744$ кВА.

За најмање 300 становника, 94 домаћинства у колективном становању максимална једновремена снага у 2020 години срачунава се по формули:

$$C_2 = 2,86 \times N_1 \times N \times 1,015^{(t - 1990 \text{ год.})}$$

$$C_2 = 362 \text{ кВА}$$

Максимално једновремено оптерећење свих домаћинстава износи $C_{\text{укупно}} = C_1 + C_2 = 2106$ кВА

Овако добијено оптерећење увећава се за 25% због оптерећења опште потрошње (администрација, здравство, школе, јавна расвета).

При одређивању броја трафостаница треба водити рачуна о губицима у Н.Н. мрежи и трансформаторима од 10%, $\cos \phi = 0,95$ као и 20% резерве. То је вршно оптерећење на напону 10 кВ : $C_{10 \text{ кВ}} = 3658$ КВА

Број и снага трафостаница 10/ 0,4 кВ:

Укупан број трафостаница од 630 кВА износи:

$$n = \frac{KVA}{630KVA} = 6 \text{ ком.}$$

На подручју града изграђено је 5 трафостаница 10/0,4 кВА укупне инсталисане снаге 2230 кВА. Преосталих 1420 кВА ће се покрити изградњом нових трафостаница 10/0,4 кВ, 630 кВА чији ће број износити:

$$n_1 = \frac{1420 \text{ KVA}}{630 \text{ KVA}} = 3 \text{ ком.}$$

Усваја се изградња нових 9 ком. трафостаница 10/0,4 кВ, 630 кВА због нових локација стамбених, привредних и јавних објеката. Овај број је условљен потребом обезбеђења сигурности напајања потрошача који су међусобно удаљени и различити по врсти.

При одређивању броја и снаге трафостаница 35/10 кВ треба водити рачуна о губицима у водовима 10 кВ од 10% и фактору једновремености трафостаница 10/0,4 кВ који се рачуна по формули:

$$k = \left(0,65 + \frac{0,35}{\sqrt{n}} \right)$$

n = број трафостаница 10/0,4 кВ

k = фактор једновремености

Максимално једновременно оптерећење на напону 35/10 кВ које чине потрошачи у категорији домаћинства и опште потрошње износи:

$$C_{35KV} = \frac{S_{10KV (MVA)}}{0,95} \times k = 2890 \text{ MVA}$$

Индустријски потрошачи

Систем 35/10 кВ оптерећен је и од индустријских (великих) потрошача који преузимају електричну енергију на напону 35 и 10 кВ. Из табеле број 3. се види да у укупној потрошњи електричне енергије ови потрошачи учествују са 40,9% па ће максимална снага ових потрошача износити 2 МВА. Укупна максимална снага за ове три категорије потрошача износиће:

$$C_{\text{укупно}} = C_{35KV (д+о)} + C_{35KV (и)} + C_{10KV (и)} = 4,89 \text{ MVA}$$

На подручју града изграђена је једна трафостаница 35/10 кВ укупне инсталисане снаге 2 x 2,5 МВА. Преосталих 2,39 МВА ће се покрити изградњом и реконструкцијом нових трафостаница 35/10 кВ.

Број и снага трафостаница 10/0,4 кВ:

Одређивање максималне једновремене снаге трафостаница 110/35 кВ рачуна се из усвојеног односа трансформације:

$$k_1 = \frac{S_{110KV}}{S_{35KV}} = 0,8$$

па је инсталисана снага трафостанице 110/35 кВ, $C_{110KV} = 3,9 \text{ MVA}$.

Из наведених прорачуна се види да ће постојећа трафостаница 110/35 кВ, са 10 МВА, уз проширење за 10,0 МВА задовољити потребе потрошача.

Планирана електроенергетска мрежа

Основна напојна мрежа

Основна напојна мрежа конзума је напонског нивоа 110 кВ коју чини далековод Подгорица - Андријевица - Беране. Главни извор напајања је трансформаторска станица 110/35 кВ, снаге 10 МВА.

Мрежа 35 кВ

Напојна мрежа 35 кВ је трансформаторска станица 35/10 кВ, снаге 2 x 2,5 МВА.

Дистрибутивна мрежа 10 кВ

Град је покривен дистрибутивном кабловском мрежом 10 кВ. Основна карактеристика ове мреже је да напаја трафостанице 10/0,4 кВ у цик-цак поредку. Основни подаци о мрежи су:

- Номинални напон 10 кВ
- Тип кабла НПО 13 А /према условима дистрибуције/
- Пресек кабла 3 x 150 мм²
- Номинална струја 255 А

Трансформаторске станице 10/0,4 кВ

Трансформаторске станице 10/0,4 кВ покриваће цело подручје ГУП-а (17) ком. са укупном инсталисаном снагом од најмање 2230 кВА.

Планиране трафостанице биће изграђене као слободно-стојеће или у склопу неког стамбеног или јавног објекта. Основне карактеристике су:

- Називни виши напон 10 кВ
- Називни нижи напон 0,4 / 0,231 кВ
- Капацитет до 630 кВА

Дистрибутивна мрежа 0,4 кВ

Планирани водови 0,4 кВ за потребе колективног становања и општих објеката су подземни кабловски типа ППОО, пресека према потреби. Максимални пресек је 3 x 150 + 70 мм².

За потребе индивидуалног становања предвиђена је ваздушна мрежа са самоносивим кабловским снопом типа ХОО / О - А, 3 x 70 + 71,5 мм², 1 кВ.

Мрежа за уличну расвету

Цјелокупну уличну расвету града извести светиљкама с избором јединственог и усклађеног типа. Посебну пажњу треба обратити осветљењу главних и обилазних саобраћајница, стубовима 5-10 метара висине постављени по спољним ивицама саобраћајнице. Извор напајања је из трафостанице 10 / 0,4 кВ, напојни каблови: ППОО 3 x 25 (16) мм², командовање путем сигнала МТК. Препоручени избор би биле светиљке ОНУХ и сијалице типа СОН - Т + 150 и 250 В

МРЕЖА КОМУНИКАЦИЈА

Програм развоја комуникацијских мрежа

Поштански саобраћај

Полазећи од поставки развоја до 2020. год. и значаја поштанских услуга у укупној структури репродуктивне и личне потрошње, квантитативни циљеви дугорочног плана развоја поштанске мреже су:

- Да се сво становништво обухвати свакодневном доставом пошиљака унутар ужег и ширег урбаног подручја града и да се повећава доступност капацитета ПТТ мреже у приградским насељима кроз изградњу и отварање нових ПТТ јединица.
- Да се организација преноса поштанских пошиљка спроведе уз коришење савремених средстава транспорта уз принцип данас примљено сутра урученоћ.
- Да се рационализује и модернизује манипулација у ПТТ јединицама.
- Да се увођењем савремене технологије у целокупан процес обављања поштанског саобраћаја прошири асортиман и повећа обим ПТТ услуга.

На крају периода планирања планира се да на подручју града буду 2 ПТТ јединице које би у просеку опслуживале око 2000 становника. На подручју града потребно је поставити поштанске сандучиће, тј. један поштански сандучић на око 300 становника. Смештајни простор ПТТ јединица обезбедити у оквиру објекта стамбеног или пословног садржаја у оквиру стамбених четврти са већом густином насељености.

Постојећу поштанску мрежу потребно је реконструисати и доградити и увести савремене електронске системе у процес поштанског саобраћаја. Потребно је изградити још једну поштанску јединицу у близини индустријске зоне, а у склопу неког административног или неког другог објекта.

Квалитативни показатељи дати су у следећим табелама, а према следећим критеријумима:

1 Пошта / 5000 становника

1 Шалтер / 2000 становника, односно 1 шалтер/ 0,4км²

На основу наведених показатеља је видљиво да ће у планском раздобљу доћи до знатног побољшања поштанског саобраћаја, мада је он и до сада квалитетно функционисао.

Телефонски саобраћај

У циљу што бржег и потпунијег превазилажења постојећег стања и довођења телефонске мреже на виши техничко-технолошки ниво потребно је предузети следеће:

- Проширење капацитета преносне мреже за телефонски саобраћај.
- Проширење међумесне телефонске централе.
- Инсталирање јавних телефонских говорница.
- Инсталирање нових телефонских прикључака.
- Проширење градске дистрибутивне мреже.
- Увођење нових врста информација.
- Достићи 35 претплатника на 100 становника.
- По потреби формирати нова кабловска подручја.

На основу броја становника, односно домаћинства, броја индустријских потрошача као и пратећих садржаја на подручју града срачунат је и број телефонских претплатника. Улазни параметри за димензионисање телефонске мреже су: преносни систем ЧЦ - ГЦ 15 претплатника / 1 каналу; 35 тф / 100 становника и остали корисници 15 % од броја тф. у домаћинству

Преглед телефонске мреже

	2000 год.	2010 год	2020 год.
Број становника	930	1300	1500
Број претплатника	200	455	675
Капацитет централе бројева	1280	1280	1280
Број канала	60	60	60
Ранг централе	Чворна	Чворна	Чворна
Техника комутације	Дигитална	Дигитална	Дигитална
Међумесна веза	Оптика	Оптика	Оптика
Број кабловских подручја	2	2	2
Број мобилних тел.	/	>70	>200

Мрежа за пренос података

У Андријевици постоји чвориште ЈУПАК мреже која је повезана са Рачунским центром у Подгорици преко оптичког кабла системом СДХ. Основни циљ ове мреже је:

- Изградња пакетског комутационог центра.
- Инсталирање довољног броја портова /корисника/.
- Повезивање са рачунарским центрима.
- Изградња независне ЈУПАК - мреже.

Интернет мрежа ради у комбинацији са телефонским водовима. Циљ ове мреже је:

Да повећа број претплатника преко 50% од броја телефонских претплатника.

Да се рачунари што више користе у свакодневном животу (услуге, образовање итд).

Интернет се користи због комуникација, а преко изнајмљене телефонске мреже. Веза са интернет провајдером "Интернет ТЦГ" остварује се са Подгорицом са 8 линија у ПБХ серији. Процењује се да ће број интернет корисника у Андријевици бити 2020 год. 150. Пренос података посредством ЈУПАК мреже врши се преко комутиране телефонске мреже и изнајмљених телефонских водова. Тешко је проценити број корисника ове мреже

за наредних 20 год., али се предпоставља да ће их бити око 10. Планира се изградња посебне мреже са комутацијом пакета јер телефонска мрежа није довољно квалитетна.

Радио и ТВ мрежа

Емитовање, пренос и дистрибуција радио и ТВ програма обавља се преко мреже ЈП РТЦГ и преко комерцијалних радио и ТВ станица. Циљ ове мреже је:

Побољшање квалитета пријема радио и ТВ сигнала.

Увођење нових радио и ТВ програма.

Изградња локалне радио и ТВ емисионе станице.

У перспективи формирање кабловске телевизије на подручју града

Главни центар ове мреже је Подгорица са две релејне станице (Ловћен и Бјеласица). На подручју ГУП-а користе се два програма, а планира се и увођење трећег програма.

Такође се планира коришћење и локалних радиотелевизијских програма. Број претплатника једнак је броју домаћинстава. Известан број претплатника постоји у административним објектима као и у индустријској зони.

За потребе развоја кабловске ТВ мреже у току пројектовања и изградње ТТ канализације потребно је планирати један канал дуж кога би се водила разводна кабловска мрежа од централне пријемне станице до корисника кабловске ТВ.

Планиран развој комуникацијских мрежа

Телефонски саобраћај

Преносни систем

Међумесне везе остварене су са надређеном телефонском централом којом је АТЦ Андријевица повезана са Беранама и Плавом преко коаксијалног кабла Тх06П 4х1,2/4,4 / ТД 11х4х0,9 ТФ4х4х0,9 ТП4х2х0м9, 1х4х0,6, као и оптичким каблом (нема подоатака о типу кабла и броју влакана). Један број говорних канала преноси се преко СДХ мреже капацитета 155 Мбит/сец. Чворна централа у Андријевици припада мрежној групи Беране.

Телефонска централа

Телефонска централа је лоцирана у пошти дигиталне израде, капацитета 1280 бројева. Град је подељен на два кабловска подручја. Целокупна мрежа у граду је кабловска.

Мобилна телефонија

У граду је постављена базна станица која ће покривати град сигнаlima и све главне путне правце. Претплатника ће бити око 70 до крајњег прогнозног периода. Овде су присутна два оператера мобилне телефоније: ПРОМОНТЕ и МОНЕТ.

Мрежа за пренос података

У будућности ће се овде користити две мреже за пренос и коришћење базе података: ЈУПАК и ИНТЕРНЕТ. Власници ЈУПАК мреже теже да изграде посебну мрежу за пренос података базирану на комутацији пакета и повезану оптичким каблом системом СДХ преко постојећег чворишта у Андријевици и рачунског центра у Подгорици са свим рачунским центрима у земљи. Интернет мрежа служи за размену информација и коришћење базе података преко комуниране телефонске мреже. Везе са интернет провајдером "ИНТЕРНЕТ ТЦГ" остварују се са Подгорицом у ПБХ серији са 8 линија. У будућности повећаће се број линија, али то ће зависити од броја корисника.

Радиотелевизијска мрежа

Ова мрежа ради преко предајних радио релејних и ТВ станица и репетитора. За сада су у употреби само два државна ТВ програма, а планира се и већи број. Планира се да се изврши каблирање радио и ТВ мреже од пријемног центра до претплатника. Пожељно је да јачина сигнала износи 100 В/м.

Поштански саобраћај

Поштанске услуге на подручју града вршиће две поштанске јединице: једна лоцирана у централној зони, а друга лоцирана у близини индустријске зоне. Град је подељен на доставне реоне у зависности од густине становања и удаљености од поштанских јединица.

СНАБДИЈЕВАЊЕ ТОПЛОТНОМ ЕНЕРГИЈОМ

У току анализе стања утврђено је да се постојећи стамбени објекти у Андријевици греју углавном на чврсто гориво (дрва и угаљ), а да у индустријским објектима, школи, хотелу и "солитеру" постоје котларнице на угаљ, односно на струју.

У складу са пројекцијама популационог, привредног и просторног развоја закључено је да ће се у будућности углавном задржати постојећи начин грејања:

Пројекција развоја насеља Андријевица претпоставља задржавање постојећих објеката породичног становања и изградњу нових као и слободностојећих или колективних стамбених објеката. Осим објеката намењених становању планира се изградња објеката намењених делатностима. Њихово заједничко снабдевање топлотом је врло сложено пре свега због врсте и типа објеката као и њихове просторне организације.

Имајући у виду да су густине топлотног конзума планираних објеката врло скромне и по правилу далеко испод критичне која допушта минимално економско организовање јединственог система централизованог снабдевања топлотом, сматрамо да је нужно приступити децентрализованом грејању. То практично значи да је прихватљиво решење упутити потрошача у породичном становању на индивидуално решавање проблема снабдевања топлотом са основом у коришћењу домаћих горива.

Од јавних објеката планира се задржавање начина грејања Школе, Хотела и Дома здравља (завршетак започете котларнице у последњем), као и грејање Дома културе, аутобуске станице и Одмаралишта преко нових котларница у склопу парцеле и прикључење будуће дечје установе на котларницу Одмаралишта.

Препоручује се коришћење чврстог горива и изградња индивидуалних система централног грејања као и примену соларних система у садејству са основним системом.

Међутим, у случају да финансијске могућности Андријевице или заинтересованих инвеститора буду такве да се укаже могућност и потреба за изградњом јединственог система топлификације за цео град, што би свакако било повољно са аспекта заштите животне средине, овим планом се даје могућност изградње система топлификације, а према условима из ДУП-а Андријевице (1978. и 1990.), који се сматрају исправно одређеним за топлотни конзум и конкретне услове простора.

Систем топлификације

Садашње стање карактерише примена извесног броја котловница у друштвеној делатности (ПТТ саобраћај, здравство, угоститељство и индустрија) док колективно и индивидуално становање, пословне зграде, трговина, занатство и локале карактерише примена великог броја ложишта са погоном на чврста и течна горива или електричних пећи.

Као рјешење могућег система топлификације (према прорачуну потребне количине топлоте на основу кога је планиран систем топлификације, преузетом из Ревизије ДУП-а Андријевице - 1990.) даје се централни систем даљинског грејања са градском топланом у индустријској зони, мрежом топловода до насеља и системом кућних подстаница појединачно или за групе објеката. У овај систем даљинског грејања не би били укључени сви потрошачи већ само: све централне делатности и колективни стамбени објекти који по својем положају и урбанистичко - техничким решењима задовољавају

техно - економске предуслове. Остали објекти би се снабдевали потребном топлотом из индивидуалних извора топлоте као што су :

- индивидуалне котловнице на чврста горива и ел. енергију,
- коришћење пећи у објектима са погоном на чврсто гориво,
- као и могуће прикључење на топлификациони систем, за оне индивидуалне објекте чији власници за то имају могућности (процена је да ће таквих објеката бити веома мало).

Питање коришћења течних горива треба решити у складу са Законом, тј. дозволити даље коришћење постојећих котловница са погоном на течено гориво без повећања њиховог капацитета, не дозвољавати изградњу нових котловница са погоном на течено гориво или проширивање капацитета постојећих са тенденцијом њиховог постепеног гашења и прикључивање на систем даљинског грејања.

Локација градске топлане је планирана у индустријској зони јер је, с обзиром на рељеф и правце утичућих ветрова, онемогућен њен негативан утицај на највећи део стамбених зона. Ова локација такође поседује предности због близине главних саобраћајница ради лакшег довожења горива за погон топлане.

Реализација самог система је планирана у фазама како би се пратила динамика развоја града, тако да ће се изводити делови топловодне мреже који ће се прикључивати на контејнер котларницу преносног типа. Ова котларница би се померала дуж трасе топловода, пратећи његову изградњу до коначне изградње топлане у индустријској зони. Прва фаза реализације обухвата обједињавање грејања постојећег и новопланираног у централној зони, а касније ће се ова мрежа проширивати на читаво планско подручје.

- **Вреловодна мрежа**

Магистралне цевоводе водити правцем главних саобраћајница, на минималном растојању 1,50 м од коловоза

- од водовода 1,50 м
- канализације 1,0 м
- ел. каблова 2,0 м
- стубова ел. осветљења 1,5 м
- телефонских каблова 1,0 м

На мјестима укрштања по вертикали испунити минимално одстојање од :

- коловоза аутопута 1,5 м
- ел. каблова 0,5 м
- водоводних и канализационих мрежа 0,2 м
- телефонског кабла 0,5 м

Минимални пад цевовода треба да износи 0,002. За компензацију цевовода усвојити аксијалне компезаторе, компезаторне лире или У - компезаторе - одзрачивање и пражњење на одређеним местима рачвања, пражњења и одзрачивања. Предвидети довољан број клизних и чврстих ослонаца.

- **Топловодне подстанице**

Прикључење објеката на мрежу предвидети преко подстаница и кућних разводних инсталација. Предајне подстанице сместити у подрумске просторије или у подземне шахтове на месту улаза у објекат.

За вреловодни део подстанице обезбедити просторије следећих димензија: дужина 4 м, ширина 3 м, висина 3 м.

Кућни део подстанице треба да има површину од мин. 15 м² и мин. висина 3,5 м. Кућни и вреловодни део подстанице се могу пројектовати заједно, с тим да се предвиде и потребне површине простора.

Поред наведеног, подстанице морају задовољити и друге услове :

- морају имати вентилацију, добро осветљење, директан улаз споља,
- на подстаницама за климатизацију предвидети двокрилна спољна врата ради несметаног уношења опреме.

УРБАНИСТИЧКО ПЛАНСКЕ СМЈЕРНИЦЕ, УСЛОВИ И МЈЕРЕ

Урбанистичко-технички услови и параметри са правилима стамбене и друге изградње

ПЛАН РЕКОНСТРУКЦИЈЕ, ОДНОСНО САНАЦИЈЕ СТАРИХ ДЈЕЛОВА НАСЕЉА

Примјењено према Архитектонском атласу Црне Горе, аутора Проф. др Душан Вуксановић, дипл. инж. арх. и Доц. мр Светислав Г. Поповић, дипл. инж. арх.

Принципи уређења старих дијелова града

Принцип ревитализације ослоњен на анализу културно материјалних и еколошких вриједности је пре свега очување урбане матрице. Нова архитектура може донети слободно исказивање креације уз поштовање елементарних правила постојеће урбане регулације. Облик зграда мора да буде у складу са околним природним и изграђеним амбијентом и у типологији и елементима архитектуре примјереним за Андријевицу. Архитектури града узбудљиве морфологије треба омогућити да се кроз свој будући развој развија као урбана цјелина у којој приоритет има обнова града односно рационалније и квалитетније коришћење постојеће градске структуре, а уз поштовање и истицање амбијенталних вриједности.

Препорука архитектама и градитељима је да поштују и користе насљеђена искуства прошлости која су водила рачуна о висинским габаритима објеката, о уљепшавању уличних фасада коришћењу и примјени искустава других народа а не пресликавање него прилагођених овом простору.

Очување наслијеђене вриједности простора могуће је и уз увођење у затечену структуру нових форми савремених стандарда становања и неопходне опреме за друге намјене (трговине, сервиси, услуге и др.) уз уклапање нових вриједности у постојећи амбијент. Пожељни приступ у савременој интерпретацији традиционалне архитектуре је да еколошки критеријуми и питања регионализма буду у средишту пажње пројектаната. Овај приступ се заснива на схватању да регионални идентитет потиче од одређеног еколошког принципа интеграције грађеног и природног окружења.

Типологија старих кућа

Карактеристика градских кућа је што су наслоњене једна на другу у низу са обије стране улице. Куће су правоугаоне основе или квадратне са приземљем и спратом, поређане у низу у склопу већих или мањих стамбених блокова уклапајући се у уличну мрежу.

Фасаде су рашчлањене низом симетрично распоређених врата и прозора. У приземљу су се налазиле занатлијске радње, трговине и кафане, а на спрату просторије за спавање. Свака кућа имала је двориште и башту. Куће са дворишне стране имале су као по правилу доклат-балкон и степениште који су чинили цјелину са основним габаритом куће. Куће имају два улаза од улице за пословни простор, са унутрашње стране степеницама за спрат и од дворишта преко доклата. Простор за становање исто је организован као и код кућа у карстној области.

Приземље кућа зидани су од ломљеног камена а спрат је обично прављен од чакме. Неке куће су комплетно и приземље и спрат прављене од чакме. Кровни покривач је шиндра и покривач од лима, кров је обично на квадратној основи четвороводан, а на правоугаоној основи на двије воде. Прозори и врата су правоугаони, оивичени лијепо клесаним каменом као и ивице фасада су такођер обрађени угаонцима. Врата поред правоугаоног завршетка имају и полукружно завршавање као надсвијетло. Уобичајене мере врата и надсвијетла су 120/240 + 50 цм. Понекад су прозори и врата оивичени профилисаним слојем малтера. Кровни прозори у поткровљу су обично правоугаони са забатним завршетком.

Обнова традиционалне куће

С обзиром да старе куће не испуњавају савремене захтјеве у погледу комфора и опремљености инсталацијама, по правилу се приступа њиховој реконструкцији. У

поступку интервенција које по правилу укључују неизбјежне промјене габарита, не треба занемарити локалну архитектуру у свим њеним аспектима. Здања треба да комуницирају и буду у равнотежи са простором и да уважавају карактеристике и вриједности традиционалног амбијента и локални градитељски идентитет.

Обнова традиционалних кућа је главна активност у обнови традиционалног амбијента, а обновљена кућа главни архитектонски мотив. Врсте интервенција које улазе у појам обнове старе куће су:

- обнову и очување партерне зоне куће (двориште, зидови, ограде, подзиде);
- конструктивну санацију куће (темељи, зидови, међуспратне конструкције);
- санитарно-техничко опремање куће (санитарне просторије, савремене инсталације);
- доградњу анекса (соба, кухиња, помоћне просторије, санитарне просторије), као и
- надградњу куће (подизање спратне висине у поткровљу, или изградња спрата).

Очување и обнова постојеће архитектуре партера (денивелација терена, сувомеда, степеница, поплочаних и калдрмисаних делова дворишта, ограда, капија и сл.) је обавезна током обнове куће. Партер је значајан мотив традиционалне архитектуре. Током обнове је могуће да се изврши и допуна делова и зона партера, његово прилагођавање савременим потребама

Неки примјери обнове традиционалних амбијената појединачним реконструкцијама

Задржавање постојећег габарита објекта је обавезно приликом обнове кућа, уколико се не предвиђа надградња или доградња. Под задржавањем постојећег габарита се подразумијева да се током обнове задржава постојећи облик куће, постојеће димензије куће (посебно се наглашава задржавање фасадних висина, ширина и других димензија, однос пуних зидних површина и отвора и сл.) облик и нагиб крова.

Надградња новог спрата се препоручује у оквиру постојећег хоризонталног габарита куће. Дограђени спрат може да има форму поткровља (плафон формира коса кровна конструкција), или може да има раван плафон изнад кога је тавански простор који може да се користи као помоћни простор. Нови спрат не смије да угрожава сусједи и треба да буде изведен у складу са традиционалним принципима.

Кров је један од елемената који приликом обнове по правилу мора да се реконструише. Приликом обнове крова треба тежити да се сачува изворна форма и нагиб кровних равни. Изузетно важан елемент је кровни покривач чији избор проистиче из локалне традиције.

Могућа је доградња анекса, као новог додатног дјела габарита, чија је висина за једну етажу нижа од висине куће, а у основи заузима највише половину површине основе куће. Анекс може да буде трем изнад кога је тераса, тераса испод које су просторије, или просторија са косим кровом која може да буде остава, стамбени простор, апартмански простор, гаража, санитарне просторије и сл.

Реконструкција старог кућишта изградњом нове куће

Постоји значајан број ситуација у којима су старе куће чиниле групе, низове и гроздове, а да је унутар тих скупова по нека од зграда, или већи део њих евидентно пропао до мјере да су остали само темељи, или неупотребљиви зидови. У таквим случајевима је могућа изградња потпуно нове куће али и у тим случајевима могуће је поштовање принципа по којима су настали габарити старе куће.

Архитектура нове куће изграђене реконструкцијом старог кућишта може бити у опсегу од дословне имитације традиционалне куће до различитих савремених интерпретација народне архитектуре. Приликом пројектовања треба се придржавати изабраних стилских одлика које се могу комбиновати са савременим рјешењима.

Препарцелација постојећих парцела је могућа у зони у којој се граде нове куће у габариту који је у корелацији са старим како би се кроз препарцелацију добили повољнији односи слободних површина, повољнији пешачки и колски приступи и сл.

У свим случајевима реконструкције старих кућишта потребно је приликом нове изградње да се поштује стара грађевинска линија. Разлог томе је што у изграђеном ткиву архитектонско грађевинску цјелину не чини само једна кућа, или појединачни објект већ укупна групација са свим својим објектима, партером, и сл.

Прозори и врата нове куће ка сусједу могу да се отварају на исти начин како је то било и у старој кући, уколико не ремете приватност сусједа. Могуће је извршити промјене положаја врата и прозора, али треба тежити да се истовремено угрожавања приватности сусједа сведе на минимум.

Грађевинска стабилност сусједних кућа, њихова употребљивост, исправност инсталација и сл. као и јавних површина и других објеката у сусједству, не смије да буде нарушена изградњом нове куће којом ће се реконструисати старо кућиште. Да би се то обезбиједило

неопходно је при изградњи нове куће предвидјети одговарајуће заштитне радове.

Изградња нове куће у складу с традицијом

Под овим се не подразумијева имитација традиционалне куће, већ се препоручује реинтерпретација одређених типолошких одлика у спрези са савременим функционалним, грађевинским, инсталационим, енергетским и пејзажним рјешењима.

Нова кућа може да буде постављена на различите начине, али својом поставком не смије да угрози сусједне куће, или јавне површине, јавне објекте, инфраструктуру и сл. Да би се ово обезбиједило потребно је да се при пројектовању и изградњи нове куће поштују правила која се срећу у традиционалној архитектури, која су се кристалисала кроз време и којима су додата и нека нова.

Усјецање терена за постављање читаве основе куће на равну површину се не репоручује, већ прије основа куће треба да се кроз денivelацију прилагоди паду терена.

Неки примјери квалитетне савремене изградње уз успјешно коришћење елемената традиционалне архитектуре и наслеђа

Архитектуру, архитектонске композиције, облик, димензије, елементе, боју и материјале треба довести у вету са стилским одликама локалне архитектуре.

Спратна висина треба да је усклађена са спратним висинама објеката у окружењу. Габарит треба формирати коришћењем спратних висина у складу са околином и са отворима околних кућа. Најчешће то не би требало да буде са већим бројем етажа од три, односно са већим бројем међуспратних конструкција од двије, гледајући са најниже стране куће. Задња етажа може да буде рађена као и етажа испод ње, значи са равним плафоном при чему је изнад тог простора тавански простор, или може да буде рађена као поткровље са косим плафоном. Отвори за прозоре и врата на другој и трећој етажи треба да су по површини у складу са отворима сусједних објеката.

Компоновањем већег броја основних волумена (кубуса) и анекса је подржано је могуће добити низове, групе или гроздове кућа. Укупна површина може да буде врло велика и да задовољи различите програме, а да се притом не угрозе традиционалне стилске одлике.

Уређење површине дворишта треба извести у складу са природном морфологијом терена, са што мање подзида, ограда, степеница, рампи и других елемената који, ако их и има, треба да буду грађени од камена и осталих природних материјала. За дворишта користити аутохтоне врсте биљака.

ЦЕНТРАЛНА ЗОНА - ПОСЛОВАЊЕ И ЦЕНТРАЛНИ САДРЖАЈИ

Централна зона Андријевице је смјештена дуж улице Бранка Делетића која представља осовину око које се групишу сви најважнији садржаји градских функција. То су објекти јавних служби, комерцијалних и комуналних делатности. Сјеверо-западно од централног градског језгра смјештени су објекат Дома културе, Меморијални комплекс са Црквом, школски комплекс у оквиру кога функционишу основна и средња школа и дечији вртић. Овај простор ће и у будућности представљати главни градски центар који би се развијао као друштвено-културно, пословно-трговачко и административно средиште, како саме Андријевице тако и целокупне Општине. У њему би се пре свега развијали културни садржаји, објекти друштвено-политичких органа и организација, затим финансијских и комуналних услуга, трговине, угоститељства и услужног занатства.

По ободу око главног градског центра, а у оквиру стамбених зона, предвиђено је формирање мањих пословних цјелина, које треба да обезбиједе садржаје неопходне за свакодневно снабдевање, услужним и комерцијалним дјелатностима, као што су трговине, занатске радње, угоститељски локали и друго. Ове дјелатности свида гдје је могуће организовати и у приземљима стамбених објеката.

ПРАВИЛА И УСЛОВИ ЗА СТАМБЕНУ ИЗГРАДЊУ

ТИП-1: рурално становање и становање с пољопривредом

- могуће је градити слободностојеће куће и економске објекте домаћинства на стамбеном дијелу пољопривредне парцеле;
- најмања ширина нове грађевинске парцеле треба да износи 16,0м;
- најмање растојање новог слободностојећег објекта од суседне парцеле 3,0м;
- највећа спратност објеката П+1+Пк,
- грађевинску линију нових објеката поставити на мин. 5,0м од регулације улице,
- обавезни су коси кровови

ТИП-2: становање мале густине

- могуће је градити слободностојеће куће на парцели или двојне куће односно куће које се додирују на границама асусједних парцела;
- најмања ширина нове грађевинске парцеле треба да износи 12,0м;
- нове објекте планирати тако да се уклопе у постојећу изградњу, како висином тако и положајем на парцели.
- уколико се не граде двојне куће најмање растојање новог слободностојећег објекта од сусједне парцеле 2,0м;
- највећа спратност објеката П+1+Пк до П+2+Пк,
- могућа је адаптација поткровља постојећих стамбених објеката;
- за новопланиране објекте обавезно предвидети паркирање у границама парцеле, или гараже за путничко возило и то у самом објекту (код мањих парцела у центру града), или као засебан објекат на парцели, прописно удаљен од суседне парцеле мајмање 2,0м;

Дозвољени су: изградња стамбених објеката породичног и колективног становања, продавнице и занатске радње, које ни на који начин не ометају основну намјену и које служе свакодневним потребама становника подручја, пословне дјелатности које се могу обављати у становима, као и угоститељски објекти и мањи објекти за смјештај, објекти за управу, вјерски објекти, објекти за културу, здравство и спорт и остали објекти друштвених дјелатности који служе потребама становника подручја. На парцели се као засебни објекти могу градити и помоћни објекти и гараже. На парцели се може подићи други објекат, уколико укупна градња на парцели задовољава прописане урбанистичке параметре.

Услови градње и регулације

Уколико су у улици претежно уређене предбаште, нови објекти морају се поставити на грађевинску линију као код суседних објеката, а ако на суседним парцелама нема објеката, онда увучена мин. 4,0м од регулационе линије.

Кровови објекта су обавезно коси, са косим кровом – сложеним или вишеводним, или други у композицији сложени кровови, са функционаним акцентима. На граничном зиду према ближем сусједу дозвољавају се отвори само са високим парапетом мин.1.5м односно код степенишног зида фиксни непрозирни стаклени зидови без парапета.

ТИП-3: становање средње густине

- могуће је применити али и различите моделе изградње: слободностојеће куће, куће у низу, двојне куће и друго;
- најмања ширина нове грађевинске парцеле треба да износи 12,0м;
- нове објекте планирати тако да се уклопе у постојећу изградњу, како висином тако и положајем на парцели.
- уколико се не граде куће у низу или двојне куће најмање растојање новог слободностојећег објекта од суседне парцеле 2,0м;
- највећа спратност објеката П+2+Пк до П+3,
- могућа је адаптација поткровља постојећих објеката;
- обавезни су коси кровови, с нагибом као сусједни, а код кућа у низу и двојних кућа, обавезно је да се висински поклапају вијенци
- за новопланиране објекте обавезно предвидети паркирање у границама парцеле, или гараже за путничко возило или у самом објекту, или као засебан објекат на парцели, прописно удаљен од суседне парцеле најмање 2м;

Дозвољени су: изградња стамбених објеката породичног и колективног становања, продавнице и занатске радње, које ни на који начин не ометају основну намјену и које служе свакодневним потребама становника подручја, пословне дјелатности које се могу обављати у становима, као и угоститељски објекти и мањи објекти за смјештај, објекти за управу, вјерски објекти, објекти за културу, здравство и спорт и остали објекти друштвених дјелатности који служе потребама становника подручја.

Услови градње и регулације

грађевинску линију нових објеката прилагодити постојећим, односно нови објекти морају се поставити на грађевинску линију као код сусједних објеката, а ако на сусједним парцелама нема објеката, онда увучена мин. 2,0м од регулационе линије.

На калканима се дозвољавају отвори само са високим парапетом мин.1.5м односно код степенишног зида фиксни непрозирни стаклени зидови без парапета.

ТИП-4: становање велике густине

- могуће је градити слободностојећу кућу на парцели уз обавезно пејзажно уређење слободне површине парцеле;
- најмања ширина нове грађевинске парцеле треба да износи 18,0м;
- нове објекте планирати тако да се уклопе у постојећу изградњу, како висином тако и положајем на парцели.
- најмање растојање новог слободностојећег објекта од суседне парцеле 4,0м;
- највећа спратност објеката П+4+Пк до П+5,

- могућа је адаптација поткровља постојећих колективних стамбених објеката;
- грађевинску линију нових објеката прилагодити постојећим
- у приземљу стамбених објеката обавезно предвидети делатности;
- за новопланиране објекте обавезно предвидети паркирање за путничко возило и то у гаражи у самом објекту;

Услови градње и уређења

Плански оквир подразумијева да се неће дешавати обимнија изградња. Очекују се радови на уређењу партера и слободних површина као и комерцијална изградња на планираним локацијама која би требало да створи материјални основ за даље урбано опремање. Такође ће се дозвољавати и надоградња постојећих вишеспратних објеката као начин инвестиционог одржавања, или санирања равних кровова.

Нови објекти колективног становања по типу објекта треба да буду истовремено и обликовно архитектонски допринос амбијенту. Обликовање и примјена материјала треба да буде у сагласности са већ реализованим објектима овога типа у непосредном окружењу (блок). Око објекта је обавезна нивелација и уређење слободног простора. То обухвата и обавезу реализације колског приступа, мјесто за паркирање за све потребе објекта и мјеста за контејнере. Прије добијања употребне дозволе услов је да буду уређене и зелене површине, дјечја игралишта и јавна расвјета.

ТИП 5 - мјешовите стамбене зоне

- могуће је применити куће у низу али и различите моделе изградње: слободностојеће куће, двојне куће и друго;
- најмања ширина нове грађевинске парцеле треба да износи 12,0м;
- нове објекте планирати тако да се уклопе у постојећу изградњу, како висином тако и положајем на парцели.
- уколико се не граде куће у низу најмање растојање новог слободностојећег објекта од суседне парцеле 2,0м;
- највећа спратност објекта П+2+Пк до П+3,
- могућа је адаптација поткровља постојећих колективних стамбених објеката;
- грађевинску линију нових објеката прилагодити постојећим
- у приземљу стамбених објеката обавезно предвидети делатности;
- обавезни су коси кровови, с нагибом као сусједни
- за новопланиране објекте обавезно предвидети паркирање у границама парцеле, или гараже за путничко возило и то у самом објекту (код мањих парцела у центру града), или као засебан објект на парцели, прописно удаљен од суседне парцеле мајмање 2м;

На површинама мјешовите намјене дозвољени су: сви комерцијални, пословни и стамбени објекти, продавнице, угоститељски објекти и занатске радње, које не ометају становања, а које служе за опслуживање подручја, објекти за управу, вјерски објекти, објекти за културу, здравство, спорт и остали објекти за друштвене дјелатности, пословни и канцеларијски објекти. Изузетно се могу дозволити: остали привредни објекти.

Услови градње и уређења

Нови објекти треба да буду истовремено и обликовно архитектонски допринос амбијенту. На угловима блокова су могућа и одступања у висини, као кула, за једну етажу виша или нижа од цијелог објекта, или повишено и на други начин наглашено поткровље. Обликовање и примјена материјала треба да буде у сагласности са већ реализованим објектима овога типа у непосредном окружењу (блок).

Становање - типологија		Друштвене дјелатности	
	Становање са пољопривредом		К Култура
	Становање малих густина		ПВ Предшколско васпитање
	Становање средњих густина		О Основно и средње образовање
	Становање великих густина		З Здравствена заштита (Дом здравља)
	Мјешовите стамбене зоне		У Управа и администрација
Производња и сервиси			П Полиција
	Производне дјелатности	Комерцијалне дјелатности	
	Сервисне дјелатности		ТЗ Трговина и занатство
Комуналне функције			ТУ Туризам и угоститељство
	П Пошта	Пословање и центр. садржаји	
	ЈКП Јавно комунално предузеће	Саобраћај. површине и објекти	
	ТС Трафо станица		Траса аутопута
	ЕД Електродистрибуција		Саобраћајне површине
	ШУ Шумска управа		АС Аутобуска станица
	ВС Ветеринарска станица		БП Бензинска пумпа
	ЗП Зелена пијаца	Зелене површине	
	СП Сточна пијаца		Паркови
	В Постројење за пречишћавање воде		Заштитно зеленило
Гробље			Ливаде
	Гробље		Шуме
	Вјерски објекти		Неуређено зеленило
	Спорт и рекреација		Неплодне површине
			Дрвореди

Осим површина претежно намјењених становању и компатибилним садржајима за насеље као просторно-функционалну цјелину, која на основу планских претпоставки има услове за даљи развој, у графичком дијелу елабората приказане су планиране остале претежне намјене површина, односно укупно грађевинско подручје насеља гдје се, у складу са критеријумима дефинисаним овим планом, природним претпоставкама, критеријумима заштите животне средине, размјештајем становништва, пројекцијом привредних активности, изградњом инфраструктурних система и мреже јавних објеката усмјерава и подстиче развој нових и унаприједјење постојећих капацитета.

Основна класификација свих планираних претежних намјена је приказана на горњој легенди

ПРАВИЛА И УСЛОВИ ЗА ОБЈЕКТЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

ПОСЛОВАЊЕ

ПРИЗВОДНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

индустрија, производња, привреда

Површине за индустрију су површине које су планским документом намијењене планирању привредних предузећа и то претежно оних, која нијесу дозвољена у другим подручјима. Површине резервисане за даљи развој привредних активности из области индустрије, производног занатства и складишта су лоциране на простору постојеће индустријске зоне, тачније на слободним површинама у близини постојећих индустријских комплекса, као и на локацији за развој новог пословно производног комплекса оријентисаног на комуникацијске погодности које ће настати изградњом ауто пута у подручју ка Марсојевића Ријеци.

На терену који се налази на ушћу Злоречице у Лим планиран је низ локација намењених малој привреди и складиштима на коме је могуће формирати низ парцела различитих површина и намена. Индустријска производња организоваће се на потезима на којима је она и данас организована уз потребна проширења.

У оквиру индустријских зона и подцелина предвиђен је и простор за развој сектора грађевинарства и саобраћаја и сродних делатности, затим сектор сервиса и услуга, који обухвата: базу грађевинског предузећа, превоз роба, сервисе за одржавање путничких возила и сл. Дозвољени су слједећи објекти: привредни објекти, складишта, бензинске пумпе отворена стоваришта и јавна предузећа. Изузетно се могу дозволити: здравствени објекти, дјечији вртићи и рекреативне површине за потребе привредних објеката. У оквиру индустријских зона као компатибилна дјелатност може бити планирана и складишна зона, која би се до привођења намени могла користити за унапређење узгоја пољопривредних култура.

- највећа висина објеката, осим технолошки потребних висина, је 16.0м
- највећи индекс заузетости парцеле је 80%
- за новопланиране комплексе обавезно предвидети простор за манипулативне површине и паркирање у границама парцеле;

Дозвољени су: продавнице и занатске радње, пословне дјелатности, као и угоститељски објекти и мањи објекти за смјештај, објекти за управу, објекти за културу, здравство и спорт и остали објекти друштвених дјелатности који служе потребама зоне или евентуално становника околног подручја.

ПОСЛОВНО СЕРВИСНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Површине за привредно пословне дјелатности су површине које су планским документом намијењене претежно смјештању објеката из пословно производног комплекса, пратећем пословању уз њега, затим производних предузећа, као што су комунално сервисне, складишта, отворена стоваришта и јавна предузећа, пословни и канцеларијски објекти, објекти за управу, бензинске пумпе, угоститељски објекти, комунално сервисни центри и друго. Развој ових садржаја планиран је првенствено на локацији некадашњег подручја експлоатације шљунка, и то за развој новог ауто транспортног и пословног центра оријентисаног на комуникацијске погодности које ће настати изградњом ауто пута у подручју ка Марсојевића Ријеци, затим ауто базе и осталих потребних пратећих садржаја.

За објекте ове и сличне намјене који су данас у ужој градској зони обавезно је поштовање законских прописа и спровођење свих мера заштите животне средине предвиђених Елаборатом процјене утицаја на животну средину. Изузетно се могу дозволити: вјерски објекти, објекти за културу, здравство и спорт и остали објекти за друштвене дјелатности.

- највећа висина објеката, осим технолошки потребних висина, је 24.0м
- највећи индекс заузетости парцеле је 70%
- за новопланиране комплексе обавезно предвидети простор за манипулативне површине и паркирање у границама парцеле;

Дозвољени су: продавнице и занатске радње, пословне дјелатности, као и угоститељски објекти и објекти за смјештај (мотел, пансиони), објекти за управу, објекти за културу, здравство и спорт и остали објекти друштвених дјелатности који служе потребама транзита, затим ове зоне или евентуално становника околног подручја.

КОМЕРЦИЈАЛНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

ТРГОВИНА И ЗАНАТСТВО, ЦЕНТРИ И КОМПЛЕКСИ

Површине за пословно комерцијалне дјелатности су површине које су планским документом намијењене претежно смјештању комерцијалних садржаја и централних институција привреде, већих трговачких центара и привредних предузећа, која не представљају значајну сметњу за околину, а могу се окарактерисати као претежно услужне и претежно трговачке. Дозвољени су: трговачки центри, пословни и канцеларијски објекти, продавнице, занатске радње, угоститељски објекти и објекти за смјештај, јавна предузећа, пословни и канцеларијски објекти, објекти за управу, вјерски објекти, објекти за културу, здравство и спорт и остали објекти за друштвене дјелатности и специјализовани центри. Изузетно могу се допустити: стамбени објекти и станови, бензинске пумпе уз услов добијања посебних услова, у складу са законом.

Сектор мале привреде заступљен је у готово свим јединицама основних стамбених зона. Сектор занатских услуга и трговине за домаћинства и за пружање сличних услуга, такође се планира дисперзно и заступљен је у готово свим јединицама основних стамбених зона.

ТУРИЗАМ И УГОСТИТЕЉСТВО

Површине за туризам и угоститељство су површине које су планским документом намијењене претежно смјештању таквих садржаја и већих хотелско угоститељских центара и предузећа. У оквиру ове претежне намјене дозвољени су: трговачки центри, пословни и канцеларијски објекти, продавнице, занатске радње, , јавна предузећа, пословни и канцеларијски објекти, објекти за управу, вјерски објекти, објекти за културу, здравство и спорт и остали објекти за друштвене дјелатности и специјализовани центри.

- највећа висина самосталних објеката је П+3+Пк
- највећи индекс заузетости парцеле је 60%
- за новопланиране комплексе обавезно предвидети простор за манипулативне површине и паркирање у границама парцеле;

Објекти ове намјене мањих капацитета такође се планирају и дисперзно у градском ткиву и заступљени су у готово свим намјенама површина и у свим јединицама основних стамбених зона. У таквим случајевима важе услови и правила зоне у којој се налазе.

ДРУШТВЕНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Основно образовање

Основним образовањем ће бити обухваћен целокупни узраст деце од 7 до 14 година, односно 7% од укупног броја становника за локално и 8% за гравитационо подручје. Према демографским прогнозама ову популацију ће чинити око 625 ученика (105 са локалног и 520 са гравитационог подручја), распоређених у 25 одељења. Стандарди за основну школу су следећи:

- П школског простора = $2,95\text{m}^2/\text{ученику}$ - укупна П = $1.845,0\text{m}^2$,
- П учионичког простора = $1,98\text{m}^2/\text{ученику}$ - укупна П = $1.240,0\text{m}^2$,
- у просеку 25 ученика у одељењу.

Како постојећи школски објекат има површину од око $5000,0\text{m}^2$, а користи се једним делом као основна школа и у једној смени, расположива површина у потпуности ће задовољити и потребне капацитете у наредном планском периоду.

Средњошколско образовање

Циљевима развоја средњошколског образовања тежило се максимизирању обухвата деце узраста 15 до 19 година, односно 7% од укупног броја становника (3% за локално и 4% за гравитационо подручје). То значи да ће ову популацију чинити укупно 305 ученика (45 са локалног и 260 са гравитационог подручја). Димензионисање потребних капацитета у планском периоду је засновано на демографској процјени и стандардима за ову врсту дјелатности. Полазне основе за димензионисање капацитета су следеће:

- П школског простора = $3,40\text{m}^2/\text{ученику}$ - укупна П = $1.040,0\text{m}^2$,
- П учионичког простора = $1,70\text{m}^2/\text{ученику}$ - укупна П = $520,0\text{m}^2$.
- у просеку 25 ученика у одељењу.

С обзиром на расположиви простор у постојећем школском објекту, који једним делом функционише као средња стручна школа и гимназија, постојећи капацитети у потпуности задовољавају наведене стандарде.

Дјечија заштита

Пројекције потребних капацитета дјечијих јасли и вртића су базиране на прогнозама становништва узраста до 6 година, односно 7,5% деце до 3 године старости, од којих ће 20% користити јасле, а 7,5% узраста 3 до 6 година, од којих ће 25% користити вртић. То значи да ће 23 детета похађети јасле, а 28 вртић. Стандарди за димензионисање објеката предшколског васпитања су следећи:

- П објекта = $6,5\text{m}^2/\text{детету}$ - укупна П = $340,0\text{m}^2$,
- П парцеле = $25,0\text{m}^2/\text{детету}$ - укупна П = $1.300,0\text{m}^2$.

Постојећи дечији вртић је тренутно смештен у школски објекат и користи један део школског дворишта. С обзиром да је у наредном планском периоду предвиђа повећање броја деце овог узраста, предвиђа се формирање једног мањег објекта намјењеног дјечији узраста до три године (јасле) у непосредној близини Одмаралишта, тачније на простору иза постојеће трафо станице. Површина објекта треба да буде око $200,0\text{m}^2$, а површина парцеле око $600,0\text{m}^2$.

Култура и друштвени живот

Нормативи за димензионисање објекта дома културе са универзалном салом и градском библиотеком, у случају даље реконструкције или изградње, су следећи:

- П објекта ДК = $0,20\text{m}^2/\text{становнику}$ за локално и $0,05\text{m}^2/\text{становнику}$ за гравитационо подручје - П укупно = $630,0\text{m}^2$.
- П универзалне сале = $0,05\text{m}^2/\text{становнику}$
- П библиотеке = $0,045\text{m}^2/\text{становнику}$

Здравствена заштита

Здравствена заштита је у Андријевици организована у постојећем Дому здравља, који поред локалног градског становништва користе и становници са гравитационог подручја. Постојећи капацитет Дома здравља у потпуности ће задовољити потребе и у наредном планском периоду.

Нормативи за димензионисање објеката ове намјене су следећи:

Дом здравља: П објекта = $0,04\text{m}^2/\text{становнику}$ за локално становништво и $0,02\text{m}^2/\text{становнику}$ за гравитационо подручје - укупна П = $200,0\text{m}^2$.

Апотека: П објекта = $0,01\text{m}^2/\text{становнику}$ за локално и гравитационо становништво - укупна П = $80,0\text{m}^2$.

Када су у питању апотекарске услуге, могућа је и приватна иницијатива којом ће бити омогућен бољи распоред апотека на територији насеља.

Јавна администрација

Јавни објекти су поште, банке, управа, полиција, администрација и друге установе. Архитектонска решења јавних објеката раде се по правилу на основу Урбанистичког пројекта или конкурса. Максимална висина објеката треба да је усклађена са окружењем

и амбијентом, као и висинском регулацијом сусједних објеката, а по правилу не треба да је већа од П+З+Пк. Надзиђивање објеката, као санација равних кровова може бити спрат и поткровље са косим кровом – сложеним или вишеводним, спрат са косим кровом иза атике, минималног нагиба.

РЕКРЕАЦИЈА И СПОРТ

Нема посебних или додатних услова и правила за изградњу и уређење комплекса и објеката за спорт и рекреацију на за то предвиђеним и могућим локацијама, осим уобичајених стандарда за изградњу таквих објеката и комплекса.

На површинама претежне намјене за спорт и рекреацију дозвољени су: сви комерцијални, клупски пословни и намјенски објекти уз спорт, продавнице, угоститељски објекти и локали других намјена, објекти за културу, здравство и остали објекти за друштвене дјелатности, пословни и канцеларијски објекти.

За различите спортско рекреативне садржаје треба обезбиједити проширење простора у непосредној близини постојећег спортског игралишта, као и на простору уз ријеку Лим, а у склопу спортско-рекреационог комплекса. У склопу овог комплекса планира се између осталих садржаја и спортска хала за 1000 гледалаца, терен за одбојку и кошарку и објекти за свлачионице за мокрим чворовима и канцеларијама, све са пратећим садржајима - од клупских просторија и пословања до локала различитих понуда (од специјализованих до трговинских и угоститељских).

Неопходно је такође предвидети адаптацију и реконструкцију фискултурне сале и изградњу терена за рукомет и кошарку у оквиру школског комплекса.

Нормативи за димензионисање објеката ове намјене су следећи:

- Површина парцеле (комплекса) - мин.10м² слободних отворених поршина по становнику;
- Површина објекта - мин. 0,25м² БГП по становнику.

КОМУНАЛНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Нема посебних или додатних услова и правила за изградњу објеката комуналних објеката на за то предвиђеним и могућим локацијама, осим услова проистеклих из потреба надлежних институција и уобичајених стандарда за изградњу таквих објеката и комплекса.

ВЈЕРСКИ ОБЈЕКТИ

Нема посебних или додатних услова и правила за изградњу вјерских објеката на за то предвиђеним и могућим локацијама, осим услова и канона предвиђених уобичајеним стандардима за изградњу таквих објеката и комплекса.

ПРАВИЛА И УСЛОВИ ЗА ЗЕЛЕНИЛО

СМЈЕРНИЦЕ ЗА ПЕЈЗАЖНО ОБЛИКОВАЊЕ ПРОСТОРА

Планска систематизација за биолошку основу зелених површина је следећа:

- обале ближе реци могу се користити за узгој (уз истовремено пејзажно обликовање површина) украсних и шумских биљних врста које се и код нас а и другим поднебљима јављају поред воде: храст лужњак, чамолики храст, тополе, врбе (медоносне, богате танином везују обалу, користе се за плетење корпи и сл., за лисник, гориво, ограде) пољски јасен, пасдрен, јова, бодљива смрча, канадска срча, таксодијум, криптомерија и сл.
- дубока и плодна алувијална земљишта изван домаћаја високих подземних вода могу бити станишта биљних врста у оквиру којих би се формирала игралишта,

шетишта, бициклическе и трим стазе и др.; ту се може садити гинко, дугоигличава јела, дуглазија, оморика, атласки кедар, хималајски бор, секвоја, тиса, храстови, липе, јасенови, бреза, граб, леска, орах, јавори, кестени и др.

- у централној зони града испред јавних објеката, као и у зони меморијалног парка и парк - шуме, могуће је формирање амбијента, али и идентитета Андријевице садњом карактеристичних врста за овај регион: борова молике и мунике.
- квалитету градског амбијента много доприносе дрвореди, зависно од ширине улице, њене основне намене (стамбена, трговачка, пословна, производна и сл.); могу се планирати одговарајући дрвореди од врста отпорних на загађења пореклом од саобраћаја (ликвидамбар, дудовац, мечја леска, јавор, кошћела, кестен) декоративне са мирисним цветовима (липе, дрвени кестен, јасен, палуловнија, багрем итд.).
- све зелене површине могуће је оградити живицом (и баште око кућа за становање) ради повећања биљне масе, али и ради разграничавања различитих категорија и површина. Жбунастим садницама могу се просторно и визуелно дефинисати пропланци, игралишта, спортски терени и др. (суручице, жутика, дуњарице, јоргован, јасмин, калике, рибизле, тиса, ловор, вишња, глог, граб и др.).

УСЛОВИ И МЈЕРЕ ЗА УРЕЂЕЊЕ ЗЕЛЕНИХ ПОВРШИНА

Паркови и уређене зелене парковске површине

Градски парк

Градски парк представља најважнију, највреднију и највећу уређену зелену површину у централној зони. Са својим декоративно - естетским, мелиоративним и заштитним функцијама ово је приоритетна зелена површина у Центру која се мора заштити од деградације и одржавати - неговати у циљу очувања њених функција.

Парк шума

Условно названо "парк шума" представља зелене површине заштитног карактера (заштита нестабилних терена од клизања и одроњавања), које се по свом садржају биљног материјала и осталих партерних објеката (пешачке стазе, одморишта, клупе) разликује од заштитних појасева.

Сем заштитне функције она има за циљ и пасивну рекреацију становништва, а пешачким стазама је повезана са централном зоном.

Меморијални парк са Црквом

Зелена површина је веома доброг квалитета, на њој ће се спровести интензивне мере неге и пејзажног уређења, а кроз детаљну разраду у оквиру посебног пројекта.

Заштитно зеленило

Опште заштитно зеленило

У зависности од врсте заштите на територији плана разликују се:

- заштитни појасеви стамбених комплекса од буке, агрозагађења, прашине,
- заштита земљишта од ерозије
- заштита обала река од речне ерозије и деградације тла.

Заштитне појасеве од буке, аерозагађења, прашине, формирати засадима средње висине, са добро развијеном и густом формом крошње, као и травним засадима.

Заштита земљишта од ерозије спроводи се садњом одговарајућих дрвенастих врста лишћара и четинара са подсадњом жбунастим врстама аутохтоног порекла.

Неуређено зеленило и неплодне површине

Постојећи аутохтони комплекси природно обрасли зеленилом, на којима се не предвиђа никаква изградња или уређење такође егзистирају као заштитни појасеви, пејзажни елемент или предах у урбаном миљеу. Неплодне зелене површине дуж појединих обала су тип зеленила који треба, с једне стране, да спречи ерозију земљишта, а са друге бављење пасивном рекреацијом. Зато се препоручује да се дуж Лима у зони спорта и

рекреације израде пешачко - бициклистичке саобраћајнице, а по могућству их треба проширивати на све речне обале Лима, Злоречице и Краштице.

Зелене површине индустријских погона

Зеленило ове категорије треба да обезбеди најповољније услове процеса производње и хигијенских услова (стварање повољног микроклимата, заштита штетних утицаја процеса производње, стварање слободних простора за одмор и освежење, заштита трансверсала од инсолације).

Пошто је уз град лоцирана углавном "чиста" индустрија, не указује се на потребу грађења посебних заштитних појасева зеленила око индустријских погона. Изузетак представља погон пилане у оквиру чије парцеле се мора подићи зелени заштитни појас ка околним стамбеним објектима, као и планираних површина за производњу и складишта северно од ушћа Краштице (сепарација шљунка и друге производне намене).

Дрвореди и зелене површине дуж саобраћајница

Зелене површине дуж тротоара - дрвореди чија основна функција је повезивање свих простора зеленила у једну зелену целину, побољшање санитарно-хигијенских услова града, омогућавање пријатног коришћења пешачких саобраћајница. Предвиђени су у свим зонама осим тамо где регулација улица то не дозвољава. У ову категорију зеленила треба сврстати и озелењавање колских саобраћајница, које остварити садњом жбунастих врста добре везивне моћи. У зонама индивидуалног становања дрвореде формирати ивицом парцеле кућишта. Као садни материјал користити дрвеће и лишћаре.

Остало зеленило

Зелене површине око школе

Специфична функција ове категорије зеленила треба да задовољи: максимално повољне санитарно-хигијенске услове, могућност игре, разоноде за време одмора и извођење практичне наставе из природних наука и физичке културе, потребу стварања лепшег амбијента.

Зелене површине око школе треба да садрже следеће урађене зелене површине: простор за одмор, игру и рекреацију; плато за физичко васпитање; школски врт; предбашту (улазни део школе); окућницу (манипулативни простор); заштитни оквир.

Свака од набројаних зелених површина треба да буде изолована одговарајућим биљним засадама.

Дечји вртићи као зелене површине

Ова категорија зеленила треба да обезбеди: одмор и игру у изразито повољним хигијенским условима, стварање осећаја чувања и љубави према биљном свету, упознавање са живом природом.

Озелењавање спровести периферном садњом групација жбунастих врста и солитерном садњом дрвећа. Од појединих парцела одвојити простор живом оградом. Формирати, према узрасту корисника, микропросторе за игру, које одвајати ниским растињем.

У избору садног материјала избегавати биљне врсте јаког ароматичног својства, са бодљама, јестивим плодовима, плодовима који могу нанети физичке озледе.

Зелене површине туристичких објеката (хотела и одмаралишта)

Основна функција ове категорије зеленила је декоративно-естетска, а затим санитарно-хигијенска. Озелењавање се спроводи парковском садњом (композициона решења - групације дрвећа и жбуња, цветни насади).

На југу насеља изнад пута за Бојиће постоји формирана зелена површина код планираног "одмаралишта" (садашње "старе болнице") доброг квалитета. Даљом интензивном негом истог, постигнути квалитет ће се побољшати и одржати.

Гробља као зелене површине

Зелени насади код гробља имају у основи декоративно-естетску функцију. Они треба да створе микросредину која је пријатна у естетском смислу, а истовремено да послужи наглашавању појединих момената који одговарају психолошком стању посетилаца. За озелењавање користити зимзелено растиње.

Спортски терени као зелене површине

Биљни свет спортско-рекреацијских терена има задатак да допринесе и омогући стварање здраве, хигијенске микросредине.

Спортске терене засадима дрвећа лишћара треба изоловати од околних парцела.

Рекреациони зелени појас, сем остварења повољних санитарно-хигијенских услова, обезбеђује и санацију терена, те га треба формирати као шумски комплекс, дуж речних обала Лима са могућношћу уређења шеталишно - бициклистичке стазе дуж Лима и Злоречице.

Зелене површине унутар становања

Блоковско зеленило

Ова категорија зеленила припада колективном становању са тежњом очувања присног и свакодневног додира станара са делом живе природе - вегетацијом.

Блоковско зеленило нема јавни карактер. Пројектовање треба спровести тако да је његова припадност искључиво том блоку.

Блоковско зеленило је у основи двојако и то:

- Зелене површине постојећих стамбених блокова (зелене површине изграђених стамбених блокова треба схватити као реконструкцију, која ће тежити очувању већ постојећег зеленила и обогаћивању истог новим биљним садржајем)
- Зелене површине планираних стамбених објеката (заједничка карактеристика ове категорије зеленила предбаште - предњи прилазни део са претежно декоративно естетском функцијом, и задњи део, као простор за одмор и рекреацију)

Баште око кућа за становање

Баште око породичних зграда за становање представљају једну од најмањих категорија зеленила. Непосредно и спонтано користе укућанима, а у општем комплексу урбаног зеленила имају и заштитно естетску функцију како становника у непосредној близини, тако и укупног насеља.

Озелењавање породичних зграда у централној зони је због скучености простора претежно орјентисано на озелењавање вертикалних површина (пузавице), уређење прозорских отвора (цветне гредице) и терасе (цветне гредице).

Зеленило индивидуалних објеката у низу (испод насеља и улице Бранка Делетића) карактерише: резана или слободно растућа жива ограда у чеоном прилазном делу окућнице (према саобраћајници) висине до 60 цм, жива ограда према суседима, суседним парцелама формирана од пузавица које обрастају жичану ограду, висине до 1,20 м, предбашта (простор испред куће) се озелењава цветним елементима у травнатим засадима.

Зеленило слободностојећих индивидуалних стамбених објеката карактерише: - резана или слободнорастућа жива ограда у чеоном, прилазном делу, висине до 60 цм; жива ограда према суседним парцелама формирана од жбунастих врста и пузавица компонованих са оградама од грађевинских елемената или жичаним оградама, висине до 1,5 м; предбашта се озелењава цветним елементима, жбунастим и травнатим насадима, ниским дрвећем четинара и лишћара; задњи део окућнице може да садржи воћне саднице.

Ливаде, пољопривредне и шумске површине

У овом Плану у границама урбане цјелине нема нових планираних пољопривредних површина. Међутим, коришћење постојећих је могуће све до евентуалне промјене намјене или реализације ширења урбаног подручја.

Оранице и баште

на теренима у алувиону на којима су и данас постојеће оранице и баште, изузев оних које се планирају за друге намене

Воћњаци

на теренима у алувиону и на падинама на којима су и данас воћњаци, изузев оних које се планирају за друге намене

Шуме

на теренима на падинама већих нагиба, нарочито на терасном одсеку, као вид заштите земљишта од ерозије; на теренима поред река који су погодни за хидрофилне врсте, као вид заштите обалног земљишта од речне ерозије.

ИЗБОР САДНОГ МАТЕРИЈАЛА

Идентитет Андријевице може се, између осталог, заснивати и на коришћењу једне или више биљних врста за формирање њених карактеристичних зелених амбијентата. Исто тако, појединим биљним врстама могуће је обележавати одређене категорије зелених површина (дјечја игралишта, спортски терени и сл.) или дјелове града (Центар, меморијални парк, улице итд.).

Карактеристичан амбијент Андријевице са аспекта озелењавања, може се формирати садњом биљних врста које улазе у састав аутохтоних биљних заједница, затим, од егзотичних, или од једних и других, претежно од четинара и слично. О овоме треба да одлуче житељи града.

При подизању и одржавању зелених површина треба водити рачуна да на овом подручју успијевају следеће врсте:

Дрвеће лишћара: Acer campestre, Acer tataricum, Acer negundo, Acer platanoides, Acer dasycarpum, Aesculus hippocastanum, Broussonetia papyrifera, Betula verrocosa, Betula lutea, Catalpa bignonioides, Celtis australis, Corylus collurna, Elagagnus angustifolia, Fraxinus oxycarpa, Koeleria paniculata, Paulownia tomentosa, Pirus piraster, Prunus Padus, Platanus Acerifolis, Populus nigra, Populus nigra var. pycnantha, Prunus mahaleb, Quercus cerris, Quercus conferta, Quercus pubescens, Salix alba var. vitellina F. pendula, Salix alba, Sorbus torminalis, Sorbus domestica, Sophora japonica, Tilia argentea, Ulmus campestris, Ulmus effusa.

Дрвеће четинара: Pinus nigra, Pinus sylvestris, Cedrus atlantica, Picea abies, Tsuga canadensis, Pseudotsuga taxifolia.

Жбуње лишћара: Berberis vulgaris, Berberis thunbergii atropurpurea, Caragana arborescens, Colutea arborescens, Cornus mas, Crataegus monogyna, Crataegus oxycantha, Crataegus pentagyna, Crataegus crus-galli, Deutzia gracilis, Gynerium verrucosa, Lonicera tataricum, Prunus spinosa, Pyracantha coccinea, Rhus cotinus, Rosa canina, Syringa vulgaris, Viburnum lantana.

Жбуње четинара: Juniperus communis, Juniperus horizontalis, Taxus baccata.

Повијуше: Clematis vitalba, Lonicera caprifolium, Rosa sp., Rubus tomentosus, Wisteria sinensis.

ПРАВИЛА И УСЛОВИ ЗА САОБРАЋАЈНЕ ПОВРШИНЕ

Попречни профили улица

Попречни профил градске саобраћајнице (улице Бранка Делетића), у зони најужег центра састоји се од коловоза ширине 2х3,5м, уз саобраћајне траке су предвиђене обостране траке за подужно паркирање возила ширине 2м, зелени појас и обострано вођени тротоар. На осталом делу ове саобраћајнице профил остаје као у постојећем стању (2х3,5м и обострано вођени тротоар променљиве ширине). Попречни профил градске саобраћајнице – дела постојећег регионалног пута Андријевица – Беране задржава се као у постојећем стању.

Типски попречни профил сабирних улица садржи јединствени коловоз ширине 6,0м са две саобраћајне траке (2х3м) и обострано вођене тротоаре ширине 1,5м.

На планираним приступним улицама предвиђен је коловоз ширине 6,0м (2х3м) са једнострано, односно обострано вођеним тротоарима, изузев на саобраћајницама које воде ка околним насељима где је предвиђена банкина ширине 0,5 - 1,0м.

Новопланиране саобраћајнице треба тако пројектовати да одвођење атмосферских вода буде површинско.

Паркирање

Нове паркинг просторе би требало организовати на одговарајућим слободним површинама и дуж приступних саобраћајница градском центру где год за то има могућности.

У зонама индивидуалног становања простор за паркирање треба обезбедити у оквиру парцела, у гаражама или на отвореном простору.

Терминал за отпрему путника

Предвиђени простор омогућује изградњу аутобуске станице са 6 перона, 3 места за паркирање аутобуса и станичном зградом са свим оперативним и пратећим садржајима.

Станица за погонско гориво

Генерално, локације будућих станица треба утврђивати у складу са противпожарним прописима и условима које одређују надлежни органи у области саобраћаја, екологије, водопривреде и санитарне заштите.

За сваку конкретну локацију потребно је урадити елаборат који садржи анализу утицаја на безбедност и функцију саобраћаја, загађење ваздуха, воде и земљишта, појаву буке и вибрација, као и мере које треба предузети за спречавање и смањење штетних утицаја.

ПРАВИЛА И УСЛОВИ ЗА ИНФРАСТРУКТУРУ

Убанистичко-технички услови за изградњу инфраструктурних и комуналних објеката од посебног интереса за локалну самоуправу

ХИДРИТЕХНИЧКА МРЕЖА И ОБЈЕКТИ

Снабдијевање водом

При пројектовању водовода на основу урбанистичке документације обавезно је:

- да се испуне услови у погледу потребног растојања водовода у односу на друге објекте инфраструктуре; посебно се предвиди размак у односу на канализацију, који мора бити минимално 1.5-2м;
- обавезно пројектовати прстенасту мрежу;
- водоводна мрежа мора бити тако пројектована да се сваки објект може регуларно прикључити на водовод;
- да се водовод гради тек после стабилизације тла након просјецања улица;
- да се одабере одговарајући цјевни материјал;
- да у водоводној мрежи не буду притисци већи од 7 бара;

- да се обезбједи потребан број затварача како би се обезбједили услови за одржавање мреже;
- да се на мрежи постави потребан број хидраната;
- да се обезбједи испирање водоводне мреже;
- да се затварачи смјесте у шахтовима;

Каналисање отпадних вода

- Канализацију предвидети у осовини саобраћајнице;
- Начин градње и избор материјала подредити хидрогеолошким условима терена;
- да се нивелета канала постави тако да се могу прикључити објекти који треба да се прикључе на одређеном сектору канализације;
- да се избегава постављање већег броја каскада;
- да се провјери темена носивост канала;
- да се обезбједе падови канала који треба да буду већи од минималних дозвољених;
- да се код изградње обавезно врши подграђивање рова;
- да се дубљи шахтови армирају;
- да се употребљавају пењалице отпорне на корозију;
- да се врши испитивање канализације после изградње;
- да се још код израде пројекта предвиде места спојева, прикључења на канализацију и оставе прикључци како се накнадно не би вршило оштећење канала;
- да се на шахтовима предвиде тешки поклопци.

ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА МРЕЖА И ОБЈЕКТИ

- Пратити потрошњу електричне енергије и снаге па у складу са том потрошњом градити електроенергетске капацитете.
- Мрежу 10 кВ и 0,4 градити у складу са изградњом трансформаторских станица 10/0,4 кВ.
- Јавно електрично осветљење градити у складу са изградњом саобраћајница.
- Да енергетски трансформатори и далеководи својим инсталисаним капацитетима и пресецима пруже потрошачима потребну снагу, добар напон, могућност резервног напајања у случају испада неке трафостанице или далековода.
- Да губици преноса у дистрибуције електричне енергије буду што мањи.
- Да дистрибутивни електро-енергетски капацитети својим локацијама и трасом не буду ограничавајући фактори у коришћењу грађевинског земљишта.
- Да се изградњом диспечерског центра повећа квалитет контроле токова енергије.

СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА И УСЛОВИ И МЈЕРЕ

**ЗА ПОДРУЧЈЕ ОПШТИНЕ И ПОДРУЧЈЕ ЦЕНТРА
ОПШТИНЕ**

ПРОСТОРНО ПЛАНСКИ УСЛОВИ И МЈЕРЕ

за укупно планско подручје општине и подручје урбане разраде центра општине

СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА

Смјернице за израду детаљних урбанистичких планова и урбанистичких пројеката
Доношењем овог плана, престају да важе и да се примјењују ГУП односно Измјене и допуне ГУП-а Андријевица.

У план је уграђен и примјењује се ДУП Књажевац.

Детаљни урбанистички план се израђује за обнову и реконструкцију центра Андријевице, а на основу студије обнове наслеђа историјског језгра Андријевице.

Детаљни урбанистички план се израђује за проширење насеља Андријевица на доњу терасу уз Лим, уз препоруку да се у склопу плана или као независна фаза обави урбана комасација кроз план парцелације, како би се читава зона плански градила.

Урбанистички пројекат се израђује за зону привреде у утицајном подручју Аутопута, на локацији Марсенић Ријека.

Урбанистички пројекти се израђују за обнову катуна (уз сагласност носиоца тапије на идејна рјешења), као и изградњу већих туристичких комплекса ван насељених мјеста.

Урбанистички пројекти се израђују за изградњу хотела и спортско рекреативних комплекса у насељеним мјестима.

Детаљни урбанистички план и Урбанистички пројекат се израђује и за друге зоне, цјелине и обухвате, у складу с одлуком надлежног органа општине Андријевица.

Смјернице за израду локалних студија локације

Адекватна истраживања и избор локације и израда и доношење одговарајућег документа, односно Студије локације за сточно гробље, с препоруком да се оприједели у атару локалног центра Кути.

Студије локације се израђују за изградњу хотела, уређење видиковаца, спортско рекреативних комплекса и планинских домова ван насељених мјеста.

Студије локације се израђују и за друге зоне, цјелине и обухвате, у складу с одлуком надлежног органа општине Андријевица.

Легализација објеката изграђених без грађевинске дозволе

Објекти изграђени без грађевинске дозволе који се могу сматрати уклопљенима у планско рјешење овог плана су они објекти који нису изграђени на постојећим јавним површинама путева и коридорима инфраструктуре и на планираним јавним површинама путева и коридорима инфраструктуре, као и који испуњавају параметре и правила за изградњу објеката у претежној или компатибилној намјени одређене овим планом за површину у којој се предметни објекти налазе. За такве објекте може се издати употребна дозвола након прибављања законом приписаних доказа о погодности за употребу као и испуњења других обавеза прописаних законом и важећим прописима.

СМЈЕРНИЦЕ И МЈЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Подручје Андријевице представља један од најчистијих и најочуванијих урбаних простора у Црној Гори са аспекта природне средине. У овом крају, и поред постојања неколико индустријских погона и магистралног пута, за сада нема већег нарушавања природне средине од стране човека. Положај насеља у издуженој котлини (изложеној дејству ветрова са југа, југоистока и севера који прочишћавају ваздух), рјечни токови (који у већем делу године располажу са додољно воде и моћи самопречишћавања), простирање терена са знатним ограничењима за градњу (било због подземних или површинских вода, смањене стабилности и носивости, нагиба и сл.), као и политика досадашњих улагања у привредни развој, свеукупно су утицали на успорен урбани, привредни и инфраструктурни развој овог краја, чији је досадашњи темпо и интензитет такав да природна средина није значајније угрожена. Такође, због удаљености и

географске издвојености од других урбаних центара (Беране нпр.), нема неповољних екстерних утицаја на природну средину у Андријевичком крају.

Упркос чињеници да Андријевица, и поред активирања неколико индустријских погона, већ деценијама стагнира у популационом и просторном развоју, евидентан је досадашњи немаран однос према животној средини. Теже последице су изостале само захваљујући популационој стагнацији и неповољној економској ситуацији за инвестициона улагања, како у страмбену изградњу, тако и у изградњу привредних објеката. Евидентно је лоше одржавање старог и често лошег грађевинског фонда, што с друге стране нарушава укупну слику Андријевице.

Мјере заштите природне средине

Основни развојни циљ: заштита и унапређење животне средине ће се постићи кроз побољшање њеног квалитета укупно, као и појединих њених елемената: ваздуха, воде, земљишта и живог света. Овај развојни циљ оствариће се спровођењем низа мера различитог карактера:

- правних - нормативних мера: доношење општих нормативно - правних аката СО о заштити и унапређењу животне средине, као и програма заштите и поступака и активности, критеријума понашања, а у вези са тим и санкционих поступака у случају непоштовања Закона; израда катастра загађивача и стално ажурирање од стране надлежних органа, при чему је нарочито важно успостављање мерних пунктова загађивања и услова праћења загађивања; забрана и ограничавање градње објеката који су потенцијални загађивачи у зонама становања, друштвених, рекреативних, здравствених, школских и других центара активности;
- техничко - технолошких мера: прилагођавање технолоких и производних процеса у индустрији захтевима и условима заштите од загађивања животне средине; уградња, контрола употребе и одржавања инсталација и уређаја за пречишћавање загађених отпадних гасова и вода;
- просторно - планских мера: правилан избор локације (нарочито производних и непроизводних објеката) уз поштовање мезо- и микролокационих карактеристика простора; формирање санитарних заштитних зона око индустрија и великих саобраћајница, при чему ширина санитарних зона зависи од степена загађења;
- економских мера: прибављање материјалних средстава потребних за остваривање циљева заштите и унапређења животне средине кроз мере фискалне политике, издвајање доприноса из цене производа и услуга, накнаде за коришћење грађевинског земљишта, као и финансирање из новчаних накнада и казни за емитовање штетних продуката преко МДК у животну средину.

Спровођење ових и других мера утицаће на смањење ризика од загађивања и деградације животне средине, као и на подизање постојећег квалитета животне средине, што ће се одразити и на подизање квалитета живљења уопште.

Услови и мјере заштите ваздуха

С обзиром да су главни извори загађења ваздуха у Андријевици саобраћај и индивидуална ложишта у насељу и котларнице у индустријским и друштвеним објектима, побољшање квалитета ваздуха ће се постићи спровођењем следећих мера:

- унапређењем саобраћајне мреже (проширивање и асфалтирање улица, преусмеравање саобраћајних токова и изналажење и реализација архитектонских, грађевинских и хортикултурних решења између саобраћајница и стамбених објеката) смањиће се запрашеност улица и загађеност ваздуха уз главну и друге улице.
- обезбеђивањем редовног прања улица и круга пилање, ради смањења запрашености прашином са коловоза и дрвеном прашином.
- подизањем заштитних појасева зеленила између пилање и стамбеног насеља смањиће се запрашеност околних стамбених зона.
- уградњом и функционисањем уређаја за пречишћавање отпадних гасова и отпрашивање у појединим погонима и пилани

- изградњом јединственог система топлификације за Андријевицу са топланом у индустријској зони у долини Краштице, на коју ће се повезати колективне стамбене зграде и јавни и комерцијални објекти у центру (у перспективи)

Услови и мјере заштите од буке

Повећан ниво буке изражен је само локално дуж магистралног и регионалног пута и у зони пиране. У циљу смањења загађивања буком могуће је спровести заштиту:

- на самом извору буке: техничко - технолошким решењима на уређајима који производе буку, као и учесталом строгом техничком контролом рада моторних возила и применом важећих прописа;
- на путу од извора буке до пријемника: - подизањем заштитних зидова типа екрана око машина за резање грађе; - реконструкцијом саобраћајне мреже (при чему примарни задатак представља изградња улице 1. реда у зони алувијалне равни која ће прихватити део градског и цео транзитни саобраћај, преузимајући улогу обилазнице градског центра); - новим урбанистичко - архитектонским и грађевинским решењима уз одговарајућа хортикултурна решења у стамбеним и радним зонама (а нарочито у деловима зона где се оне додирују);
- на месту пријема звука: ефикасним архитектонским и грађевинским решењима (правилном локацијом извора буке, добрим избором грађевинских материјала слабе звучне проводљивости као и оних који имају повећану апсорпцију звука; при пројектовању објекта спровести одређивање правилног распореда просторија за спавање на страни куће која није окренута директно ка путу или другом извору буке, као и увођење боље звучне изолације при пројектовању и градњи стамбених објеката).

Већ поменуте планске одреднице у вези унапређења саобраћајне мреже и изналажење и реализација архитектонских, грађевинских и хортикултурних решења између саобраћајнице и стамбених објеката, допринеће и смањењу буке од саобраћаја у насељу.

Услови и мјере заштите вода

У складу са планираним привредним, популационим и просторним развојем, па тиме и очекиваним повећањем обима производње у индустрији и другим привредним делатностима, повећаним обимом активности у осталим непроизводним делатностима, уз перманентно повећање броја становника, потребно је предузети превентивне и санационе мере против даљег загађивања Лима и његових притока (у који се данас уливају отпадне воде са подручја града), ради остваривања и очувања квалитета вода, како површинских тако и подземних. У том смислу спроводиће се следеће мере:

- правилан избор локације и врсте програма објекта, потенцијалних загађивача површинских и подземних вода (објекти мале привреде и комунални објекти) уз одабир технолошких процеса у којима се максимално могуће примењује рецикулација и
- пречишћавање отпадних вода и повезивање на систем градске канализације (који ће обухватити коначно пречишћавање свих отпадних вода пре њиховог упуштања у Лим);
- промене у технолошким процесима везане за смањење ризика од загађивања вода, при чему искоришћавање и рецикулацију отпадних вода треба применити где год је то могуће;
- изградња канализационог система за санитарне, технолошке и атмосферске воде, уз обавезни предtretман отпадних вода из привредних објекта, дома здравља, хотела, пиране, аутобуске станице и др. (аерација, седиментација, флокулација и други поступци који су неопходни у зависности од састава конкретне отпадне воде) пре упуштања у градски систем канализације;
- изградња постројења за пречишћавање отпадних вода из система градске канализације на десној обали Лима;

- спровођење потпуне контроле испуштања, пречишћавања и упуштања отпадних вода у канализациони систем и водоток, тј. праћење нивоа њиховог загађења, односно пречишћености.

Услови и мјере заштите земљишта

Деградација и загађивање земљишта, највише изражена код пољопривредног и грађевинског земљишта, као и при таложењу чврстих материја из ваздуха и депоновању отпадака, се перманентно повећава.

Заштита пољопривредног, шумског, грађевинског и осталог неплодног земљишта ће се постићи спровођењем следећих мера:

- законским регулисањем и заустављањем процеса градње објеката на површинама које нису планиране за изградњу, како би се спречила деградација плодног пољопривредног земљишта;
- пошумљавањем и озелењавањем, правилним обрађивањем земљишта и уређењем водотокова утицаће се на смањење ерозије;
- стручном примени пестицида и минералних ђубрива и строгом контролом њихове употребе умањиће се њихова штетна дејства на измене хемијског састава тла;
- регулацијом септичких јама градитељским захватима и изградњом канализације у насељу смањиће се опасност од потенцијалног загађивања тла и подземних вода;
- реконструкцијом постојеће уличне мреже и регулацијом саобраћаја смањиће се аерозагађење, као и таложење чврстих материја из ваздуха на тле;
- одговарајућим техничко - технолошким решењима у ложиштима и котларницама (уградњом пречистача отпадних гасова и чађи), као и редовним одржавањем чистоће круга пилане у циљу смањења запрашености и одлагања отпада уз Злоречицу;
- спровођењем законских прописа у вези одлагања смећа и секундарних сировина и увођењем процеса рекултивације земљишта;
- планском експлоатацијом шљунка у зони Сепарације шљунка на ушћу Краштице у Лим и рекултивацијом деградираних површина предупредиће се многи хидротехнички проблеми: поремећај режима подземних вода и сакупљање воде у депресијама, ерозија и одношење речних обала и неконтролисано депоновање наноса итд.;
- утврђивањем локације на нивоу Општине, и доношењем просторно - планске и пројектне документације за депонију комуналног и индустријског отпада, које се сматра приоритетним задатком општинских служби;
- спровођењем мера заштите од ерозије и заштите од вода (регулација корита бујичарских токова, адекватно коришћење земљишта у зависности од конкретних природних услова итд.) и клизања и спирања тла.

Услови и мјере заштите вегетације

Републички прописи о шумама и шумском земљишту представљају добро полазиште за дефинисање општих и посебних мера заштите шумске вегетације (у смислу њеног узгоја, одржавања, забране пустошења, промене намене и режима коришћења итд.).

У оквиру општих мера предвиђа се:

- контрола сече уз обавезно одабирање и обележавање стабала у складу са упутствима из шумско - привредних основа;
- забрана пустошења, кречења и чисте сече која није одобрена као редован вид обнављања шума (сеча ретких стабала, подбељивање стабала, паша и брст коза, ширење, сакупљање шушња и маховине и сл. активности које могу угрозити шуму)
- забрана промене намене и режима коришћења шуме и шумског земљишта која није у складу са шумско - привредном основом
- забрана сече четинарских стабала
- забрана неконтролисаног сакупљања шумских плодова и лековитог биља
- контролисану испашу у шумама (осим бртса коза)

- гајење само оних врста дивљачи и у оном броју који не омета правилно газдовање шумом.

Посебне мјере заштите предузимати ради заштите шуме од пожара и других елементарних непогода, биљних болести, штеточина, загађивања из ваздуха и других штета.

Ради спречавања негативног дејства загађеног ваздуха дуж путева је неопходно планирати сађење оних врста које су отпорније на ове емисије.

Постојећа и планирана вегетација у насељу (дрвореди, скверови, гробља, парковске и друге уређене зелене површине, као и вегетација на обалама водотокова и стрмих падина) такође захтева адекватну заштиту и одржавање (посебно због загађености ваздуха и неконтролисаног одлагања смећа који штетно утичу на развој биљних врста). Због тога она треба да буде правилно одабрана и одржавана, како би у потпуности остварила своје санитарне, хигијенске, пејзажно - архитектонске и друге мелиоративне улоге.

Услови и мјере заштите природних вредности

Иако у Андријевици нема евидентираних заштићених природних вредности, ГУП-ом се планира намена парк - шуме и меморијалног парковског комплекса са обе стране магистралног пута између Школе и централне зоне. Овај простор се мора адекватно валоризовати и плански уредити (нарочито подручје парк - шуме) и то кроз израду детаљног урбанистичког плана. Неће се дозволити нова изградња на овим просторима, већ само унапређење вегетације и пејзажно уређење парковских површина. Простор градског парка захтева искључивање сваке изградње која није у сагласности са овим ГУП-ом.

Посебне природне вриједности има шумски комплекс Зелетин, станиште реликтних борова, молике и мунике са стаблима старости неколико стотина година, као и других реликтних врста. Овај комплекс има изузетне пејзажно-амбијенталне вриједности и има све предуслове да буде у саставу регионалног парка Комови.

Основни услов за заштиту и уређење свих природних вриједности је да даља изградња и активност буде вршена у складу с планским одредницама, условима и правилима из овог плана и у складу с режимима заштите и планским интервенцијама и условима који буду дефинисани у ПППН Бјеласица - Комови, као планском документу вишег реда и државног значаја.

Падине под шумском вегетацијом и оне које су огољене, јаруге потока као и површине уз реке и путеве морају се посебно пажљиво хортикултурно планирати и уређивати, како би се очувале и унапредиле вредности вегетације и тла.

Нарочито значајна подручја (парк - шума са меморијалним комплексом и градски парк) захтевају посебне мере заштите у циљу смањења ерозије, заштите вегетације, спречавања бесправне градње итд. ГУП-ом се планира пошумљавање стрмих и голих падина, забрана сече шуме, забрана градње на стрмим падинама, као и посебно пејзажно - архитектонско уређење парк - шуме, меморијалног комплекса и градског парка.

Мјере заштите корита водотокова обухватају: регулацију обала корита (ради спречавања ерозије), пејзажно - архитектонско уређење обала (стварање зона са богатим зеленилом), уклањање смећа и отпада и одржавање чистоће обала уз контролу спровођења забране бацања отпада ван за ту сврху прописаних места, изградњу канализације и њено повезивање на градски систем канализације отпадних вода итд.).

Услови за уређење и заштиту амбијенталних вредности и градитељског наслеђа

Археолошким испитивањима Завода за заштиту споменика са Цетиња 1956. године, установљено је да трагови материјалне културе из доба неолита постоје у иванградској котлини. Сем тога пронађени су и трагови илирске материјалне културе, па се може претпоставити да је и околина Андријевица била екуменски простор свих старих народа.

Откривени су и бројни локалитети римских насеобина не само у Иванградској котлини гдје је постојао римски град Муниципиум, већ и у околини Андријевице. На римским некрополама нађено је више споменика. Нарочито је добро очуван споменик у селу Забрђу испод Жољевице. На основу ових доказа може се закључити да је простор општине Андријевица био друштвено економски активан почев од најстаријих времена. Југозападно од Андријевице, на даљини од 1 км. У селу Божићу налази се узвишење Граце, гдје у Средњем вијеку постојала тврђава – град што и само име каже. И данас је примјетан простор гдје је била тврђава која је имала стратегијски значај на раскрсници путева уз ријеку Лим и њену притоку Злоречицу. Ови путеви су били саставни дио главног пута између старе Рашке и Зете.

Бројни средњовјековни споменици: хрисовуље, акти, љетописи, типичи и записи, забиљежили су повећи број села која се и данас налазе у залеђу Андријевице и која су без сумње старија од саме варошице.

Андрија Немањић, захумски кнез подигао у своју славу цркву у Међуречју, (данашња стара Андријевица) Црква "Андријевна" имала је радионицу резбареног карактера али је доласком Турака више пута спаљивана, рушена и обнављана да би коначан разор доживјела 1765. год. за вријеме похода Кариман – паше који је спалио сва села у Комској Жупи.

Од сакралних објеката на територији Општине Андријевица данас, евидентирани су следећи објекти културе:

- Црква Свете Троице у селу Грачаница (засеок Зориће, на ушћу Зорине Ријеке у Лим) грађена у 13. вијеку, обновљена 1990. године
- Црква Вазнесења Господњег у Коњусима из 1823. године
- Саборна црква Светог Архангела Михаила из 1887. године у Књажевцу, на некадашњем Радуновцу
- Црква Вазнесења Господњег у Краљама (1898. - 1904.)
- Црква (капела) Светог Архангела Михаила из 1886. године у Ријеци Марсенић
- Црква Светог Архангела Михаила из 1999. године у Ђиљом Потоку

Са становишта заштите наслеђа, на подручју Андријевице значајни локалитети су и:

- Остаци манастира-откривени у Коњухама који се налазе источно од Андријевице
- Развалине цркве, Хан Дрндарски према Барама Краљским
- Између Краља Барских и Хана Дрндарског налазе се темељи старог моста на ријеци Дрчки
- На превоју Бинђжа-камена караула из 1919. год у рушевном стању

Као спомен-комплекс уврштен у споменике културе је спомен парк на Књажевцу, у коме су бројна обиљежја и споменици, од оних посвећених погинулим ратницима из ратова 1912. - 1921. до споменика погинулима из ратова 1990. - 1999. године

Спомен комплекс уврштен у вриједно споменичко обиљежје је и "Барутана" у Краљама која је подигнута и служила заслагалиште оружја васојевићких устаника у борби против Отоманске империје.

На бројним другим локацијама и просторима налазе и споменици из другог свјетског рата који обухватају споменика и спомен-обиљежја подигнута на више мјеста, а постоји и одређен број споменика и спомен чесама који су посвећени другим историјским периодима и личностима.

За побројане појединачне споменике културе, спомен паркове и обиљежја неопходно је прије сваке интервенције прибавити конзерваторске услове надлежне институције културе.

Реконструкција и ревитализација старог језгра Андријевице треба да буде предмет посебне студије која би садржала детаљну анализу постојећег стања и појединачно вредновање објеката, као и програмски део у коме би били дефинисани услови за реконструкцију објеката и садржаји у објектима уз квантитативне показатеље, при чему је планска претпоставка да би занатство и трговине у приземљу ових објеката представљале и подстицај за даљи природан развој насеља. При даљој урбанизацији треба сачувати насеобински континуитет и идентитет Андријевице и колико је то могуће обележити историчност насеља при реконструкцији постојеће стамбене изградње и при новој изградњи. Овакав приступ подразумева правилну ревитализацију и реконструкцију

и таква стара чаршија може представљати најзначајнији фактор у развоју туризма у Андријевици.

Мјере заштите од елементарних непогода

Елементарне непогоде се у Андријевици могу манифестовати као сеизмичка разарања, поплаве и бујице, ерозија и пожари. Неопходно је да насеља у општини Андријевица својим скупом урбанистичких и грађевинских својстава одговоре потребама заштите и то пре свега тако да се смање дејства евентуалног разарања односно обим и степен разарања физичких структура. Стога је при планирању општине и насеља Андријевице обезбјеђена могућност примјене и реализације мера заштите од елементарних и других већих непогода. У том смислу са аспекта заштите у овом плану су разрађене и спроведене мере и параметри повредивости. Као оптимална мјера за смањење повредивости остварен је концепт којим се насеља општине плански уређују, а насеље Андријевица је конципирано као релативно самосталан репродуктивни урбани систем.

Инжењерско - геолошки услови коришћења терена и препоруке за пројектовање

Планирање и пројектовање на подручју Андријевице обавезно се мора изводити у складу са условима из овог плана и Инжењерско - геолошком и хидрогеолошком картом урбаног подручја Иванграда (Берана) са Андријевицом, Р=1:5000 (Завод за геолошка истраживања СР Црне Горе, Титоград, 1985.), нарочито са картама погодности терена за урбанизацију и сеизмичком микрорејонизацијом.

Поред тога, обавезно се морају спровести посебна инжењерско - геолошка, сеизмичка и геофизичка испитивања терена на којима ће се градити поједини, посебно већи објекти. Ово се нарочито односи на терене повећаног сеизмичког ризика и оне смањење стабилности.

Поред сеизмичких карактеристика терена, и друге инжењерско - геолошке одлике тла утичу на планирање и пројектовање насеља и објеката у њему. При томе посебну пажњу треба обратити на:

- зоне контакта геолошких комплекса различитих по саставу, пореклу, физичко - механичким особинама, које треба обазриво користити;
- стрме обале потока, јаруга, отсека, које треба избегавати за градњу, а нестабилне терене претходно истражити и санирати;
- планирање евентуалне парковско - шумске, спортске и рекреативне зоне у склопу зелених површина на потенцијално нестабилним површинама;
- избегавање велике концентрације индустријских и привредних објеката, које би могле увећати изик од пожара, експлозија при евентуалним сеизмичким потресима;
- повољне терене са аспекта стабилности, сеизмике, који су слободни, треба максимално рационално користити и чувати за важне градске функције.

При планирању и пројектовању инфраструктурних система препоручује се:

- преносни системи за снабдевање водом, електричном енергијом, топлотном енергијом) треба да буду затворени прстенови са могућношћу алтернативних веза снабдевања, код којих се оштећена места лако изољују помоћу бројних затварача, без искључивања већег броја потрошача;
- главни водови треба да имају бројне међусобне везе, а доводни водови - одвојене паралелне водове;
- водови треба да буду од флексибилних материјала отпорних на померања тла за време земљотреса и савремених инжењерско - геолошких процеса;
- саобраћајна мрежа треба да има довољну пропусност и могућност повољне организације саобраћаја, а саобраћајнице треба да буду грађене тако да су отпорне на деформације тла;
- при пројектовању саобраћајница и главних водова избегавати нестабилне и потенцијално нестабилне терене и зоне контакта литолошких средина, као и растресито тло на чврстој стеновитој подлози.

При лоцирању и фундирању објеката препоручује се:

- лоцирање објеката треба избегавати на нестабилним теренима без претходне санације, као и на теренима на граници две литолошке средине, тамо где једна литолошка средина исклињава преко друге, као и на слојевима променљиве дубине на којима се врши фундаирање;
- на потенцијално нестабилним теренима и стрмим одсечима објекти морају имати мањи габарит и бити лакши;
- терени са високим подземним водама могу поднети само мање и лакше објекте крутих конструкција темеља које су мање осетљиве на неравномерна слегања тла испод темеља.

Овим препорукама се дају основне смернице за планирање и пројектовање објеката, којима би се неповољни ефекти сеизмичких разарања на објекте свели на најмању могућу меру.

Мјере заштите од сеизмичких разарања и параметри за асеизмичко пројектовање и други услови за смањење утицаја и заштиту од земљотреса

За сваку изградњу су мјеродавни услови за пројектовање као мјера заштите од сеизмичких утицаја. Према подацима Сеизмогеолошких подлога и сеизмичке микрорејонизације урбаног подручја Берана и Андријевице пројектни сеизмички параметри за само насеље Андријевица су:

Повратни	$a_{\max}(g)$	K_s
50	0,171	0,043
100	0,224	0,056
200	0,264	0,066

Ризик од повредљивости при сеизмичким разарањима може се смањити примењујући и одређене принципе планирања, организације и уређења простора, у првом реду за становање, друштвене центре, индустрију и инфраструктуру, као основне кмпоненте градског простора.

Становање се мора прилагодити и унапредити захтевима смањења ризика повредљивости, у погледу густине изграђености и насељености, организације простора. Друштвени центри, који обухватају објекте најразличитијих јавних функција, од администрације и управе, преко школских, здравствених до спортских и других и др. са мањим и врло великим бројем корисника, могу бити изложени већем ризику повредљивости. Препоручује се да објекти, нарочито на стрмим падинама и одсечима не буду предугачки, да се обезбеди пролаз између објеката, а код пројектовања инсталација, водовода и електрике, да се поставе у неутралан положај у случају разарања и сл.

Код организовања простора у индустријским комплексима мора се водити рачуна о потреби евакуације људства, опреме и материјала у ванредним условима.

Инфраструктура је у већој мери подложна повредљивости. Отуда су предвиђене појединачно за сваки од система одговарајуће мере:

- саобраћај: улазно - излазни правци се трасирају на стабилним теренима, главне улице, сабирне и сервисне улице обезбеђују несметано комуницирање, стамбене улице омогућавају евакуацију људи, транспорт путника и роба.
- водоснабдевање: главни водовод и секундарна мрежа планирају се по систему прстенова, са могућношћу искључења појединих деоница у случају оштећења
- канализација отпадних вода: код евентуалног оштећења канализације постоји могућност да раде поједине функционалне целине;
- електродистрибутивна мрежа, као и систем трафостаница су дисперговани у простору, распоређени по зонама, везани у прстенове и полупрстенове, на такав начин да се могу у ванредним условима искључивати по сегментима; каблирање високонапонских водова је нужно из разлога безбедности у ванредним условима
- телефонска канализација се планира тако да се обезбеде алтернативне везе, у случају прекида у појединим линијама у ванредним условима.

У односу на заштиту од потреса указује се да узроци насталих оштећења зависе од материјала и начина изградње објеката. Стамбени објекти у старој Андријевици већим делом су слабијег бонитета, док су објекти у новој Андријевици углавном доброг квалитета са релативно мањом отпорношћу на сеизмичка оптерећења те је неопходно да задовољавају низ конструктивних мера дефинисаних кроз важеће техничке прописе. Објекте средњег и лошег бонитета неопходно је довести на, са овог аспекта, задовољавајући ниво. У даљој изградњи нових индивидуалних објеката неопходно је сеизмичкој безбедности посветити посебну пажњу. За линијске објекте и објекте у низу неопходно је поставити услове заштите како у концепцијско - функционалном тако и у конструктивном смислу уз одговарајућу просторну дилатацију.

Мјере заштите од сеизмичких разарања обухватају све услове и правила из концепције организације, уређења, коришћења и заштите простора, а односе се на планирање и функционални зонинг, планирање и пројектовање инфраструктурних система и изградњу објеката. Поред тога, на свим условно стабилним и нестабилним теренима (највећи део падинских терена изнад и испод Андријевице у долинама Лима, Краштице и Злоречице) обавезно се спроводе посебна инжењерско - геолошка, сеизмичка и геофизичка испитивања терена на којима ће се градити вишеспратни објекти.

Мјере заштите од вода

У склопу мера заштите од вода:

- дуж корита Злоречице, Лима и Краштице (до "Соко Штарка") на појединим деоницама могуће је извођење озелењених насипа док ће се терени у алувиону по потреби дренирати ради заштите пољопривредних површина и објеката од дејства подземних вода;
- на ширим просторима падина Зулевог брда и терасног одсека испод Андријевице пошумљавање и санирање еродованих терена.

У погледу заштите од вода треба водити рачуна о следећем:

- да су мањи водотоци у околини Андријевице бујичног карактера, да проносе и депонују велике количине наноса и да често мењају положај корита;
- да код израде детаљних урбанистичких планова треба водити рачуна да се објекти постављају изнад нивоа поплавних вода;
- да треба одржавати риголе и отворене канале и пропусте поред саобраћајница;
- да треба бити врло пажљив у доношењу евентуалне одлуке да се приступи регулисању бујичних токова, јер се у таквим случајевима ретко постижу успеси.

Мјере заштите од ерозије

У заштитне шуме са примарним еколошким функцијама: заштита од ерозије и лавина, заштита вода, очување биодиверзитета и др. издвојено је 31% од површине шума општине.

У шуме са приоритетним циљем заштите земљишта од ерозије, бујица, лавина и сипара издвојени су следећи шумски комплекси: Зелетин од Блатинске горе и Баљице до Кутске и Штитске ријеке, горњи појас шума Липовице, шумски комплекс са лијеве стране Кутске ријеке од Мицанове горе до Обзовачког потока, затим Асанац, Црногора, Брадавец, Илијина глава, Вујева планина, комплекс шума у горњем току Мојанске ријеке до Комова, Жаљевица, Волујник-Клине, Пласе, доњи ток Шекуларске ријеке изнад села Ријека Марсенића и шуме у клисури Сућеска од Рсојевићке главе до Сеоца.

Мјере заштите од пожара

Мере заштите од пожара ће се обезбедити кроз димензионисање водоводне мреже, елементима грађења објеката и саобраћајница и осталим елементима у складу са планом и законским прописима.

Са аспекта заштите од пожара, као превентива, предвиђена је најбоља заштита окружења објеката слободним и зеленим површинама као мера која треба, пре свега, да онемогући лако и брзо преношење пожара са једног објекта на други.

За потребе заштите од пожара неопходно је искористити дио урбане опреме: јавне бунаре, чесме и каптиране изворе и потоке.

При реализацији парцела за домаћинства која се баве пољопривредом неопходно је доследно спровођење превентивних мера заштите од пожара. Објекти, а посебно кровни покривачи, треба да буду од незапаљивог материјала. За утврђене лакозапаљиве садржаје неопходно је обезбедити, у односу на околину, противпожарне преграде максимално могућег степена ватроотпорности. Ако пак то није могуће, неопходно је обезбедити могућности за реализацију оперативних мјера заштите.

Мјере заштите од ратних разарања и обезбеђења потреба одбране земље

Основни услови и мере за обезбеђење потреба одбране се садрже у следећем:

Становање се мора планирати слично као у ванредним условима у случају елементарних непогода. Критеријуми су практично идентични:

- планска густина насељености и изграђености
- спратност П, П+1, П+2, са мањим ризиком, П+3, П+4, са средњим ризиком и П+5 и више етажа са вишим ризиком повредљивости
- стамбене улице треба обновити и уредити тако да обезбеде двострано комуницирање, без застоја у ванредним условима.

Друштвени центри и њихове функције су дисперговани на територији општине, нарочито код следећих: образовање, здравство, култура, управа и друге услуге за нормалан рад у ванредним условима.

Индустрија се мора тако организовати да се у ратним условима омогући дислокација важних производних капацитета, а у нормалним условима се мора предвидети дислокација или лоцирање мањих производних капацитета на широј територији насеља и по другим насељима у Општини.

Инфраструктура је планирана тако да се у ратним условима обезбеди функционисање појединих система, макар редукованих капацитета. У редовним условима се мора рачунати са повредљивошћу ових система, који су најпривлачнији циљеви непријатељског деловања:

- водоснабдевање - дистрибутивна мрежа се предвиђа у прстеновима, који се могу искључивати у сегментима.
- канализација - мрежа главних колектора, као и секундарна мрежа се планира тако да се поједини сегменти могу искључити у ванредним условима
- електродистрибуција - децентрализација трафоуређаја и изградња је таква да се избегне лака елиминација, а мрежа је предвиђена у прстеновима, па ће отежати или спречити распад система у ванредним условима.
- телекомуникације - као посебно осетљив систем у ратним условима биће на удару непријатељских снага. Отуда се предвиђа замена телефона другим средствима комуницирања.

У погледу склањања људи и материјалних добара у случају опасности од ратних разарања неопходно је обезбедити евакуациона места у шумским комплексима у непосредној близини Андријевице. У ове сврхе могу се користити и специјална склоништа или одговарајући објекти који су оспособљени за такву намену. У случају да будући инвеститор жели у оквиру новог објекта да изгради кућно склониште оно мора задовољавати техничке нормативе за такву врсту грађевинских објеката.

У изванредним приликама, за случај крајње потребе онеспособљавања главне инфраструктуре, разрадиће се системи за брзо и ефикасно онеспособљавање, о чему се мора водити рачуна већ код детаљног урбанистичког планирања и пројектовања (саобраћајнице, мостови, бране, далеководи, хидротехничка и др. инфраструктура).

Мјере заштите од експлозија и техничко-технолошких несрећа

Мјере заштите од експлозија односе се на мере заштите на раду, обезбеђивање технолошких процеса производње, нарочито у објектима, који складиште и користе експлозивне материје.

Ради обезбеђивања нормалног функционисања насеља у ванредним околностима потребно је, са аспекта обезбеђења топлотне енергије за стамбене и јавне објекте, инсистирати на постојању алтернативних могућности обезбеђења грејања. При изградњи пратећих садржаја становања обезбедити простор за складиштење одређених количина роба за ванредне околности.

Мјере за повећање енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора енергије

Биланси биомасе овог простора, са одрживим капацитетима дрвопрерађивачке индустрије, указују на могућност капацитета когенерација (комбин. произв. топлотне и ел.енергије) и за урбани центар као и за будући развој туризма. Уз подстицаје овом сегменту обновљивих извора енергије развој ових капацитета треба да допринесе супституцији постојеће потрошње и да прати укупан даљи развој подручја општине.

Подручје Плана није детаљније истраживано за могућности вјетроелектрана, па и дефинисања микро локација за фарме аерогератора. Компаративни чиниоци указују на потенцијалност појединих планинских падина и висоравни за овај обликообновљивих извора енергије.

Природне погодности за изградњу малих хидроелектрана (снага до 10 MW) уз подстицаје развоја овом сегменту обновљивих извора енергије, указују на реалност планирања простора за мХЕ на сливним просторима водотока на подручју општине. У томе су претежно најповољније погодности за мале хидроелектране инсталисаних снага 1 – 5 MW деривационог типа са већим падовима и захватима вода без хидроакумулација. Таква рјешења нијесу везана са израженим промјенама у простору и амбијенту.

Нарочито на подручју Јеловице су потребне детаљније анализе хидро капацитета с обзиром да постоје на терену велики број извора чији капацитети и квалитет воде нису испитани, а на терену је евидентиран велики број изворишта. при чему је претпоставка да је могуће нпр.на Јеленском потоку поставити мини хидроелектрану капацитета 50kw.

Капацитет локалних потока је значајан за анализу потенцијалних миниелектрана које би се могле предвидети на овом потезу. За то су потребне додатне анализе на терену и мишљења Републичког хидролошког завода.

Такође треба размотрити могућност постављања вјетрењача нпр.на локацији *Новов крш* и др.

У погледу могућности повећања енергетске ефикасности највећи простор је у области инвестиционе градње и одржавања.

Да би се реализовало енергетски и еколошки одрживо грађење треба тежити ка смањењу губитака топлоте из зграде побољшањем топлотне заштите спољашњих елемената и повољнијем односу површине и запремине објекта, повећању топлотних добитака у згради повољнијом оријентацијом зграде и коришћењем сунчеве енергије, применом обновљивих извора енергије у зградама (биомаса, сунце, ветар и др.), повећањем енергетске ефикасности термоенергетских система. Користи од енергетски ефикасне градње су многоструке, а највише се огледају кроз финансијске уштеде на смањеним рачунима за грејање, хлађење и електричну енергију, удобније и квалитетније становање, дужи животни век зграде, допринос заштити околине смањењем емисије штетних гасова у околину.

Код градње нове куће важно је већ у фази идејног пројектовања предвидети све што је неопходно да се добије квалитетна и оптимална енергетски ефикасна кућа: анализирати локацију, оријентацију и облик куће; применити висок ниво топлотне заштите комплетног спољашњег омотача куће, искористити топлотне добитке од сунца и заштитити се од претераног осунчања; користити енергетски ефикасне системе грејања, хлађења и вентилације и комбиновати исте са обновљивим изворима енергије.

Према постојећим анализама утврђено је да се већ у фази пројектовања избором оптималних решења могу остварити енергетске уштеде од 30%. Приликом пројектовања

потребно је груписати просторе сличних функционалних захтева и сличне унутрашње температуре, нпр. помоћне просторе лоцирати на северу, а дневне на југу.

Оптимална топлотна заштита је једно од основних начела енергетски ефикасне градње. Недовољна топлотна заштита узрокује повећање топлотних губитака зими, оштећења услед појаве кондензације због разлике у температури између неизолованог, а грејаног простора и спољашње температуре, као и прегревања простора лети, што утиче на стварање неудобних и нездравих услова за становање и рад, а доводи и до оштећења конструктивних склопова.

Поред квалитетне топлотне изолације спољашњег омотача куће, један од услова енергетски ефикасне градње је и избегавање јаких топлотних мостова. Топлотни мостови се најчешће јављају приликом постављања топлотне изолације са унутрашње стране, на конструктивним, термички неизолованим деловима зграде, као и у комбинацији са термички неизолованим зидом. Постављањем топлотне изолације са спољашње стране избегавају се губици у топлотним мостовима.

Позиција прозора у зиду такође има значајну улогу у избегавању топлотних мостова. Ако је технички могуће, прозоре треба постављати у нивоу топлотне изолације, а ако није могуће, потребно је топлотно изоловати спољашњи део прозорског отвора око самог прозорског оквира.

Прозори и спољашњи зид заједно представљају преко 70% укупних топлотних губитака кроз спољашњи омотач зграде, при чему трансмисиони губици топлоте кроз прозоре и губици проветравањем представљају више од 50% топлотних губитака зграде. У укупним топлотним губицима прозора учествују стакло и прозорски профил. Захтеви које мора испунити прозорски профил, независно до врсте материјала од којег се изграђују су: добро затварање, прекинут топлотни мост у профилу, једноставно отварање и низак коефицијент проласка топлоте. Док се на старим зградама коефицијент проласка топлоте прозора креће од 3-3,5 W/m²K, (са топлотним губицима који код таквих прозора износе просечно 240 - 280 kWh/m² годишње), европско законодавство прописује ниже вредности у распону 1,4 - 1,8 W/m²K, док су код нискоенергетских и пасивних кућа дате вредности у распону 0,8 - 1,1 W/m²K. Стакла за прозоре требало би да буду изолацијска стакла, двослојна или трослојна са различитим пуњењима гасом аргоном или криптоном и са премазима који побољшавају топлотне карактеристике.

Топлотна изолација крова или плафона према негрејаном таванском простору има значајну улогу у постизању квалитетнијег стандарда и услова за становање и рад. Иако је проценат кровних површина у укупним топлотним губицима куће око 10 - 20%, у случају да кров нема топлотну изолацију ти губици могу бити и преко 30%. За топлотну изолацију крова потребно је користити незапаљиве и паропропусне топлотне изолацијске материјале.

Топлотни губици пода према терену износе до 10% укупних топлотних губитака. Слично као и код плафонске конструкције према негрејаном тавану и подну конструкцију према негрејаном подруму треба адекватно топлотно изоловати, као и подне конструкције изнад отворених пролаза.

Топлотни добици од сунца могу учествовати са значајним процентом у укупном енергетском билансу куће. Приликом пројектовања потребно је посебну пажњу посветити заштити од претераног осунчања, као и прихвату сунца. Топлотна маса зида или пода у јужно оријентисаним просторијама може акумулирати топлотну енергију током дана и дистрибуирати је у околне просторије током ноћи. Претерано загревање током љета се може спријечити средствима за заштиту од сунца, усмјеравањем дневног свјетла, зеленилом, природним провјетравањем и сл.

Решења која могу да се примјењују у пракси у циљу заштите од претјераног освјетљења су: архитектонска геометрија - зеленило, тремови, стрехе, надстрешнице, балкони и др.; елементи спољашње заштите од сунца - покретни и непокретни брисолеји, спољашње жалужине, ролетне, тенде и сл.; елементи унутрашње заштите од сунца - ролетне, жалужине, завесе и др.; елементи унутар стакла за заштиту од сунца и усмеравања свјетла - холографски елементи, рефлектујућа стакла и фолије, стакло које усмјерава свјетло, стаклене призме и др.

ЕКОНОМСКО ТРЖИШНА ПРОЈЕКЦИЈА

Потенцијали, ограничења и претње

Општина Андријевица, иако демографски мала, располаже одређеним потенцијалима, од којих неки превазилазе локални значај, што се посебно односи на могућности за развој туризма (природне и антропогене туристичке вредности) и хидропотенцијала. Поред тога потребно је искористити и потенцијале који су од локалног значаја или пак оне потенцијале који кроз регионалну сарадњу пружају могућности за успешно искоришћавање (на пример, интензивирање пољопривреде, пре свега сточарства, потом коришћење шумског богатства – дрвне масе и шумских плодова, као и туристичке понуде локалног значаја). Изградња аутопута Бар – Бољаре, који делом пролази кроз општинско подручје, поред директног утицаја на развој насеља (осам) лоцираних уз аутопут, имаће и позитиван индиректан утицај на економску валоризацију, пре свега туристичког потенцијала (боља приступачност, приближавање и повезивање Северног, Средњег и Јужног региона, итд.).

Значајна ограничења привредном опоравку односно укупном развоју општине прете од даљег смањења људског капацитета – депопулације, старења, смањења фонда радно способног становништва, одлива млађег и образованијег становништва, пражњења и оних делова општинске територије које располажу потенцијалима (туристичким, пољопривредним и др.). Поред тога, с обзиром на распрострањеност ових проблема као и стратешки значај овог и ширег простора изостајање активног укључивања Републике односно њених органа на спровођењу одређених политика (демографске, регионалне, привредне, туристичке, пољопривредне, енергетске, запошљавања и др.) представља озбиљну претњу..

Друга група потенцијално лимитирајућих чинилаца односи се на пословни амбијент, пре свега на обезбеђење локација и простора за развој, што је уско повезано не само са планским усмеравањем (доношењем планских докумената) већ и са контролом коришћења земљишта (непланске градње, ненаменско коришћење, претерана експлоатација појединих ресурса, загађивање средине и сл.). Отклањање наведених претњи је, пре свега, у делокругу локалне самоуправе.

Трећа група претњи може да се јави од стране недостатка одговарајућих институција и кадрова, потребне едукације, изостанка координације (локалних служби) и сарадње (локалне, регионалне, републичке), које би у наредном периоду могле поспешити привредни развој и ефикасност локалне економије, посебно када се ради о развоју туристичке привреде. Највећи значај и одговорност за превазилажење могућих претњи из ове групе потенцијалних ограничења има сама локална самоуправа, али делом и остале општине из регионалног окружења.

Концепт економског развоја

Основни елементи будућег концепта економског развоја, поред инвентаризације и валоризације развојних потенцијала чине: визија развоја, циљеви развоја, стратегија економског развоја, коришћења и организације простора.

Визија Андријевице као средње развијене Општине је привреда заснована на природним ресурсима, организована на кластерском принципу са развијеним туризмом, агротуризмом, пољопривредом и прерадом која не угрожава еколошку компоненту, и која сарађује са околним општинама.

Општи стратешки циљ развоја локалне економије је стварање услова за одрживи развој природних и других добара, што подразумева да буду у функцији развоја конкурентне локалне економије (туризма, пољопривреде, шумарства, услуга, прераде и других компатибилних активности), запошљавања, задржавања становништва и привлачења различитих корисника овог простора.

Посебни развојни циљеви локалне економије су боље коришћење постојећих привредних капацитета и повећање производње и услуга, као и модернизација истих и проширење асортимана производа и услуга; развој малих и средњих капацитета кроз:

економску валоризацију основних туристичких мотива, посебно бројних природних добара (планине и планински катун, реке и кањони); формирање бизнис центара; изградње мини хидроелектрана и рибњака; истраживање и експлоатација минералних сировина; побољшања пољопривредне организације и интензивнији развоја прераде, и др.; Развој еко туризма кроз планински и здравствено-рекреативни туризам, што захтева: заустављање непланског коришћења земљишта за викенд и другу изградњу, онемогућавање непланске експлоатације шумског потенцијала, заштиту ловних и риболовних подручја, као и водног потенцијала од загађења и непланског коришћења; Развој пољопривреде засноване на индивидуалном сектору, посебно побољшањем система откупа пољопривредних (и шумских) производа, пољопривредних услуга и сервиса (ветеринарске услуге, складиштење, пласман) и дисперзија привредних капацитета, што претпоставља: оживљавање и унапређивање сеоских насеља који имају услове за развој; едукацију локалног становништва у функцији производње (здраве хране, специфичних производа и сл.), пружања туристичких услуга (боравак, исхрана, водичи и др.), очувања животне средине (еколошка свест, однос према природи и коришћењу ресурса) и поштовање посебних режима коришћења у заштићеним односно подручјима од посебног интереса;

Стратешка развојна одређења у погледу специјализације и проширења привредне структуре по делатностима је да се стварају услови за одрживи развој односно развој локалне економије базиране на рационалном и одрживом коришћењу локалних потенцијала, а која истовремено омогућава коришћење локалне радне снаге, посебно руралног становништва а не ограничава развој и коришћење изграђеног, некоришћеног или недовољног коришћења простора (пословног, катунских насеља, стамбеног и др.).

Средства потребна за реализацију планских рјешења

За реконструкцију зелене пијаце у Андријевици и проширење гробља у Андријевици је калкулисано са трошковима од око 100.000Е. Проширење мреже амбуланти и основних љекарских служби на терену и отварање ветеринарске станице или испоставе ових служби за сеоска насеља Бојовићи, Горње Луге, Кошутини, Ђулић, Јошаница, Улотица, Цецуни и Кути је процијењено на укупно 200.000Е трошка јавног сектора.

Активирање локације за претоварну или трансфер станицу за животињски отпад и активирање претоварне станице за локално сакупљање комуналног отпада калкулисано је са јавним трошком од око 100.000Е.

За проширење ТС 110/35 KV на 20 MVA, реконструкција ТС 35/10 KV на 2×4 MVA и реконструкција или изградња нових трафостаница 10/0.4KV и нових водова 10KV калкулација је са око 600.000Е.

Планиране су обимне инвестиције у локалну путну мрежу и то: изградња трасе пута од катун Околишта – Дебелачка глава- Мангина рупа – Расток – катун Бојовића - око 2км, пут Катун Асановића – Бач – Медни до – Кисела вода - катун Криви до - изградња око 4,5, уз нови пут према катуну Присојски (Сави до – Рудо брдо – Лиса) и изградња око 1 км од новог пута до катун Доњег (Лисачка гора) – катун Горњи Слатински. Планирана је и изградња локалних путева Ријека Марсенића – Баљ, оријентационе дужине око 3,5 км; Мојанска ријека (Јошаница) – катун Ломови – катун Кочеви – катун Царине (општина Подгорица), оријентационе дужине (до границе општине) око 7,5 км; Криви До – Јеловица, оријентационе дужине око 3км и Цецуне - Зелетин, оријентационе дужине око 7,5 км.

То заједно, са локалним путевима који су предвиђени за реконструкцију од око 113 км и са тих око 36 км нових локалних путева, уз изградњу 36,5 км тврђих и 5,0 км меких шумских путева, а рачунато по просјечној цијени од 180-200Е по дужном метру, за регулације до 6,0м износи око 30.000.000Е

За обнову и проширење мреже канализације центра општине и снабдијевање водом насеља општине уз организовање санитарне заштите изворишта и цјивног транспорта и замјену преосталих азбестцементних цијеви, потребно је рачунати са око 7.000.000Е

Укупна оријентациона калкулација за реализацију планских рјешења је око 38.000.000Е. На нивоу досадашњих капиталних расхода од око 700.000Е годишње, увећаном до

800.000Е с обзиром на планиран пораст инвестиција у складу с планским рјешењима, то би значило да је у средњорочном периоду могуће реализовати око 4.000.000Е за остварење планских рјешења. Стога се може очекивати да се двије највеће ставке: ставке обнове и изградње локалних путева и ставке за обнову и проширење мреже канализације центра општине, те снабдијевање водом насеља општине и организовање санитарне заштите изворишта и цјевног транспорта и замјену преосталих азбестцементних цијеви реализују у мањем проценту. За ове капиталне инвестиције је потребно потражити подршку европских и предприступних фондова, донатора и по моделу приватно-јавног партнерства. Њихова реализација биће могућа уз осмишљено и интерактивно дугорочно планирање фазног инвестирања.

УСЛОВИ, НАЧИН, ФАЗЕ И ДИНАМИКА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА

Основна планска решења за целину општине су дефинисана у правцу општих и конкретних приоритета у имплементацији плана кроз реализацију планских мера које обезбеђују равномерни развој. По приоритетима су планска ријешења разврстана у базна и развојна:

Базна или елементарна су унапређења квалитета становања, инфраструктуре, јавних служби и услужног сектора; равномерни територијални развој, јачање заједница насеља и даља изградња објеката јавних служби у смислу јачања урбаних функција; асфалтирање, реконструкција и одржавање постојећих локалних путева (општинских) путева под савременим коловозом; повећање броја корисника прикључених на градски водовод и дефинисање услова за даље функционисање локалних водовода; организовање сакупљања и одношења комуналног отпада (дефинисање броја и локације контејнера, као и динамике одношења смећа) и санирање мањих спонтано насталих дивљих депонија; реконструкција електро-енергетске мреже и квалитетније снабдевање становништва електричном енергијом (замена појединих трафостаница, замена дотрајалих дрвених бандера бетонским, изградња нових трафостаница и др.); побољшање функционисања фиксне телефонске мреже, као и повећање покривености простора сигналом мобилне телефоније;

С обзиром на сагледива расположива средства базна ријешења се морају разврстати у двије групе приоритета, у складу с могућностима инвестирања: на средњорочни период од око 5 година, те на дуги рок, односно до краја планског периода. У средњорочном периоду у прву групу приоритета треба сврстати, осим побољшања водоводне, канализационе и електро мреже, изградњу или реконструкцију оних некатегорисаних путеве до катуна за које су већ обављене припреме (пројектна документација или трасирање) или који ће допринјети брзом подстицају укупног развоја. То су прије свега:

1. реконструкција око 14км земљаног пута Троглавнице –Градишница – Мала ријека – Катун Асановића – граница са општином Колашин, којом ће се затворити комуникациони прстен око зоне Комови и активирати највећи број катуна и села на траси коју опслужује (Градишница, катун Асановића, Бачко брдо..), затим
2. реконструкција око 7,5 км земљаног пута од постојећег магистралног пута (нови регионални) – Трешњевик – катун Присојски – Лиса – Занога – Бачко брдо (у функцији активирања катуна Присојски),
3. реконструкција око 2 км постојећег земљаног пута од постојећег локалног пута ЛЗ (Луке) – до катуна Сјекирица (Гвозда) који ће заједно са
3. а. изградњом новог пута у наставку, до Зелетина, оријентационе дужине око 7,5 активирати и ову атрактивну просторну цјелину, цијелу планину као и катун Гропа.

Развојна или дугорочна су обуке и специјализације пољопривредног становништва, првенствено у области увођења еколошких стандарда, пољопривредних и агро-туристичких услуга; утврђивања демографске политике општине са конкретним смерницама за њену имплементацију и посебним сегментом за најугроженије делове општине; дефинисања неопходних образовних профила за локалну привреду и образовања таквих кадрова; обуке становништва за рад у угоститељству и туризму у

свим деловима општине где су утврђени туристички потенцијали и сличне акције. Ова група приоритета није у рангу високих инвестиција и може се спроводити континуално, у складу са програмима развоја локалне самоуправе.

Потенцијални партнери, учесници у имплементацији Просторно урбанистичког плана су:

- у области развоја инфраструктурних система и саобраћаја – општина; привредни субјекти у општини; ЈКП и ЈП; оператери мобилне телефоније и др.;
- у области заштите и коришћења природних ресурса – општина; привредни субјекти у општини; министарство надлежно за пољопривреду, шумарство и водопривреду; јавне установе надлежне за шуме и воде; и др.;
- у области развоја мреже насеља и јавних служби – општина; привредни субјекти у општини;
- у области развоја привредних делатности – општина; привредни субјекти у општини; министарство надлежно за економију и регионални развој; привредна комора; јавне установе надлежне за страна улагања и промоцију извоза као и за развој малих и средњих предузећа; и др.;
- у области заштите и коришћења непокретних културних добара и природних добара и заштите животне средине – општина; привредни субјекти у општини; управа за заштиту животне средине надлежног министарства; министарство надлежно за пољопривреду, шумарство и водопривреду; министарство надлежно за културу; и др..

За имплементацију наведених планских решења потребне су или пожељне следеће мере и инструменти:

Нормативно-правне, које се могу спровести одмах по доношењу плана:

- Да би се реализовала планска претпоставка јединственог развоја планиране туристичке целине у дијелу који припада цјелини Бјеласица Комови, потребно је усаглашавање приступа кроз ПППН Бјеласица Комови, који као државни план вишег реда има јачу снагу од ПУП Општине.
- На основу донетог Просторно урбанистичког плана доносе се одлуке о насељима и насељеним местима, о категоризацији путева и промени праваца државних путева и подноси захтеве за имплементацију планских решења надлежним органима.
- На основу донетог Просторно урбанистичког плана прописују се критеријуми за категоризацију општинских путева и улица, на јавне путеве ван насеља и јавне путеве у насељу.
- Доношење одлуке о изради студије обнове центра Андријевице
- доношење одлуке о формирању савета за рурални развој и центра за обнову катуна;
- доношење одлуке о изради програма за дугорочни развој пољопривреде и села (програма диверзификације руралних активности, уређења пољопривредног земљишта и др.);
- доношење одлуке о формирању туристичко-информативног центра за организовање информатичко-промотивне подршке развоју туризма;

Организационе, које се могу спровести као други корак по доношењу плана:

- формирање савета за рурални развој и центра за пољопривреду;
- формирање и развој туристичко-информативног центра за организовање информатичко-промотивне подршке развоју туризма;
- перманентна едукација становништва и стална обука предузетника у погледу могућности развоја пословања;
- промоција конкуретних предности развоја МСП и маркетинг локација везаних за индустрију и МСП;
- едукација предузетника, стручно оспособљавање запослених и незапослених, реализација програма samozapošljavanja и сл.;

- припрема и спровођење образовних програма и информисање пољопривредног становништва о принципима органске пољопривреде и утицајима пољопривреде на животну средину;
- формирање фонда за заштиту животне средине Општине;

Планско-програмске које се могу спровести у средњорочном периоду:

- техничка документација за обнову и реконструкцију локалних путева,
- техничка документација за обнову и реконструкцију водоводних система и санитарне заштите изворишта,
- техничка документација за обнову и реконструкцију система канализације,
- техничка документација за остале инфраструктурне системе;
- израда плана рекултивације деградираних површина;
- израда студије народног градитељства,
- израда студије обнове центра Андријевице
- израда програма за дугорочни развој пољопривреде и села (програма диверзификације руралних активности, уређења пољопривредног земљишта и др.);
- формирање информационог система са базом података о локалним фирмама у производном сектору, потенцијалима, могућностима и потребама, као и формирање базе података о пољопривредном земљишту и другим непокретностима које се нуде на продају, локацији, површини, бонитету и слично, на територији Општине;
- техничка документација за планиране привредне (индустријске) зоне;
- израда плана развоја туризма са предлогом мера за организовање туристичких тура;
- истраживање могућности коришћења термалне, соларне и других видова алтернативних извора енергије на подручју општине, с циљем унапређења енергетске ефикасности односно смањења потрошње свих врста енергије, уштеда енергије и обезбеђење одрживе градње применом техничких мера, стандарда и услова пројектовања, изградње и употребе објеката, уз побољшање енергетских својстава објеката односно смањење стварно потрошене количине енергије за различите потребе (за грејање, припрему топле воде, хлађење, вентилацију и осветљење) у току стандардизованог коришћења објеката.

Економско-финансијске, зависне од општих политичких решења и оријентисане на дугорочни период:

- коришћење средстава из предприступних и структурних фондова ЕУ за реструктурирање привреде и изградњу капиталних објеката;
- евентуалне пореске олакшице и мере кредитно-монетарне политике (у функцији развоја малих и средњих предузећа, развоја пољопривреде, изградње инфраструктурних система и сл.);
- проширење извора и увећање средстава локалне управе за реализацију предвиђених потеза у инфраструктурном опремању зона;
- потенцијално наплаћивање накнада за одлагање отпада, за отпадне воде, за емисију загађујућих материја у ваздуху и др.

JUGOSLOVENSKI INSTITUT ZA URBANIZAM I STANOVANJE
JUGINUS AD - JUGINUS – MONT

ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

ПРОСТОРНО ПЛАНСКА РЈЕШЕЊА

ЗА ПОДРУЧЈЕ ОПШТИНЕ 1:25.000

ГЕОДЕТСКА ПОДЛОГА СА ПРОСТОРНИМ ЦЈЕЛИНАМА И Г РАНИЦОМ ЗАХВАТА
ПЛАН НАМЈЕНЕ ПОВРШИНА
КУЛТУРНА И ПРИРОДНА БАШТИНА, ЗАШТИТА И КОНЦЕСИОНА ПОДРУЧЈА
МРЕЖА НАСЕЉА И ОБЈЕКТА ЈАВНИХ ФУНКЦИЈА
ПЛАН САОБРАЋАЈНЕ И КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

УРБАНИСТИЧКО ПЛАНСКА РЈЕШЕЊА

ЗА ЦЕНТАР ОПШТИНЕ 1:2.500

ГЕОДЕТСКА ПОДЛОГА СА ГРАНИЦОМ ЗАХВАТА
ПЛАН НАМЈЕНЕ ПОВРШИНА
ПЛАН САОБРАЋАЈНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
ПЛАН ЗЕЛЕНИЛА И ПЕЈЗАЖНОГ УРЕЂЕЊА
ПЛАН ХИДРОТЕХНИКЕ
ПЛАН ЕЛЕКТРО И ТТ ИНСТАЛАЦИЈА